

Proleter Doğrultu

Devrimci Sosyalist Teorik Ve Politik Dergi

- Anayasal Hayaller ve Reformcu Politikanın Çekiciliği
- Anayasa Talepli Mücadele Hangi Yelkenleri Şişiriyor
- ÖDP, Küçük Burjuva Liberal Reformcu Parti
- Bir Devrim Partisinden Toplumsal Reformlar Partisine TDKP
- MLKP'nin Tarihin Döl Yatağına Düştüğü An: BİRLİK DEVRİMİ
- Yeni Kadınlar
- Sovyetler Birliği'nde Kapitalizmin Restorasyonu Üzerine Bazı Düşünceler

İÇİNDEKİLER

Anayasal Hayaller ve Reformcu Politikanın Çekiciliği	2
Anayasa Talepli Mücadele Hangi Yelkenleri Şişiriyor	14
ÖDP, Küçük Burjuva Liberal Reformcu Parti.....	31
Bir Devrim Partisinden Toplumsal Reformlar Partisine TDKP	55
MLKP'nin Tarihin Döl Yatağına Düştüğü An: BİRLİK DEVRİMİ	66
Yeni Kadınlar	85
Sovyetler Birliği'nde Kapitalizmin Restorasyonu Üzerine Bazı Düşünceler	103

ANAYASAL HAYALLER VE REFORMCU POLİTİKANIN ÇEKİCİLİĞİ

“Demokratik Anayasa” talebi reformcu akımlar ve kimi devrimci hareketler tarafından, giderek artan oranda dönemin pratik mücadelesinin temel taktiği olarak benimseniyor, yükseltiliyor.

ÖDP bunu programının temeli haline getirerek şunları savunuyor: “1982 Anayasası bütün hükümleriyle yürürlükten kaldırılarak halk temsilcilerince yeni bir anayasa yapılmalıdır. Anayasa, evrensel olarak kabul edilmiş insan haklarını ve uluslararası anlaşmalarla teminat altına alınmış bireysel hakları çekincesiz içermelidir.” (ÖDP Program ve Tüzüğü sf. 12)

ÖDP; Batı Avrupa ülkeleri burjuva demokrasilerindeki anayasaların bir benzerini program edindiği gibi parti programını da burjuva demokrasisi çerçevesindeki reformlar demeti olarak oluşturmuş durumda. Bunlar, ÖDP’nin küçük burjuva reformcu bir parti olarak burjuva demokrasisini gerçekleştirme stratejisine uygun.

Ancak “demokratik anayasa” talebini ve “demokratik reformlar” demetini dönemin temel taktiği veya politik stratejisi olarak öngörenler, devrimci ve reformcu anti-faşist hareket içinde yalnızca ÖDP ile sınırlı değil. Devrimci hareketin önde gelen partilerinden DHKP-C ile geçmişte komünist hareketin bir parçası olan bugün adı var

kendi yok TDKP de “demokratik anayasa” ve “devletin demokratikleştirilmesi” talepleriyle mücadeleyi dönemin temel taktiği veya politik mücadele stratejisi olarak öne sürüyorlar.

DHKP-C bunu şöyle ifade ediyor: “En geniş halk güçlerinin katılımıyla, bağımsızlık ve demokrasiyi hedefleyen bir Anayasa taslağı hazırlayıp bunu halka mal etmeyi, bu çalışmanın içine bütün anti-faşist, antiemperyalist özgürlükten, adaletten yana tüm örgüt ve partileri ve kişileri çekmeyi bir görev olarak önümüze koyuyoruz.”

“Bugünün somut görevleri ışığında halklarımızın demokratik muhalefetini örgütlemek için tüm güçleri kucaklayarak bir meclisi geliştirmeyi (...) bir görev ve hedef olarak önümüze koyuyoruz.” (Protokol’den)

Tasfiyeciliğin reformist meyvesi EMEP, temel stratejik hedef olarak, Türkiye’ye burjuva demokrasisinin getirilmesi ve demokratik bir anayasa yapılması; devletin ve ordunun demokratikleşmesi gerektiğini, işçi sınıfı ve emekçi halk hareketine şöyle vaaz ediyor:

“Demokratik bir devlet; (...) ordunun demokratikleşmesi; sermayeye karşı proleter ve emekçi mücadelesinin önemli mevziler kazanması anlamına gelecektir.” (A. Cihan Soylu, “Demokratik Devlet ve Ordunun

Demokratikleşmesi” başlıklı makale, Mercek köşesi, Emek, 30 Mart 1997)

“Halkın gerçekleri öğrenebilmesi için demokratik anayasa zorunludur” (Levent Tüzel, Demokratik Türkiye İçin Açıklaması, Emek, 28 Mart 1997)

HANGİ KOŞULLARDA “DEMOKRATİKLEŞME” STRATEJİSİ VE “DEMOKRATİK ANAYASA” FETİŞİZMİ

Devrimci ve antifaşist hareket içinde, burjuva demokrasisi beklentilerinin arttığı veya kitle hareketinin devrimci sıçrama zorlukları çektiği koşullarda ya da reformcu liberal sol hareketin burjuva demokrasisi stratejisinin bir gereği olarak, demokratik anayasal hayaller geliyiyor, “demokratikleşme” stratejisi izlemek eğilimi güçleniyor. Veya doğrudan izlenen bu çizgi revaçta oluyor.

Kısaca vurgularsak, egemen sınıflardan burjuva demokrasisi beklentilerinin arttığı veya kitle hareketinin devrimci yükselişi bakımından olsun, Kürt ulusal devriminin zafere ulaşması açısından olsun ağır koşullarda, “demokratik anayasa”, “demokratikleşme politikası” artan oranda benimseniyor. Ayrıca ‘60 Anayasası savunusu örneğinde de olduğu gibi öteden beri bütün reformist sol hareketin temel politikalarından biri, başlıca stratejisi, anayasanın demokratik maddelerini uygulatma veya demokratik bir anayasaya dayanan burjuva demokrasisi için mücadele etmek olmuştur.

Bugün, aynı zamanda politik bunalımın işbirlikçi tekelci burjuvazinin ve temsilcilerinin değişik grupları arasında yol açtığı parçalanma, bir kısmının titrek biçimde “reform” taktiklerini öne sürmelerini getirdi. TÜSiAD içinden ağırlıklı bir grubun “demokratikleşme” tedbirleri önermesi, Sabancı’nın Kürt ulusal sorununda “siyasi” çözümü tartışması türünden egemen sınıflar cephesinden gelen girişimler, kitlelerde,

reformcu sol harekette, yurtsever ve devrimci yapılarda “demokratikleşme beklentileri” yarattığı gibi, devrimci harekette temel taktiksel veya stratejik planda burjuva demokrasisini hedefleyen reformcu savrulmalara yol açıyor. Lenin’in geçmiş süreçlerde önemli dönemeçlerin yol açtığı tehlikeler için vurguladığı, siyasal koşullarda her önemli değişme devrimci harekette önemli sapmalar tehlikesini gündeme getirir uyarısı, büyük bir önem ve güncellik kazanıyor.

Bugünkü koşulların değişik etkenlerinin farklı yönlerden ama birbirlerine eklenerek devrimci harekette reformculuğu kışkırttığı, reformcu sapmalara yol açtığı gibi şu ya da bu ölçüde tasfiyeciliği de geliştirmektedir. O halde bugün yükselen sağ oportünist moda olan “devletin demokratikleşmesi” ve “demokratik anayasa” politikasını devrimci açıdan ele alıp eleştirmek ertelenemez bir görevdir.

SORUNUN KONULUŞU VE ANAYASACI YÖNELİMİN NEDENLERİ

Anayasa, zafer kazanan sınıf(lar)ın egemenliği ve kazanımlarının kayda geçmesi, yasa katına çıkarılması, egemenlik ilişkilerinin pekiştirilmesi ve güvenceye alınması egemen sınıf(lar)ın değişik grupları arasındaki anlaşmanın çerçevesinin çizilmesinden başka bir şey değildir.

“Anayasa, elde edilmiş ve güvence altına alınmış kazanımların tescil edilmesi ve yasalarla pekiştirilmesidir.” (Stalin, Eserler C. 14, sf. 93)

Burjuva anayasalar, burjuvazinin feodal otokrasiye karşı mücadele süreci içerisinde çıktılar. Burjuvazinin, sınıf mücadelesinde fiili kazanımlarını, ya meşruti monarşi, yani anayasal krallıklar biçimindeki iktidar ortağı olmasını ya da tek başına burjuva cumhuriyet altında iktidarı almasını yasa katına çıkardılar ve pekiştirdiler. Burjuvazinin bu mücadelesinde, işçilerin, kent küçük burjuvazisinin ve köylülerin mücadelesi, burju-

vazinin iktidarının rejimini belirlemede başlıca bir rol oynadığı gibi, burjuvazinin egemenliğini teyit eden anayasalarda emekçi sınıfların demokratik haklarının şu ya da bu ölçüde yer almalarının da tayin edici nedeni oldular.

Bir başka ifadeyle söylersek, işçi sınıfının ve emekçilerin mücadelesi sonucu kapitalist düzen anayasaları kısmen veya tümüyle burjuva demokratik bir yapıya kavuşturulabilir. Fakat bu durum, sözkonusu anayasaların burjuvazinin ekonomik, toplumsal, siyasal ve ideolojik egemenliğini pekiştiren birer belge olduklarını görmeye engel olmasa gerekir.

En demokratik olanında bile esas olan burjuvazinin egemenliğini pekiştirmek olduğuna göre burjuva egemenliği altında "demokratik anayasa" savunusu, her şeyden önce işçi sınıfı, emekçiler ve ezilen kesimlerin mücadelesini burjuvazinin iktidarı çerçevesine hapsetme perspektifi olduğu için reformculuktur.

Komünistlerin ve tutarlı devrimcilerin kitle hareketinin önüne "demokratik anayasa" hedefini değil; devrim ve devrimin faşizm ve gericilik üzerinde kesin zaferi olan -örneğin demokratik ve antiemperyalist devrimin geçerli olduğu ülkelerde- işçi sınıfı ve emekçilerin demokratik diktatörlüğü hedefini koymaları, her türden anayasa talepli mücadelelerin karşısına devrim programıyla dikilmeleri bu nedenledir. Böylece, küçük burjuva ve burjuva reformcularıyla temel bir karşıtlık içinde olan ve olmaları gereken komünist ve tutarlı devrimci bakış açısı, hiçbir biçimde işçi ve emekçi kitle hareketini burjuvazinin iktidarına bağlayan reformcu perspektife taviz vermez/vermemelidir.

Fakat, anayasa ve devrim ilişkisi yalnızca bir demokratik devrim mi, reform mu sorusuyla sınırlı değildir. Devrim perspektifi içinde olup da ilk adımında devrimin kesintiye uğratılıp uğratılmaması sorunu da bir biçimle anayasa sorununda kendisini gösterir.

Türkiye ve Kürdistan devrimi açısından yaklaştığımızda, devrimci proletarya; devrimin ilk adımının, işbirlikçi tekelci burjuvazi, büyük toprak sahipleri sınıfı üzerinden kesin zaferini, bu zaferin ifadesi olarak; işçi ve emekçi sovyetleri diktatörlüğünü hedefler. Yani devrimin ilk adımının stratejisi olarak işbirlikçi tekelci burjuvazi, büyük toprak sahipleri sınıfı ve emperyalizme karşı, yarı proleterlerle kent ve kırsal küçük burjuvazisiyle birlikte ve orta burjuvaziyi tecrit ederek yürür proletarya. Devrimci proletarya tüm burjuvaziye karşı işçi-emekçi sovyetleri iktidarı altında, kent ve kırsal yarı-proleterleriyle birlikte ve küçük burjuva emekçi sınıfları eğer kazanılmazlarsa tarafsızlaştırarak sosyalizme yürümeyi, proletarya ile yoksul köylülerin sovyetleri iktidarıyla taçlandırmayı öngörür. Devrimci proletaryanın teorik bakışına göre; kesintisiz devrimin ilk adımının zaferi ile işçi-emekçi sovyetleri iktidarı, politik bakımdan bütün gerici sınıflar üzerinde diktatörlük uygulayan bir savaş örgütlenmesi olarak, geçici bir düzen örgütlenmesidir. Ama asgari programın diğer bütün ekonomik, toplumsal önlemleri devrimci önlemler olmalarına rağmen ekonomik toplumsal bir sistem-düzen örgütlenmesi olarak öngörülemmez, öngörülmemelidir.

Anayasa; şu ya da bu yasadaki farklı olarak ekonomik-toplumsal bir düzen-sistemi de içermesi nedeni ile komünistler ve devrimci proletarya, devrimin ilk adımının zaferiyle kesintisiz devrimin önüne işçi sınıfı ve yoksul köylülüğün sosyalist iktidarı temel hedefini de içeren bir anayasa önerirler. Yani anayasayı devrimi sosyalist devrime dönüştürme ve iktidarı sosyalist iktidara dönüştürmenin bir parçası olarak ele alır ve gerçekleştirme perspektifiyle hareket ederler. Ayrıca koşullar erken bir geçiş için yeterli değilse, devrimci halk anayasasının sosyalist devrime geçişe olanak tanıyan ilkeler taşımasını sağlamaya çalışırlar. Bu devrimin kesintisizliğine uygun, devrimci proleter perspektiftir. Ama eğer devrimin

zaferi ile yapılacak "demokratik halk anayasası" sosyalist devrime geçişe olanak tanıyan içerikte toplumsal-siyasal ilkeler taşımazsa o taktirde devrimin kesintiye uğraması demokratik aşamada kalması çizgisi izleyen demokratik küçük burjuva partileri güçlendiren hukuki bir dayanak haline, sosyalist devrime geçişi zorlaştıran bir etken haline gelir.

Antiempyalist demokratik devrimin zaferi ile; zaferin ve kazanımların hukuki statüye geçmesi işçi-emekçi sovyetleri iktidarını ve ek olarak sosyalist iktidara geçiş olanaklarını güçlendirmesi bakımından, siyasal-sınıfsal güç ilişkileri ve dengelerine bağlı olarak devrimci iktidarın önüne devrimci anayasa hedefi konabilir. Ayrıca, devrimin ilk adımının zaferi ile proletaryanın komünist öncüsünün iktidarda hegemonya kurmadığı koşullarda devrimin önderliğini elinde tutan demokratik küçük burjuva partilerin, burjuvazi ve emperyalistlerle olası uzlaşma ve burjuva demokratik bir rejim içinde gericiliğe iktidarı yeniden ele geçirme olanaklarını tanıması olasılığının gerçekleşmesi halinde devrimci kazanımların korunması ve emekçi kitlelerin uğruna devrim yaptıkları temel taleplerin gerçekleşmesi için demokratik devrimci bir anayasa da o dönemin temel taktiği içinde savunulabilir. Sosyalist devrime geçişi içermese bile o koşullarda demokratik devrimci anayasa, devrimci bir rol oynar ve geniş emekçi kitleleri yanılarak izledikleri bu partilerden kopararak devrimci mevzilerde tutmada rol oynayan temel bir taktik olarak devrimci bir işlev görür.

ÖDP'den proletaryanın kesintisiz devrim perspektifine sahip olmaları hiç beklenemez. Hatta onda antiempyalist demokratik devrimin zaferine bağlanmış demokratik devrimci bir anayasa perspektifi de yoktur. ÖDP, parti programının temel stratejisi olan burjuva demokrasisi stratejisine uyum içinde "demokratik anayasa"yı da temel bir hedef olarak vaaz ediyor. Böylece, kitle hareketinin önüne oldukça daral-

tılmış temel hedef(ler) koyuyorlar; "barış", "demokratik anayasa", demokratik reformlar.

Ancak, EMEP ve DHKP de; proletaryanın kesintisiz devrim perspektifini bir kenara atıyorlar, sözünü etmekten bile kaçınıyorlar. Bununla da kalmıyorlar, demokratik devrimin zaferine ve iktidarı almasına bağlanmış demokratik devrimci bir anayasa perspektifini bile terk ediyorlar.

EMEP kitlelerin kabul ettiğinden daha ileri slogan ve talepleri ileri sürmemek mantığında somutlaşan ekonomik-sendikalist politik çizgisinden, Susurluk'la, "devletin demokratikleşmesi", "demokratik anayasa" talepleri üzerine odaklaşan daha "aktif" reformist çizgiye geçti. Ancak bilinen sürecin ürünü olan EMEP'in ekonomist-sendikalist çizgisi ve sendika ağaları ve bürokrasisi ile ittifak arayışları ve de ANAP, DSP gibi burjuvazinin gerici, faşist "muhalifet" partileriyle mahalli düzeyde eylem birliğine girişmesi ve ardından daha aktif politik mücadele adına ilerlediği noktada önüne "devletin demokratikleşmesi" yani burjuva demokrasisi kazanma hedefini koyması rastlantısal değil. Geçmişte de koşullar biraz gericilik yönünde seyrettiğinde rahatça reformcu bir kuyrukçuluğa düşebilmekteydi.

ÖDP ve EMEP değil; ama Kurtuluş gazetesi "demokratik anayasa" temel taktiğini eleştiriler karşısında düzen içi değil, halk iktidarı altında bir halk anayasası olarak öngördüğünü ileri sürerek devrimci bir taktik çizgiyi ifade ettiğini kanıtlamaya çalışarak savunmaya geçiyor.

Kurtuluş'un, "demokratik anayasa"yı, "halk anayasası"ını ve benzer politikaları taktik çizgisinin temeli yaparken, dayanak yaptığı tek anlayış bu olsaydı bile, yine de "anayasa" talebine bağlanmış temel taktiğini devrimci kılmaz. Çünkü her şeyden önce demokratik devrimci bir anayasa ancak işçi sınıfı ve halklarımızın devriminin kesin bir zaferi ve diktatörlüğünün gerçekleşmesin-

den sonra ve böylesi bir temel üzerinde yapılabilir. Devrimin zaferi ve iktidarın ele geçirilmesi temeli üzerinde doğacak olan şeyi; bugün güncel mücadelenin temel taktiği olarak öne sürmek ve üstelik devrimin zaferi ve diktatörlüğünden kopararak kitlelere benimsetmeye çalışmak, devrimci değildir. Tersine kitle hareketini, tabi kılınması gereken devrimci ve devrimci diktatörlük hedeflerine değil; burjuva demokratik hedef ve temel demokratik taleplerin anayasal mücadeleler yoluyla elde edilebileceği doğrultusunda yönlendirir ve böylesi hayaller ve bilinçle eğitir. Benzer bir örneği savunan menşevik Martov'u eleştirirken Lenin, devrimci olmayan bu rolü vurguluyor. Martov'un "Bugün için Rus proletaryasının ana savaşkan sloganı çarlığı ve savaşı tasfiye etmek üzere ulusal bir kurucu meclis sloganı olmalıdır" görüşünün reformist niteliğini Lenin şu görüşlerle eleştirip vurguluyor: "Bu ne ana slogandır, ne de savaşkan bir slogan. Bu slogan hemen tümünden yararsızdır, çünkü bu ikili 'tasfiye'nin temel toplumsal ve sınıfsal içeriğini ya da kesin siyasal kapsamını göstermemektedir. Bu slogan, ana savaşkan ve proleterce olmayan ucuz bir burjuva-demokratik sözden başka bir şey değildir." (Ulusal Sorun ve Ulusal Kurtuluş Savaşları, Sol Yayınları, sf. 213) Çarlığın ve emperyalist savaşımın tasfiyesi ile birarada kurucu meclis sloganı nasıl ki işçi ve emekçi kitle hareketini devrimci demokratik diktatörlük hedefi ile yönlendiremez ve tersine ucuz bir burjuva demokratik rol oynarsa, benzer şekilde demokratik devrim temel taleplerini içeren bir halk anayasası da burjuva demokratik anayasal hayaller yaymaktan, kitle hareketini bu reformist bilinç doğrultusunda yönlendirmekten başka bir rol oynayamaz.

DEVİRİM Mİ DEMOKRATİKLEŞME Mİ?

Bu soruya ÖDP, burjuva demokrasisi stratejisi izleyerek yanıt veriyor. Burjuva de-

mokrasisi çizgisini benimsemesi nedeni ile, ÖDP politik çizgi ve pratik olarak da, programatik olarak da burjuva demokratik reformları, "devletin demokratikleşmesini", "demokratik anayasa"yı savunmaktadır. Diğer bir ifade ile ÖDP'nin bütün stratejisi ve programı budur. Böyle olduğu için de, ÖDP, aynı zamanda parlamentarist niteliğiyle, CHP, ANAP ve diğer burjuva muhalefet partileriyle eylem birliği yapıyor, sonuç olarak hemen her bakımdan kitle hareketini liberal reformist bir çizgide, burjuvaziye kuyrukçu çizgide yönlendirmeye çalışıyor. Böyle olduğu için de, holding medyasının övgü, teşvik ve desteğini alıyor, burjuva düzen partilerinin sempatisine mazhar oluyor. ÖDP, bu çizgisini pratikte sergilediği gibi, programında da vurguluyor. ÖDP'nin; Aydın ekmek zammını protesto mitinginde EMEP'le birlikte ANAP, CHP ve DSP ile eylem birliği yapması; kontrgerillayı protesto için 19 Şubat İstanbul mitinginde devrimci hareketle eylem birliğini reddederek, kontrgerilla saldırılarının hükümet üyesi suç ortağı CHP ile eylem birliğini dayatması; Hatay il yönetiminin, DYP'den ANAP ve MHP'ye değin gerici, faşist partilerle birlikte devrimcileri kınaması; '96 1 Mayıs'ı nedeniyle burjuvazinin "vandalizm suçlaması" temelinde devrimci kitle hareketini bilinç kırılmasına uğratma kampanyasına katılması; genel merkez yöneticilerinin kontr-gerillaya karşı mücadelede ANAP liderini kutlama ziyareti; bu partiye mensup KESK yöneticilerinin KESK kuruluşuna MHP'yi davetleri vb. Bunlar ÖDP'nin burjuva demokrasisi stratejisini sergileyen pratikleridir. Ve dahası, bu stratejiyi uygularken, liberal reformist çizginin burjuva demokrasisini kazanmada uzlaşıcılığını, yasal-cılığını, kitle hareketini burjuvaziyle işbirliğine yöneltme düzeyini de sergilemektedir.

Ancak, vurguladığımız gibi "demokratikleşme" ve "demokratik anayasa" politikasını EMEP ve DHKP de savunmaktadır. EMEP, ekonomist, sendikalist çizgide yürürken, bunun işçi ve emekçi kitle hareketini güç-

süzlüğe mahkum etmekle kalmayıp, parti olarak kendisini de etkisiz ve güçsüz kılmasına yol açtığını gösterdi. Çıkardığı dersle yasalıcı reformist çizgide görece, "aktif" olması gerektiğine karar verdi. Bunun stratejisi olarak "demokratik devlet", "ordunun demokratikleşmesi", "demokratik anayasa" politikasında karar kıldı. Büyük havalarla başlattığı "demokratik Türkiye" mitinglerinde aradığını bulamadı. Zira reformist sol partilerin revaçta olanı, şişirileni ÖDP'dir. DHKP ise, geçen sürecin tümünden sonra temel taktik çizgi olarak, "demokratik anayasa", politikasını ortaya koydu.

Bu politikanın ortak yanları sözkonusu olduğu gibi, her bir parti tarafından ileri sürülen farklı gerekçeleri de sözkonusu. Ancak, sözde hangi devrimci gerekçe ve anlayışa dayandırılmaya çalışılırsa çalışılsın, sonuçta bu partilerin buldukları politika, kitle hareketini "devrim" adına reformcu çizgiye yönlendirme politikasıdır. EMEP'in "demokratikleşme" stratejisi kendi sözleriyle şöyledir; "Halkın gerçekleri öğrenebilmesi için demokratik bir anayasa zorunludur." (EMEP Genel Başkanı Levent Tüzel, Demokratik Türkiye İçin açıklama, EMEK 28 Mart 1997) "Demokratik bir devlet; (...) ordunun demokratikleşmesi; sermayeye karşı proleter ve emekçi mücadelesinin önemli mevziler kazanması anlamına gelecektir" (Demokratik Devlet ve Ordunun Demokratikleştirilmesi, Mercek köşesi, A. Cihan Soylu, 30 Mart '97)

REFORMLAR İÇİN MÜCADELEDE DEVRİMÇİ TAKTİK Mİ, AŞAMALI BİLİNÇLENDİRME STRATEJİSİ Mİ?

EMEP'in burjuva demokrasisini kazanma stratejisini dayandırdığı mantık ve gerekçe; proletarya ve emekçi halk hareketinin "sermayeye karşı" mücadelede "önemli mevziler kazan"acağıdır. Yine, "demokratik anayasa" ile geniş emekçi kitlelere seslenme ve örgütlenme olanağı elde edeceğidir. Bu mantık zincirlerini izleyen halkanın şöyle olacağı anlaşılıyor: Bu demokratik mevzi-

lerle, işçi emekçi hareketi nefes alacak, sonra da, uzun bir süre barışçı, yasal ve parlamenter mücadele yolundan EMEP önderliğinde sosyalizme hazırlanacaktır. Bu bir devrimci taktik değil. EMEP, Buna strateji adını açık seçik koymasa da güncel koşullarda uyguladığı, demokratikleşme için mücadele stratejisidir. Ve tamamen reformisttir. İşçi, emekçi hareketini, Kürt ulusal devrimini; "demokratik devlet" ve "demokratik anayasa" temel hedefine yönlendirerek, antiemperyalist demokratik devrim stratejisinden vazgeçmektedir. ÖDP'nin bu yolu; burjuva demokratik anayasal çizgiyi açıktan program ve stratejisi ilan ederek izlemesi ile, EMEP'in bunu iki aşamalı strateji olarak izlemesi, demokratikleşme ve demokratik anayasa çizgisini ne reformist olmaktan ve ne de stratejisi olmaktan çıkarır. İşbirlikçi tekeli burjuvazi ve büyük toprak sahipleri devletinin, bugünkü faşist niteliğinden arındırılması ve bu sonucun burjuva demokratik bir anayasa ile hukuklaştırılarak pekiştirilmesi, bir yanı sıra elbette önemli demokratik reformlar-kazanımlar sağlar. Diğer yanı sıra, işçi ve halk hareketi ve Kürt ulusal devriminin bu hedeflere bağlanarak yürütülmesi, kaçınılmaz olarak, bu hedefler sağlanıncaya değin demokratik (hatta pratikte militanca bile olabilir) baskıyı büyütme, ama bu hedefler elde edilince ya da burjuvazi o koşulları devrimi engellemenin manevrasına dönüştürünce güçsüzleşerek sönmeye, sona ermesi bilincine yol açar ve mücadelede reformlarla sona erer. Bu, sözkonusu "aşamalı" stratejiyi izleyenlerin niyetlerinden bağımsız olarak gerçekleşebileceği gibi, "bir taktik aşama" savıyla izlense de, gerçekte strateji işlevi görür. Ayrıca dönemin politikası olarak izlenmesi, onu zaten taktik olmaktan çıkaracağı gibi; işbirlikçi tekeli burjuvazi ve büyük toprak sahipleri devletinin diktatörlüğünün; faşist öğelerden arındırılması ve demokratik anayasanın yürürlüğüyle "kalcılaştırılması", dolayısıyla iktidar ve ekonomik-toplumsal egemenlik sistemi olarak sürdürülmesi gerek-

tiği bilincine çakılıp kalınması, demokratik kazanımlar uğruna mücadelenin kesin zaferi olan İşçi-Emekçi Sovyet Cumhuriyetler Birliği hedefinden vazgeçilmesidir. Ve işçi-emekçi kitle hareketinin daha bugünden bu reformcu bilinçle eğitilerek hazırlanması demektir. Ve kitleler, burjuvazinin "demokrasi" rejimi ile diktatörlüğü ve demokratik anayasası sağlandığında, yani faşist diktatörlükten burjuva demokrasisine geçildiğinde donandıkları bu bilincin sonucu, kaçınılmaz olarak mücadelelerini devrimci anlamda sona erdirirler.

"Aşamalı bilinçlendirme" anlayışı, ekonomistlerin ve menşeviklerin kötü ünlü reformist anlayışıdır. Öncü kitleleri, "en geniş kitleyi harekete geçirmeye temel teşkil eden ekonomik taleplerle mücadeleye seferber etmek", "ardından politik mücadeleye seferber etmek" biçimindeki ekonomist aşamalı bilinçlendirme perspektifi ile, önderlik edilen sınıf ve emekçi halk hareketinden nasıl ki devrimci bir hareket asla çıkamaz ve hareket nasıl ki güçsüz kalarak sönerse, benzeri bir durum reformist aşamalı bilinçlendirme perspektifi için de geçerlidir. Bu perspektifle önderlik edilen işçi-emekçi kitle hareketinden ve Kürt ulusal devriminden, burjuva demokratik rejim altında burjuvazinin diktatörlüğü sağlanınca, güçsüzleşerek sona ermekten başka bir şey çıkmaz. Bu çizgiyi izleyen EMEP, ÖDP vb. de, burjuva demokrasisinin bir parçası, sol kanadı olur, o kadar.

Ki bugünkü koşullarda işçi hareketinin devrimcileşme düzeyindeki büyük gerilik ve bunu aşmanın önündeki küçümsenemez engeller ile, TÜSİAD'ın ağırlıklı bir kanadının "demokratikleşme perspektifleri" için şimdiden nabız yokladığı düşünülürse; EMEP'in "devletin" ve "ordunun demokratikleştirilmesi" stratejisi, TÜSİAD'ın burjuva demokratik anayasa manevrasına yedeklenerek kitle hareketinin devrimcileşmesini engeller ve Kürt ulusal devrimini boğar.

EMEP'in antifaşist mücadeleyi burjuva de-

mokrasisi temel hedefine bağlama stratejisi, kitlelere önerdiği örgüt biçimleriyle de uyum içindedir. Yasalci ve gitgide belirginleşen parlamentarist mücadele çizgisi ile "demokrasi platformlarını, bu mücadelenin yönetici merkezleri olarak öngörmektedir. Demokrasi platformları; bugünkü yapılarıyla Türk-İş'in gerici sendika yöneticileriyle, DİSK'in reformist yöneticilerinin ağırlıklarını koydukları, KESK yöneticisi, TMMOB yöneticisi küçük burjuva reformistlerin, İHD'nin vb. ise onları izledikleri burjuva liberal niteliğe sahiptir. O, kağıt üzerinde bile, burjuva demokratik reformları çok güdükçe mücadele etmeyi dahi göze alamıyor. EMEP, önceleri eleştirmek- sizin, hatta eylem dönemlerinde eleştirenleri suçlayarak, sonraları ise eleştirerek, mücadeleyi "demokrasi platformları" yönetimine vermeyi önererek, "demokratik anayasal devlet" stratejisine uygun örgütlenmeler öngörüyor. Kitlelere ve kitle hareketinin gelişmesine daha yakın ve yardımcı sendika şubeleri platformlarına önem vermesi, yalnızca gerici-reformist sendika merkezlerinden farklı olarak, anayasal burjuva demokrat bir rejim için barışçı çizgide de kalsa mücadele etmesinin kaçınılmaz sonucu ve kanıtıdır. Fakat, EMEP'in bu farklılığı, aynı zamanda onun reformist karakterinin de bir aynasıdır.

REFORM TALEPLERİYLE MÜCADELE, ANAYASAL HAYALLER VE BURJUVA DEMOKRASİSİNE DEĞİL, DEVRİMCİ KİTLE HAREKETİNİ YÜKSELTME, DEVİRİME VE DEVRİMCİ İKTİDARA BAĞLI KILINMALIDIR

Kitle hareketinin devrimci özelliklerinin Türkiye'de zayıf kalması ve devrimci hareketin kitleleşme sorunu; günlük mücadelelerde, kısmi politik taleplerle, yaşam koşullarının iyileştirilmesi talepleriyle daha geniş işçi-emekçi kitleyi devrimci mevzilere çekme görevini daha da önemli kılmıştır. Ama bu önem, aynı zamanda, ÖDP'nin, demokrasi platformlarının liberal reformist

anlayışlarına boyun eğme eğilimini de geliştiriyor. Reformlar için mücadeleyi bir amaç ve çizgi haline getirme ve barışçıl hazırlık umudunu da güçlendiriyor.

Marksist-leninistler ve tutarlı devrimciler için reformlar, devrim ve devrimci iktidar perspektifiyle yürütülen mücadelenin yan ürünüdürler. Sorunu Stalin'in koyuşundan özetlersek; devrimci için esas olan, reform değil, devrimci çalışmadır; devrimci için reform, devrimin bir yan ürünüdür. Bundan dolayı, burjuva iktidarının varlığı koşullarında devrimci bir taktikle reform, doğası gereği bu iktidarı bölmenin, parçalamanın ve çökertmenin bir aracına, devrimi sağlamlaştırmanın, yığınları birleştirerek mücadele mevzilerine yerleştirmenin bir aracına, devrimci hareketin daha da geliştirilmesi için bir üs noktasına dönüşür. Reformist için reform, her şeydir; devrimci çalışma ise ikincil bir şey. Lafı edilecek bir konudur. Göz boyamaya yarar. Bundan dolayı burjuva iktidarının varlığı koşullarında reformist bir taktikle reform, kaçınılmaz olarak bu iktidarın sağlamlaştırılmasının bir aracına; devrimi çökertmenin bir aracına dönüşür. Demek ki reformcu ve devrimci taktik çizgiler arasındaki fark, reform talepleriyle kitleleri mücadeleye seferber etmeyi kabul edip etmemek değil, bu mücadelenin hangi bakış açısıyla, nasıl bir bilinçle ve hangi temel hedeflere bağlanarak yürütüleceğindedir. Her günkü mücadelede, işçi sınıfını ve yığınları, kısmi politik taleplerle harekete geçirirken, devrimci yaklaşım, bu mücadeleler içinde kitleleri devrimci iktidar perspektifi ile, devrim fikriyle eğitir, "devrimci bir kitle hareketinin sistemli bir tarzda hazırlanması"nın (Lenin, Anarşizm ve Anarko Sendikalizm, sf. 317) aracı yapar. Küçük burjuva "sol"doktrinerliğin zaafı, yalnızca temel demokratik program ve iktidar şiarlarını yükseltmekle yetinip, kitleleri günlük mücadelelerde ekonomik ve kısmi politik taleplerle mücadeleye seferber etmeye ilgisiz kalan anlayışındandır. Diğer yandan, şu ya da bu nedenlerle reform talepleriyle

mücadeleyi burjuva demokrasisi hedefine, demokratik anayasal bir ara aşama hedefine bağlayan bir perspektifle, ya da burjuvazinin değişik kliklerinin reformcu politikalarının kuyruğuna bağlanma vb. perspektifiyle yürütmek, reformcu bir yaklaşımdır, sağ oportünist reformcu bir çizgi izlemektir.

ÖDP demokratik anayasal bir rejim elde etme politikasının programatik ve stratejik bir görev ve temel hedef olduğunu ilan ederken, EMEP ve Kurtuluş ise bu stratejiyi, hedef olarak değil, temel hedeflere varmada "mevzi kazanmak", "kitlelere somut hedef göstermek", "burjuvazinin önerilerine devrimci alternatif göstermek", kitlelerin neyin, nasıl kazanılıp kazanılamayacağını kendi deneyleriyle kavramalarını sağlamak, devrimci hareketi kiteselleştirmek vb. gibi ilk bakışta devrimci perspektife mantıken uygun görünen gerekçelerle savunuyorlar. EMEP'in "sermayeye karşı mücadelede mevziler kazandırır" mantığıyla "devletin" ve "ordunun demokratikleştirilmesi", "demokratik anayasa" unsurlarından oluşan anayasal burjuva demokrasisini kitle hareketinin önüne hedef olarak koyması, dönemin temel taktiği olarak getirilse de, aslında "ara aşama" stratejisidir. (Temel taktik olarak getirilmeseydi de yalnızca daha inceltilmiş bir reformizm olurdu.) EMEP'in bu anlayışının, "aşamalı bilinçlendirme" reformcu mantığı olduğuna değinmiştik. Yanısıra bu reformist mantıkla özdeş bir tarzda, "ara aşama stratejisi" olduğunu da vurgulayalım. Çünkü "devletin", "ordunun demokratikleştirilmesi" ve "demokratik anayasa"da somutlaştırılan ve anayasal burjuva demokrasisi olarak da tarif edilebilecek olan bu hedef, '70'li yıllardaki darbe sonrası Portekiz ve Franco sonrası İspanya'dakine benzer bir burjuva demokrasisidir. Ve en önemlisi de, burjuva rejim altında, işbirlikçi tekeli burjuvazinin diktatörlüğünü sürdürmesi hedefidir.

Tüm bu tartışmayı tarihe başvurarak daha fazla anlaşılır kılabilir, onu, pratikle ilişkisi

içinde kavrayabiliriz. Bilindiği gibi, 1930'lu yıllarda birçok Avrupa ülkesinde yükselen faşizme karşı mücadelede; var olan burjuva demokratik kazanımları koruma taktikleri uygulanmıştır. Bunlar, devrimci bir işçi ve halk hareketi geliştirme politikalarına bağlı ele alındıkları ölçüde, reformist taktikler değillerdi. Örneğin, Fransa'da o yıllarda, FKP'nin, halk cephesi politikasının bir parçası olarak, mevcut anayasanın demokratik maddelerinin ve demokratik hakların savunulması, ordunun, polisin ve diğer devlet aygıtlarının faşistleştirilmesine engel olma vb.'den oluşan antifaşist talepler demetiyle mücadelesi, reformcu bir perspektif değildi. Çünkü var olan demokratik hakları ve mevzilerin, faşistleştirmeye karşı, devrimci kitle hareketini geliştirmede üs noktaları olarak kullanılma politikasıydı izlenen. Devletin faşistleştirilmesine karşı geliştirilen mücadele ve bu yönde formüle edilen talepler, burjuva devletin faşistleştirilerek karşıdevrimin silahlarının güçlendirilmesine karşı taleplerdir. Ve dolayısıyla işçi sınıfı hareketini, kitle eylemini sürekli ve sistemli devrimci bir kitle hareketi olarak, devrim ve devrimci iktidar perspektifinde geliştirmiş, reformcu bir burjuva iktidar hedefi ile dumura uğratan, bozan, reformcu bilinç yayan bir rol oynamamışlardı. Ama aynı FKP'nin, Fransa'nın antifaşist mücadelesinin sonlarına doğru, "demokratik güçlerle" ittifak içinde hükümete bakan vermesi, "demokratik anayasa" (ki genel grev hakkının kaydedildiği bir anayasadır) gerçekleştirmesi, sonuçta antifaşist mücadelenin devrimin zaferi ve devrimci iktidarla taçlanmasını önlemiş, reformist bilinç ve hayaller yaymış, reformist işlev görmüştür. Bugün faşist diktatörlük koşullarında, faşist saldırı ve savaş örgütlerinin dağıtılması talepleriyle günlük mücadeleleri yükseltmek, elbette devrimci programa, devrimin temel hedeflerine bağlandığı ölçüde, antifaşist hareketi devrimci rotada geliştirici bir rol oynar. Ama bu taleplerle mücadele, "devletin", "ordunun demokratikleştirilmesi", "demokratik anayasa" hedeflerine bağ-

lanırsa, anayasal burjuva demokrasisi rejimi ve iktidarına yedeklenirsiniz. Kitle mücadelesi bunun aracı haline gelir.

İki ayrı özgün durum koşulları altında, faşizme karşı mücadelenin devrimci rotası farklı şekillenir, fakat özü aynıdır.

Büyüyen, iktidara yürüyen faşist tehlike karşısında, bütün demokratik mevzilerin devrimci tarzda savunulması, devrimci hazırlığın ve ileri sıçramanın zorunlu koşuludur. Burada ustalık, yığınlara faşizm tehlikesinin, kapitalist düzenden ve egemen sınıflardan kaynaklandığını göstererek, devrimci hedeflere yönelmekte somutlaşır. Örneğin, eğer faşizmin burjuva muhalifleriyle burjuva demokrasisi platformu ve perspektifiyle sınırlı bir ittifak geliştirilirse, bu burjuvaziye yedeklenmekten başka bir anlama gelmez.

Diktatörlüğünü kurmuş faşizm koşullarında da, antifaşist mücadele, faşizmin kaynağına, temellerine, yani emperyalist-kapitalist düzene yöneltilmek zorundadır. Faşist diktatörlüğün burjuva muhalifleri, yığınları kapsamlı ya da dar bir burjuva demokrasisi çizgisinde kazanmaya çalışacaklardır. Demokratik anayasa, demokratik anayasa talepli mücadele, bu burjuva reformcu çizginin sınıf doğasına uygundur. Devrimci çizgi, yığınları faşist diktatörlükle, onu üreten, var eden kapitalizmle, emperyalizmle hesaplaşmaya yöneltecektir. Burjuva muhalefet, tek tek demokratik talepleri demokratik anayasa hedefine bağlamaya, düzenin temellerini ve burjuvazinin iktidarını korumaya çalışırken, devrimciler, devrim programına ve program hedeflerine bağlamaya çalışacaklardır. Demek ki, yığınların faşizme karşı devrimci eğitiminin, yığınları burjuvazinin yedeklemesini önlemenin yolu, demokratik anayasa talebinin karşısına devrim programı koymak ve muazzam bir güçle burjuvazinin demokratik anayasa talebi ile yığınlarla bağlantı kurmasına saldırmaktır.

ÖDP'nin, Susurluk skandalıyla, devletin

faşist kontrgerilla çetelerinin ortaya saçılışını, başında MGK bulunan faşist diktatörlüğün kanlı yüzünün açıkça gözler önüne serilmesi sonucu gelişen kitle eylemi fırsatını, "adil ve demokratik bir erken seçime" tabi kılınmasına benzer şekilde, ama daha geniş çaplı ve farklı düzeyde, antifaşist kitle hareketini anayasal demokratik burjuva diktatörlüğü hedefine bağlamak da reformcu rol oynar. EMEP'in ve Kurtuluş'un, birincisinin, reformları, burjuva demokratik anayasal stratejik bir hedef koyarak, ikincisinin, kendi söylemiyle kitlelerin mücadeleye seferber edilmesi taktikleri kapsamında anayasal bir hedef koyarak, bu biçimlerle mücadeleyi, tam da TÜSIAD'ın, demokratikleşme tedbirlerini kamuoyunda tartıştırmak, Susurluk'la devletin kontrgerillacı yüzüne karşı artan kitle tepkisi ve eylemini, bazı reformlar vaadi ya da taktikleriyle devrimcileşmekten alıkoymaya çalıştığı bir sırada yoğunlaştırmalarının kendisi bile, kitle hareketini anayasal muhalefet yönünde, reformcu yönde kanalize edici bir rol oynar. Çünkü, o kampanyada filen iki blok vardır. Biri tekeli medya önderliğindeki liberal blok, diğeri sokak gösterileriyle kendisini ortaya koyan ve antifaşist şiarlarla gelişme yolu arayan blok. Sorunu, burjuva demokratik anayasa da olsa, demokratik halk anayasası da olsa, bir anayasal talep ve tartışma konusu olarak geliştirmek, mücadeleyi ikinci blokun devrimci yönde geliştirilmesini engelleyici ve devrimci içeriğini/özünü boşaltıcı, saptırıcı rol oynar. Nitekim, barolar, TMMOB, İHD vb. kurumlar, bugün, "demokratik anayasa" tartışmalarını sürdürüyorlar. Bu antifaşist bir işlev görse de reformcudur. Kitle hareketini reformcu kanala akıtır, burjuvaziye yedekler. Kurtuluş'un fikir olarak '91'de dile getirmesine karşılık, o zaman pratik bir mücadele politikası olarak yoğunlaştırmadığı, fakat bugün güncel pratiğin yoğunlaşma eksenini "demokratik anayasa" ve "halk anayasası" temel taktiğine dayandırdığı gerekçeler ve mantık da, reformcu politikanın öğelerini oluşturuyor. Örneğin,

Kurtuluş, anayasa konusuyla ilgili yazı dizisini bitirirken, emekçi yığınları anayasa tartışmasına teşvik ediyor. 12 Eylül Anayasası'na karşı çıkan herkesi kapsayan anayasal hedefli bir mücadele ögütüyor. "12 Eylül Anayasası'yla yönetilmekten memnun musunuz sorusuna hayır diyorsanız; Hayır, bağımsız, daha demokratik, herkesin haklarını tanıyan bir anayasa istiyorum diyorsanız yapacağımız, demokratik bir anayasa mücadelesine girişmek, bu doğrultuda verilen mücadeleye katılmaktır. Dünya ve Türkiye'deki anayasaları inceleyip tanıtmaya çalıştığımız bu yazı dizisinde -sonuç olarak- söyleyeceğimiz budur." (Kurtuluş, Sayı 24, 5 Nisan 1997)

Açıktır ki bu hatta, yani anayasal talepli bir zeminde geliştirilecek bir mücadele, içinden geçtiğimiz süreçte, yığınların dikkatini ve enerjisini devrimci iktidar hedefinde yoğunlaştırmayı sağlayamaz. Tam tersine, yığınların bilinçli öncüleri dışında kalan en geniş bölüklerinin perspektifini daraltır, onları, "anayasanın demokratikleştirilmesi" yoluyla politik krizden kurtulmaya çalışan ve merkezinde işbirlikçi tekeli burjuvazinin durduğu (nesnel anlamıyla) blokun peşine takar. Enerjilerini bu süreç içinde tüketmelerine yol açar. Burjuvazinin kendi güç, imkan ve yönlendirme araçları dışında, küçük burjuva reformist partilerin soldan çabaları da bunun hazır zemini veya aracıdır.

KURTULUŞ'UN PLATFORMU KİTLELERİ DENEYLER İÇİNDE EĞİTEREK DOĞRULARI KAVRATMAK TAKTİK İLKESİNE SİĞAR MI?

Kurtuluş, anayasa taktiği ile, devrimci kitle hareketinin geliştirileceği düşüncesini dayandırdığı mantık zincirinin diğer halkalarını değişik biçimlerde izah etmeye çalışıyor. Bu halkalardan biri, kitleleri deneyleri içinde eğiterek bir görüşün doğruluğuna inandırmak gerektiği taktik ilkesidir. Bu ilke doğrudur. Gerçekten de, devrimci öncünün

sürekli ve sistemli olarak devrimci iktidarın, demokratik devrim programının propaganda ve ajitasyonunu yapması, işçi sınıfı ve emekçi kitlelerin devrimci bilinç kazanması için asla yetmez. Faşist diktatörlük ve emperyalizmden kurtuluş için, devrimin zorunlu olduğunu, kısmi politik istemlerle ve silahlı olmayan biçimlerle mücadelenin yeterli olmadığını, bu mücadelelerle seferber edilen geniş kitlelerin kendi pratik deneyimleriyle de silahlı bir devrimin ve devrimci bir diktatörlüğün gerekli ve zorunlu olduğunu kavramalarına önderlik etmek gerekir.

Fakat devrimci öncünün tek tek politikalarının doğruluğunu, devrimin zorunluluğunu, demokratik devrimin programının doğruluğunu kavramaları için geçerli olan bu eylemli pratik eğitim, anayasa talepli bir mücadele çerçevesinde asla başarılmaz. "Bu düzende ne kadar olur bunu kitleler mücadele içinde görecektir. Bize düşen görev onları bunu göreceklere bir mücadelelenin, kavganın içine sokmaktır." (Kurtuluş, sf. 8) diyerek, mücadeleyi devrim hedefi yerine demokratik, halkçı vb. anayasa hedefine yönelterek, kitlelerin kendi deneyleriyle neyi öğrenmesi sağlanabilir ki? Anayasa talepli mücadele ile kitlelere devrimin gerçekliğinin kavratıldığı tek bir örnek var mı?

Kitlelerin, neyin ne kadar olacağını görebilmeleri için seferber edilmeleri gereken kavga, demokratik anayasa kavgası değildir, olmamalıdır. Çünkü, Kurtuluş'un, güven vererek savunduğu, devrimci demokratik anayasa bile olsa kitlelere önerilen anayasa mücadeleciliğini değil. Üstelik bir de kitlelere "bu anayasal kavgaya girmen, demokratik anayasa talebi ile olsa da" diye seslenilirse, geliştirilecek olan kavga ve bilinç, devrimci değil, anayasal muhalefet mücadelesi olabilir ve ancak kitleleri burjuva muhalefetin yedeği yapar.

Kitleleri önce anayasal muhalefete ya da anayasal kavgaya seferber edip, onlara kendi deneyleriyle, "demokratik anayasa"

bu mücadeleyle elde edilebilir, ama devrimci anayasa elde edilemezi göstermek, kitlelerin mücadele içinde devrimin zorunluluğunu kavramalarına önderlik etmek değildir. Çünkü, devrimci anayasa da olsa, devrimci anayasanın ancak devrim ve devrimci diktatörlük üzerinde temellerini bulacağı, devrimci özellik kazanacağı gerçeğidir önerilmesi gereken. Kitle hareketinin yönlendirilmesi gereken yolu da bu gösteriyor: Antifaşist güncel taleplerle, faşist 12 Eylül Anayasası, faşist savaş birimlerinin tasfiyesi ve benzeri politik talepleriyle kitle hareketini yaygınlaştırır, yükseltir ve genelleştirirken, İşçi-Emekçi Sovyet Cumhuriyetler Birliği hedefi ekseninde demokratik devrim programının propagandasını yapmak, devrimin faşist diktatörlük üzerinde kesin zaferi veya devrimci diktatörlükle taçlanması perspektifiyle kitle hareketini sürekli geliştirmek, bütün bu mücadeleler içinde kitlelerin kendi deneyleriyle de bu temel hedefe varmanın zorunlu olduğunu kavramalarına önderlik etmektir yığınların devrimci hazırlığının yolu. Demokratik devrimin programını bir anayasa biçiminde formüle edip, küçük burjuva reformcuların, liberal burjuva grupların demokratik, liberal anayasa vaatleriyle birlikte bir kitle hareketi geliştirmeye, bu mücadele içinde kitleleri eğiterek devrime hazırlamak adına, anayasal hayaller içinde kitle hareketini oyalamaya önderlik etmek değil.

Kaldı ki, devrimci demokratik anayasa önerisini, Kurtuluş aynı zamanda pratik bir alternatif olarak, TÜSİAD'ın "demokratikleşme tedbirleri paketi"ne, alternatif olarak sunuyor, böylece -özel niyetinden bağımsız olarak- kitle hareketini, anayasal tartışmalar ve hayaller akımı içine itmiş oluyor.

SOMUT HEDEF VE GÜÇLER DEN- GESİYLE ANAYASA MÜCADELESİ ARASINDAKİ BAĞ, DEMOKRATİK ANAYASAL TAKTİKTİR

Kurtuluş'un anayasal talepli mücadele platformunun doğruluğuna dayanak yaptığı

mantık halkalarından bir diğeri de "halkın muhalefetinin somut hedeflere ihtiyacı var" (Kurtuluş, 30 Kasım 1996) görüşüdür.

Her şeyden önce devrimci bir anayasa kitleler için demokratik devrim programı ne kadar somutsa o kadar somuttur. Ama Kurtuluş, devrimci demokrat anayasa önermeyi "somut hedef" görüyorsa, geliştirilmesini istediği demokratik anayasa kavgasının somut olarak demokratik bir anayasa sağlayacağını ve somut kazanım olarak kitle hareketini çok daha güçlüce yükselteceğini mi kastediyor? Görüş ve tezlerinde bunu açıkça ifade etmiyor, "hatta kendi başına hiçbir anayasa hiçbir şeyi çözemez" diyor. Ama, "bağımsızlığı, demokrasiyi, ulusal hakları temel alan bir anayasa talebini ortaya koymanın siyasal anlamı", "güçler dengesini böyle bir anayasayı mümkün kılacak hale getirmek (...) yani güçler dengesini halktan yana çekmek"tir (Kurtuluş 1 Şubat 1997) diyerek, gerçekte demokratik anayasa kavgası yoluyla kapsamlı reformcu hedefler peşinde koşma yolunu döşüyor. Yığınlara enerjilerini buna kilitlemeyi öğütlüyor. Oysa daha önce de vurguladığımız gibi böyle bir süreç sonunda burjuva anayasal çözüm kendini dayatacak ve gerçekleştirecek "kitlelerin anayasa kavgasıyla yükseltilecek mücadele" devrimci içeriğini kaybederek, burjuva reformizmi kanalına akmış olacaktır. Kurtuluş, kitlelerin anayasal demokratik mücade-

le taktiği ile seferber edilmesine bu denli devrimci umut bağlamasının esasen reformcu bir eğilim olduğunu, tam da bu süreçte ortaya koyduğu Osmanlı'da ve Türkiye'de anayasalar incelemesinde, 27 Mayıs '60 darbesini ve '61 Anayasası'nı "1960 politik devriminin kazanımları" (Kurtuluş, s. 23, 29 Mart 1997), yani politik devrim ve kazanımları olarak yüceltmesinde gösteriyor. Kurtuluş, demokratik anayasa temel taktiğine uygun düşen cephe ve örgütlenme biçimleri de öneriyor. Bu önerileri demokratik anayasa taktiğinin reformcu içeriğini hem kanıtıyor, hem de reformcu eğilimi kendi doğrultusunda güçlendiriyor. Protokolde devrimci cepheye basamak olacak "demokratik mücadelenin birliği" ilk ve acil cephe olarak öngörmek; Kurtuluş'un demokratik anayasa mücadelesine halk kitlelerinin yanısıra "çok çeşitli liberal demokrat, reformist, hatta bu düzenin değişmesinden yana olan veya burjuva demokratik taleplerde bulunan bütün kesimleri bir biçimde halk muhalefetine dahil" etmeyi sürekli vurgulaması, "demokratik muhalefet meclisi" (demokratik muhalefet anayasal sistem içinde bir kavramdır) örgütlenmesini kalıcı, legal ve yukarıda saydığı tüm liberal ve reformist güçlerin toplanacağı bir nevi cephe olarak öngörmesi, esasen anayasa mücadelesiyle uyumlu reformcu örgütlenmeler savunduğunu gösteriyor.

ANAYASA TALEPLİ MÜCADELE HANGİ YELKENLERİ ŞİŞİRİYOR

GİRİŞ

Siyasal tarihin son 40-50 yıllık dönemi boyunca hiç değişmeyen tartışma konularından birisidir anayasa sorunu. Bu, yalnızca tartışma konusu olarak değil ama, sınıfların eyleminin gündemindeki bir sorun olması bakımından da, dönem dönem öz ve biçim değiştirmekle birlikte, daima politik gündemde özel bir yer tutmuştur. Mesela 1960 ile '70 arası dönemde ilerici aydınların, gençliğin ve işçi sınıfının mücadelesinde '61 Anayasası'nın uygulanması talepli eylemler, baskılar önemli bir unsurdur. Ama aynı zamanda, bu '61 Anayasası'nın karşısında egemen sınıfların ağırlıklı kesimlerinin '61 Anayasası'nın çok geniş olduğu, Türkiye'ye uygun düşmediği, bu elbisenin daraltılması gerektiğine dair talepler, eleştiriler, mücadeleler ve girişimler de sürer.

'71 faşist darbesiyle, '61 Anayasası'nda egemen sınıfların istekleri doğrultusunda bazı önemli değişiklikler yapılır. Daha sonra, 12 Eylül darbesi ve onun eseri olan '82 Anayasası gelir. '90'lar dahil gündemdedir. Ama '82 Anayasası da yürürlükte kalmaya devam eder. '60, '70 dönemiyle kıyaslayacak olursak burada durum bir ölçüde tersine dönmüş, anayasaya karşı çok değişik tandanslarda, çok değişik tonlarda ve çok değişik renklerde bir muhalefet oluşmuş-

tur. Muhalefetin değişik sınıflardan, toplumsal kesimlerden kaynaklanan farklı siyasi ve sınıfsal yapısı ve yönelimi üzerinde ayrıca duracağız.

Türkiye tarihinde bir de cumhuriyet öncesi dönem var. Cumhuriyet öncesi dönemde bir anayasa mücadelesi, bir meşrutiyet mücadelesi sözkonusu. 1876'da I. Meşrutiyet girişi var. I. Meşrutiyet bir çeşit anayasal monarşiye, anayasal bir krallığa geçiş girişimiydi. Feodal dönemin üst yapısı olan, feodal aristokrasinin padişahlık biçimindeki diktatörlüğünden cumhuriyete doğru geçiş, burjuva devlete doğru siyasi geçiş anlamında, reformcu bir nitelikteki girişimdi. Keza, 1908 JönTürk devrimi ve II. Meşrutiyet'in de bir anayasa mücadelesi, devleti çağdaşlaştırarak, toplumun üst yapı kurumlarından başlayarak, burjuvalaşırılması girişimi olarak değerlendirilmesi gerekiyor. Üzerinde devrimci eylemimizi yürüttüğümüz topraklar ve devlet sınırları, anayasal sorunlara yabancı değil, 100-150 yıllık bir tarihi var. Bu uzun tarih feodal dönemin devlet yapısının tasfiye edilmesi, burjuva devlete ve burjuva topluma geçişi kapsıyor. Tarih, açıkça anayasa veya anayasa değişikliği talebini gündeme getirenin burjuvazi olduğunu gösteriyor. Ama bu 150 yıllık süreçte, ne cumhuriyet döneminde ne Osmanlı döneminde burjuva demokratik

bir devlete, burjuva demokratik bir siyasal düzene ulaşılamadığını, geçilemediğini görüyoruz.

Anayasa tartışmalarının bizim bakımımızdan yeniden önem kazanmasının her şeyden önce üç önemli sebebinden söz edebiliriz.

Bunlardan ilki, '80 süreci sonunda tarihsel evrimleri içerisinde yenilginin baskılanması altında boy veren tasfiyecilik çizgisinde derinleşen, geriye düşen ve düştükleri yerden itibaren derinleşen bir kısım siyasal akımların, '90'lardan başlayarak yasal platformlarda örgütlenmeleri ve yasal platformlarda geliştirdikleri burjuva demokrasisi stratejisi çerçevesinde işçi sınıfı, emekçiler ve nüfusun ezilen kesimleri adına "bağımsızlıkçı", "demokratik", "özgürlükçü", "emekçi" vb. şekilde tarif edilen anayasa talebine sahip olmaları, bunu mücadelelerinin odağına çok özel bir yere koymaları.

İkincisi ki, bu, birinciden daha da önemli: Bugün devrimci hareketin önemli bir bileşeni olan DHKP-C'nin anayasa talebini ileri sürmesi, anayasa talepli bir mücadele çizgisi geliştirmeye yönelmiş olmasıdır. Diğerlerinin anayasa talebi, kendi ideolojik, siyasi geriye düşüşlerinin ve bu düşüşün açtığı yönde derinleşen evrimlerinin sonucu olarak gündeme geldi. Bu akımların yasal reformist yönelimleri nedeniyle sözkonusu talep kendi içinde mantıklı ve tutarlı, birbirini tamamlayan, koşullandıran süreçlerin bir sonucu olarak düşünülebilir. DHKP-C'nin ki elbette daha farklı, ama bu yine de, DHKP-C'nin siyasal olarak geriye düşüşünün sebebi olabilir, böyle bir rol oynayabilir.

Üçüncüsü, siyasal açıdan değerlendirilecek olursa ilk ikisinden daha fazla değer taşımaktadır; bu, Kürt ulusal kurtuluşçu devriminin geldiği düzeyde Kürt ulusal kurtuluşçu devrimin sözcülerinin, temsilcilerinin zaman zaman "anayasal çözüm"ü dillendiriyor olmaları durumudur. İlk iki durumda anayasa taleplerinin arkasında duran siyasal kuvvetler, anayasanın hazırlanma süreçlerini etkileme olanaklarından hemen hemen

yoksundur, ya da çok sınırlı bir etkileri olabilir. Ama Kürt ulusal hareketinin, Kürt uyanışının önemli bir siyasal gücü mevcut. Dolayısıyla da bu, toplumda karşılığını, yanıtını bulabilen bir talep olarak daha fazla önem taşıyor. Ayrıca bu talebin kendi özgün mantığı içerisinde gerçekleştirilebilirliği de ulusal kurtuluşçu devrimin ilerleyiş sürecinde karşılaşılabileceği durumlardan, olasılıklardan, hatta duraklardan biri olarak algılanabilir.

Devrim ve sosyalizm adına hareket eden kuvvetler böyle bir yaklaşım içinde oldukları için, anayasa talepli mücadele konusu üzerine tartışmalara girilmesi, anayasa talebinin ele alınması, incelenmesi marksist leninist komünistlerin kaçınmayacağı bir görev oluyor. Bu konu devrimciler arasında, sol hareket içerisinde aslında '82 Anayasası'nı reddetme ajitasyonu ve '82 Anayasası'nın teşhiri için yürütülen propaganda faaliyetini bir yana bırakacak olursak, '89-90'larda tekrardan öncelikli gündemlerden biri haline geldi ve böylece tartışma gündeminde kaldı.

ANAYASA TALEBİNİN KAPSAM VE İÇERİĞİ

Anayasa talebiyle ilgili bir genel görüş açısı inşa etmek bakımından, onun sorunları ya da kapsamı üzerinde durmamız gerekiyor.

Anayasa, salt sözlük anlamı açısından yola çıktığımızda bile, diğer bütün yasaların anası, diğer tüm yasaların kaynak noktası, diğer tüm yasaların meşruiyetinin hukuki zemini anlamına geliyor. Yani ceza yasasının, dernekler yasasının, sendikalar yasasının, siyasi partiler yasasının, trafik yasasının vb. bütün yasaların anayasal dayanağının olması, anayasal bir hukuka dayanması gerekiyor. Diğer yasaların anayasadan kaynaklanması, onun yönlendirici olduğu anlamına geliyor. Sosyalist, kapitalist ya da faşist, herhangi bir anayasayı incelediğimiz zaman şu üç eksen etrafındaki ilke ve kuralları görebiliriz.

Birincisi; her anayasa kaçınılmaz olarak bir toplumsal düzen öngörüyor. Yani, o toplumda bulunan sınıflar, bu sınıflar arasındaki ilişkiler nasıl olacak, bu sınıflar arasındaki ilişkiler hangi ilke ve normlara, standartlara göre yürütülecek, hangi çerçeve içerisinde bu sınıflar birbirleriyle ilişkilerini sürdürecektir. Birincisi, toplumsal ya da sosyal boyuttur.

İkincisi; her anayasa kaçınılmaz olarak bir ekonomik düzeni tanımlar, kabul eder. Burjuvazinin anayasaları kapitalizmi temel alıyorum demeseler bile yine de burjuva anayasaların, ekonomik ilişkiler için söylediği ve bütün ekonomik yaşamın özetini ifade eden bir görüşü vardır. Çünkü her anayasa üzerine oturduğu toplumsal ekonomiyi tanımlamak, kendi varlığını orada bulmak, onun hukuki ifadesi olarak, aynı zamanda onun varlığının devamının bir güvencesi olmak zorundadır. Bu çok değişik şekillerde, örneğin ticaret özgürlüğü, mülk edinme özgürlüğü, bankalarla ilgili hükümler ve kurallar ya da örneğin lokavt hakkıyla ilgili kurallar olarak geçer. Derki, işçiler şu koşullar altında, şu çerçeve içerisinde sendika kurabilir, grev yapabilir, kapitalistler de şu koşullar altında, şu çerçeve içerisinde lokavt ilan edebilir, kapitalistlerin haklarını ve işçilerin haklarını tanımlar. Burada zaten bir toplumsal düzen ve bir ekonomik düzen kabul edilmiştir. Sadece "reddedilmiş" olan bir sınıfın bir sınıf üzerindeki diktatörlüğüdür ki, bu da burjuvazinin diktatörlüğü, egemenliği üzerine örtülmüş ideolojik bir kılıf, bir şalıdır. Burjuvazi ikiyüzlüdür. İşçi sınıfı ve sömürülen yığınlardan korktuğu için egemenliğini gizleme gereği duyar.

Üçüncü olarak; her anayasa siyasal bir düzen (politik rejim) öngörür. Hem devletin temel yapısını (kuruluş prensiplerini koyar), hem de devletin örgütleniş ve işlerinin yürütülmesinin şeklini, dolayısıyla da devlet kurumlarının hak ve görevlerini, yetkilerini, sorumluluklarını, bunların karşılıklı ilişkilerini, devletle yurttaşlar arasındaki ilişkileri

(hak ve görevler) tanımlar, hukuki bir çerçeveye oturtur. Her anayasada az çok gelişmiş ya da gelişmemiş bir şekilde bunları bulabiliriz. Devletin siyasal düzeni derken burada bir ayırım yapmış oluyoruz aslında. Bundan önce, her anayasa öncelikle siyasal/sınıfsal iktidar sorununu çözer. Toplumda süregiden sınıf mücadelesinin ulaştığı aşamada sınıflar arası kuvvet ilişkilerine dayalı olarak devleti tanımlar. Kimin iktidardır, iktidarı devlet kimin adına kullanmaktadır, kimin iktidarının sürekliliğinin güvencesidir? Bu nedenle anayasalar devletin temel yapısını tanımlar ve bu temel yapı üzerindeki siyasal düzenini de tanımlarlar. Devletler sınıf karakterleri itibarıyla bir süreklilik içerisinde devam ederken, örgütlenişinde ve siyasal düzeninde değişiklikler meydana gelebilir. Tıpkı Türkiye'de cumhuriyetin devam etmesi, ama 1961 Anayasası çerçevesinde devletin siyasi düzeninde değişiklik olması gibi, ya da tıpkı beşli cuntanın darbe yaparak '82 Anayasası'yla devletin siyasal düzeninde, siyasal rejiminde değişiklikler gerçekleştirmesi gibi burada bir ayırım var. Devletin temel yapısı iktidarın hangi sınıfta olduğu, sınıf özü, sınıf içeriği, sınıf iktidarı olarak varlığı ve devamiyle ilgilidir. İkincisi, devletin siyasal düzeniyle ilgilidir. Bu belirli siyasal ve tarihsel koşullar altında devletin örgütlenmesini, değişik kurumlar arasındaki ilişkileri, yetkilerin, görevlerin ve sorumlulukların dağılımını vb. kapsar.

Bu genel çerçevede özel bir yer tutan "düzen" kavramına dikkat göstermek gerekiyor. Burada düzen kavramının en geniş anlamda kullanıldığını görüyoruz. Ekonomik düzen, toplumsal düzen ve siyasal düzen anlamında. Günlük yaşamda yaygın bir şekilde düzen kavramının, siyasal düzen ya da iktidarla eşit anlamda kullanıldığı bir gerçek. Bu tür bir kullanım bir çok durumda değerlendirme hataları yapılmasını koşullandırıyor. Örneğin, Refah Partisi ekonomik ve toplumsal düzene karşı değil. Yani kapitalist ekonominin, burjuva toplumun sınıf

yapısının değişmesinden yana değil. Ekonomik, toplumsal düzenin devamından yana ve düzen içi. Bunu programında da bulabiliriz. Fakat, RP, devletin siyasal düzeninde (siyasal rejiminde) değişiklik talep edebiliyor. Dolayısıyla bu türden şu veya bu mecralardan gelen ve belli bir mecraya akan burjuva akımlarla karşılaşabiliriz. Düzen kavramının çerçevesini çizilmiş bir şekilde, tanımlanmış bir şekilde kullanmamız gerekir. Bu, gerçek ilişkileri kavrayabilmemiz, gerçek durumları tarif edebilmemiz ve politik doğrultumuzu siyasal, toplumsal ve ekonomik gerçeklerle tam ilişkilendirebilmemiz için özel olarak dikkat etmemiz gereken önemli bir husustur.

Bu genel çerçeve içerisinde soyut olarak, yani şu anda gündeme geldiği biçimiyle değil de çok genel olarak, anayasa talebi ne anlama geliyor sorusunun cevabını arayalım. Herhangi bir durumda, herhangi bir dönemde, herhangi bir yerde anayasa talebi ne anlama gelir buna bakmamız gerekiyor. Öncelikle bilinmeli ki anayasa talebi, somut tek bir talebe indirgenemez. Anayasa bir dizi temel talebi, bir dizi temel sorunun çözümünü kapsar. Memurlar grevli toplu sözleşmeli sendika hakkı istiyor, bu, somut kısmi ve güncel bir taleptir. Ya da öğrenciler eğitimde özelleştirmeye hayır diyorlar, bu hem somut bir taleptir ve hem de günceldir. Yahut Kürt ulusu özgürlük istiyor, bu hem güncel, hem somut, hem de temel bir taleptir. Ama yine de bir tek sorunun, temel bir sorunun çözülmesi üzerine kurulmuştur. O halde nedir anayasa talebinin kapsamı?

Anayasa talebi yukarıda çerçevesini çizdiğimiz, kapsamını göstermeye çalıştığımız tablo dikkate alındığında görülecektir ki, kapsamlı bir programdır. Hangi sınıfsal içerikte olursa olsun, hedefleri nasıl olursa olsun, gerçekleştirme biçimi ne olursa olsun anayasa talebi eşittir program "talebi" dir. Herhangi bir talepten tek tek, somut, güncel ya da temel taleplerden ayrı olarak bir programdır. Burjuvaziden de kaynak-

lansa, devrimci gruplardan da kaynaklansa, proleter ya da emekçilerden de kaynaklansa bu bir programdır. Sorunu buradan kavramaya çalışmak gerekir. Dolayısıyla da her program gibi ekonomik, toplumsal, siyasal bir düzen öngörür. Bir sınıfın iktidarını öngörür. Bir sınıfın iktidarının devamıyla ve onun iktidarının hangi koşullar altında, nasıl, hangi biçimde örgütlenerek süreceğiyle ve ekonomik koşullarıyla ilgilidir.

Anayasa tartışmaları şimdi moda. Hemen her siyasi partinin bir anayasa talebi ve önerisi var. DHKP-C de en son bu furyaya katıldı. Modaya uymak zorunda değiliz. Antiemperyalist demokratik devrim ve sosyalist devrim programlarımızı uygulayacak siyasal koşulların (bu devrimin zaferi demektir) olduğu koşullar altında programımıza denk düşen bir anayasa yapacağız dersek, bunda hiçbir sakınca, hemen hemen hiçbir sakınca yoktur. Çünkü, bir programdır sonuçta bizim de önerdiğimiz. O zaman şöyle bir soruyla karşı karşıya geliyoruz: Madem anayasa konusu bir program konusudur ve madem biz antiemperyalist demokratik devrim ve sosyalist devrim programımızın propagandasını yapıyoruz, bunlardan ayrı ve farklı olarak bugün anayasa talebinin anlamı nedir? Güncel durumda ileri sürülen anayasa talepli mücadelelerin doğru bir çözümlemesi için bu soru üzerinde özenle durulmalı, sorun, bu sorudan başlayarak kavranmalıdır.

ANAYASA TALEBİ EKSENİNDE MÜCADELENİN ANLAMI

Açıklıkla vurgulamamız gerekiyor ki, antiemperyalist demokratik devrim programının güçlü bir şekilde propagandasını yapmak ve bütün siyasi çarpışmaları, toplumda meydana gelen, açığa çıkan bütün talepleri tek tek, ayrı ayrı, parça parça ya da kesimsel bütün sorunları devrim programına bağlamak, bu programın gerçekleştirilmesi uğruna mücadele yoluna kanalize etmek durumundayız. Bu bizim devrimci görevimiz ve politika tarzımız. O zaman şu soru-

yu soracağız: Böyle bir program varken bugünkü siyasal koşullar altında bir de anayasa talebinin ileri sürülmesinin anlamı nedir? İçeriği ve biçimi ne olursa olsun, program konusunun bir propaganda talebi olmaktan çıkartılıp, bir ajitasyon ve eylem talebi haline dönüştürülmeye başlaması demektir bu. Yani, uygun siyasal koşullar oluşmuştur, uygun kuvvet ilişkileri oluşturulmuştur, artık propaganda talebi olmaktan çıkmıştır, programımız ve somut devrimci eylemin konusu ve gündemi haline gelmiştir. Veya aynı anlamda olmak üzere artık sorunun çözümü yığınların devrimci eyleminin gündemine girmiş demektir. Talebin bir propaganda talebi olmaktan çıkarılıp bir ajitasyon talebi düzeyine yükseltilmesinin anlamı da budur.

Burada politika tarzı itibariyle taleplerin yeri, rolü ya da taleplere yaklaşımımız açısından bazı temel düşünceleri hatırlamak gerekiyor.

Somut talepler uğruna mücadele kapitalizm koşulları altında burjuvazinin egemenliğini zayıflatmak, burjuva cephe, egemen sınıflar cephesinde bölünmeler, parçalanmalar yaratmak ve emekçilerin kapitalizm koşullarına dayanma gücünü, direncini artırmak için zorunludur. Somut talepler uğruna mücadele parça ya da kısmi talepler ya da reform talepleri uğruna mücadele diye de tanımlanabilir. Eğer devrimci parti ve örgütler yığınların bu tür somut taleplerini anlayarak, formüle etme ve bu talepleri elde etmek için mücadeleyi örgütlemelerse, ilgisiz kalırlarsa kaçınılmaz olarak siyasi bakımdan hareketsizliğe yuvarlanırlar. Hem büyük kitlelerden tecrit olurlar, hem de eylemsizlik ve hareketsizlik başlar. Somut talepler uğruna mücadelede komünistleri burjuva demokratlarından, liberaller ve oportünistlerden ayıran ana nokta, bu taleplerle programımız arasındaki, bu taleplerle temel amaçlarımız arasındaki, sosyalizm amacımız arasındaki bağının kurulması ve görülmesidir. Bu, taleplerin formüle edilmesini, taleplerin ne za-

man ve nasıl değiştirileceğini olduğu gibi, nasıl ilerleneceğine dair politik ustalığı da kapsar. Birinci tehlike, somut talepler uğruna mücadeleyi ihmal ederseniz, önemsemezseniz, gözlerinizi kapatırsanız, ilgisiz kalır, üzerinden atlarsanız politik bakımdan hareketsizliğe sürükleneceğiniz ve geniş yığınlarla buluşmayı, geniş yığınların devrimci örgütlenmesini, devrimci bir savaş için örgütlenmesi hazırlık görevlerini üstlenmenizin ve yerine getirmenizin mümkün olmayacağıdır. Tecrit olur, marjinal kalırsınız.

İkinci tehlike de; genel ve temel talepler uğruna mücadelenin, somut talepler uğruna mücadelenin yerine geçirilmesi ya da ikame edilmesidir. Geçirilebilir mi, ne zaman geçer, zamanında geçmezse ne olur? Temel talepler şunları kapsar: İktidarın burjuvaziden alınması, burjuvaziyi ya da egemen sınıfları veya faşizmi devirmek için mücadeleye katılmış sınıfların eline geçmesi, yani faşist diktatörlüğün devrilmesi, emperyalizmle bağımlılık ilişkilerinin tasfiye edilmesi. Kürt ulusal sorununun çözümü, toprak sorununun çözümü gibi taleplerdir, temel talepler dediğimiz. Belirli bir devrimci sürecin halledebileceği, ancak toplumdaki ana devrimci güçler harekete geçtikleri zaman çözebilecekleri sorunlardır bunlar. Dolayısıyla bunlar bizim baştan itibaren propaganda taleplerimiz olarak mücadeleimizin genel doğrultusunu, hazırlığımızın yönünü gösteren ve yöneten talepler olarak değer kazanırlar. Örneğin Amerika ile ya da İsrail'le Türkiye arasında somut, güncel yeni bir askeri anlaşma yapıldığı koşullar altında, bu anlaşmayı önlemek için somut siyasal bir kampanya yürütebiliriz. Somali'ye ya da Arnavutluk'a asker göndermesini kapsıyorsa asker göndermenin bir emperyalist politikanın tezahürü olduğunu düşünerek karşı çıkarız. Burada somut olan talep, güncel olan talep budur. Ama kahrolsun emperyalizm sloganını her zaman genel ve geçer olan bu sloganı, somutun yerine geçirdiğimiz zaman güncel ihtiyacı yanıtlayamamış, güncelin, somutun

yerine geneli ve temel olanı koymuş olu-
ruz. Bu durumda yine yığınlarla buluşma-
mızın imkanı yoktur.

Peki temel talepler hep geleceğin sorunu
mudur? Sürekli geleceğin sorunu olarak mı
kalırlar? Hayır. Temel talepler kitlelerin
eyleminin gündemine girdiği zaman, gün-
cel ve somut siyasal sorunlar haline gelir-
ler. Tıpkı bugün, Kürt ulusal sorununda
olduğu gibi. Biz bütün yetmişli yıllar bo-
yunca Kürt ulusunun kendi kaderini tayin
etme (ayrı devlet kurma) hakkını talep
ettik. Devrimci örgütlerin hemen hepsinin
Kürdistan değerlendirmesi ne olursa olsun
Kürt ulusunun kendi kaderini tayin etme
hakkını (lafzi bile olsa, öyle kabul edelim)
hepsi de kabul ediyor ve savunuyordu. Bu
süreçte Kürt ulusunun kendi kaderini tayin
hakkı bir propaganda sloganı olarak işlev
yapıyordu. Ama '84'ten sonra ulusal dev-
rimci hareketin gelişmesi ve boyutlanma-
sıyla birlikte Kürt ulusunun kendi kaderini
tayin etme sorunu Kürt halkının eyleminin
gündemine girdi. Artık geleceğin sorunu
olmaktan çıktı, güncel devrimci eylemin bir
sorunu haline, çözümü gündeme girmiş bir
sorun haline geldi. Demek ki, temel talep-
ler onun çözümüne yönelik toplumsal kuv-
vetler harekete geçtiğinde artık güncel
siyasal bir sorun haline gelirler. Onların
çözümü gündeme girer. Nasıl gelmiştir
gündeme, Kürdistan'da durum devrimcidir,
bir devrimci başkaldırı patlak vermiştir,
Kürdistan devrimi bu sorunu çözmek üzere
başlamıştır zaten. Örneğin 1978'lerde, o
günkü siyasal koşullar altında bir siyasi
akım Kürt ulusal sorununun çözümü için
referandum önermişti. O günkü koşullar
altında referandum talebi nesnel olarak
reformizme hizmet edecek ve güç sağlaya-
cak, şovenizme güç sağlayacak bir talepti.
Bugünkü koşullar altında referandum tale-
bi bir kısım ek unsurlarla birleşmek kaydı-
yla, yani belirli ön koşullarla (Kürdistan'dan
sömürgeci işgalci askeri güçlerin çekilmesi,
propaganda-ajitasyon ve örgütlenme öz-
gürlüğünün sağlanması vb. Kürt halkının

gerçekten özgür iradesini beyan edebile-
ceği koşulların yaratılması) birleşirse, refe-
randum sloganı bugün Kürt halkının nasıl
bir çözüm istediğini açığa çıkarma ve dola-
yısıyla çözüm yolunda ilerlemek için çok
önemli bir adım atmanın aracı olabilir. O
günle bugün arasındaki fark nedir? Sorunu
halledebilecek toplumsal güçlerin duru-
mundaki, uyanışındaki, örgütlülüğündeki,
eylemliliğindeki değişme ve gelişmedir.
Bugün Kürt ulusu ayağa kalkmıştır, ulusal
talepleriyle böyle bir talebi gerçekleştirebi-
lecek toplumsal kuvvetler oluşmuştur, fa-
kat o gün, bu yoktu.

Devrimci politika tarzı canımızın istediği bir
zamanda temel taleplerin güncel talepler-
miş gibi ajitasyon ve eylem sloganı haline
dönüştürülmesine izin vermez. Durum
devrimci değilse, çok genel bir söylemle bir
devrimci alt üst oluş dönemine girmemiş-
seniz temel talepleriniz halen propaganda
talepleriniz olarak kalmaya devam ederler.
Bu durumda temel taleplerinizi hemen
gerçekleştirecek şeylermiş gibi ileri sürdü-
ğünüz ölçüde sizinle düzen arasında (çok
genel anlamda söylüyoruz bu "düzeni"),
sizinle egemen sınıflar arasında kaçınılmaz
olarak bir frekans yakınlığı ortaya çıkmaya
başlar. Yani talep biçimsel olarak devrimci
olmaya devam eder, fakat pratik ve içerik-
sel olarak yavaş yavaş reformizmin deşir-
menine su taşımaya, sizi reformist mevzile-
re doğru çekmeye, götürmeye başlar. Do-
layısıyla burada dikkat edilmesi gereken
birinci husus, ya da devrimci politikanın
yürütülüş tarzı açısından ustalık gösteril-
mesi gereken şey, temel taleplerin ne za-
man güncel talepler haline geleceğini, ne
zaman eylem taleplerine dönüşeceğini
doğru zamanda belirleme yeteneği gös-
termektir. Bunun belirleyici kriteri, sözkö-
nusu taleplerin yığınların eyleminin gün-
demine girip, girmediğidir. Yığınların ey-
leminin gündemine girmişse bu talepler,
siyasal bir nitelik kazanmıştır, güncelleş-
miştir, çözümü gündeme girmiştir. Ama
yığınların devrimci eyleminin gündemine

girmemişse bu talepler, hala çözümünü "yarının" bir sorunudur, çözecek kuvvetler oluşmadığı için. Öncü bakımından ise propaganda talepleri olarak son derece önemli ve değerlidirler.

Örneğin, devrimci bir hükümetin kurulması sorunu, herhangi bir dönemde ortaya atılamaz. Devrimci bir hükümet en azından karşıdevrimin ve karşıdevrimci hükümetin ve iktidarın parçalanması sürecinde; devrimin ilerleyişinin belirli bir aşamasında gündeme gelir. Programımızın bir devrimci hükümet talebi, devrimci iktidar talebi zaten vardır. Peki bu koşullar yokken, devrimci bir hükümet önerirseniz ne olur? Bütün değerlendirmeniz ne olursa olsun, içeriği itibarıyla de, biçimi itibarıyla de siz bir devrimci lafazan haline düşerseniz ve bu devrimci hükümet talebiniz esasında eninde sonunda, kaçınılmaz olarak sizi burjuvaziyle, burjuvazinin değişik kesimleriyle uzlaşmaya doğru çekmeye başlar ya da güncel devrimci görevlerden kaçışla sonuçlanır. Demek ki, durumu olduğundan devrimci görerek, yaşam bulması olanaksız politikalar ileri sürmek yalnızca kof bir radikalizm, yalnızca devrimci lafazanlık değildir, aynı zamanda güncel devrimci görevlerden kaçıştır. Radikalizmle kamufle edilmiş sağcı-pasif bir politikadır.

SORUNUN SİYASAL KONULUŞU

Türkiye'de demokrasi kavramının örttüğü, bulanıklaştırdığı bir sorun var. Türkiye'de bir faşist diktatörlük var, bu dolaylı ya da dolaysız, açık ya da örtülü yaygın kabul gören bir durum. İkinci olarak, işçi sınıfı, Kürt köylülüğü ve tabii ki Kürt halkı genel olarak emekçi memurlar, kadınlar, gençler, ulusal topluluklar, Aleviler, dinsel azınlıklar bütün bu değişik toplumsal kesimlerin hepsinin ortak bir talebi var; özgürlük istiyorlar. Yani özgürlük talebi, toplumun son derece değişik kesimlerinin, ama tartışmamızın ve devrimci eylemimizin konusu olan bütün ezilen ve sömürülen sınıfların, tabakaların, mezheplerin, ulusların ya da genel

olarak bütün toplumsal kategorilerden ezilen, sömürülen toplumsal kesimlerin ana sorunu ve acil talebi durumundadır. Yığınların özgürlük talebi karşısında, tepesinde Milli Güvenlik Kurulu bulunan faşist rejim var, faşist diktatörlük var. Toplumun özgürlük istemlerini faşist diktatörlük çıplak zor kullanarak vahşice, acımasızca eziyor. Farklı şekilde ifade edecek olursak Türkiye'de bir faşist diktatörlük ve ona karşı süren bir özgürlük mücadelesi var. Anayasa talebi faşizme karşı mücadelenin ya da özgürlük talebinin nasıl bir mecrada çözüleceğine siyasal bir yanıt. Genel olarak Türkiye ve Kürdistan'daki bütün çarpışmaların kesiştiği nokta, resmi Türkiye'nin tıkanıp gittiği nokta özgürlük sorunudur. Türkiye ve Kürdistan'ın ileri sıçrayacağı ya da geriye düşeceği nokta da burasıdır. Özgürlük sorunu için iki ana eksen üzerinde (elbette her birinin kendi içinde nüansları var.) çözümler olabilir. Bunlardan ilki, faşist rejimin uygulayıcıları, suçlularıyla ve sorumlularıyla uzlaşmayı kapsayan, onlarla keskin hesaplaşma çizgisinde ilerlemeyen burjuva demokrasisi yönündeki bir çözüm olabilir. Buna en genelde anayasal çözüm diyebiliriz. İkincisi, faşist rejimle kesin bir hesaplaşma çizgisinde ilerleyerek, devrimci tarzda ayağa kalkan yığınların faşist rejimi ezerek özgürlüğü elde etmesi hattında, faşizmle kesin hesaplaşma hattında bir çözüm, yani, devrimci çözüm olabilir.

Esasen anayasa talebi denilen sorun toplumda var olan tek tek, ayrı ayrı siyasi grupların, partilerin iradesi ve istenci dışında süren özgürlük mücadelesinin hangi hattan gelişeceği ve nasıl somut bir sonuca, çözüme ulaşacağı konusunu kapsar. Demek ki, bu sorunun kendisi esasında doğrudan ve düpedüz iktidar sorunudur. Madem ki bu konunun kendisi bir iktidar sorunudur, o halde bugün somut olarak, siyasal olarak, iktidar sorununu çözecek kuvvetlerin hazırlık durumu nedir? Yani siz, "demokratik", "özgürlükçü" vb. bir anayasayı bugün eylem sloganı olarak, somut

siyasal bir talep olarak ileri sürdüğünüz zaman, bu iktidar sorununu çözecek hangi siyasi kuvvetlere, hangi siyasi hazırlığa dayanıyorsunuz? Eğer böyle bir siyasi kuvvetiniz ve hazırlığınız yoksa şu çok açık ki (bu genel olarak geçerli bir şeydir), hazır hiçbir seçeneğiniz yoktur, bunu devrimcilerin özellikle bilmesi, anlaması gerekir.

Tekrar pahasına vurgulamak gerekiyor: Anayasa talebi bugünkü koşullar altında özgürlük sorununu faşist diktatörlüğün uygulayıcıları ile uzlaşarak çözmeye arayışıdır. Nesnel olarak böyledir. Çünkü Mezopotamya Kültür Merkezi'nde Kürt dil kursunun MGK kararıyla yasaklandığı, devrimci basını susturmak için olmadık ceza, baskı, tasfiye ve terör yöntemlerine başvurulduğu, en büyük kapitalistlerden "muhalefet" etmeye yeltenenlerin it gibi azarlandığı, aydınların susturulduğu vb. koşullar altında anayasa talebi, egemen sınıflardan anayasa dilenmek anlamına gelir.

Bugün, bir kısım burjuva partilerin "demokrasi" talep ettikleri, "demokratik bir anayasa" talep ettikleri herkesin malumu. Bu burjuvazi açısından son derece makul ve mantıklı. Anayasal uzlaşma arayışları, yani Türkiye'nin gündemi olarak temel sorunun aslında bir uzlaşıyla, anayasal bir yoldan çözülmesini istiyorlar, ama bunu da Kürt ulusal kurtuluş devrimi gibi baş belası bir sorun nedeniyle yapabilecek durumda değiller. Hepsi anayasadan bahsediyor, ama hiç kimse anayasa değişikliğine doğru dürüst yeltenmiyor bile. Sadece bu işin demagojisini yapmış, kitleleri kandırmak zemini üzerinde durmuş oluyorlar, bir yol bu. Öbür yol, özgürlüğün düşmanlarıyla kesin bir hesaplaşma yolu. Politik özgürlüğün devrimci yoldan elde edilmesi hattı yani. Söz, düşünce, eylem, örgütlenme, propaganda-ajitasyon özgürlüğünün ekonomik ve toplumsal olmalarıyla birlikte elde edilmesini kapsıyor. Yani işçi sınıfı, Kürtler, aleviler, öğrenciler, köylüler, aydınlar, ulusal ve dinsel topluluklar, kadınlar serbestçe, özgürce propaganda ve ajitas-

yon yapabilsinler, kendi taleplerini formüle edebilsinler, parti ya da sendikalar ya da dernekler biçiminde, yani siyasi ya da toplumsal, sosyal her çeşit örgütlenmeleri gerçekleştirme özgürlüğüne sahip olsunlar. Yani, kendilerini baskı altında tutan, köleleştiren düşmanlarıyla mücadele edebilmek için özgür olmaları düşmanları üzerinde egemenlik kurmak ve olanakları ele geçirme anlamına geliyor bunlar. Politik özgürlüğün halk için anlamı bu. İşçi sınıfı için, gençlik için anlamı bu. Bu gerekli koşulları burjuvazinin, egemen sınıfların ve onların bugünkü faşist diktatörlüğünün halka tanımayacağı, geride kalan yüzelli yıllık tarihin ortaya koyduğu çıplak bir gerçektir. Onu kuvvet kullanarak, mücadele ederek elde etmek, söküp almak gerekiyor.

Ayrıca değinmekte yarar var. Demokrasi eşittir özgürlük değil. Kendimizi sözde burjuva muhalefetten, burjuva partilerinden net bir şekilde ayırabilmek için demokrasi kavramını kullanırken çok daha dikkatli, özenli ve mesafeli olmalı, daha çok özgürlük kavram ve talebini kullanmayı ön planda tutmalıyız. Demokrasi; çünkü; sonuçta, prensipte ilke olarak çoğunluğun iktidarını kabul eden devlet biçimidir, örgütlenmesidir. Yani demokrasi bir devlet biçimidir, bu devlet biçimi çoğunluğun iktidarını kabul eder. Ama ilke olarak demokrasiyi kabul eden bir devlet eğer onu işçi sınıfı ve halklar için demokrasi kılacak iktidar yoksa, en ileri biçimiyle burjuva demokrasi olabilir ancak ve demokrasi kavramı daha çok bunu ifade eder. Özgürlük ve demokrasi talepleri ya da bu kavramlar arasındaki farka dikkat etmeli ve literatürümüzde, propaganda ve ajitasyonda özgürlük talebini özel olarak öne çıkarmalıyız. Bu, hem gerçek duruma uygun düşer, meramımızı doğru bir şekilde anlatır, hem de her kafadan, ne idüğü belirsiz bir demokrasi sesinin yükseldiği, ne idüğü belirsiz bir demokrasi tartışmasının alıp yürüdüğü koşullar altında bizimle burjuvazi arasına net bir ayrım koyar.

DEĞİŞİK SINIFLAR BAKIMINDAN GÜNCEL ANAYASA TALEBİ

Yürürlükte olan '82 Anayasasını baz alacak olursak eğer, yapılış koşulları bir yana, bu anayasa düzenin en gözde ya da en güvenilir pek çok partileri de dahil burjuvazinin aşağı yukarı bütün değişik kesimlerinin sözcüsü, siyasi temsilcisi durumunda olan partilerin hemen hemen hepsinin bir anayasa değişikliğinden bahsettiklerini, yeni, "demokratik", "sivil" vb. bir anayasa talep ettiklerini görüyoruz.

Fakat doğrudan doğruya sermayeyi elinde bulunduran sınıflar da bir biçimde anayasa değişikliği talebini dillendiriyorlar. 12 Mart öncesinde, Aydınlar Ocağı önderliğinde hazırlanmış '60 Anayasası'na alternatif bir anayasaları vardı. Bu milliyetçi faşist aydınların (ki, bunlar Demirel ile son derece sıkı ilişki içerisindeydiler, belki de Demirel'in isteği üzerine böyle bir hazırlık yapmışlardı.), 12 Eylül darbesinden sonra önceden hazırladıkları anayasa taslağını gündeme getirdiler. O zamanki TÜSİAD da (ki, '71 yılında kuruldu) bu tür bir anayasa değişikliği isteğinin arkasındaydı, '82 Anayasası'nı desteklediği biliniyor. Bugün TÜSİAD bile '82 Anayasası'na karşı olduğunu, yeni bir anayasa yapılması gerektiğini savunuyor. Bunun bir izahının olması gerekiyor. Yani niçin egemen sınıfın öncülerinin bir kesiminde böyle bir değişim oldu, burjuvazi neden '82 Anayasası'na "karşı" yeni bir anayasa talep ediyor sorularının yanıtlanması gerekir.

İlkin, dünyada değişen uluslararası koşullardan söz etmek gerekiyor. Bu başlıca olarak; sosyal emperyalist kampın, Varşova Paktı'nın çöküşü, eski Sovyetler Birliği ve Amerika çelişkisi eksenine üzerine kurulmuş uluslararası ilişkilerde köklü değişikliklerin meydana gelmesi (bütünüyle anti-komünist bir ruh ile örgütlenmiş Türk egemen sınıfların devletinin), burjuvazinin durumunda bir değişikliği meydana getirmesi kaçınılmazdı. Ama uluslararası du-

rumdaki değişiklikler eski ilişkiler ve statükoların sarsılması, aynı zamanda uluslararası bazı yeni eğilimleri de ortaya çıkardı. Bunlardan biri geniş bölgesel ekonomik blokların oluşmasıdır. AB bu geniş ekonomik bloklardan biri, NAFTA ya da Atlantik Paktı gibi girişimler biliniyor. Burjuvazinin geleceğe dönük stratejik hedefi Avrupa Birliği topluluğu içerisinde, bu ekonomik blok içerisinde yer almak. AB'nin kendine göre belirli siyasi koşulları var. Birlik salt ekonomik kriterle oluşturulmuş değil, aynı zamanda siyasi kriterler de sözkonusu.* Fakat burjuvazi niçin Avrupa Birliği içerisinde yer almak istiyor sorusuna da cevap vermek gerekir. İşbirlikçi tekelci burjuvazinin sermaye birikiminin geldiği aşama, öncü birliklerinin, en ileri kesimlerin sermaye birikiminin geldiği aşamanın ihtiyaçlarıyla bağlı bu. Artık sermayenin yeniden birikimini Türkiye ve Kuzey Kürdistan "iç" pazarında kapalı kalarak sürdürebilecek durumda değiller. Kendilerine dış pazarlar arıyorlar. Sermaye birikimi ve örgütlenmesinde yeni bir düzeyi yakalamak zorundalar. Bu, uluslararası tekellerle uluslararası birlikler kurmayı, birlikte yatırımlar yapmayı, uluslararası sermaye ile daha sıkı entegrasyon ve bütünleşmeyi kapsıyor aynı zamanda. Egemen sınıflar sermayenin dünya koşullarına ayak uydurmaya çalışıyorlar. Bu çabanın bir ifadesi olarak Avrupa Birliği'nde yer almak istiyorlar ve onların siyasi bakımdan taktiklerine uymak zorunluluğunu duyuyorlar. Ekonomik coğrafyaları da, tarihleri de, emperyalistlerle ilişkileri de AB'yi tercih etmelerini emrediyor.

İkinci bir unsur; egemen sınıfların iç ilişkilerinin düzenleyicisi olarak demokrasiye gereksinim duyuyorlar. Yani kendi içlerinde kimin dönem dönem hükümet edeceği ve dolayısıyla da bütün kredi musluklarını elinde tutacağı, devletin vergi gelirlerinin kaynaklarının nereye yönlendirileceği konusunda burjuvazi içerisinde "eşit koşullar" altında bir rekabet, sözde demokratik bir rekabeti oluşturacak bir siyasi atmosfer

oluşturmak istiyorlar. Bu kapitalist gelişmenin bir sonucudur.

Üçüncü bir unsur olarak; sivil ve asker bürokrasiyi tam ve sürekli kontrol altına almak istiyor işbirlikçi tekelci burjuvazi. Sivil ve asker bürokrasinin üzerinde burjuvazinin tam bir denetiminin olduğu, onu tam olarak kendi iradesi altında tuttuğu söylenemez. Örneğin TÜSİAD'ın anayasa ya da demokrasi perspektifleri raporundaki bazı talepleri böyle algılamak gerekir. Memuru Muhakemet Kanunu'nun değiştirilmesi ya da Genelkurmay'ın Milli Savunma Bakanlığı'na bağlanması ya da MGK'nın bir anayasal kuruluş olmaktan çıkarılıp, teknik bir kuruluş haline getirilmesi gibi talepler. Sivil ve askeri bürokrasinin üzerinde güçlü bir şekilde kendi denetimini kurmak, onun kendisine karşı özerk davranış imkanlarını sınırlandırmak, böylece sınıf egemenliğini pekiştirmek isteğinin belirtisi olarak değerlendirilebilir ve değerlendirilmelidir de. Keza "siyaset sınıfı"na yaklaşımı bakımında da bu geçerli. Partiler yasasına ilişkin itiraz ve değişiklik talepleri buna örnektir.

Ayrı ayrı bütün bunlardan belki de daha önemli olan şu; Türkiye'nin yakın tarihi, 50 yıllık dönemi aslında 1950, '60, '70, '80, '90'lardan, günümüze sürekli bir siyasi istikrarsızlık içerisinde olmuştur. Sürekli bir siyasal karmaşa, darbeler, siyasi parçalanmışlık, gerek ezilen sınıflarla egemen sınıflar arasındaki mücadeleler anlamında, gerekse de egemen sınıfların ve burjuvazinin değişik eğilimlerinin, kesimlerinin klik ve fraksiyonlarının arasındaki mücadeleler ve parçalanmalar nedeniyle sürekli bir istikrarsızlık içerisinde olmuştur Türkiye. Bugün burjuvazi, değişik toplumsal sınıflar arasında bir mutabakat, bir konsensüs toplumsal bir uzlaşma ve barış yaratarak politik istikrara ulaşabileceğini düşünüyor. Bu bakımdan da darbeler döneminde değil de "normal koşullar" altında, değişik toplumsal kesimlerin mutabakatını sağlayabileceği, sahip olabileceği "toplumsal barış" ve "toplumsal uzlaşmayı" ifade eden bir anayasanın

oluşturulmasını siyasi istikrara doğru gidişin araçları içerisinde görüyor. Kaldı ki dünya çapında emperyalist burjuvazinin sermaye birikiminde izlediği yönelimlerin yansıması olarak sosyal devletin tasfiyesi ve özelleştirme biçiminde yansıyan politikalar çok yoğun toplumsal tepkileri de getiriyor. Bu koşullar altında bu tür bir siyasi manevranın aynı zamanda gelişen ve daha da gelişebilecek siyasi mücadelelerin, sınıf mücadelelerinin önünü kesmeye dönük, onları emmeye dönük olduğunu görmek zor olmasa gerekiyor. Egemen sınıfın bir bölümünün anayasa değişikliği en nihayetinde '82 Anayasası üzerine tartışma yapıldığına göre değişikliklerin yönü, faşist diktatörlükten kısıtlı burjuva demokrasisine doğru olacaktır. Bunun gerçekleşip gerçekleşmeyeceğinden, pratikte sürecin nasıl ilerleyeceğinden bağımsız olarak onların anayasa talebinin yönü budur.

İkinci bir unsur olarak, orta burjuvazi ve onunla birlikte küçük burjuvazi düşünülebilir. (Burada küçük burjuvazi emekçi özelliklerinden daha ziyade kapitalist, işveren özellikleri ağır basan 10, 20 işçi çalıştıranları kapsayacak şekilde kullanılıyor.) Bunların ayrı, "bağımsız" bir partileri yoktur. A partisi orta ve küçük burjuvazinin partisidir denemez, öyle bağımsız bir partileri filan yok, çünkü bu partiler içerisinde örneğin CHP'yi, DSP'yi ve REFAH'ı ele alın, bunların içerisinde orta burjuvazinin önemli bir ağırlık oluşturduğunu ve destek verdiğini, bunlarla içli dışlı olduğunu göreceksiniz. Ama bunların iplerinin de büyük burjuvazinin, tekelci burjuvazinin, holding burjuvazisinin elinde olduğunu, esasen bu kesimlerin işbirlikçi burjuvazinin politikalarına endekslenmiş olduğunu, onların arkasında durduğunu ya da yedeklenmiş olduğunu görebiliriz, gerçek durum bunu yansıtır.

Böyle olmakla birlikte, bunların da bir anayasa değişikliği talebi var. Bu partilerin her birini, CHP'yi, RP'yi ve DSP'yi ele aldığımızda, bunların değişiklik taleplerinin bazı önemli farklılıklar gösterdiğini görüyoruz.

RP, çok farklı bir anayasa değişikliği talebinde bulunuyor. Bir anayasa taslağı biçimine getirip getirmemesinden ayrı olarak bu böyle. Öbürleri, yerinde saymayı ifade ediyor, ama RP'ninki geriye dönük, Kur'an'dan esinlenen din devleti yönündeki bir çizgi. Siyasi bakımdan pozisyonu en ileride duran CHP. O'nun da işbirlikçi tekeli burjuvaziden bağımsız olduğunu söylemenin olanağı yoktur, değişik biçimlerde onlar tarafından denetlenmektedir. CHP, burjuva demokrasisi çerçevesinde bir anayasa değişikliği talep etmektedir. Nitekim en kritik konuyu Kürt sorunu olarak düşündüğümüzde, şimdi açık net tavır anlamında, raporlarla vb. diğerlerinden daha ileri pozisyonadadır.

Orta ve küçük burjuvazinin önemli kesimlerinin içerisinde, çok dikkate değer bir ağırlık oluşturduğu bu üç partiyi iki gruba ayırabiliriz. CHP, DSP bir burjuva demokrasisi talep ediyorlar (bunlar orta- burjuvazinin partileri). RP ise mevcut çoğulcu sistemden yararlanarak, mevzilerini güçlendirmek, devleti adım adım, yavaş yavaş içten fethetmek, sızmak, çürütmek yolundan giderek, İslam devleti yönünde çözüp değiştirerek, bir anayasa değişikliği de yapmak istiyor. Dört dörtlük bir İslam devleti olmayabilir, bu çok önemli de değil. Burada siyasi tavrının, tutumunun farklılığını vurgulamak önem taşıyor. MÜSİAD, bildiğimiz kadarıyla şimdiye kadar bir anayasa değişikliği talebinde bulunmuş değil, ama bunu yapması şart da değil. TÜSİAD bile anayasa talep ettiği koşullarda MÜSİAD hayda hayda eder. İçerisinde işbirlikçi tekeli kapitalistler var MÜSİAD'ın. Ama Anadolu burjuvazisinin en önemli siyasi örgütlerinden biri olarak görülmesi gerekiyor. Üç bine yakın üyesi var. Ki, bu önemli bir rakam oluşturur.

Üçüncüsü, ÖDP, EMEP şahsında somutlaşan anayasa değişikliği talebidir. Bunlar demokratik veya özgürlükçü, emekçi, halkçı vb. bir anayasa talep ediyor, nüfusun en değişik küçük burjuva kategorilerinin de-

mokrasisi istemini dillendiriyorlar. Tavrıları kategorik olarak incelenilecek olursa, küçük burjuvazinin, sendika bürokrasisinin, işçi aristokrasisinin aydınların vb. toplumsal kesimlerin "klasik" tavrına uygun düşüyor. Bunlar biraz daha idealize edilmiş burjuva demokrasisi talebinde bulunuyorlar. Aslında siyasi açıdan kavranması gereken, bu idealize edilmiş burjuva demokrasisi hedefinin stratejilerinin odağında durduğudur. Kendileri bu burjuva demokrasisi içerisinde sol kanat olacaklar, burjuvazinin sol muhalefeti olacaklar. En iyi olasılıkla şu söylenebilir. Kendilerini az çok öyle tanımladıklarını dikkate alarak, bu burjuva demokrasisi koşulları altında uzun bir süre barışçı hazırlık yaparak sosyalizme örgütlenecekler. Yine bütün iyimserliğimizi koruyarak, en iyi ihtimalle bunların anayasa talebinin sosyalizm için mücadele edecek uygun bir siyasi ortam elde etme amacı taşıdığını söyleyebiliriz.

Dördüncüsü, HADEP'in ve ulusal hareketin anayasa değişikliği talebidir, bu ayrıca ele alınmalıdır. İkinciler, yani orta ve küçük burjuvazi kategorisi altında ele aldığımız ikincilerin, bütün anayasa talebi aslında birincilere bağımlı. Yani işbirlikçi tekeli burjuvazinin anayasa talebine bağlı, TÜSİAD'ın talebine bağlı. Değişik siyasi stratejiler var ortada güya, fakat bu değişik siyasi stratejiler arasındaki ilişki nasıl anlaşılabilir. Orta burjuvazi mi büyük burjuvaziye önderlik ediyor, büyük burjuvazinin anayasa değişikliği talebini kendi stratejisine bağlamış, yoksa tersi mi geçerli, orta burjuvazi mi tekeli burjuvazinin değişiklik talebine yedeklenmiş.

Ya da soruna bir başka noktadan bakabiliriz. Birincileri ve ikincileri egemen sınıfların, sömürücü sınıfların anayasa talebini bir tek kategoride düşünelim bir an için. Böyle bir durumda EMEP ve ÖDP'nin anayasa değişikliği talebini ikinci olarak ele alalım, o zaman soruyu şöyle sormak zorundayız. Bugünkü siyasal koşullar altında bu iki anayasa değişikliği talebi arasındaki ilişki nedir?

Hangisi diğerine önderlik edecektir? Veya bunları birbirinden nasıl ayıracaksınız?

Soruların tamamı açısından düşündüğümüz zaman, gerçekte daima ikincinin birinciye, üçüncünün de ikinciye bağlı olduğu görülür. Varsayalım ki, bugünkü meclis iki sene sonra (ya da bir sene sonra vb.) bir kurucu meclis seçimi yapılarak, yeni bir anayasanın hazırlanmasına karar verdi. ÖDP ve EMEP'in böyle bir süreçteki yeri ne olabilir? En fazlasından, burjuvazi, egemen sınıflar üzerinde sol bir muhalefet baskısı yapabilirler. Kendi talepleri kaçınılmaz olarak burjuva anayasa talebinin içerisinde erir. Anayasa talebinin yönelimlerini bir yana bıraksak bile, bu tamamen bugünkü siyasi koşullar altında, böyle bir talebin nasıl bir sonuca yol açacağına görülmesi ve kavranması bakımından önemlidir. İşte bu nedenle ÖDP ve EMEP'in durumu komedidir, HÖP ve Kurtuluş'un durumu ise trajedi. Onları komedi olur, burjuvazinin elinde gerçekten oyuncak haline gelirler. HÖP'ün durumu gerçekten bir trajedir. Bunu hiç çekinmeden mevlit okutma örneğiyle kıyaslayabilirsiniz. Bu örnekte PKK'nin tavrı komedi değildir. PKK, sınıfsal, ideolojik, siyasal karakteri temelinde resmi veya sivil din 'görevlilerini' ulusal hedefler doğrultusunda örgütleyerek vb. islamı bu tarzda ve gerçekten ulusal mücadeleyi geliştirmek için kullanabilmektedir, onu hesaba katmaktadır. Kürt halkını kazanmak için, ulusal mücadeleye seferber etmek için, hiç değilse, dini engel olmaktan çıkartacak tutumlar geliştirmeye çalışmaktadır. HÖP onu örnek alıp İstanbul'da mevlit okuttuğu zaman, evet bu trajedir. Sorunu kötü bir tarzda karikatürize etmektedir.

YAPILIŞ KOŞULLARI BAKIMINDAN

Sorunu, bir de anayasaların yapılış koşulları ile bağlantısı içinde incelemekte yarar var. Bu konuda hem işçi sınıfı, emekçi yığınların devrim deneyleri, hem karşıdevrimin, sömürücü sınıfların deneyleri var. Hem devrimin kendi içindeki evriliş, gelişme süreç-

leri içerisinde, derinleşme süreçlerindeki deneyler var, hem karşıdevrimin kendi içerisindeki evriliş ve gelişme süreçlerindeki örnekler var. Portekiz, İspanya ve Yunanistan'da bir anayasa sorunu, ancak her üçünde de faşist rejimlerin devrilmesiyle (üstelik her üçünde de askeri bir nitelik gösteriyordu) gündeme gelmiştir. Önce değil. Yani, faşist rejime karşı muhalif burjuva ve reformistlerden ayrı olarak devrimciler anayasa talebiyle mücadele etmediler, ama anayasa sorununun gündeme gelişi bizzat faşist rejimin çözümlüşünden sonra oldu. Arjantin'de de böyle oldu. Arjantin'de de faşist rejimin yıkılmasından sonra hem faşist diktatörlüğün uygulayıcılarının, generallerin yargılanması, hem de anayasa sorunu gündeme geldi. Eski Sovyetler Birliği ülkeleri ve Doğu bloku ülkelerinde önce revizyonist/kapitalist iktidarlar ve rejimler çözümlü çöktü, yeni siyasal sınıf ilişkileri oluştu, sonra yeni bir anayasa değişikliği yapma girişiminde bulundular. Arnavutluk hariç hepsinde geriye dönük anayasa değişikliği girişimleri amacına ulaştı. Anayasa talebi gündeme geldi ve anayasa değişiklikleri mücadelenin çıkış noktası olmuyor, mücadelenin sonucu oluyor. Sınıflar arasındaki mücadele belirli bir noktaya geliyor, belirli bir düzeye ulaşıyor, ondan sonra o geldiği, ulaştığı düzeyi anayasa biçiminde kayda geçirerek hukukleştiriyorlar. Marks'ın burjuva anayasaların yapılışıyla ilgili şu görüşü konuyu aydınlatıcı ve öğreticidir:

"... Eskiden, anayasalar, toplumsal altüst oluş süreci bir durgunluk noktasına varınca, sınıflar arasında yeni oluşan ilişkiler sağlamaşınca, iktidardaki sınıfın rakip kesimleri, aralarında, kendi aralarında, savaşımı sürdürmelerini ve aynı zamanda gücü tükenmiş halk yığını bu savaşımın dışına atmalarını sağlayacak bir uzlaşmaya vardıkları zaman yapılış ve kabul edilirdi. Bu anayasa, tersine, hiçbir toplumsal devrimi berkitmiyordu. Eski toplumun devrim üzerindeki geçici zaferini gerçekliyordu." (Marks-Engels Seçme Yapıtlar, Cilt I, Sf. 284)

Sonra, o günkü anayasayı tartışıyor ve bu hiçbir toplumsal devrime dayanmayan bir anayasa değişikliğidir diyor. Sınıflar arasındaki ilişkiler yeni bir "dengeye", yeni bir durumun oluşmasına vardığı zaman yapılıyor. Yani durumda değişiklik oluyor, bu durum değişikliğinin hukuki bir şekilde ifade edilmesi, yasa haline getirilmesi gerekiyor. Bu aşamada anayasa değişikliği yapılıyor. Türkiye'deki anayasa değişiklikleri de benzer bir özellik gösteriyor. 1924 Anayasası kemalistlerin artık kendi iktidarlarını pekiştirdikleri koşullar altında yapılmış, bu iktidara hukukilik kazandırıp geliştiren bir yeni anayasadır. Önce iktidarı ele geçirmişler, hükümeti kurmuşlar, meclisi elde tutuyorlar, iktidar ipleri burjuvazinin elinde, o koşullar altında bir anayasa yapılıyor. Yani, kendi iktidarlarının, kendi otoritelerinin, kendi sınıf çıkarlarının anayasasını yapıyorlar. Keza 1960'da da darbeler önce darbe yapıp hükümeti deviriyor, parlamentoyu tasfiye ediyorlar. Bütün iktidarı ellerine alıyorlar. Sonra da atama yoluyla kurucu meclis oluşturup bir anayasa taslağı hazırlıyor, halka onaylatıyorlar. Yumruklarını masaya vurup, silahlarını alıp sokağa çıkıyor, sokakta elde ettiklerini kayda geçiriyorlar. '71'deki temel anayasal değişiklikler de böyle bir gelişmenin sonucudur. Ya da '82 anayasa değişikliği de öyle. Önce darbe yapılıyor, '61 Anayasası tasfiye ediliyor. Kendilerine az ya da çok muhalefet etme ihtimali olan bütün politik güçleri tasfiye ediyorlar. Bırakın devrimcileri, komünistleri ve yurtseverleri, kendilerine muhalefet etme ihtimali olan bütün politik güçleri, partileri tasfiye ediyorlar, sınırlandırılmamış diktatörlüklerini kuruyorlar, bundan sonra da anayasayı yapıyorlar. Tabii, kendi iradelerini ve kazandıklarını kayda geçiren bir anayasa çıkıyor. Yani önce çarpışyorsun, kazanıyorsun ve sonra arkasından bir anayasa yapıyorsun. Aslında bütün devrimlerde de (burjuva devrimler dahil) böyle oluyor. Zaten anayasaların tarihi burjuva devrimler ve burjuvaziyle birlikte başlıyor. Önce ayaklanılır, feodal aristokra-

sinin, feodal bürokrasinin egemenliği çöktürülür, krallıklar yıkılır. Sonra krallığın yerine cumhuriyetler kurulur. Yani yurttaşların eşitliği ilan edilir ve kralın bütün ayrıcalıkları ortadan kaldırılır, bir burjuva devlet kurulur. Bunun anayasası yapılıyor. Ama önce krallık devrilir, önce ayaklanma zafere ulaşır. Geçici devrim hükümeti kurulur. Kurucu meclis toplanır, yeni bir iktidar vardır. Ondan sonra yapılıyor anayasalar kural olarak. Bunu Bulgaristan'da ya da Sovyetler Birliği'nde de görebiliriz. Demokratik hükümetin Arnavutluk'ta iktidarı aldığı, demokratik halk konseyleri iktidarının kurulduğu ve işgalcilerin kovulduğu koşullar altında devrim hükümeti, rejimin kesin şeklini tayin edecek yeni Arnavutluk devletinin anayasasını hazırlayacak kurucu meclis için demokratik seçimlerin yapılması sorumluluğunu üstleniyor. Bir sene sonra da Arnavutluk'ta seçimler yapılıyor. Başlangıçta İtalyan istilacılarına karşı, sonra Alman istilacılarına karşı yürütülen, ulusal kurtuluş mücadelesi, ulusal kurtuluş konseylerini yaratıyor, daha sonra bunlar yerel iktidar organları olmaktan çıkıp merkezi iktidar organları haline geliyorlar. Devrimci hükümeti ilan ediyorlar, bu devrimci hükümet de bir anayasa yapma görevini, meclisi toplama görevini, demokratik seçimler yapma görevini üstleniyor.

Anayasa tartışması açısından önemli olan şu; önce devrim zafere ulaşıyor, kendi iktidar kurumlarını yaratıyor, sonra anayasa yapılıyor. Fakat burada ikinci bir önemli nokta var, anayasa için seçimler ilan edildiğinde, hükümet bunu örgütlediğinde, bu gerçekten demokratik bir seçim. Eşit, tek dereceli, gizli oy, açık sayım ilkelerine dayanan, halkın propaganda, ajitasyon özgürlüğünün olduğu bir seçim. Burada Amerikan ve İngiliz emperyalistlerinin Arnavutluk'u bir başka yola sokmak için çok yoğun etkilerinin olduğu, ülkedeki gerici kuvvetlerin gerek demokratik cephe içerisinde, gerekse de demokratik cephe dışında çok yoğun bir şekilde Arnavutluk'u bur-

juva gelişme yoluna sokmak için seçimleri kazanmak, kurucu mecliste çoğunluğu elde etmek için mücadele ettiklerini görüyoruz. Bunun anlamı şu; kurucu meclis seçimleri ve kurucu meclisin kendisi toplumda süregelen iktidar mücadelesini artık hukuki bir çerçeve içerisinde bir yere oturtacağı için tarihsel olarak kritik bir anı ifade ediyor. Dolayısıyla burada bir kez daha kimin iktidar olacağı sorusuna yanıt arandığı için, orada bir iktidar mücadelesinin sürdüğünü özel olarak belirtmemiz gerekiyor. Bu durum diğer ülkelerde de, örneğin Bulgaristan'da çok çarpıcı şekilde yaşanmıştır. Bulgaristan'da 1944'te ayaklanma gerçekleşiyor, iktidarı Vatan Cephesi alıyor. Vatan Cephesi 1945'te parlamento seçimlerini, 1946'da da kurucu meclis seçimlerini yapıyor. Kurucu meclis Bulgaristan'ın yeni anayasasını kararlaştırıyor. Ama iktidar komünistlerin önderliği altında demokratik güçlerin eline zaten o zamana kadar çoktan geçmiştir. Anayasalar bunu ancak geriden izliyorlar. Arnavutluk'ta daha sonraki süreçte 1976'da bir anayasa değişikliği yapıyorlar, yeni bir anayasa kabul ediyorlar. Bunun bütün mantığı da şu; geride kalan otuzkır yıllık dönem içinde sosyalist inşada şu kadar ilerlenmiştir, toplumsal sınıfların durumu, aradaki ilişkiler böyledir, artık bu eski anayasa bugünkü gerçek durumumuza yansımıyor, yeni durumu ifade edecek, yeni durumun önünü açacak bir yeni anayasa gereksinimi vardır vb. Görüş açısı budur.

Keza Sovyetler Birliği'nde, halkın hakları bildirgesi ilk anayasa olarak kabul edilebilir. Bu, Ekim devriminin hemen arkasından vurgu yapılırdı. Detaylı bir metin de değildir. Sovyetler Birliği'nde iktidarın işçilerin ve köylülerin ittifakına dayanan devrimci bir iktidar olduğu ilan edilir, karşıdevrimin ezileceği belirtilir, halkın haklarının güvence altında olduğu vurgulanır. Toprak sorunuyla ve ulusal sorunla ilgili temel belirlemeler, insan haklarıyla ilgili bazı temel belirlemeler, çok genel bir şekilde yer alır.

Daha sonra ilk anayasa 1924 yılında yapılıyor. Sovyetler Birliği'nde bu anayasa proletarya diktatörlüğünü tanımlayan, proletarya diktatörlüğünün örgütlenmesini tarif eden, mülkiyet ilişkilerinin ve ülkenin toplumsal yaşamının ne olacağını açıklayan ya da öngören bir metindir. Bu ilk sosyalist anayasayla Sovyetler Birliği 1936'ya kadar yönetilmiştir. Ve 1936'da yeni bir anayasa yapılmıştır. Bu yeni anayasa üzerine tartışmalar Türkçe kaynaklarda mevcut. Bunun mantığı ve çıkış noktasını Stalin net bir şekilde belirtiyor. 1924'de kabul edilmiş olan ilk Sovyet anayasasından bu yana "Sovyetler Birliği'nin yaşamında meydana gelen büyük değişiklikler bir anayasa değişikliğini zorunlu kılıyordu." "Bu dönemde SB'de sınıf güçleri arasındaki karşılıklı ilişki tamamen değişmişti" vb. Yani, ekonomik ve toplumsal durumdaki, sınıflar arasındaki ilişkilerin değişmesine bağlı olarak anayasanın değişmesinin gündeme geldiğini görüyoruz.

Türkiye'de devrimciler sık sık heveskar davranabiliyorlar. Burjuva kamuoyu araçlarının, odaklarının estirdiği cereyanlara kapılabiliyorlar. Bir anayasa modası oluştu. Bu, 1982 Anayasası'na karşı muhalefetten beri böyledir. Bu anayasa modasını, anayasa tartışması talebi modasını aslında başlatan, yürüten ve bütün iplerini elinde tutan kesim burjuvazidir. Bu bir tuzaktır, bütün siyasi kuvvetlerin, toplumun bütün değişik kesimlerinin siyasi rejime endekslenmesini, onun içine çekilmesini, sonuçları nesnel olarak böyle bir rol oynayan bütün diğer toplumsal kesimleri burjuvazinin yedeklemesine hizmet eden egemen sınıfların platformu ve zemindir her şeyden önce. Devrimcilerin böyle bir zeminden uzak durması, böyle bir zemin üzerinde devrimin örgütlenemeyeceğini, böyle bir zemin üzerinden en iyi olasılıkla reformizmin örgütlenemeyeceğini, burjuvaziye yedeklenmenin örgütlenemeyeceğini görmeleri gerekir.

Kürt ulusal hareketinin, ulusal kurtuluş-çu devrimin kazanımlarının ve gelişiminin bir

sonucu olarak gündeme gelen anayasa değişikliği talebinin özel olarak ele alınması gerekiyor. Bu, Kürdistan'daki ulusal kurtuluşçu devrimin gelişmesinin bir aşaması ve bu gelişmenin bir ifadesi, sonucu olarak açığa çıkmış bir taleptir. İstem formüle edilmiş çok önemli değil, ulusal kurtuluşçu devrim gelişmiş, bir yandan silahlı bir savaş içerisinde büyürken, diğer yandan da savaştığı düşmana karşı ben seninle aramdaki sorunu siyasi şekilde, anayasal şekilde de çözebilirim demıştır. Bunun bir ifadesi olarak anayasa talebi gündeme gelmiştir. Bu talebi değerlendirirken hareketin ulusal niteliğinin mutlaka dikkate alınması gerekir. Çünkü, salt Kürt ulusal kimliğinin yalnızca ve sadece Kürt ulusal kimliğinin ve kültürel haklarının tanınmasını kabul eden bir anayasa bile olsa bu, Kürt halkı açısından, geriye doğru bütün tarihine baktığımız zaman, hiç değilse cumhuriyet tarihine baktığımız zaman bu, önemli bir reformu, ulusal çerçevede önemli bir ilerlemeyi kapsar. Burjuvazinin Kürdistan'daki politikası, sömürgeci politikası yine de yürürlükte kalabilir, ama örneğin onun asimilasyon politikası, Kürtsüzleştirme, Türkleştirme politikasını kırmak, darmadağın etmek anlamına gelir. Zaten kırılmıştır. Bunun düşman nezdinde de resmi bir nitelik, hukuki bir nitelik kazanması anlamına gelir. Buradaki talep az çok gerçekçi bir niteliktedir.

Az çok gerçekçi niteliği şuradan gelmektedir. Birinci olarak, zaten Kürdistan'da başlamış bir ulusal kurtuluşçu devrim vardır. İkinci olarak, Kürt halkının çok büyük kitlelerinin böyle bir talebin gerisinde durduğunu görmemiz gerekir. Dolayısıyla bir devrimci dönemde, bu devrimci dönemin gerisine düşüyor olmasına rağmen, Kürt ulusal hareketinin bu tür talepleri ileri sürmesi düşmana darbeler indirmek, düşmanın saflarında bölünmeler yaratmak, kendi kuvvetlerini birleştirmek anlamında ulusal bilincin gelişmesi, Kürt ulusal bütünlüğünün oluşması anlamında değer taşır.

Şöyle bir tartışmanın yapılması da tama-

men olanaklıdır: Türk egemen sınıflarının, Türk faşist diktatörlüğünün bu talebi kabul etmesinin tamamı, sorunun çözümünde burjuvaziye muhatap almak anlamına gelir. Diğer bir anlatımla da artık bugünkü Kürt ulusal kurtuluşçu devriminin birleşik bir devrimle zafere ulaşmasının, devrimci bir yoldan derinleşmesinin imkansız olduğu, dolayısıyla sömürgeci güçlerle şu ya da bu düzeyde uzlaşmayla sonuca gitmeye çalışıldığı anlamına gelir. Veya bütün bunları, söylediklerimizi bir yana bırakacak olursak, Kürt ulusal sorununun burjuva çerçevede çözümüne yönelmek anlamına gelir. Varsayalım ki, ayrı bir Kürt devletine kadar uzanabilecek bütün açılımlar, diyelim ki, federal bir devlet sistemi, Kürt-Türk cumhuriyetlerinin birliğinden oluşan, ulusal hareketle Türk devletinin anlaşığı böyle bir devleti düşünelim. Bu durumda devletin siyasi sistemi ve temelleri dolayısıyla buna bağlı olarak anayasası tümünden değişir, ama toplumsal ve ekonomik sistem değişmeyecektir. Kürt ulusunun ulusal varlığı kabul edilecek, belki bunun burjuvazi tarafından son kertede kabul edilebilir en geniş biçimi olarak, en ileri biçimi olarak bir federasyon kurulacak, ama bugünkü ekonomik ve toplumsal ilişkiler bütünüyle devam edecektir. Burjuva çerçevede çözüm de zaten bu demektir. Böyle bir çözüme ulaşılabilir mi, böyle bir çözüm için kuvvetler hazır mı? Karşılıklı kuvvetlerin durumu ne? Bugün için burjuva karşıdevrim cephesinin böyle bir çözüm için hazır olmadığı çok açık bir gerçektir. Ama burada bizi ilgilendiren ve vurgulanması gereken en önemli nokta şudur. Kürt ulusal sorununda "anayasal çözüm" veya "siyasal çözüm" denilen şey, ulusal sorunun burjuva bir çerçevede (o da hangi düzeyde çözüldüğünden ayrı olarak, bu daha ileri düzeyde de olabilir en geri düzeyde de olabilir.) çözümüne anlamına gelecektir. Ulusal hareket açısından bu durumun kendi başına tartışılması imkan dahilindedir. Yani ulusal hareketin gelişiminin bir aşaması olabilir, mola verdiği bir durak olabilir bu. Kuvvet biriktirdiği daha

sonra ileri çıkışlar yaptığı bir aşamanın girişi olabilir vb. Ama yine de bu, ulusal hareket açısından burjuva çözüm demektir, ya da burjuva çözüm yolundaki bir adımdır. Tabi, ulusal hareket açısından, siyasi bakımdan yine de gerçekçidir. Çünkü bu talebin arkasında duran devrim, bu talebin burjuvazinin elinde oyuncak olmasının çok da kolay olmadığı anlamına gelir. Fakat emperyalist stratejileri, emperyalistlerin Türk burjuvazisine bu konudaki desteklerini de unutmamalıyız.

Eğer Kürt ulusal sorununun burjuva çözümü, Türk egemen sınıfları ve faşist rejim için kabul edilebilir hale gelirse, bunun anlamı; özgürlük sorununun devrimci yoldan değil de burjuvazinin önderliği altında, burjuva demokrasisi yönünde anayasal bir yoldan çözümü yoluna girilmiş olacaktır. Türk egemen sınıfları Kürt ulusal sorunu için bir anayasal çözümü kabul edecek noktaya getirilirse, MGK faşist diktatörlüğünün uygulayıcıları doğrudan doğruya böyle bir uzlaşma noktasına gelirlerse ya da getirilirlerse toplumun gündemindeki, siyasal mücadelenin gündemindeki ana konu olarak özgürlük sorununun devrimci bir yoldan değil de anayasal bir yoldan çözümü sürecine girdiğimiz anlamına gelir. O zaman devrimin bir dizi sorununun o koşullar altında yeniden ele alınması ve düşünülmesi gerekir. Bugünkü koşullar altında soldan devrimcilik adına, devrimin örgütlenmesi ve yığınların devrime hazırlanması adına anayasa tartışmalarına ortak olan, anayasa talebini ileri süren, anayasa talebini ön plana çıkaran, anayasa talebi temelinde mücadeleyi geliştirmeye çalışan bütün akımlar, bu akımların geçmişteki kimlikleri, ne olursa olsun, nesnel olarak işbirlikçi tekelci burjuvazinin anayasa değişikliği stratejisine, tedricen geliştirilecek bir burjuva demokrasisi stratejisine bağlanmaktadır. Nesnel olarak onun değirmeni su taşımaktadırlar.**

Bugün anayasa talepleri arasındaki farkları kitlelerin kolayca anlayacağı sanıl- mamalı-

dır. Kaldı ki bütün anayasa önerileri burjuva demokrasisi çerçevesinde kalmaya mahkumdur. Açık ki, tartışmanın inisiyatif burjuvazinin elindedir. ÖDP, EMEP'in dile getirdiği; ordunun, polislin demokratikleştirilmesi gibi tartışmaları bunu gösteriyor. Örneğin, belki Sabancı, polisimden memnunum diyecek, EMEP, ÖDP; ben polisten memnun değilim, polisi demokratikleştirmek lazım tezini savunacak. İçindeki faşistleri, şunları bunları atmak, ayıklamak lazım, onu da denetim altına almak lazım diyecekler. Böyle bir fark olacak. Ama sonuçta genel tablo, ileri sürecekleri anayasa planları, anayasa önerileri kaçınılmaz olarak burjuva demokrasisi çerçevesinde kalmaya mahkumdur. Burjuvazi daha güçlü olduğu, daha örgütlü olduğu, daha hazırlıklı olduğu için ve düzen onun düzeni olduğu ve de tabi ki en önemlisi iktidarı elinde tuttuğu için bugünkü siyasi ortam bütünüyle onun çıkarlarına uygun işlediği ve işletildiği için bu türden taleplerin onu güçlendirmesi, onun politikalarını güçlendirmesi kaçınılmazdır. Çünkü bu talebin gerçek sahibi aslında burjuvazidir. Gerçek sahibi emekçiler, işçiler değildir, burjuvazidir. Bütün dereciklerin ırmaklara ve bütün ırmakların denizlere doğru akması gibi, anayasa talebiyle ilgili irili ufaklı bütün toplumsal kesimlerin küçük, minnacık veya büyük taleplerinin burjuvazinin, anayasa havuzuna doğru akması, onu beslemesi kaçınılmazdır. Bugünkü durumda bu tür taleplerin yerine getireceği işlev; kitlelerde barışçı hayaller, uzlaşmacı hayaller yaymaktadır. Başka sonuçlar verebileceğini beklemek tam bir körlüktür.

SONUÇ YERİNE

Kolayca anlaşılacağı gibi, esasen önerilen anayasaların içeriğiyle ilgili değiliz. "Sizin anayasa taslağınız var mı?", "siz nasıl bir anayasa öngörüyorsunuz", "Yığınların anayasa talebi karşısında ilgisiz mi kalacağız", "Niçin burjuvazinin, egemen sınıfların anayasa önerisinin karşısına, solcuların, sosya-

listlerin, devrimcilerin önerisiyle çıkmayalım ki" vb. sorular devrimcileri düzeniçiliğe davet etmektedir. Marksist leninist komünistler bunu deşifre edebilecek politik deneyime ve olgunluğa sahipler.

Öngörülen ister sosyalist, ister sosyalizme açılan halkçı, demokratik, isterse ide- alize edilmiş haliyle burjuva demokratik bir anayasa olsun, fark etmez. Sorunun esası, mevcut koşullar altında anayasa talebi ile işçi sınıfı ve ezilen, sömürülen milyonların faşizme karşı özgürlük mücadelesinin devrimci bir çizgide geliştirilip geliştirilemeyeceğidir. Anayasa talebinde yığınları devrimci hedeflere, devrimin önündeki engellere yönelten, yığınların yıkıcı eylemini örgütleyen, kışkırtan, güçlendiren bir yan yoktur. Devrim en basit, sıradan anlamıyla eskiyi yıkmak demektir. Eskiye yıkmadan yeni yapılamazsınız, kuramazsınız. Anayasa talebi, yıkmadan kurmaya soyunmak anlamına geldiği için, reformist olduğu kadar da saçmadır. Eskiye, faşist rejimi ve onun üzerine oturduğu işbirlikçi tekelci kapitalist düzeni, emperyalist bağımlılığı, ancak ve ancak devrimci yığınları onlara karşı politik bir ordu olarak savaşa seferber ederek, muazzam yıkıcı -zaten yıkıcı olduğu için devrimcidir- eyleme seferber ederek, yenilgiye uğratabilirsiniz.

Her çeşit anayasa talebi temelinde mücadele perspektifinin (ve anayasa talebinin) karşısına, devrimci programımızı, toplumun değişik ezilen, sömürülen kesimlerinin bütün taleplerini sahiplenip, devrimci programımızın hedeflerine yöneltilip, bağlayacağımız devrimci programımız temelinde mücadele perspektifini koyuyoruz. Programımız, yığınların savaşımını yönelteceğimiz, yıkılması, tarumar edilmesi gereken hedefleri olduğu gibi, yerine koyacakları şeyi de-yapıcılığı da ayan beyan göster-

mektedir.

Program sorunları ve antiemperyalist demokratik devrim programının toplumun üzerine odaklandığı sorunlara getirdiği çözümlerin tartışılmasına, evet. Bütün güncel, kısmi, parça taleplerin devrim programına nasıl bağlanacağına ve yine işçi sınıfının ve ezilen, sömürülen milyonların girdiği bütün çarpışmaların program hedeflerine nasıl yönlenebileceğinin tartışılmasına, evet. Ama anayasa önerilerinin tartışılmasına, hayır. Anayasa önerileri ile yığınlar arasında zaten güçlü olan reformist hayal, yanılısma ve yönelimlerin, beslenmesine, hayır. Devrimci harekete yönelen, düzenle ve faşist rejimle kavgaya tutuşma isteği büyüyen, ilerici yığınların devrimci enerjisinin anayasacılık oyunuyla harcanmasına, oyalanmasına, hayır.

* AB ve AB ile Türkiye gibi ülkeler arasındaki ilişkiler ayrı bir tartışma konusu. AB demokrasi aşığı falan değildir. Emperyalizmin temel eğilimlerinden birisinin de siyasal gericilik olduğunu biliyoruz. Türkiye'nin AB'ye girmesiyle "demokrasi" geleceği burjuva liberal bir yanılgıdır. AB'nin Türkiye gibi ülkelerle ilişkilerini tayin eden öz, emperyalist çıkarlarıdır. Bu çıkarlar neyi gerektirirse ona göre davranacaktır.

** Kürt ulusal sorununun devrimci çözümü, yarı sömürge, geri kapitalist düzenin ve işbirlikçi tekelci burjuvazi ve büyük toprak sahiplerinin devrimle tasfiyesinde; somutlaşmaktadır. Marksist leninist komünistlerin Kürt halkına (ve Türkiye halklarına) önerdiği çözüm, Kürt sorununun "siyasal çözüm" olarak dillendirilen burjuva liberal çözümü değil devrimci çözümdür; devrim ve sosyalizm kavgasının zaferine bağlanmış çözümdür.

ÖDP, KÜÇÜK BURJUVA LİBERAL REFORMCU PARTİ

ÖDP, değişik kökenden birçok akımın, '90'lı yıllar koşullarında hem cephesel ve hem de ideolojik açıdan birleşmesi sonucu kuruldu.

ÖDP'ye temel renklerini verenler başlıca olarak, eski TKP ve TİP'in birliği olan TBKP'nin bir kanadı, Dev-Yol geleneğinin Yeniden ve Yön kanatları ve en geniş kitle- si, Kurtuluş geleneği, TKEP geleneğidir. Ama elbette, bu geleneklerden gelen akımların yalnızca bir cephesi olmadığı - "cephesel" dense de bundan daha ileri bir kaynaşmayı ifade ediyor- gibi, akımların eski niteliklerini devam ettirerek inşa ettikleri bir parti de değil.

Bu nedenle ÖDP'yi değerlendirirken, hem oluşturucusu akımları ÖDP'de yalnızca örgütsel olarak birleştiren yakın ve ortak özellikleriyle ve hem de sözkonusu akımların '90'lı yıllardaki evrimleriyle gösterdikleri ideolojik ve politik değişiklikleri açısından inceleyip değerlendirme yapmak gerekir.

TEMEL STRATEJİK HEDEF ANAYASAL HAYALLERE DAYANAN BURJUVA DEMOKRASİSİ

Bir parti değerlendirilirken programı ve söylediklerinden çok eyleminin içeriği ölçü alınır, alınmalıdır. Çünkü eylemin içeriği, programı ve söylediklerinden hiçbir zaman ileride değildir. Ama bu parti eğer programı ve söyleminde bile devrimci değil re-

formcuysa, bu, eyleminin içeriğinde o partinin çok daha fazlasıyla reformcu olduğunun kanıtıdır.

ÖDP'yi oluşturan başlıca akımların birleştiği ve parti pratiğinin kılavuz alacağı programı, burjuva demokrasisini gerçekleştirmekten başka bir şeyi hedeflemiyor. Daha doğrusu burjuva demokrasisini gerçekleştirme işlevini ÖDP'ye veriyor. Türkiye ve Kürdistan devrimi açısından devrimci değil reformculuk, proletarya diktatörlüğü ve sosyalizm açısından ise Euro-komünizmin burjuva liberal "sosyalizmi" ÖDP'nin programının temel içeriğini oluşturuyor. ÖDP'nin, programından ileri olması zaten olanaksız olan, ama geri olduğu kesin olan pratiğiyle birleşerek, bu partinin, reformcu ve liberal niteliğini belirliyor.

ÖDP, her şeyden önce (içinden geçtiğimiz dönem devrim fikrine inançsızlığa düşerek) işbirlikçi tekeli burjuvazi ve büyük toprak sahiplerinin iktidarını ve devletini tasfiye etmeyi reddederek reformculuğunu kanıtıyor. Oysa devrim ve iktidar sorunu marksizm iddiasındaki her partinin veya marksizm iddiasındaki gruplardan oluşan politik niteliğini belirlemede temel tayin edici bir sorundur. ÖDP, bu konudaki reformculuğunu programında bile çok kaba bir biçimde gösteriyor.

Programında "sermaye güçlerinin egemen-

liğini ve emperyalizmin tahakkümünü ortadan kaldırarak emek güçlerinin siyasi iktidarının kurulmasını amaçlar" diyerek, her şeyden önce sorunu muğlaklaştırmaya özen gösteriyor.

Oysa, Türkiye ve Kuzey Kürdistan, işbirlikçi tekeli burjuvazi ve büyük toprak sahiplerinin, hem ekonomik ve toplumsal alanda egemenliği altındadır hem de gerici-faşist politik iktidarı altındadır. Ki politik iktidarı, devasa faşist askeri-bürokratik devlet aygıtı tarafından yürütülmektedir. Devrimci hareket içinde mevcut devlet iktidarını "oligarşi", "sermaye iktidarı", "sömürgeci TC" vs. vb... -hangi sıfatla adlandırır adlandırmasın tasfiye etmeyi hedeflemeyen hiçbir program ve çizgi demokratik devrimci olmaya hak kazanamaz. Reformculukla nitelenmesi ve mahkum edilmesi devrimci bilincin olmazsa olmaz şartıdır.

ÖDP programı da "sermayenin egemenliğine" son vermeyi satır arası muğlak bir cümleyle geçiştirerek, işbirlikçi tekeli burjuvazinin politik egemenliğinin somutlaştığı mevcut devlet iktidarını tasfiye etme görevini bir yana atıyor. Öte yandan, programın tümü boyunca devlet iktidarının demokratikleşmesi demetini oluşturan önermeler demetini sıralıyor. Ki, ÖDP programının temeli de içeriği de esasen budur.

Mevcut devlet iktidarını faşist ve gerici bir devlet olarak nitelemekten kaçınan ÖDP programı, bu yüzüyle de reformculuğundan kaynaklanan "ılımlılık" çizgisini yansımasının yanısıra, sunduğu politik hedefler demetiyle reformlar programı olduğunu öngörüyor. Başta, "Halk Egemenliği ve Sınırsız Siyasal Özgürlük" bölümündeki önerileriyle kanıtıyor.

"1982 anayasası bütün hükümleriyle yürürlükten kaldırılarak halk temsilcilerince yeni bir anayasa yapılmalıdır. Anayasa, evrensel olarak kabul edilmiş insan haklarını ve uluslararası anlaşmalarla teminat altına alınmış bireysel hakları çekincesiz içermeli-

dir." (ÖDP Program ve Tüzüğü, sf. 12)

Halk egemenliği olarak öngördüğü, "halk sınıflarının devrimle kazandığı ve tüm gerici-lik üzerindeki diktatörlüğü, işçi ve emekçi sınıflar için ise en geniş demokrasi değil, parlamenter bir burjuva demokrasisi olduğu gerçeği bu "anayasal rejim" ve önerilen "anayasanın içeriği"nden de anlaşılıyor. Anayasal hayaller üretmenin kendisi burjuva demokratik bir politika olduğu gibi, "halk egemenliği"nin esasını "evrensel olarak kabul edilmiş insan hakları" ve "uluslararası anlaşmalarla teminat altına alınmış bireysel hakları" anayasa haline getirmek olarak görmek kaba bir reformculuktur. Bu temel üzerinden söz, basın, örgütlenme, grev vb. özgürlüklerden, Kürt ulusal sorununda "demokratik siyasi çözüm"e değin, MGK, özel tim, koruculuk, TMY, faşist kadroların tasfiyesi, laiklik önerisi vb. tedbir ve öneriler yapmak reformlar programından öte bir şey değildir.

Ama elbette ki bu işçi sınıfı ve emekçi halkın demokratik devrimci iktidarı, yani devrimci bir "halk egemenliği" asla değildir. Parlamenter mücadeleyle elde edilmiş, parlamenter mücadeleye barışçıl kitle eyleminin destek yapılmasıyla faşist rejimin geriletilip parlamenter burjuva demokrasi-nin gerçekleştirilmesidir. Ki, nitelemesi bir yana, hatta böylesi bir yolla siyasal özgürlüğün geniş çaplı olarak gerçekleştirilemeyeceği gerçeği bir yana, ÖDP'nin bu reformlar programının önerdiği "sınırsız siyasal özgürlük" ve "halk egemenliği" samimi olarak gerçekleştirilmeye girişilse bile, tüm gerici sınıflar üzerinde -"barışçıl eylem" ve örgütlenmeleri de dahil- diktatörlük uygulanmadan asla gerçekleştirilemez. ÖDP programı da "halk egemenliği", "sınırsız siyasal özgürlük" olarak; işbirlikçi tekeli burjuvazi ve büyük toprak sahiplerini partileri ve diğer siyasi örgütlenmelerine ve "demokratikleştirilmesi askeri aygıtları"na özgürlük tanıyarak, "barışçıl eylemlerine özgürlük tanıyan bir siyasal rejim tarif ediyor, öngörüyor. Dahası örneğin parlamen-

ter yolla sağlanan bir "halk egemenliğini ve onun "sınırsız siyasal özgürlük" rejimini; demokratikleştireceği mevcut işbirlikçi-teknelci burjuva devletin gölgesi ve "güvenesi" altında bir politik sistem olarak öneriyor. Böylesi bir politik sistem -kitlelerin devrimci eyleminin dayatmasının bir ürünü olarak ancak doğabileceği ve işbirlikçi-teknelci burjuvazi ve emperyalist sistem tarafından yine o devrimci koşullarda devrimi söndürmenin bir manevrasına dönüşürüleceği gerçeği bir yana- işçi sınıfı ve emekçi hak sınıflarının "sınırsız siyasal özgürlük" gerçekleştiren devrimci demokrasisi de değildir. Olabilmesi için, "demokratikleştirilmiş"i de dahil işbirlikçi-teknelci burjuvazinin askeri-bürokratik aygıtının dağıtılması şarttır. Çünkü burjuvazinin kendi sınıfsal bu devlet aygıtı, yükselen devrimci kitle hareketinin dayatması karşısında emperyalist sistemin ancak burjuva demokrasisi biçiminde geçici olarak gerileyebilir. Ama manevra olarak bunu kullanırken elverişli koşullarda yeniden gericiliği geliştirmenin başlıca aracı ve dayanağıdır. Allende Şili'si buna örnektir. Elde edilen güdük burjuva demokrasisi, askeri faşist darbeye sona erdirilirken, gericiliğin başlıca aracı ve darbenin gerçekleştircisi bu askeri-bürokrat aygıtı olmuştur. Ayrıca gerçekleştirilen demokrasi de "sınırsız siyasal özgürlük" değil "sınırlı" olmuş ve hatta güdük bir demokrasi olan burjuva demokrasisi açısından bile pek çok bakımda eksikli ve sınırlı olmuştur. Demek ki her şeyden önce, işbirlikçi-teknelci burjuvazinin askeri-bürokratik aygıtı dağıtılmadan, "halk egemenliği" de, "sınırsız siyasal özgürlük" de gerçekleşmiş olmaz. İşbirlikçi-teknelci burjuvazinin askeri-bürokratik aygıtı altında, ancak Allende Şili'si günümüz Yunanistan, Portekiz ve İspanya'sında gerçekleşen türde sınırlı ve güdük biçimde siyasal özgürlüklerin elde edildiği bir parlamenter burjuva demokrasisi gerçekleştirilir.

Diğer bir önemli politika da, yalnızca askeri-bürokratik aygıtını dağıtmakla değil,

işbirlikçi-teknelci burjuvazinin - "barışçı" görünümdekileri de dahil- tüm siyasal parti, örgüt, vakıf, medya, dernek vb. örgütlerinin yasak konması, dağıtılması; "sınırsız bir siyasal "özgürlük için de, tutarlı demokratik bir halk iktidarı için de zorunludur. Çünkü örgütlenme yetenekleri, uzman ve deneyli kadroları ve ellerindeki devasa medya olanaklarıyla, emperyalist sistemden alacakları her türden desteğin motivasyonu, işbirlikçi-teknelci burjuvazinin partilerinin hem "siyasal özgürlük"ü sınırlamaları, güdükleştirmeleri ve hem de uzun olmayan bir süre sonra yeniden - burjuva demokrasisi veya faşist bir biçimle kendi iktidarını, devletini kurmaları çok zor olmaz. Bırakalım parlamenter yol ve burjuva devlet aygıtının demokratikleştirilmesiyle siz de halk iktidarını, Nikaragua'da halk devrimiyle ve Somaza'nın kurmaylığındaki burjuva devletin bütünüyle dağıtılması yoluyla kurulan devrimci demokratik halk iktidarı bile, yalnızca barışçı burjuva partilerine ve medyasına "özgürlük" vermesi sonucu 10 yılda ABD'ci burjuvazinin yeniden iktidarı ele geçirmesini önleyemedi.

Nikaragua'daki karşıdevrim deneyi de - dünya gericiliğinin çok güçlü olduğu yıllara denk gelmesi ve 10 yıllık kontra savaşının yol açtığı yıpratma gibi gerici etkenlerin başlıca bir katkısının yanısıra- gösteriyor ki "barışçı" parti ve medyaya özgürlük tanımak bile, devrimci halk iktidarını ve sınırlı siyasal özgürlüğü kısa ömürlü kılar, siyasal özgürlüğü sınırlar, devrimci demokrasinin tutarlılığını bozar.

İşte ÖDP'nin öngördüğü halk iktidarı ve sınırsız siyasal özgürlük; Nikaragua devrimci halk iktidarından da temelden farklı, işbirlikçi-teknelci burjuvazinin "demokratikleştirilmiş devlet aygıtına" dayanan, işbirlikçi-teknelci burjuvazi ve büyük toprak sahiplerinin tüm "barışçı" ve savaşçı parti, örgüt, medya ve eylemlerinin özgür olduğu bir politik sistemdir. Ki bu burjuva demokrasisi sistemidir.

Ayrıca tutarlı devrimci demokrasi programı açısından, işbirlikçi-tekelci burjuvazi ve büyük toprak sahiplerini yalnızca politik bakımdan tasfiye etmek de bir "sınırlılığ", bir tutarsızlığı ifade eder. Böylesi bir tutarsızlık ve sınırlılık, burjuva demokrasinin "kağıt üzerinde" özgürlükler veren, ama bu özgürlükleri ekonomik bakımdan kullanma olanaklarından işçi sınıfı ve emekçi halk sınıflarını yoksun bırakan niteliğini yansıtır. Ki, bu işçi ve emekçi sınıflar açısından çok önemlidir. Çünkü eğer işbirlikçi-tekelci burjuvazi ve büyük toprak sahiplerinin ekonomik varlıklarına el konmaz ve sınıf olarak bunlar tasfiye edilmezlerse ekonomik iktidar ve dolayısıyla propaganda ajitasyon ve örgütlenmenin en büyük olanakları "politik iktidarı" elinde tutan işçi ve emekçi halk sınıflarında değil, devrimin yenilgiye uğrattığı gerici sınıflar da olacak, böylece "emekçi sınıflar için sınırsız özgürlük", önemli oranda kullanılamaz hale gelecektir. Dahası büyük ekonomik olanakları kullanacak devrilmiş gerici sınıflar -örneğin Nikaragua'da karşıdevrimin zaferinin başlıca nedenleri arasında bu da vardır- emperyalist sistemden alacakları politik ve askeri güçle de, işçi ve emekçi halk iktidarına tümünden son verebilirler. Bunu önlemenin, devrimin iktidarının devrimci önlemlerinden biri de demek ki işbirlikçi-tekelci burjuvazi ve büyük toprak sahiplerinin ve emperyalist sermayenin bankalarından topraklarına değin tüm ekonomik varlığına el koymak, ekonomik alanda da bu sınıfları hızla ve kararlılıkla tasfiye etmektir. ÖDP programında bu devrimci önlemden hiç söz edilmiyor, reddediliyor. Dahası, eğer politik açıdan bir devrimi ve kesin zaferini öngören bir strateji, eğer ekonomik bakımdan da egemen sınıfları tasfiye edemiyorsa bu "tutarsızlık" hatasına düşmüş olur. ÖDP programı, bu devrimci önlemi yadsırken, bunlarla sınırlı kalmıyor, gerici sınıfların iktidar aracı devlet aygıtını demokratikleştirmeyle yetinerek koruyor, politik bakımdan gerici sınıflara özgürlük tanıyor. Bu bütünselliği içinde olsa olsa, Allande Şili'si,

Yunanistan, Portekiz, İspanya ve Güney Afrika vb. gibi bir parlamenter burjuva demokrasisi kuracak bir "hükümet" öngörüyor.

KÜRT ULUSAL SORUNUNDA REFORMCULUK VE SOSYAL ŞOVENİZM

ÖDP'nin devrim ve iktidar sorunundaki reformcu niteliğini, programında demokratik anayasayı "halk egemenliği" perspektifinin odağına koyarak ve reformlar demeti sunarak da sergilediğini vurgulamıştı. ÖDP'nin hem programı ve hem de pratik politikalarındaki reformcu önerilerinden biri de Kürt ulusal sorunuyla ilgilidir.

ÖDP bugünkü koşullarda programında "derhal barış" ve "demokratik ve siyasal bir çözümün önündeki engellerin kaldırılması" önermektedir. Bu perspektife bağlı olarak kirli sömürgeci savaşın en saldırgan araç ve yöntemlerini gidermeyi kapsayan reformları öngörüyor:

"DERHAL BARIŞ... Barış için ilk adım olarak iki yanlı ateşkes... "

"... ifade özgürlüğünü engelleyen ve çözüm yollarının bütün boyutlarıyla sınırsızca tartışılmasını önleyen yasal ve idari engellerin kaldırılmasıyla tamamlanmalıdır.

"Böylelikle özgür iradeyi yansıtan her türlü çözüm önerisinin meşruiyeti kabul edilmiş, demokratik bir siyasal çözümün önü açılmış olacaktır.

"Bu çerçevede, koruculuk sistemi ile jandarma ve polis özel timleri türünden özel savaş birimleri dağıtılmalı, olağanüstü hale son verilmeli, bölgede asayişin sağlanması için halkın onay ve katılımına olanak veren yeni düzenlemeler getirilmelidir."

"... savaş hukuku ihlalleri araştırılmalı ve sorumluları yargılanmalıdır."

Ayrıca, ulusal azınlıklar sorunu için gelişen öneri şudur:

"Türkiye'de yaşayan tüm dillerin ve kültürlerin gelişiminin önündeki bütün engeller

kaldırılmalıdır." (ÖDP Program ve Tüzük, sayfa 11 ve 12)

"Anadilde eğitim hakkı..." (Agb., sayfa 21)

ÖDP programı geçmişte TIP'in yasaları çiğnememek kaygısıyla "Doğu Sorunu" adı altında ürkekçe yaklaşması gibi, sorunun adını koymaktan çekiniyor. Bu konuda HEP'in burjuva reformcu bir parti olarak ilk çıktığında programında "Kürt Sorunu" adını anarak ele alan girişkenliğinin bile gerisinde kalıyor. Bu ürkeklikle ele aldığı Kürt ulusal sorunu konusunda alıntılardan anlaşılacağı gibi, "OHAL'e yol açan" koşulları kaldıracak düzeyde "demokratik siyasi çözüm" ve bağlı olarak mevcut kirli savaş araçlarını kaldırmayı kapsayan reformlar öneriyor.

Bu her şeyden önce tutarlı demokrat bir programın çözüm önerisi olması zorunlu olan "Kürt ulusunun ayrı devlet kurma özgürlüğü"nü savunmamak, bu hedefin gerçekleştirilmesi için mücadele etmemektir. Yani Kürt ulusuna ayrı devlet kurma özgürlüğüyle belirlenen tutarlı demokratlık çizgisinden geriye düşerek; OHAL'den özel tim ve koruculara değin kirli savaş araçlarının ortadan kaldırıldığı ve sonuçta "demokratik bir siyasi çözüm"ü kapsayan reformlarla yetinmektir.

Kürt ulusunun onayını önemseyen bazı vurgular, bir olasılık olarak eğer Kürt ulusu "ayırılma" yönünde karar verirse ÖDP programı bu konuda özgürlüğü öngören bir çözümü de reddetmiyor, yanılısaması yaratılabilir. Ama programı hem konuyla ilgili reform önerileri ve hem de kirli savaşın yükselttiği şovenizm etkisinden kaygıları ve sonuçta savaşı derhal sona erdirecek barış önerisi, "demokratik bir siyasi çözüm" bu "ortaya çıkarılacak özgür iradede" kastettiği; Kürt ulusu ve ulusal devrime önderlik eden PKK, Türk egemen sınıflarının devleti üzerinde uzlaşacakları reformlardır. Hangi reformlar üzerine, iki taraf uzlaşabilecekse bunun özgürce tartışma ortamı yaratarak gerçekleştirilmesidir.

Zaten, ÖDP'yi oluşturan TBKP'den DY'ye değin ve Kürt ulusal sorununda geçmişte görece duyarlı Emek ve Kurtuluş gruplarına değin hemen bütün gruplar; bugünkü koşullarda, ne Kürdistan devriminin daha çok gelişebileceğini, ne de Türkiye'de kitle hareketinin bir devrime dönüşebileceğini düşünüyorlar. Bu nedenle de, stratejilerini devrim üzerine kurmaktan vazgeçerek, yasal partiyle "kitlelerin yüzünü sosyalizme daha fazla dönmelerini" sağlamak, sosyalizmin meşruiyetinin kaybedildiği kitleler nezdinde meşruiyet kazanmak, bunun başlıca aracı olarak yasal partiyle kitlelerin siyasal hareketini geliştirmek stratejisi izliyorlar. Türk halk kitleleri üzerinde, "süregiden savaşın Türk milliyetçiliğinin yükselmesine yol aç"tığını (ÖDP Programı) da vurgulayarak, kitlelerin sözde de olsa "devrimci" siyasal hareketinin gelişmesi için "savaşın" önce sona erdirilmesini, "derhal barış"ı, Kürt ulusal devrimine ilişkin güncel koşullarda perspektif olarak çiziyorlar. Ama elbette "derhal barış" şiarı etrafında, Kürt sorununda önemli bazı reformların da sağlanmasını bunun için ne denli mücadele edecekleri bir yana yeterli buluyorlar.

Oluşturucu grupları ve ÖDP; '89-'90 dönemindeki dünya devrim ve sosyalizm dalgasının gerilemesi ve revizyonist kapitalist kampın çöküşünden o denli yüksek düzeyde etkilenmişler ki, Kürdistan ulusal devriminin faşist diktatörlüğün derin politik bunalımına yol açması ortamını devrimci bir stratejiyle değerlendirmek bir yana atılması gereken bir kambur olarak görüyorlar. Bu sonuçlandırılırken bazı reformlarla ilerleme sağlanarak kitlelerin siyasal hareketinin yaygınlaşmasının bir aracı yapılır stratejisi izliyorlar. Türk halk kitlesi üzerindeki etkisi yükselen şovenizm de, işçi sınıfı ve halk hareketinin devrimci enternasyonalist mücadelesi gibi "olanaksız" ve zahmetli bir yola gerek olmadan, kolayca ve Kürdistan devriminin reformla boğulması pahasına ortadan kaldırılmış olur mantığıyla strateji çiziyorlar.

ÖDP'nin öncelleri DY, Kurtuluş ve Emek grupları, geçmişte "ilhakçı", "sömürgeci" boyunduruğa karşı, "halklara özgürlük", "Kürdistan'a bağımsızlık"tan dem vuruyorlar, en azından sözde de olsa öylesi bir strateji ve program izlemeye çalışıyorlardı. Şimdi o devrimci laflardan bugünkü ürkek reformcu konuma ve laflara gerilediyse, ÖDP'deki revizyonist TKEP geleneğinden gelen grubu aşamadıkları için değil. Kendileri geçen 15 yıllık sağa ve tasfiyeciliğe savrulma sürecinde, genel çizgileri açısından olduğu gibi, Kürt ulusal sorununda da tasfiyeciliğe savruldukları için Kürt sorununda kendilerinin programatik devrimci çözüm önerilerini tasfiye ettiler. Programda ve pratikte genel olarak, reformcılaştıkları gibi Kürt sorununda da reformcılaştılar.

ÖDP ve bileşenleri, yasal bir partinin Kürt ulusal sorunu gibi bir sorunda programına devrimci bir çözüm zaten koyamayacağı gerekçesini ileri sürerek, durumu izah etmeye çalışacağını varsaysak bile bu son derece yanıltıcı olur. Çünkü ÖDP ve bileşeni gruplar; özgürce yazabildikleri teorik ve ajitatif yayın organlarında da Kürt ulusal sorununda vurguladığımız reformcu doğrultuda çözümler öneriyorlar. Bir diğer ifadeyle devrimci çözüm olan, Kürt ulusunun ayrı devlet kurma hakkını ve özgür ulusların gönüllü Sovyet Cumhuriyetler Birliği temel hedeflerini dile getirip propaganda etmiyorlar, bu temel hedefler doğrultusunda mücadeleyi yükseltmek perspektifinden de özenle kaçınıyorlar.

Ayrıca temel bir ölçüt olarak pratik faaliyetlerinin içeriği açısından soruna yaklaşacak olursak, ÖDP 'nin durumu, reformcu program ve söyleminin de çok gerisinde. Örneğin seçimlerde "Barış, Emek, Özgürlük" blokuna katılarak reformcu bir çizgide şovenizme karşı tavır almada bile, TBKP ve DY grupları geri durdular. Temel kaygıları da Türk halkının emekçi kitle hareketi üzerindeki sosyal-şoven etkiden çekingenlikti. Hatta sosyal-şoven çizgisi kanıtlanmış Aren, bunu "Sosyalizm kimliğini terketme-

mek"le gizlemeye bile girişerek yaptı. Üstelik tam tersine Lenin'in vurguladığı "ezilen ulusların özgürlüğü için mücadele yürütmek sosyalizme ihanettir" politikası çeyrek yüzyıldır Türkiye'deki devrimci hareket içinde yaygınca bilindiği halde. ÖDP'nin soruna ilişkin pratiği de, reformcu söyleminden geri bir konumunu gösteriyor. ÖDP'nin destekçisi bazı memur sendikaları yöneticilerinin İstanbul HADEP mitingini desteklemeleri dışında ÖDP konuyla ilgili pratiğinde -reformcu bakış açısıyla bile- pasif kaldı. Nisan '96 başlarında başlattıkları ve başlıca bir unsuru da "savaşa karşı" olan kampanyayı bile polis engellemeleri karşısında henüz başlamışken bıraktı.

ÖDP, Kürt sorununda kendi reformcu stratejisine çok uygun olduğu halde, hatta Kürt yurtsever devrimci hareketinden çok ÖDP'nin reformcu stratejisine yaradığı halde, ateşkes dönemi ve "siyasi çözüm" reformcu önerisini yapıldığı geçen altı aylık dönemdeki, bu pasifist reformcu pratiğiyle, programının bile gerisinde kalacağını göstermiştir. Kürt ulusal sorununa ilişkin reform önerileri doğrultusunda, kitleleri eyleme seferber etmede pasifist bir pratik sergileyeceğini gösteriyor. Bu konumdaki pratik politikası, "derhal barış" ve reformlarla Kürdistan devriminin sonuçlandırıldığı yasalılığa elverişli, huzurlu bir ortam sağlanarak kendisine ve genel olarak legalist, reformcu bir sol çalışma yürütme elverişli ortamı temel hedef aldığını, bu vesileyle gösteriyor. Korktuğu ve kendisinin de hedef aldığı şovenist etkiyi bu pasifist hayallerle gidermeyi sözde sağlanacak ılımlı ortam içinde kitlelerin siyasal eylemini yükseltmeyi öngörüyor.

Yani ÖDP, hem programatik hem de daha fazlasıyla pratik olarak, Kürt ulusal sorununda pasifist reformcu bir konumda bulunuyor. Her şeyden önce tutarlı demokratik ölçüsü olan, Kürt ulusunun ayrı devlet özgürlüğünü reddediyor. Yalnızca "demokratik bir siyasi çözüm" kapsamındaki reformlarla yetiniyor. Tutarlı demokratik dev-

rimci bir programın gereği olarak, Kürdistan devriminin yarattığı devrimci olanaklardan yararlanarak Türkiye ve Kürdistan devrimini yükseltmek ve bu çizgide "ayrılma özgürlüğü" ile "Özgür Ulusların Sovyet Cumhuriyetler Birliği" devrimci programını gerçekleştirmek çizgisine ise hiç yanaşmıyor. Bu çizgide şovenist etkiye karşı da kararlı bir mücadele çizgisini göze almıyor. Öngördüğü reformlar ve barış programı ve pasif bir pratikle, esasen ürkek, reformcu, sosyal-şoven bir çizgi izliyor, Kürt ulusal sorununda.

ÖDP'nin, Kürt sorununda bu ılımlı reformcu programı ve pasifist hayallerle birleşmiş daha geri düzeydeki pratiği; gruplarının yalnızca 15 yıllık süreçteki gerilemelerinden de gelmiyor. Bu gerilemenin yol açtığı ulusal soruna ilişkin liberal görüşler de, ürkek reformcu pratiğine ve programına bir dayanak oluşturuyor.

ÖDP'nin DY geleneğinden Yeniden'in Tartışma Süreci'nde araştırma grubunun Kürt ulusal sorununa ilişkin tezleri, son yıllarda ulusal soruna ilişkin burjuva liberal yazarların dünya çapında yaydıkları görüşlerden oldukça etkilendiğini, hatta pek çok tezini aldığını gösteriyor.

"Ulus, tarihi olarak oluşmuş, gelecekteki çıkarları için bir araya gelmiş insan topluluğudur." (açPD.)

"Demek ki ulusun varlığı için tarihsel, psikolojik, bölgesel koşulların varlığının yanı sıra, geleceğe yönelik projelerde de ortaklık gerekir." (abç), (Tartışma Süreci Yazıları 2, sf. 82-83)

Yani DY'nin şimdiki görüşlerine göre, ulusun temel unsurlarından biri de "gelecekteki çıkarları"nın bilincinde olmasıdır. Yani burjuva liberal yazarlar gibi, DY'liler de henüz "ayrı bir toplum projesi" fikriyle mücadele etmeyen halkları ulus olarak görmüyorlar. Burjuva liberaller gibi onlara haklarını vermeyi de zorunlu görmüyorlar. Bu mantık anti-bilimsel bir tez olması bir

yana sosyal-şoven bir mantık olduğu gibi, aynı zamanda ulusal kurtuluş mücadelesi içindeki uluslarda da tüm bir ulusal özgürlüğü değil, güncel olarak elde edilebilir reformlarla yetinmeyi, program edinmeyi kaçınılmaz olarak üretir, üretiyor da.

"Uzun zamandır, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı* ilkesi teorik dayanağını iki kutuplu bir dünyanın gerçekliğinden alıyordu. (...) Bu hareketleri destekleyen ve emperyalizme yeniden bağımlı hale gelmelerini önleyebilecek sosyalist bir sistemin olmadığı şu devrede ulusal kurtuluş hareketlerinin başarı şansı yoktur. Latin Amerika'daki gerilla hareketlerinin (Özellikle El Salvador örneği çarpıcıdır) silah bırakması, (...) ve bir ölçüde de PKK'nin son ateşkes çağrısı bu bağlamda değerlendirilmelidir." (Agy. Sf. 95) DY geleneği, ulus tanımı konusundaki burjuva liberal görüşüyle, kendisini kaçınılmaz olarak "zor dünya koşullarında" (devrimci iç savaşlarında) ulusal kurtuluş devrimlerini "başarı şansı yoktur" karamsar ve umutsuzluk içeren görüşüne götürüyor. Tam da bu görüş, Türk halkından küçük burjuvazinin Kürt ulusal özgürlük mücadelesi karşısında ne kadar başarı şansı olursa o kadar desteklemeye değer, üstü örtülü sosyal-şoven reformcu mantığı değil midir? Oysa dünya ve bölge koşullarındaki tüm elverişsizliklere rağmen varlığını sürdürebilen Kürt ulusal devrimi eğer Türkiye'de sınıfsal bir devrimle veya güçlü bir devrimci yükselişle birleşirse başarı şansı yüksek değil mi? Ve devrimci çizgide ısrar edecek bir hareketin de bu bakış açısına sahip olması gerekmiyor mu?

DY geleneğinin liberal reformcu tezlerinden TBKP'den gelen Aren-Coşkun ekibinin zaten baştan beri kemalizm kuyrukçusu sosyal-şoven tezlerinden elbette ÖDP de, Kürt sorununa ilişkin reformcu, sosyal-şoven bir program ve pratik çıkabilirdi, daha fazlası değil.

Hatta öyle ki, ÖDP programı bir çok for-

mülasyonu çıplak sosyal-şoven biçimlerle ifade etmekten geri durmuyor.

"Süregiden savaş, Türk milliyetçiliğinin yükselmesine, faşizmin güç kazanmasına ve kökleşmesine yol açıyor." (ÖDP Programı ve Tüzük Sf. 11)

Savaşın hangi tarafının haklı ve hangi tarafının haksız ve şovenizmi körükleyen olduğunu gizleyen bu görüş, 2. Cumhuriyetçi liberal yazarların reformla Kürdistan devrimini boğma görüşünü dile getirirken söylediklerinden pek de farklı değil. Şovenizmi körükleyen Türk burjuvazisinin faşist ve gerici politikaları ve sömürgeci savaşı olduğu gerçeğini bulanıklaştırarak ulusal devrimci savaşı da 'bir miktar reformla bir an önce sona erse iyi olur, yoksa şovenizmin yükselmesine yol açmakla' suçlamış olmuyor mu?

ÖDP ve gruplarının çoğunluğu; Kürdistan ulusal devrimi şovenizmi körüklüyor, patlak vermeseydi daha iyi olurdu ruh hali içindedir. Buna, yasalılıkları, ılımlılıkları, sosyal-şoven etkiler altında kalıyor olmaları yol açıyor. TBKP geleneğinden Sıtkı Coşkun, ÖDP liderlerinden biri olarak, HADEP'le '95 Ekim genel seçimlerinde demokratik blok kurmaya ve sonraki süreçte demokratik bloku sürdürmeye karşı amansız bir mücadele verirken sosyal şovenizmini sergiliyordu. Yine DY geleneği liderlerinden Oğuzhan Müftüoğlu, Kürdistan sorununda reformcu, programatik görüşleri bir yana, ulusal kurtuluşçuların sömürgeci vahşete karşı öfkelerini bazen iyi düşünülmemiş eylemlere dökmelerinin bile nedenini sömürgeci vahşete değil, Kürt ulusal kurtuluşçuluğuna bağlayacak denli sosyal-şoven tahlillere girişebilecek ölçüde siyasi krizin baskısı altında şaşkınlığa düşebiliyor. "PKK özellikle son bir yıldır Türkiye'de Kürt ve Türk halkı arasında birlikte yaşamayı ve birlikte yaşanmasının savunmasını teşvik eden, onu kolaylaştıran bir politika izlemiyor. (...) Kürtlerin kurtuluşunun da önündeki en büyük engellerden birincisinin bu

yanlışlar olduğunu düşünüyorum." (TAV, Panel Dizisi 7, sf. 131, açPD). DY liderlerinden ve ÖDP'li Melih Pekdemir, insan hakları ihlalleri açısından sömürgecilikle Kürdistan ulusal kurtuluşçu devrimcilerine aynı uzaklıkta ortacı bir tavırla yaklaşabiliyor: "İnsan hakları anlayışımı ise, PKK'nın yaptıkları karşısında çifte standart uygulamama imkan vermiyor" (Söz, 9 Mart 1996)

ÖDP, ılımlılığı, yasalılığı, sosyal-şoven hastalıkları, Kürdistan ulusal devrimini reformlarla sona erdirme çizgisiyle, küçük burjuvazinin sosyal-şoven yalpalamalarını, sert savaş ve siyasi kriz ortamındaki şaşkınlıklarını sergiliyor. Cezayir ulusal kurtuluş savaşı döneminde, Sartre gibi aydınların tutarlı demokratlığını göstermekten bile aciz bir liberal reformculuk sergiliyor.

YASALCILIK VE MÜCADELE BİÇİMLERİNDE İLİMLİLİK

ÖDP, revizyonistlerle, eski devrimci gruplardan oluşuyor. TBKP'den gelen grubun, revizyonist çizgisi yalnızca bugün değil, dün de, program ve pratiği açısından olduğu gibi güncel mücadeledeki politikaları, mücadele biçim ve araçları açısından da zaten devrimci olamazdı, burjuva yasalıcı ve parlamentaristti.

Burjuva reformcu bir çizgideki geçmiş TBKP; büyük oranda sosyal-demokrat ve "yeni dünya düzen"çisi burjuva liberal görüşlerle fiziki varlık olarak bile tasfiye olurken artakalan küçük bazı grupları da marksizm savunusu altında liberal burjuva çizgide karar kıldılar. Ki bu ikinciler ÖDP'nin bir grubunu oluşturuyorlar.

TBKP kökenli grubun, reformcu-liberal bir kaynak olarak, hem kendisi devrimci program, strateji, taktikler, örgüt ve mücadele biçimleri açısından tasfiyecidir hem de ÖDP'yi kaba tasfiyecilik çizgisinde geliştiren, etkileyen önemli bir kaynaktır, etken işlevi görmektedir. Kolayca kavranabilir ve tartışma pek fazla götürmez bir gerçek olduğu için bunu geçiriyoruz.

Ancak ÖDP açısından diğer grupları da farklı düzeylerde tasfiyeci bir süreçte reformcu konuma sürüklendiler. Ve bizzat ÖDP'nin kuruluşu da aynı tasfiyeci sürecin ürettiği bir sonuçtur.

Bu süreç ve sonucu olarak ÖDP ve bizzat bu eski devrimci hareketler; yalnızca teori ve program açısından değil, mücadele biçimleri ve araçları bakımından da küçük burjuva reformculuğu ve yasalılık tasfiyeciliğine batmışlardır. Dolayısıyla, burjuva liberalizme kaymış eski yasalıcı bir kesimle, reformcu yasalılığa kaymış eski bazı devrimci grupların ve geçmiş revizyonist anti-faşist grupların birliği ve bileşim olarak ÖDP, yasalıcı, ılımlı ve pasifist ve parlamentarist bir niteliğe ve çizgiye sahiptir. Yani, mücadele biçimleri, araçları ve devrimci yasadışılık, yasal olanaklardan devrimci perspektifle yararlanmak mı, parlamentarizm mi bakımından da tasfiyeci reformcu bir konumdadır.

Bir an için ÖDP, zaten yasal partidir yasal partinin yasalılığı tartışılabilir mi, bu olsa olsa yasal olanaklardan yararlanmaktır görüşü akla gelebilir. ÖDP, her şeyden önce yasadışı konumda mevzilenmiş devrimci bir örgütlenmenin veya örgütlenmelerin yasal olanaklardan yararlanması, yararlanmaları değildir. Baştan itibaren yasalıcı gruplarla eski yasadışı geleneklerin yasalılıkta karar kılması sonucu, tamamen yasallığa dönmeleri sonucu kurulmuş yasal bir partidir.

TBKP'den gelen gruplar ve troçkistler; bunlar, geçmişte de legal olmayan TKP bile eyleminin içeriği ve çalışma tarzı açısından gerçekte yasalıcıydılar. TİP ve troçkistler ise, hem çalışmaların içeriği ve hem de biçim bakımından tamamen yasalıcıydılar. TİP, aynı zamanda burjuva parlamentarist bir partiyken, troçkistler parlamenter bir pratiği bile yürütmekten aciz biçimde pratik mücadelenin tamamen dışında, legal teorik çevreler idiler. Bugün ise yasalılığı, parlamentarizme değin ilerletme düzeyinde

önce BSP, sonra ÖDP'nin bileşenleri oldular. Elbette bu yasalıcı-parlamentarist nitelikleriyle ÖDP'nin niteliği üzerinde bir temel etkide de bulunuyorlar.

Eski devrimci örgütlere gelince DY, Kurtuluş geçmişte birçok bakımdan yasalıcı değillerdi, örgütsel liberalizm yönünde hatalar taşısalar da tam tersine iddiaları ve politikaları açısından yasadışı ve devrimciydiler. TKEP, Kruşçev-Brejnev modern revizyonizmin kuyruğunda, sosyalizm ve dünya devrimci hareketi ve benzeri sorunlarda modern revizyonist, yani reformcu, ama faşizme karşı mücadele sorunları, yasadışılık, mücadele biçimleri vb. sorunlarda diri ve mücadeleci bir örgüttü. Ama geçen sürecin sonucunda diğer şeylerin yanısıra devrimci yasadışılığı da anlayış ve pratik olarak terkettiler. DY ve Kurtuluş bütünüyle legalleşme perspektifiyle bunu yaparlarken, TKEP sözde yasadışı örgütü koruyarak yasal partileşme perspektifi çizdi. Ama o da işin pratiğine girince yasadışı örgütü terk etti, terketmek zorunda kaldı.

Ama gerek ÖDP'nin bu bileşenleri ve gerekse (EP ve diğer) bazı gruplar, yasal partiyi gerekçelendirirken en başta gelen temel politik dayanak olarak işçi ve emekçi halk hareketini siyasal bir kitle hareketi olarak geliştirmek için en elverişli ya da tek elverişli araç yasal partidir (Cephesel kitle partisi veya emeğin kitle partisi) görüşünün ileri sürüyorlar.

Bu yasalıcı görüş, aynı zamanda mevcut kitle hareketinin bir devrimci yükselişe, bir devrime dönüşeceği (esasen dünyada da) konusunda karamsar ve umutsuzlukla, inançsızlıkla da bağlı, içiçe-yanyana bir biçimde vardır.

Birbirlerini besleyen bu iki reformist görüş, kendisini sözkonusu grupların tahlillerinde bile ele veriyor. Yeniden Devrim dergisi bunu şöyle ifade ediyor:

"... kitlese parti (...) Bugün yaşadığımız (hayatın!), emek güçlerinin birleşik devrim-

ci bir siyasi hareketini zorunlu kılması nedeniyle öneriliyor. (...) bugünkü koşulların dayattığı bu fikirden kaçarak, hiçbir şey yapılamayacak"tır. (sayı 1, sf.21) DY'nin politik mücadele dışına düşmüş durumunu bütün sol'a mal ederek, devrimci hareketi de politik-pratik bakımdan pasif gösterecek, çözüm arayan O. Müftüoğlu, sistemin derin yapısal krizi karşısında tayin edici temel çözümün cephesel yasal partiden geçtiğini şöyle izah etmeye çalışıyor: "Dar bir örgüt yapısıyla, 'illegal' dar örgüt yapısıyla bu amaca ulaşmak da bugünkü koşullarda imkansızdır." (Agy, sf. 134) "Sol, bu sistemin krizi içerisinde aktif bir aktör olarak kendisini örgütleyip ortaya çıkartmak zorundadır. Bu, kendisini fikri olarak, ideolojik olarak yenilemesine bağlıdır ve yeniden yapılandırmasına bağlıdır. Böyle bir işlevi görebilecek olan şeyin geniş, kapsayıcı, bütünleştirici, cephesel bir kitle partisinden geçeceğine inanıyorum." (Türkiye'de Siyasi Gelişmeler ve Sosyalistler, TAV, Panel Dizisi 7, sf. 127, aç. PD)

"Solun bugün bu kriz karşısında yeni çözüm önerileriyle, yeni bir düşünce yapısıyla, devrimci bir siyasi programla kendisini anlatması, geniş kitlelere anlatması ve yeniden ayağa kalkabilmesi mümkün olabilir, (...) kendisini toplum karşısında ideolojik olarak meşrulaştırabilir." (Agy, sf. 135)

Görüldüğü gibi, geçmişin pek çok legalist hata taşımalarına rağmen yine de devrimci yasadışı çizgisindeki DYsi yasal partiye her şeyden önce devrimci kitle hareketinin gelişmekte olduğu koşulların ve umutlu olmanın sonucu önermiyor karamsarlığın, karamsarca tahlillerin bir sonucu olarak devrimci yasadışı reddediyor, cephesel yasal bir partiye temel önderlik aracı olarak görüyor.

"Sol"un henüz ayağa kalkmadığı tahlilini yapıyor. Gerek bu nedenle gerekse kitleler üzerinde şovenist ve islamcı etkiler nedeniyle, öncelikli temel görevi kitle hareketini devrimci çizgide geliştirmenin önderlik

görevlerini değil, buna geçiş aşaması öngörüyor. Ve bu aşamanın temel aracı olarak da, devrimci öncüyü yeniden oluşturup geliştirmenin -bu koşullarda-tek elverişli biçimi olarak yasal bir cephe partisini görüyor.

Benzer fikirleri ve dayanakları ÖDP bütünüyle paylaşıyor ve öngörüyor.

"... Türkiye'ye dönüp baktığımızda sosyalist akım şu anda dipte duruyor, yani biz henüz yürümüyoruz da, şu anda ancak söyleyebiliriz ki, dipte durmayı başardık." (Sıtkı Coşkun, Agb, sf. 54, aç. PD)

"... Sosyalizmin meşruiyet alanı daralmıştır." (Sıtkı Coşkun, Agb, s. 164)

S. Coşkun'un devrimci olmayan bir illegaliteden, yani eyleminin içeriği düzeni ve düzenin yasalarının kapsamındaki bir partiden yasalılığa geçtiğini biliyoruz. Ama Kurtuluş, TKEP gibi geçmişte mücadeleci yasadışı savunmuş, şu ya da bu ölçüde uygulamaya çalışmış gruplar da DY'ye benzer dayanak ve politikalarla devrimci yasadışı yadsıyor ve yasalılığı savunuyorlar. ÖDP bunun ürünüdür.

Bu, tarihsel bir karşılaştırma yapacak olursak, 1907-1910 arası gericilik yıllarının Rusya'sında geçmiş devrimci yasadışı RSDİP'i reddederek, legal bir işçi kongresi ve partisi inşa etmeye çalışan menşevik tasfiyecilerin çizgisine benziyor. Elbette tarihsel koşullardaki farklılıkla birlikte.

Tarihsel olarak sosyalizm iddiasındaki bütün yasal akımlar; yasal sendika bürokrasisi, işçi aristokrasisi, küçük burjuva aydınlar vb. gibi ara sınıf ve katmanların sınıfsal konumlarına uyumlu reformcu politik çizgilerinin doğal bir parçası ve gereği olarak ortaya çıkmışlardır. Veya geçmişleri devrimci de olsa, yenilgi dönemlerinin, uzun gericilik ve politik durağanlık dönemlerinin tasfiyeci bir ürünü olarak gelişmişlerdir. Ya da, uzun barış-çıl-yasal mücadele dönemlerinin ürünü olarak kitlelerin devrimi güncelleştiğinde devrimin zorlu önderlik gö-

revlerine geçişte kendilerini daha çarpıcı tarzda ve devrimin engelleri olarak ortaya koymuşlardır. 2. Enternasyonalin sağ revizyonist yasalıcı- parlamentarist partileri de, 2. emperyalist paylaşım savaşı sonrası sürecin Euro-revizyonist yasal parlamentarist partileri de, Türkiye'de Aren-Boran'cı, Aybarcı, Perinçek'çi, TİP, SDP, İP gibi yasalıcı parlamentarist reformcu partiler de, belirttiğimiz biçimlerdeki burjuva yasalıcı akımlar olmuşlardır. ÖDP'de yenilgi ve '89-'90 dönemlerinde dünya çapındaki gericilik döneminin ve burjuva demokrasisi beklentisinin ürünü yasalıcı akımı olarak ortaya çıkıyor.

ÖDP'nin başlıca iki büyük grubu, Kurtuluş ve DY grupları her şeyden önce geçen süreçte yalnızca 12 Eylül yenilgisi sonucu değil, '89, '90 döneminde dünya çapında burjuvazisinin ve gericiliğin ideolojik bombardımanı karşısında ve ideolojik kriz nedeniyle de siyasal kitle çalışması ve kitle hareketine müdahale pratik çalışmasını yadsımanın bir dönem için de olsa teorisini yaptılar. Hala etkileri süren bu pratik çalışmaya ret bakış açısı, "önce ideolojik akım olmak gerekir.", "ideolojik inşa esas, pratik çalışma talidir", "sosyalizmin, marksizmlenin ideolojik bunalımı giderilmeden pratik çalışma yürütülemez, pratik çalışmanın bir önemi yoktur" tasfiye görüşlerinde ifadesini buldu. 12 Eylül gericilik döneminde belli başlı tasfiyeci grupların başlıca perspektif olarak ürettikleri ve savundukları bu görüşlerin ortak karakteristik özelliği devrimci pratik çalışmayı tasfiye etmektir. Bu yolla da geçmiş devrimci örgütleri örgütsel bunalım, dağılma ve bölünme yoluyla tasfiye ediyorlardı. "Teorik çalışmaya çok önem verme" lafzı ve adıyla yapılan bu siyasal pratiği ve örgütü tasfiye çabası sonuçta kimi grupları bir akademik yazı kurulu çevresine indirgediği gibi iddia sahibi kimi grupları da akademik laflar bile üretmeyen varlıklarını tasfiyeye götürdü, götürüyor. Bugün ÖDP'li DY ve Kurtuluş grupları da, bu görüşlerden sonuncusunu kendilerine yol gösteren perspektif olarak

aldılar. Bunu en ileri düzeyde '89 -'90 döneminde dünya devriminin ve sosyalizmin yenilgi dönemi üzerine yaptılar. İdeolojik bunalıma düşmekle kalmadılar, politik kitle çalışmasını ve kitle hareketine öncülük görevlerini yadsıma ve tasfiyeyi teori düzeyine çıkardılar. Kurtuluş bunu '87-'91 yılları arasında "Kuruçeşme tartışmaları"yla ve teorik düzlemde tartışmalarla üç yıl boyunca yaptı. Yalnızca pratik çalışmayı tasfiye etmekle kalmadı, teorik alanda "çoğulcu sosyalizm" adıyla burjuva demokrasisini övmekten, troçkizmin faziletlerini keşfetmekten başka hiçbir şey de üretmedi. 3 yıl sonra ise, TBKP'den arta kalan reformcularla tescilli reformist Aren'in etkileri altında BSP'de birleşmekte karar kıldı. Hatta öyle ki BSP'de yasalıcı çalışmayı güvenceye alma korunağı buldukları için de Aren'den daha Arenci kesildiler.

DY geleneği ise, '85'lerde, Taner Akçam'ın burjuva liberal tasfiyeciliğinin yol açtığı etkilere karşı "eski çizgi" üzerine zayıf bir direnmeyi, sonraki yıllarda "tutuculukla" suçladı. Ardından gerek o ve gerek sonraki yıllarda, saflarını, örgütsüz- lük, kesimsel mesleki ekonomizm, sendikalizm ve reformizme itti. Ki bu ideolojik, politik ve örgütsel kendiliğindencilikti, bütünlüklü bir tasfiyecilikti ve kaçınılmaz olarak liberal reformculuk üretecekti, üretti de. '91 sonrası 3 yıl süren Tartışma Süreci, DY geleneği açısından yalnızca içerisine yuvarlandığı pratik bir tasfiyeci durum değil o dönemde teorisini de yaptığı bir tasfiyecilikti. "Sosyalizmin ideolojik bunalımı aşılmadan", "yeni bir tarihsel dönemin marksist-leninist teorisi yaratılmadan" pratik çalışma yürütülemezdi", "kitlelerin siyasal hareketi geliştirilemezdi". İşte DY de, bu pratik devrimci çalışmayı yadsıma tasfiyeci perspektifi pratiğinden geçerek yasalıcılıkta karar kıldı. Kurtuluş ve DY, devrimci yasadışılığı yadsıma ve tasfiye etmenin ifadesi olarak ÖDP'de ve yasalıcılıkta önceki süreçlerin tasfiyeci perspektif ve pratiklerinden geçerek, karar kıldılar.

Gerek o günkü koşullarda, gerekse şimdi yasalıcı çerçeve içinde sınırlandırılmış sözde pratik çalışmanın, kitle çalışmasının önemini anladıklarını ifade ettikleri bugünün koşullarında perspektif açısından da pratik açısında da pasifist, parlamentarist ve kendiliğindenci bir çizgi izliyorlar. Bunu çeşitli pasifist "teori"ler, "politikalar" olarak çeşitli biçimlerde şöyle ifade ediyorlar;

"Meşru mücadele çizgisi, toplum tarafından doğruluğu, haklılığı kabul edilen, tepki çekmeyen, sempatiyle karşılanan ve sınıf mücadelesinin nesnelliği üzerinde gelişen mücadeledir." (M. Memduh Uyan, Tartışma Süreci Geçmiş ve Gelecek Üzerine, Tartışma Süreci 2, sf. 53)

DY geleneğinin ileri gelen kadrolarından olan yazar, üstelik yasal örgütlenme dışında sözde devrimci yasadışılığı ve silahlı devrimi de yadsımayan görüşlere sahip biri olarak, mücadele çizgisini, "toplum tarafından doğruluğu ve haklılığı kabul edilen, tepki çekmeyen" olarak formüle ediyor.

Geçmişte TKP, TİP, Aydınlık gruplarının, kitle militanlığına ve kitle hareketinin devrimleşmesine karşı parlamentarizm ve yasalıcı ılımlılık çizgisinden mücadele eder ve gerici barikatlar dikerken öne sürdükleri anlayışın aynısını vaaz ediyor.

"Toplum"un "doğruluğu"nu henüz kabul etmediği siyasal talepler asla ve asla ileri sürme, ajitasyon yapma, militan kitle eylemlerini yükseltme! DY liderlerinin "meşru mücadele çizgisi", öncü çalışmayı kitlelerin arkasına bağlayan içeriğiyle, bırakalım sınıf ve emekçi halk hareketini devrime hazırlama ve seferber etmeyi, mücadele içindeki işçi ve emekçi kitle hareketini bile geriye doğru çağırıyor, "en geniş kitlelerin" ya da Aydınlık'ın dediği gibi "toplumun yüzde 95'inin" bilinç geriliği düzeyine ve hareket-sizliğine uymayı vaaz ediyor.

DY geleneği bu konuda bir başka perspektifiyle daha da geri konuma çekilmeyi vaaz ediyor. Öncünün rolünü, "sosyalizme meş-

ruiyet kazandır"mak derekesine, yani bir propaganda derneği derekesine indiriyor. "Solun bugün bu kriz karşısında yeni çözüm önerileriyle, yeni bir düşünce yapısıyla, devrimci bir siyasi programla, kendisini anlatması, geniş kitlelere anlatması ve yeniden ayağa kalkabilmesi mümkün olabilir, burjuvazinin ideolojik hegemonyası kırılabilir ve kendisini toplum karşısında ideolojik olarak meşrulaştırabilir." (abç) (O. Müftüoğlu, Türkiye'de Siyasal Gelişmeler ve Sosyalistler, TAV, Panel 7, s. 135)

DY geleneği; sosyalizmin "meşruiyetinin kaybedildiği" tespitinden hareketle, daha doğrusu kadrolarının '90 döneminde sosyalizm konusunda ideolojik bunalım içinde oldukları gerçeğini kitlelerin siyasi durumu yerine geçirerek, "sosyalizmin meşru olduğunu" kitlelere "kavratmak" görevini öncünün tek temel görevi olarak vaaz ediyor. Yani bırakalım işçi sınıfı hareketi ve yarı-proleterler içinde komünist bir hareket geliştirmek ve gerek bu hareketi ve gerekse geniş emekçi ve ezilen kitleleri antiemperyalist demokratik devrime seferber etmeyi; DY kısmi siyasal taleplerle siyasal kitle eylemini geliştirme görevini bile öncelikli veya temel bir görev olarak ele almıyor. Öncelikle sosyalizmin teorik derslerini kitlelere anlatan bir sosyalizm propagandacısı olmayı öngörüyor. Politik mücadele yerine pedagojiyi geçiren bu perspektif az çok "aktif1 siyasal mücadelede etkili bir reformcu parti bile yaratamaz.

Ve '90'larda başlangıçta tek temel çalışmayı "sosyalizm deneylerini tartışma ve meşruiyetini sağlamak" olarak alan DY, Tartışma Süresi sona erdikten sonra, "legal cephesel kitle partisi" ile "sosyalizm tartışması ve meşruiyetini sağlama" çalışmasını iki temel çalışma olarak ele alıyor ve birincisine kağıt üzerinde ön planda yer veriyor. Ki bu kötü ünlü tasfiyeciliğin gerici dönemlerinde devrimci pratik çalışmayı yadsımının perspektifi olan "ideolojik akım", "ideolojik inşa esas", vb. tezinden başka birşey değildir. Ve politik kitle mücadelesinde

kaba bir kendiliğindencilik tir.

DY'nin yasalıcı ve parlamentarist bir partiyle sonuçlamasını hem etkenlerinden bir diğeri ve hem de yasalılıktan sonra daha çok gelişecek bir özelliği de aşırı kendiliğindenci kitle kuyrukçuluğudur. Eski yorgun kadroları ve daha genç kuşaklardan tabanıyla DY, başta memurlar ve üniversite gençliği, kısmen işçiler ve diğer alanlarda, ekonomist-sendikalist-akademik bir kendiliğindencilik ve ayrıca kitlenin en geri durumuna göre davranan bir kuyrukçuluk pratiği ve çizgisi izledi. Bunu, 12 Eylül yenilgisi ve faşist saldırılardan yılgınlıkla koşullanmayla yaptığı gibi, teori düzeyine çıkararak da yaptı.

Bugünün açık liberal burjuva papazlarından olan Taner Akçam'ın DY liderlerinden biri olarak, iç tartışmalarda '80'li yıllarda ortaya attığı, öncü örgütlenmenin "halkın eylemliliği ve örgütlülüğü ile birlikte süreçte oluşacak (abç) birşey" olması gerektiği tezine özdeş bir yaklaşımla sonraki süreçte DY pratiğine yön verdi.

Taner Akçam'ın siyasal iktidar perspektif-sizliğini yücelten, yerine sosyal-kültürel sosyalist odacıklar yaratmayı koyan, "salt siyasal bir alana daraltılmış bir eylemliliğin çıkış sunamayacağı 12 Eylül deneyi ile yaşadığı" mantığını da, "DY mantığında örgüt kurmak, oluşturmak birinci sorun teşkil etmez". Halk hareketi varsa DY vardır; yoksa DY yoktur, yaklaşımlarını da DY pratik bir çizgi olarak izledi.

Bunlar geçen süreç boyunca memur, gençlik, işçi hareketi ve hatta emekçi semtlerde DY'nin tam bir kitle kuyrukçuluğu, ekonomist, sendikalist-akademik çizgi izlemesine, bu çizgiden kitlelerin devrimci eyleminin gelişmesinin başlıca bir engeli haline gelmesine, kuyrukçu ve kendiliğindenci çizgiden devrimci harekete sürekli saldırmasına yol açtı. Bu çizgi içinde şekillenen DY ÖDP'yle (ve aynı çizginin değişik türevlerini oluşturan ÖDP'li gruplarla) birlikte, aynı zamanda ekonomist, sendikalist ken-

diliğindenci bir çizgiyi bugün daha da kalıcı kılmaya çalışıyor.

Emekçi memur hareketinde, DY, ekonomist-sendikalist çizgide yürüdü, yürümeye bugün aynı hareket içinde etkili diğer ÖDP grupları Kurtuluş ve TBKP'den arta kalan gelenekleriyle birlikte devam ediyor. Üstelik bu ekonomist-sendikalist-akademik çizgiyi, kitlelerin geriliği teorisiyle izah eden, savunagelen DY ve Kurtuluş gelenekleri, sözümona Komintern çizgisini "ekonomist" çizgi olarak günde beş vakit eleştirmekten de geri durmuyorlar. Ağırlıklı olarak ÖDP'li bu grupların egemen olduğu emekçi memur hareketinde bu ekonomist-sendikalist çizgi kitle kuyrukçuluğu, politik mücadeleden kaçınma, örneğin Gazi katliamına zamandaş olan 18 Mart mitingini bakanlarla anlaşıp "yurtseverlik" adına iptal etmede, faşist MHP'yi KESK kuruluşuna çağırmada vb. yansıdığı gibi faşist diktatörlükle uzlaşmayı ve aynı zamanda sendika bürokrasisini üretiyor. Öğrenci gençlik hareketinde etkisi olan DY, sağ Dev-Genç olarak, akademik taleplerle sınırlı mücadele, örgütsüz inisiyatifler oluşturma ve devrimci gençlik kitesini tecrit politikasıyla, tam bir kitle kuyrukçuluğu çizgisi izledi, izlemeye devam ediyor. Hatta bunu öylesine kaba biçime vardırdı ki, "pasta yeme", "lale soğanı", "pantolon indirme" eylem türlerini icat eden kaba kuyrukçu düzeye kadar ilerledi.

DY'nin geçen süreçteki semtler ve Halkevleri pratiği de ya büyük oranda kitle kuyrukçuluğu ya da gittikçe apolitikleşen kültürel çalışma biçimlerinde sağ kendiliğindenci olmuştur.

DY, geçmiş süreçte bütün bu kendiliğindenci pratiğinin sonucu, geniş kadro ve sempatizan kitlesinin büyük bölümünün CHP'de, belediyelerde ve başka biçimlerde düzenle bütünleşmesi oldu. Yanısıra kalan diğer kesimlerin de DY'liler olarak, önemli bir devrimci potansiyeli kitle hareketini devrimcileşmesine öncülük görevinden

uzak tutarak, kendiliğindenciliğin barikatlarıyla ve "11. yılında 12 Eylül'e yeter diyenleri destekliyoruz" sloganıyla seçimlerde kitleleri sosyal-demokrasie bağlamayla, devrimci hareketin gelişmesine engel haline gelmelerine yol açtı.

İşte DY, aynı zamanda tasfiyeciliğin devrimci pratik çalışmayı yadsıyan bu perspektif ve pratiğinden geçerek ve koruyarak yasalçılığa vardı. Yasal parti pratiği içinde diğer yol arkadaşlarının benzer kendiliğindenci anlayışlarıyla birlikte ÖDP'ye karakterini veriyor. ÖDP'nin pratik çizgisinin karakteristik ve yasalçılığının sonucu olan bir özelliği de rejime yasalıcı kalacaklarının güvencesini vermek kaygısıyla parlamentarist burjuva partilerle eylem birliklerine girişmektir. ÖDP Hatay il örgütü olarak kontrgerilla işbirlikçilerini ANAP-DYP gibi faşist gerici partilerle birlikte protesto açıklaması yapmaktan geri durmadı. Bu gerici tavır ve ÖDP merkezinin gerici tavra sessiz kalarak onay vermesi, ÖDP ve örgütlerinin devlete güven vermek için, yasalıcı, gerici tavlara gireceğini gösteriyor. Nitekim ÖDP'li reformcu memur sendikaları bürokratları, aynı gerici tavra KESK kuruluşuna MHP'yi davet ederek gösterdiler. ÖDP Aydın il yönetimi de (EP il yönetimiyle birlikte) ekmek pahalılığını protestoda ANAP ve DSP gibi faşist diktatörlüğün destekçisi partilerle eylem birliği yapmaktan geri durmadı. Burjuva parlamentarist rejimin yasal partisi olduğunu kanıtlama kaygısı ÖDP'yi gerici faşist partilerle eylem birliği yapmaya götürüyor. Böylece bu gerici kaygılarla ÖDP pek çok kez kitle hareketinin burjuva gerici partilerle ve kurumlarla bağımlılık içine girmesine bile yol açıyor. "Kitlelerin bağımsız siyasal hareketinin geliştirilmesi" kaygısını duymuyor.

ÖDP'nin yasalçılığının ürettiği parlamentarist-bürokratik bir diğer sonuç da, eylemli basın açıklamaları ya da yasalıcıları aşan küçük çaplı protesto eylemlerini '96 1 Mayıs sonrası dönemde reddetmesi oldu. İşçi, öğrenci gençlik, emekçi memur ve antifa-

şist kitle hareketinin, faşist yasakları fiilen aşmasının '96 1 Mayıs sonrası koşullarda biçimlerinden biri olarak ortaya çıkarıp geliştirdiği bu mücadele biçimi, kim zaman yüzbinleri aşan kimi zaman da onlarca bir nicelikle küçük çaplı biçimde sayısız eylemlerle kendini gösteriyor. Ama '96 1 Mayıs sonrası koşullarda faşist polis terörü ve yasaklarına karşı, karşı kitle hareketini sürdürme ve geliştirmenin aracı oldu. ÖDP, bu eylem biçimini reddetmekle, faşist polis yasakları karşısında yasalıcı bir güven vermeye çalışıyor ve böylece parlamenter-pasifist özelliğini göstermiş ve geliştirmiş oluyor.

ÖDP'nin kitle hareketine müdahale, mücadele biçimlerine yaklaşımındaki, yasalçılık, ılımlılık, burjuvaziyle uzlaşıcılıkla belirlenen çizgisi diğer pek çok mücadelede kendini gösterdi.

Gazi ayaklanmasında ÖDP'li KESK yönetiminin faşist diktatörlükle uzlaşarak ve "yurtseverlik" şovenistlik kutsamasıyla Ankara mitingini iptal etmesi tekil ve rastlantısal değildir. Ayaklanma etrafında yaygınlaşan direnişten ÖDP'nin uzak düşmesi ÖDP'li yazarların "provokasyona gelmekle" ayaklanmayı, komünist ve devrimci hareketi suçlamaları, ÖDP'nin teslimiyetçi, yasalıcı çizgisinin yansımasıydı. ÖDP bu çizgi doğrultusunda, işçi sınıfını emekçi memurları ve öğrenci gençlik hareketini yaygınlaşan ayaklanma ve antifaşist direnişe seferber etmeme tavrını sürdürdü. Politik tutumuyla aynı zamanda egemen sınıflara ve faşist rejimine "güvence" vermiş de oluyordu.

ÖDP, yasalıcı uzlaşıcı çizgisini '96 ve '97 1 Mayısları'nda gösterdi. '96 1 Mayıs Kadıköy İstanbul eyleminde; faşist polis terörü karşısında komünist ve devrimci hareketten uzak durduğu gibi, sendika bürokratlarının teslimiyetçi rahatsızlığına da katılarak "bir an önce eylemi terketme" tavrına girdi.

Ardından ANAYOL hükümetinin, Açar komutasındaki faşist polis terörü karşısında ve teknelci medyasının gerici propaganda

bombardımanı altında ÖDP de, '96 1 Mayıs egemen devrimci niteliğine "vandalizm", "rap rap yürüme" demagojisiyle saldırmaktan geri durmadı. EP ve Evrensel- 'den revizyonist hain Kemal Baysal barikatına, burjuva reformcu Budak'tan Türk- İş yöneticisi sendika ağalarına değin oluşan, "devrimci '96 1 Mayıs Kadıköy eylemi" karşıtı gerici koroya katılmaktan geri durmadı.

97 1 Mayıs'ında ise, önceki dönemin yarattığı kitlelerdeki "ılımlılık"tan yararlanmakla kalmadı. İstanbul mitinginde, faşist polis barikatların öte yanına geçemediyse de, alana sokulmayan ve eylemin devrimci yanını oluşturan miting dışındaki kitleleri, faşist polis terörü karşısında yalnız bırakıp kaçmakta ve bölmekte yine tereddüt göstermedi.

ÖDP ılımlı ve parlamentarist çizgisini, kontrgerillaya karşı mücadele kampanyasında da yansıttı.

"Süpürge, temiz toplum" gibi, liberal ve burjuva demokrat simge ve şiarlar kullanmakta ısrar etti. Yanısıra, burjuvazinin değişik gruplarını ve tekeli medyanın mücadeleyi "devleti aklama" ve klik çatışmalarının aracı yapma çizgisine önderlik eden ANAP'a "el sıkarak tebrik" etme uzlaşıcılığı gösterdi. 19 Ocak İstanbul mitinginde, kontrgerilla katliamlarının suç ortağı CHP'ye çağırısı dayatıp katılmayarak, kitle hareketini burjuvazinin kuyruğuna takma çizgisi gösterdi. Aydın, Antep ve diğer pek çok mitingde, güncel kısmi bazı taleplerle yapılan mitinglerde, ANAP, CHP, DSP'yle eylem birliği içinde olmasının rastlantısal değil, taktik politikasının başlıca özelliklerinden biri olduğunu sergiliyor. Böylece aynı zamanda egemen sınıflara yasalı kalacağına güvencesini de vermiş oluyor. Ve devrimci hareketten ziyade rejimin içinde yer alan burjuva "muhalefet" partileriyle ilişkide olacağını kanıtıyor; tutacağı safaya doğru yönünü belirliyor. Hedef olarak ve yine MGK Refahyol çatışmasının bağımsız alternatifi olarak ÖDP "erken seçim" öner-

di. Yani, ÖDP'nin, kitle eylemlerine katılmasının yönü, hedefi ve perspektifi seçim ve parlamenter güç olmaktır. Bu, parlamentarist karakteriyle uygun olduğu gibi burjuva demokrasisi hedefleyen stratejisiyle de tam uyumludur.

ÖDP, yasalı niteliğine, bileşeni grupların bu sağ kendiliğindenci, devrimci pratik çalışmayı tasfiyeci anlayış ve pratiklerinin karakterini verdiği, ayrıca geçmişte varolan devrimci yasadışı gelenek ve örgütlenmeyi tasfiye etme sürecinin rengini verdiği, faşizmin ve gericiliğin yasaklarıyla kendisini sınırlayan yasalı bir partidir.

Devrimci bir programa sahip değildir. Mevcut kitle hareketinin devrime dönüşmeyeceği ancak burjuva demokrasisinin elde edilmesi hedefiyle mücadele yürütmektedir. Ayrıca önceleyen süreçte, bileşenleri yasadışı devrimci gelenek, anlayış ve örgütlenmelerini tasfiye ederek vardıkları bir yasalılığa dayanmaktadır. Bu karakteristik özellikleriyle ÖDP, çalışmasının içeriği açısından da burjuvazinin yasalılığına dayanan, tasfiyeci reformcu parlamentarist bir partidir. Programı, çalışmasının içeriği reformcu olduğu gibi, burjuva demokrasisi hedefi ve beklentisi üzerine şekillenen bir ılımlılığa, yasalılığın huzuru içinde mücadele ruh haline sahiptir. Böylesi reformcu ve liberal bir parti kitle hareketini devrimci bir çizgide geliştirmenin engeli olduğu gibi, faşizm karşısında kitle hareketinin yükseltilmesinde de pek fazla rol oynamayacaktır. Daha çok pasifist, sendikalist, parlamentarist bir çizgide gelişecektir. Pratiği her zaman söyleminden geride kalacaktır.

Nitekim ÖDP, kurulduğundan bu yana geçen süreçte, "birliği" ve saflarındaki geniş aydın kesimin kitleler nezdinde sempati ve ilgi toplaması, devrimci tutsakların genel ve ölüm orucu direnişine destek eylemlerine bir ölçüde katılması dışında, faşist diktatörlüğe karşı kitle hareketinin gelişmesine reformcu anlamda az çok ciddi katkılarda

bile bulunmadığını, bulunamadığını ve bulunamayacağını kanıtlıyor.

Oysa "cephesel bir kitle partisi"; her- şeyden önce faşizme karşı, emperyalizme karşı, işbirlikçi tekelci burjuvaziye karşı, sömürgeci savaşa karşı; halk hareketini - eğer O. Müftüoğlu'nun lafta iddia ettiği gibi devrimci kitle hareketi geliştirmek hedefi taşıyorsa- devrimci çizgide geliştirme odağı olmak, bu işlevine uygun devrimci bir pratik geliştirmek zorundadır. Ama "devrimci kitle hareketi" hedefi laf düzeyinde kalacaksa bile, "cephesel kitle partisi" ve üstelik asıl bileşenleri büyük bölümüyle geçmişin devrimci hareketleri olduğuna göre antifaşist halk hareketini az çok aktif bir çizgide de olsa çabayla ilerletmek zorundadır.

Ama ÖDP, az çok aktif "barışçıl" bir faaliyetten bile uzak, pasifist, liberal bir reformcu partidir. Ve eğer -örneğin Brezilya'da İşçi Partisi'nin parlamenter alanda yakaladığı olanaklar ve burjuva parlamentarist sosyal demokrat bir cephe kitle partisi yönünde evrim göstermesi gibi- olanak bulursa ÖDP de emekçi kitle hareketinin yükseltilmesinin öncüsü bir parti değil, burjuva parlamentarist bir parti olarak gelişecek, bu olanakları bulamazsa, aydınlar, sendikalar, küçük burjuvazinin belirli tabakalarında ilk anda elde ettiği sempatiye rağmen, işçi ve emekçi kitle hareketi içinde gelişemeyecektir de.

ÖDP'nin bu açmazı aynı zamanda faşist diktatörlüğün sert saldırıları altında, tasfiyeci liberal reformculuğun kaçınılmaz olarak etkisizliği ve kötü bir uzlaşıcılığa düşeceği gerçeğinin de yansımasıdır. Bu gerçek daha da yansiyacaktır.

1 Mayıs'ta ÖDP'nin polisin faşist saldırganlığı karşısında, seyirci kalması ve bir an önce grup olarak alanı terk etmesi ve ardından ÖDP Genel Başkanı Uras'ın "Vandalizm" suçlamasıyla 1 Mayıs İstanbul eylemine saldırısı ÖDP'nin, faşizmle ve işbirlikçi burjuvaziye uzlaşıcılığının, yasalci pasifiz-

minin varacağı boyutları gösteren bir pratik olmuştur.

Aslında , ÖDP'nin en radikal geçmişe sahip deneyli önderleri bile, bugünkü karamsar ve sağ revizyonist ruh haliyle ÖDP için ideal hedef olarak TİP'i göstererek, nasıl bir parti örgütleyeceklerini ikrar da etmiş oluyorlar. "1. TİP benzetmesinin yerinde olduğu kanaatindeyim" (eski Kurtuluş liderlerinden Kadir Akın, 30 Mart, Söz) "Türkiye İşçi Partisi muhalefet alternatifinin var olduğu koşullarda bütün eksikliklerine karşın gündem yaratmayı becerebilen bir hareket olmuştur. O dönemde en dinamik muhalefet güçlerini bünyesinde topluyor ve başarılı oluyordu." (Eski DY liderlerinden Melih Pekdemir, 9 Mart '96, Söz)

ÖDP seçim çalışmasında, bürokratik parlamentarist tarzıyla, faşizmin izin vermediği durumlardaki uzlaşıcı pasifizmiyle, sert mücadele ortamlarındaki uzlaşıcılığıyla gerçekte liberal reformculuğunu sergiliyor, daha da sergileyecektir.

MARKSİZM ADINA LİBERAL TEORİK TEZLER

ÖDP, programında kendisini sosyalist olarak nitelemekten kaçınıyor. Geçmiş dönemlerde Mitterand'ın partisi gibi emperyalist burjuva bir partinin bile, işçi sınıfı hareketini ve halkları aldatmak için sosyalist adını almaktan geri durmadığını dikkate alırsak, her şeyden önce ÖDP'nin yalnızca nesnel olarak değil öznel olarak da sosyalizme ne denli inançsız hale geldiğini ve emperyalist demagoji bombardımanından ne denli etkilendiğini gösterir.

ÖDP, bir cephe partisi olma perspektifiyle sosyalist olmayanları da kapsayan görüşüyle bunu izah etmeye çalışsa da, gerçek böyledir. Ve bu gerçek ÖDP'li grupların marksizm-leninizm ve sosyalizme ilişkin teorik görüşlerinde de dayanağını ve kaynağını bulmaktadır.

ÖDP'nin TBKP kökenli grubu, geçmişteki modern revizyonist teorik temelini, '90

dönemecinde iyice burjuva liberal bir teoriye dönüştürdü.

ÖDP öncesi BSP'nin genel başkanı ve geçmiş on yılların kötü ünlü revizyonist liderlerinden Aren, bugün "sosyalizmin zaten gerçekleşmeyeceği", "kapitalizm içinde iyileştirmeler sağlamak gerektiğini" vurgulayarak 2. Enternasyonal revizyonistlerinin burjuva demokrasisi ve kapitalizmin iyileştirilmesi savunusunu temel strateji alıyor. Sivil toplumcu burjuva liberal teorilere sarılıyor: "Bugünkü toplumda yönetimi ele geçirmek, yönetime katılmaya çalışmak", "sivil toplumda hegemonya kurmak" gerekir diyor. Sosyalizmle kapitalizm arasında "tüketici bakımından fazla fark yok" diyor. "İnsanlar bilgili ve hazır değilse iktidarı alsan da sosyalizm kurulamaz" tezini vurguluyor.

Ancak, burjuva liberal teoriler, yalnızca Aren ve eski modern revizyonist gruplarla sınırlı değil. TKEP yoğunlaşmasa da eski lideri olarak bugün ÖDP saflarında olan T. Töre de, marksizm adına marksizm-leninizmin temel teorik önermelerini reddediyor, "proletarya iktidar olmaz", yani proletarya iktidarı hedeflenmeli tezini, yeni marksizm adına kapitalizmle sosyalizmi birleştiren burjuva liberal teoriler üretiyor. Proletaryanın devrimci iktidarını yalnızca karamsarlıktan dolayı reddetmiyor, liberal burjuva tezleriyle yadsıyor, kapitalizmi kutsuyor. T. Töre'nin henüz ÖDP kurulmadan önce markzim-leninizmi geliştirme adına ürettiği teorik görüşler de, Bernstein'den Tito'ya geçmiş tescilli revizyonist liderlerin kapitalizm ve burjuva iktidarı ufkuyla sınırlı sözde marksizm ve sosyalizm teorileriyle aynı özü taşıyorlar. Yanısıra, güncel dünya koşullarında kapitalizme teslim olan hemen tüm revizyonist ya da reformist yazarların "yeni teori" diye vaaz ettikleri tezlerle benzerlik gösteriyorlar. Bugün aynı kapitalizm savunusu teorilerin daha da ilerletilmiş biçimlerini T. Töre ÖDP'de savunuyor.

Töre de 'marksizm'in bunalımını gidermek ve markzim-leninizmi geliştirmek iddiasıyla başlıca olarak şu burjuva liberal tezleri geliştiriyor: Piyasa ve reklamın başlıca bir yer tuttuğu 'piyasa sosyalizmi'. Artı-değerin geçerli olduğu sosyalizm. Sosyalist üretim ilişkilerinin kapitalizm içinde gelişebileceği, kapitalizm içinde sosyalist adımlar yoluyla ve üst yapıyı da etkileyerek tedricen sosyalizme geçiş tezleri. Hisseli işletmelerin sosyalizme temel teşkil edeceği, hisseli işletmeler sosyalizmi, artı-değerin var olması gereken sosyalizm, kendi niteliyle "toplum sosyalizmi" teorisi. Devrimler döneminin kapandığı karamsar tespiti proletaryanın iktidarının önemini küçümsemek ve sivil toplumcu bir bakışla yadsımak, iktidar öncesi sosyalizm adakları oluşturmak sosyalizme barışçı tedrici adımlarla geçiş vb. tezler.

Avrupa revizyonizmi ve Gorbaçov'da açık ve çıplak biçimiyle yansıyan 'kapitalizmle sosyalizmin bileşimini içeren bir sistem' teorisi, özü itibarıyla kapitalizmin reforme edilmiş bir biçimi, T. Töre'de de sosyalizm adına savunuluyor.

Töre'nin 'marksizm'i geliştirme adına daha da geriye dönüp kapitalizmin iyileştirilmiş türevlerinin teorisini yapması güncel koşullarda devrimler yerine burjuva demokrasininin geliştirilmesi görevini önermesiyle de birleşerek birbirini tamamlıyor. Devrim, proletarya diktatörlüğü ve sosyalizm yerine; burjuva demokrasisi ve kapitalizmin "sosyalize" edilmiş türevlerinin "toplum sosyalizmi" adı verilen teorisi.

Ancak burjuva liberal teoriler yalnızca Aren, Töre, Sıtkı Coşkun gibi kapitalizmi kutsayan bilinen liderle sınırlı değil ÖDP'de.

ÖDP'nin başlıca önde gelen kitlesel iki grubu Dev-Yol ve Kurtuluş geleneğinin liderleri de daha inceltirilmiş biçimlerle ve belirsizlikle ve yine "marksizmi geliştirmek" adına, küçük burjuva, burjuva liberal teoriler geliştiriyorlar.

Kurtuluş geleneği; '80'li yılların sonu ve '90 dönemindeki dünya koşullarında, emperyalist ideolojik bombardıman altında küçük burjuva akımlarda moda olan burjuva demokrasisi hayranlığı geliştirmekten ve burjuva liberal teoriler üretmekten geri durmadı.

Kurtuluş geleneği liderlerinin geliştirdiği en önemli tezler: Komintern çizgisini ret, proletarya diktatörlüğü teorisini sınıflarüstü bir sosyalist demokrasi "çok parti" fetişizmi ve burjuva demokrasisi hayranlığı doğrultusunda liberalleştirme yoluyla ret, Gorbaçov ve Kruşçev övgüsünde yaşandığı gibi burjuva demokrasisi tipi bir rejimi proletaryanın sosyalist demokrasisi yerine koymak, leninist öncü partinin reddi, vb. olarak kendisini gösterdi.

Nail Satılğan ve onun gibi düşünen ÖDP'li "marksist" aydınlar, açıktan proletarya diktatörlüğünü reddediyor ve "burjuva partilere de özgürlük" verilen bir siyasi sistemi proletarya iktidarı olarak sunuyorlar.

ÖDP'yi destekleyen Birikim çevresi de burjuva reformcu teorileri yayma kaynağı olarak, ÖDP'ye de yol göstermeye devam ediyor.

Burjuva liberal çizginin temsilcilerinden ÖDP'li ve Birikim kurucusu M. Belge, ÖDP'deki "solun birliği"ni henüz dar görüyor, sosyal demokratlarla da birliği öneriyor.

Birikim, dergi imzalı bağlayıcı "ÖDP, Umut, Kaygı ve İmkan" başlıklı yazısında (sayı 83) sınıf mücadelesini reddeden bir 'çizgi' öneriyor, "sosyalizm, içeriğinin ne olduğuna bakmaksızın kategorik olarak emeği savunan bir yaklaşımın yerine, yaratıcılığı en özlü insani değer olarak kavrayan hipotezden yola çıkmalıdır", "bildik, geleneksel - sosyalizm anlayışının- emek/ işçi sermaye çelişkisi esası üzerine kurulu içeriğini koruyup, kapsamını biraz daraltarak ona örneğin feminizmin, çevre hareketinin özgün talep ve çözümlenmelerini de ekleyerek -ya

da eklemleyerek- "eskiden olduğu gibi" tüm düzene muhalif akımların sözcüsü ve potası olma özelliğini "yeniden" kazandırmak değil. Böyle yapılarak "emek-sermaye çelişkisi"nin herşeyi açıkladığı inanç ve iddiasının alınan güçle meşrulaştırılmış totaliter, merkeziyetçi, devletçi, "özgürlükler"den nasipsiz yapılar oluşturmak gibi -karşıtlarının en fazla eleştirdiği, en fazla prestij kaybına neden olan- "günahlarından arınabilme zemini kurulabileceği görüşü de bizce yetersizdir". Birikim de, emek-sermaye çelişkisini temel alan burjuvaziye karşı mücadelesinin temel hedefi olarak proletarya diktatörlüğünü program edinen ve tüm emekçi sınıf ve ezilenlere öncülük misyonuyla yükümlü geleneksel komünist parti anlayışlarından vazgeçmeyi önermekle kalmıyor. Sınıflarüstü burjuva demokrasisi anlayışına dayanan, liberal "sosyalizmi" savunmakta yetersiz kalma tehlikesine karşı ÖDP'yi uyarıyor.

Dev-Yol geleneği de, liderlerinden kitle örgütlerindeki kadrolarına ve ÖDP yönetici kademelerindeki kadrolarına değin, burjuva liberal belirsizlik ve tezler üzerinde duruyor.

DY geleneği, her şeyden önce, marksizmlenin eskidiği, yeni bir tarihsel aşamanın yeni teorisi ve kavramlarını üretmek gerektiği görüşündedir.

"Sosyalizmin bir tarihsel dönemi sona ermiştir." (O. Müftüoğlu, Tartışma Süreci 1, sf. 73)

"Dünyada belli bir tarihsel dönem sona ererken, yeni bir tarihsel ilerleyişin temelleri atılmaktadır." (TS 1, sf. 37, O. Müftüoğlu)

"Solun dünyadaki son elli yıllık, yüzyıllık, emperyalizmin belirgin özellikleri, soğuk savaş dönemi ve o dönemden bu yana emperyalizme karşı yürütülen karşı duruşlarla şekillendirilmiş kendi görüşleri, kendi düşünce yapıları; öte yandan, sosyalizmin Sovyetler gibi geri, iktisadi bakımdan, kül-

türel ve demokrasi bakımından geri bir ülkede denenmesi (...) ona göre bir sol anlayışın, yani sosyalizm gibi algılanan, aslında sosyalizmin temel özelliklerini taşımayan bir anlayışın bütün dünyadaki sol düşünceye sinmiş olmasının etkileri... İdeolojik bakımdan kendisini yenileme ihtiyacıyla yüzyüze kalıyor. Yeni bir yapılanma, kendisini yeniden yapılandırma zorunluluğuyla yüzyüze kalıyor." (O. Müftüoğlu, Panel 7, sf.119)

"Sosyalizmin tarihsel bir dönemin fiilen başladığı koşullarda yaşıyoruz."

"Marksizmin bir süreç olduğunu kabul ediyorsak, sosyalizmin sorunlarını çözmek ya da sosyalizmin tarihsel bir dönemini yeniden başlatmak için.."

"Sosyalizmi yeniden inanılabilir bir ideoloji haline getirmek." (M. Pekdemir, TS 1 , sf. 221)

"Kabul etmek gerekir ki, bilimsel sosyalist düşünce doğuşu ve gelişiminden bu yana, yüzelli yıldan beri en büyük krizini yaşıyor." (E. Arslan, TS. 1, sf. 152)

"Bugün marksizmi-leninizmi savunmak onları tekrar etmeden, bugünü kavrayarak değiştirmeye çalışmaktır." (E. Arslan, TS. 1, sf. 154)

DY geleneğinin hemen bütün ileri gelenleri, marksizm-leninizmin bir tarihsel aşamasının sona erdiği, başlayan yeni tarihsel aşamanın yeni teorisini ve kavramlarını üretmek gerektiğini vurguluyorlar.

Marksizm-leninizmin bir doğma değil eylem klavuzu olduğu lafzı altında, ama yine de açık seçik marksizmi-leninizmi terketmek gerektiğini söylüyorlar. Yeni teoriden bunu anlıyor ve anlatmaya çalışıyorlar.

Lenin ve Stalin dönemi SB'ni temel özellikleri bakımından sosyalist olarak görmüyorlar. Ekonomik gelişme ve iyileştirmeler sağlayan, "katı, merkeziyetçi ve bürokratik" bir model görüyorlar. Komintern çizgisini de reddediyorlar.

Burjuva demokrasisini övüyorlar. Lenin-Stalin dönemlerindeki sosyalist iktidardan daha demokratik olduğunu ileri sürüyorlar. "Yönetilenlerin, yönetim üzerinde, karar mekanizmaları üzerinde burjuva demokrasilerinden bile görülemeyecek kadar uzakta kaldıkları biçimler ortaya çıkmıştır." (O. Müftüoğlu, TS. 1, sf. 80)

Yine, proletaryanın siyasal iktidarı almasının devrim ve sosyalizmin temel sorunu ve sosyalizmin önkoşulu olduğunu yadsıyarak kapitalizm ve burjuva diktatörlüğü altında, "toplumsal iktidarı fetheden pratik nüveler", "yaşam ve kültürel biçimler olarak sosyalizmi şimdiden yaşamak", "Fatsa belediye sosyalizmi" vb. gibi sosyalist adacıklar sivil toplumcu tezleri savunuyorlar.

Bu ve benzeri tezleriyle DY geleneği; aydınların ve kent küçük burjuvazisinin, yenilgi, dünya devriminin gerilemesi ve dünya gericiliğinin yoğun ideolojik bombardmanı altında şaşkınlığını, karamsarlığını yansıtıyor, bu temel üzerinde marksizmlenizmi yadsıma, ideolojik belirsizlik, "yeni marksizm" iddiası, burjuva demokrasisi hayranlığı, sivil toplumcu devrimci iktidar perspektifsizliği ve burjuva diktatörlüğü ve kapitalizm altında sosyalist adacıklar kurma vb. tezlerle karakterize olan burjuva ve küçük burjuva liberal bir teori geliştiriyor, böylesi bir teorik temele dayanıyor.

DY geleneğinin bu teorik zeminine şu özelliği de eklenmelidir; DY geleneği liderleri ve büyük oranda kadro kitlesi bu koşullarda işçi sınıfı, emekçi sınıfı ve halkların devrim için ayağa kalkmayacakları karamsarlığı içindedir. Gerek küçük-burjuva liberal teorik temeli gerekse bu karamsarlığı nedeniyle, politik-pratik mücadelede kendiliğindenciliği perspektif-politika- taktik olarak yüceltmekle teori katına çıkarmaktadır.

"Toplum karşısında ideolojik olarak meşrulaşma"yı en büyük hedef olarak koyan DY geleneği liderleri, bugünkü koşullarda, devrimci harekete, devrimci bir programla değil burjuva demokrasisi ve iyileştirme

tedbirlerini içeren bir programla mücadele yürütmek görevi vaaz ediyorlar. Karamsarlıkları —liberal teorileriyle de birleşerek tüm bir karamsar küçük burjuva kendiliğindenciliği üretiyor:

“Böyle bir partiyle (ÖDP gibi cephesel kitle partisiyle -PD.) tabii devrim yapmak, iktidarı ele geçirmek mümkün değil. Zaten Türkiye’de sosyalizmi falan kurmak mümkün değil. Zaten Türkiye’de solcuların, sosyalistlerin durumu bugün iktidarı ele geçirmek ve yeni bir düzen kurmak noktasında hiç değil.”

“Ama bugün gerçekçi olarak ne yapmaları gerekiyorsa onu söylemelidirler (yani program edinmelidirler- PD.) inandırıcı olmanın yolu bu bence.

“... üretimde demokratikleşmeyi, üretimin demokratik bir şekilde yeniden örgütlenmesini, tekelciliğin önlenmesini

...toplumda demokratik bir yeniden yapılanmayı...

.özgürlükçü ve demokratik, çoğulcu bir yönetim sistemine kavuşmasını sağlamayı başarmak mümkündür. Gerçekçidir ve bunlar savunulabilir.” (abç) (O. Müftü- oğlu, TAV Paneli-7, sf. 135-136)

Burada da açık ve net bir biçimde görüldüğü gibi, DY geleneği liderleri, karamsarlıklarını program düzeyine çıkararak, temel programatik mücadele perspektifini; burjuva demokrasisini ve “demokratik kapitalizm”i gerçekleştirmek olarak koyuyorlar, işçi sınıfına, emekçi sınıflara ve devrimci harekete, burjuva demokrasisi programıyla yürüme vaaz ediyorlar. Kendi kitlesel cephe partisi ÖDP’ye ısrarla bu programı öneriyorlar. Devrimci bir program perspektifini ise hayalci görüyorlar ve gösteriyorlar. Bu reformcu perspektifle, İspanyol “sosyalist” reformisti Gonzalez’in burjuva demokrat çizgisinden başka ne üretebilirler?

Emekçi memur hareketi, gençlik hareketi içinde, eski-yeni kuşaktan DY geleneği kadroları ve kitlesi, bir yanıyla “teorik pers-

pektifsizlik ve belirsizlik”le, örgütsel dağınıklıkla, kitlelerin kendiliğindenciliğiyle uzlaşarak, diğer yanıyla DY geleneği ve liderlerinin küçük-burjuva, burjuva liberal teorileri, pratik-politikada kendiliğindenci perspektifleri nedeniyle kendiliğindenciliğe batıyor, teorileştiriyor, geçmiş TKP-TİP’in ekonomist-sendikalist- barışçılık çizgisini bugün hem de daha liberal yönde geliştiriyor.

İşte, ÖDP’nin en geniş kiteselliğe sahip grubunun, teorik temeli ve politik perspektifleri; küçük burjuvazinin burjuva demokrasisi çizgisindeki reformcu hareketini geliştiren, faşizm ve burjuvazi karşısında uzlaşıcı bir reformculuk üreten perspektiflerdir. Ve ÖDP’nin burjuva, küçük burjuva liberal teorisini daha da güçlendirdiği gibi, pratikte kaba reformcu, faşizm karşısında ılımlı ve uzlaşıcı bir hareket olarak gelişmesini koşullandırıyor.

ÖDP, oluşturucu gruplarının ve liderlerinin teorik temeli de, burjuva, liberal teoriler ile ‘89-’90 dönemindeki koşullarda emperyalist burjuvazinin ideolojik bombardımanı altında belirsizlik içine düşmüş olan bir reformcu partidir. Bu teorik temel de, yalnızca uzun vadede değil güncel koşullar altında da, ÖDP’yi ve etrafına topladığı kitleyi (aydınlar, kent küçük burjuvazisinin daha çok modernist ve eğitilmiş kesimleri, alt sendika bürokrasisi vb.) faşizmle uzlaşıcı, tereddütlü, kararsız, yasalılığın rahatlığına sığınan bir reformculuğa daha çok itmekte, faşist saldırganlığa öfke duyan emekçi kesimleri devrime ilişkin karamsar ve faşizme ve gericiğe karşı ılımlı bir reformculuğa çekmektedir. ÖDP’yi oluşturan başlıca grupların hemen tamamı; hangi farklılıkları taşıyor olsalar da, -teorik açıdan- şu noktalarda birleşiyorlar: komün-tern çizgisi, proletarya diktatörlüğü teorisi, leninist öncü parti teorisi her devrimin temel sorununun politik iktidar sorunu olduğu önermesi ve iktidar sorununa aşırı önem vermek reddedilmelidir. Kapitalizm koşulları içinde sosyalizm nüveleri kurmak

veya belediyeler sosyalizmi örnekleriyle kitleleri kazanmak, sosyalizme tedricen geçmek pek de yanlış değildir. Bugünkü dünya ve ülke koşulları içinde devrim olanaksızdır, politik ve ekonomik demokratikleşme programı yapılmalı, bu reformlar programıyla mücadele edilmelidir. Burjuva demokrasisi hayranlığı, sınıflar üstü, çok partili sosyalist demokrasi, özyönetimci sosyalizm savunusu ekonomist-sendikalist kendiliğindencilik de ÖDP'li grupların ortak oldukları ÖDP teorik tezleridir.

Gerek grupların ortaklık içinde oldukları bu burjuva liberal tezlere teorik gerekse "yeni teori yaratmak" iddiasıyla ve belirsizlikle girilen liberal görüşler, esasen ÖDP'nin teorik temelini Euro-revizyonizmle özdeş kılıyor. Bugün eğer eski Euro-revizyonist partiler tamamen kendi ülke burjuvazilerininin açıktan savunucusu partileri haline gelmişlerse, ÖDP ve birleştirdiği gruplar da, Breinstein'den titoculuğa ve yarıtroçkizme, onlardan Euro-revizyonizmine değin uzanan teorik-pratik çizgiye benzer kaba reformcu bir çizgiye gelmişlerdir.

Bu euro-revizyonist, burjuva liberal teorik temel de, ÖDP'nin, politik stratejisi, taktikleri, çalışma tarzı, mücadele biçimleri açısından, küçük burjuvazinin reformcu, faşizm ve burjuvaziyle uzlaşma çizgisindeki ılımlı, yasalıcı, pasifist bir partisi olarak gelişmesine kaynaklık etmektedir. Gelecek süreçte, eğer ÖDP az çok önemli bir genişlikte kitleyle birleşirse, tabandan olası militan mücadele eğilimiyle yönetici ve kadro kitleleri arasındaki mücadelede bu burjuva liberal teorik temel, ikinci kesimlere parlamentarist yönde gelişmelerde ideolojik bir perspektif de oluşturacaktır.

Sonuç olarak, ÖDP, politik stratejisi, taktikleri, mücadele biçim ve araçları ve teorik temeli açısından, kent küçük burjuvazisinin liberal reformcu partisidir. Liberal reformculuğa kaymış eski modern revizyonist artıklar, tasfiyeciliğe ve reformculuğa kaymış eski devrimci örgütler ve örgütsüz eski

devrimci yeni reformcular, bu yorgun düşmüş karamsar, tükenmiş deneyli kadro kitleleri ile; reformcu sol aydınlar, ağırlıklı olarak emekçi memur hareketi, kısmen de işçi hareketi içindeki reformcu sendika alt bürokrasisi, öğrenci gençlik hareketinin ılımlı ve reformcu öğelerini kapsıyor, bu kesimlere dayanıyor. Ayrıca, çevreci, feminist vb. kesimleri de etrafında topluyor.

ÖDP; politik programı, stratejisi ve taktikleri açısından, anayasal hayallerle beslenen burjuva demokrasisi ve reformları hedefliyor. Kapitalizmin ve devletin demokratikleştirilmesi, bu mücadele içinde "sosyalist hareket"e kaybettiği "toplum nezdinde meşruluk" kazandırılması ve "kaos" ortamında gerici dalgayı kapılan geniş kitlelerin yüzünü "sol"a çevirmesini ve emekçi kitle hareketinin politik bakımdan ilerletilmesini ÖDP'nin başlıca hedefleri olmaktadır.

ÖDP; politik programı ve stratejisinin bir parçası olarak Kürt sorununda da reformcu ve küçük burjuvazi üzerindeki burjuvazinin şovenist etkisine boyun eğen sosyal-şoven konumdadır. Kürdistan ulusal kurtuluş devriminin reformlarla sona erdirilerek burjuva demokrasisi yönündeki bir gelişmenin aracı yapılması çizgisi izlemekte, barışçıl, reformcu sosyal-şoven bir konuma düşmektedir.

ÖDP; örgütlenme, mücadele biçimleri, yöntemleri, taktikleri, çalışma tarzı vb. bakımdan, yasalıcı, barışçıl, ılımlı, pasifist ve parlamentarist bir çizgidedir. Devrimci yasadışılığı tasfiyecilik üzerine kurulduğu gibi; silahlı devrim fikrini ve kitle militanlığını reddetmek çizgisindeki; emekçi memur ve gençlik hareketindeki (kısmen de işçi hareketindeki) ekonomist-sendikalist çizgideki gelişme üzerine kurulmuştur. Ayrıca, leninist öncü parti fikrini de reddetmeye ve emekçi kitle hareketinin bir devrime dönüşemeyeceği karamsarlığına dayandığı için de, pratik çizgisinde pasifist, parlamentarist nitelik daha çok gelişmektedir.

ÖDP; 12 Eylül yenilgisi ve '89-'90' lar daki revizyonist kapitalist sistemin çöküşü ve dünya devriminin geçici ama büyük yenilgisinden en çok etkilenen akımlar ve kadroların yöneldikleri ve sarıldıkları burjuva liberal teorik tezlere ve teorik belirsizliklere dayanıyor. Bu tezler; burjuva demokrasisi hayranlığından, burjuva çoğulculuğu fetişizmine dayanan sınıflar üstü sosyalist demokrasi savunuculuğuna, proletarya diktatörlüğünü ve Komüntern çizgisini reddeden, burjuvaziyle barış içinde sosyalizm, sosyalizmle kapitalizmin bütünleştirilmesi türevleri, özyönetimci, belediye sosyalizm. İktidar sorununun temel önemini reddi gibi sivil toplumculuktan, işçi sınıfının tarihsel misyonuna inançsızlığa değin varıyor. Ayrıca pek çok bakımdan da belirsizlikle birleşiyor.

ÖDP; politik strateji ve programı, mücadele pratiği ve çalışma tarzı ve teorik açılardan liberalizme savrulan küçük burjuvazinin - belirttiğimiz kesimlerine dayanan- reformcu, pasifist, parlamentarist partisidir. Cephesel kitle partisi olarak öngörülse de bir bölümü ve hatta artan sayıda kadrosuyla gelişmeye göre (eski gruplara göre değil) harmanlanacak -şekillenecek- ayrışacak parti olarak amaçlanan bir gruplar koalisyonudur, öngörülenin tersine geleceği açısından partidir.

Lenin'in vurguladığı gibi;

"Sözcüğün dar anlamıyla tasfiyecilik, menşeviklerin güttüğü tasfiyecilik, genel olarak sosyalist proletaryanın verdiği devrimci sınıf savaşımının ideolojik yönden yadsınması, özel olarak da burjuva demokratik devrimimizde proletaryanın egemenliğinin kabul edilmemesidir."

"Örgüt açısından ise tasfiyecilik, yasadışı bir sosyal-demokrat işçi partisinin gerekliliğini yadsımak ve bunun sonucu olarak Rus sosyal demokrat işçi partisinden (komünist partiden -PD) vazgeçmek, onun saflarından ayrılmaktır. Bu açıdan tasfiyecilik demek, yasal basının sütunlarında, yasal

işçi örgütlerinde, işçi birlikleriyle kooperatif ortaklıklarında, işçi sınıfı temsilcilerinin katıldığı kongrelerde vb. partiye karşı savaşmak demektir."

ÖDP ve grupları, ideolojik alanda marksizmin-leninizmin pek çok teorik tezini, politik alanda devrimi, işçi emekçi halk diktatörlüğünü, proletarya diktatörlüğünü ve devrimci programatik ve stratejik hedefleri, örgütsel alanda devrimci yasadışı örgütlenmeleri reddeden tasfiyeciliği temsil ediyorlar.

ÖDP, TKP merkezli reformizm ve ayrıca devrimci hareketin 12 Eylül yenilgisinden ve gerici döneminden etkilendikten sonra, '90 döneminde, revizyonist sistemin çöküşü, sosyalizm ve dünya devriminin geçici yenilgisi koşullarında, emperyalist burjuvazinin ideolojik bombardımanına teslim olmanın, tükenişin ürünüdür. Teslim olanların tükenenlerin birliğidir.

Nitekim, ÖDP'nin oluşum süreci, bu koşullarda dağılan, kapitalist-emperyalizme iltihak eden TKP-TİP artığı revizyonist dönemlerin SBP'siyle başladı. İkinci örgütsel basamak olarak, Kurtuluş ve TKEP grupları da, aynı koşulların ürünü olarak, ideolojik çöküşe, örgütsel bunalıma yuvarlandıktan sonra ayakta kalma dinamizmini ve gücünü yitirerek, burjuva demokrasisini hedefleyen bir stratejiye karar kılmaları sonucu, BSP'leşti.

Ardından, yine aynı koşullardan, yeni iki tasfiyeci dalgadan etkilenecek tam bir politik hareketsizliğe yuvarlanan ve başsız bir politik cesede dönüşen DEV-YOL'un, küçük burjuva liberal reformcu Geleceği Birlikte Kuralım Parti Girişimi'yle birlikte burjuva demokrasisi stratejisiyle, politik mücadele yürütmeye karar kılmaları sonucu katılmasıyla BSP, ÖDP'leşti.

ÖDP, birleşen grupların bu koşulların yanı sıra, yalnızca 12 Eylül askeri faşizminin sert saldırıları karşısında değil, Kürt ulusal devrimine karşı yoğunlaşan kirli sömürgeci

savaşın ve iç savaş yöntemleriyle sert saldırıların karşısında da yılmınlığın ve devrimci yol ve yöntemlerden kaçışın vardığı noktadır. Yine daha özgül olarak Türkiye'de emekçi kitleleri üzerinde Kürt ulusal devrimi koşullarında daha da açığa çıkan ve tırmandırılan şovenizm etkisiyle ve diğer nedenlerle, işçi sınıfı ve emekçi halk hareketinin devrime dönüşeceğine de, ÖDP'li gruplar, inançlarını yitirmişler. Egemen sınıfların bir grubunun, örneğin bir grup TÜSİAD'lı gibi Kürt ulusal sorununda reformlar önermesi, yine Türk burjuvazisinin gireceği AB'nin "insan hakları" sözde baskısı ABD'ci dünya düzeninin liberal yazarlar eliyle pompalanan, Kürt ulusal sorununda reform ve "insan hakları", "demokrasi" demagojisi, önceleyen süreç boyunca ÖDP'li gruplarda burjuva demokrasisi beklentisini yükseltti, güçlendirdi. İki tasfiyeci dönemden geçen ve ikincisinde dünya devriminin yenilgisi ve modern revizyonist sistemin çöküşüyle karşılaşan bu kadro kitlesi, sert saldırılara da yıldırma burjuva demokrasisi vaadiyle uzlaşmaya çekme girdabında tamamen boğularak, tüm stratejilerini burjuva demokrasisinin kazanılması üzerine temellendirdiler. İşte ÖDP bu stratejinin partisidir. Kazanılacak veya oluşturulacak burjuva demokrasisinin sol kanadı misyonunu üstlenmişler. Böyle olduğu içinde burjuvazinin pek çok kesiminin, liberal taktiklerinin bir aracı olarak, devrimci hareketi tasfiye ve kitle hareketinin devrimleşmesini engellemenin aracı olarak teşvik edilmekte, övülmekte. Sola yönelen kitlenin toplanma yeri olarak propaganda edilmektedir.

İşte ÖDP, gruplarının önceki süreçte girdikleri tasfiyecilik sürecinin noktalanmasıdır. Ve Lenin'in vurguladığı gibi, burjuvazinin karşıdevrimci liberal politikalarının teşvikiyle demokratik küçük burjuvazinin dağılma ve parçalanmasının birleşerek ürettiği tasfiyeciliktir. Komünist ve devrimci öncünün, programatik, stratejik devrimci hedeflerinin, devrimci teorisi ve devrimci yasadışı

örgütlenmesinin tasfiyesidir.

ÖDP; faşist karşıdevrimin sert ve iç savaş yöntemleriyle saldırıları koşullarında var olan liberal görüşleri ve yasalıcı, pasifist, parlamentarist pratik çizgisiyle, geniş kitleleri etrafında toplayamayacak bir partidir. Ancak koşullarda göreceli yumuşamaya bağlı olarak kendiliğinden kitle hareketinin barışçı biçimlerinin hızla yükseldiği dönemlerde kolay ve zahmetsiz bir büyüme yakalayabilir. Ama bugünkü sert ve iç savaş saldırıları koşullarında ancak sınırlı bir gelişme gösterebilir. Kent küçük burjuvazisinin ılımlı kesimleriyle, aydınlar, sendika alt bürokrasisi, halk hareketinin ilk uyanma içindeki durumundan destek alarak sınırlı ölçüde gelişir. Bu durumuyla da devrimci değil reformcu, ama faşist diktatörlüğe ve emperyalizme karşı ilerici nitelikteki bir partidir. Faşist diktatörlüğü karşı emekçi halk hareketinin -devrimci tarzda olmasa da- ilerletilmesinden yanadır. Liberal teorileri, yasalıcı çizgisi ve tarzıyla, hatta ekonomist-sendikalist kendiliğindenciliğiyle ÖDP, işçi sınıfı, emekçi memur ve gençlik kitle hareketinin devrimci çizgide gelişmesine engel olurken, devrimci patlamalar ve militan kitle hareketinin gelişmesi koşullarında engelleyici barikat olurken, kitle hareketinin sınırlı da olsa gelişmesine yardımcı olmakta, faşist diktatörlüğe karşı ilerici demokratik bir rol oynamaktadır. Özellikle henüz parlamenter olanakları pek yokken, birleşik-kitle partisi işlevini gösterme çabası içindeyken faşizme karşı bu demokratik işlevini daha çok oynamaya çalışacaktır. Marksist leninist komünistler, faşizme karşı bu küçük burjuva demokratik niteliği ve işlevinden hareketle, emekçi kitle hareketini geliştirme işlevini oynadığı her somut durum ve eylemde ÖDP'yle eylem birliğine girecekler. İşçi ve emekçi kitle hareketinin devrimleşmesinin önüne barikat olan yanlarına, politikalarına ve somut tavırlarına karşı mücadele edecekler. Ama elbette ÖDP çizgisi ve politikasına karşı bu çizgide mücadele yürütecek marksist leninist ko-

ÖDP, Küçük Burjuva Liberal Reformcu Parti

münistler, henüz devrimci deneylerden geçmedikleri için ÖDP'ye gidecek işçi, emekçi ve genç tabanla, ÖDP'nin liberal reformcu çizgisinin temsilcileri olan yönetimi arasında her zaman politik farklılık gözetecekler, emekçi tabanını olabildiğince eylem alanları ve mücadelenin devrimci konularına çekmeye, devrimcileştiren konularda birlikte olmaya çalışacaklar.

* UKTH formülasyonu bile ulusal soruna ilişkin "ayrı devlet kurma hakkı" devrimci çözümüyle, burjuva "özerklik", "ulusal kültürel özerklik" çözümleri arasındaki farkı örten sosyal-şoven belirsizlik tezidir. Türkiye'de serhildanların yükseldiği '90'ların ilk yıllarında "Bağımsız Kürdistan", "Kürt ulusuna özgürlük" vb. doğrultuda şiarları programı edinen pek çok grup sonraki yıllarda serhildanlar geriletince çok muğlak biçimde ve ürkekçe UKTH belirsiz şiarını benimsemeye gerilediler.

BİR DEVRİM PARTİSİNDEN TOPLUMSAL REFORMLAR PARTİSİNE TDKP

Karşıdevrimin zor ve şiddet yoluyla devrimci hareketi teslim alma, tasfiyeciliği, legalizmi ve parlamentarizmi dayattığı koşullarda bir komünist örgütün nasıl küçük burjuva reformcu bir parti haline geldiğinin bilinmesini okuyucularımızın bilgisine sunmayı devrimci sorumluluğun bir gereği olarak gördük. Bu nedenle elimize posta yoluyla ulaşan "Bir Devrim Partisinden Toplumsal Reformlar Partisine TDKP" başlıklı marksist leninist komünistlerin düşüncelerini içeren yazıyı olduğu gibi yayınlıyoruz.

TDKP'nin yakın döneme değin -önemli zayıflıkları olan- komünist bir örgüt olarak değerlendiren partimiz, son yıllarda bu örgütte meydana gelen olumsuz gelişmeleri yakından izliyordu. Merkez Komitemiz bu gelişmeleri örgüt-içi bir tartışmanın konusu yapmayı kararlaştırmış ve hazırladığı bir taslak metnini Aralık 1996'da üye ve aday üyelerine sunmuştu. Partimiz, bu tartışmanın ardından TDKP'nin, artık komünist bir örgüt olmaktan çıktığı ve küçük burjuva reformist bir örgüt haline geldiği sonucuna varmış bulunuyor. TDKP'nin tarihsel gelişimini ve bugünü ana çizgileriyle değerlendiren aşağıdaki yazı, bu parti içi tartışmanın vargılarını devrimci kamuoyunun dikkatine sunmaktadır.

TDKP (Türkiye Devrimci Komünist Partisi)'nin tarihi, diğer devrimci örgütlerin tarihine göre bir dizi özgünlüğü olan bir örgütün tarihidir. Bu özgünlüklerin kavranması onun gelişim eğrisinin yakından irdelen-

mesi ve çok yönlü bir tarzda ele alınmasıyla olanaklı olacaktır. Böylesi bir irdeleme, TDKP'nin bugün kendisini edimsel olarak tasfiye etmiş olmasının hiç de rastlantısal olmadığını gösterecektir. Burada TDKP'nin siyasal evriminin özet bir tablosunu sunmaya çalışacağız.

Her şeyden önce, sağ oportünizm ve kendiliğinden gelmeciliğin önünde boyun eğme eğiliminin, 12 Mart darbesiyle uğranılan yenilginin ardından 19-1-75'de yeniden kuruluşundan bu yana TDKP'nin -o zamanki adıyla THKO (Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu)- yakasını hiçbir zaman bırakmamış olduğunu belirtmeliyiz. Bilindiği gibi, 1971 sonrasında, 1971 döneminin diğer iki ana devrimci örgütü TKP(ML) ve THKP-C gibi, THKO da bir toparlanma ve yeniden diriliş evresi yaşadı. Bu örgütlerin, 1971 deneyimlerini ve onun da ötesinde kendi ideolojik, siyasal ve örgütsel konum ve çizgilerini eleştirel bir değerlendirmeye

tabi tutmaları, onların saflarında çeşitli ayrılıklara ve bu üç ana örgütten, sayıları zamanla daha da artacak olan bir dizi yeni örgütün doğmasına yol açacaktı. THKO'nun geride kalan ve kavgayı sürdüren kadroları bu süreçte, esas olarak, 1980'de TDKP adını alacak olan kanatla, gene 1980'de TKEP (Türkiye Komünist Emek Partisi) adını alacak olan kanat arasında saflaştılar. 1975-'76 yıllarında gerçekleşen bu saflaşmada, eski THKO kadrolarının azınlığını kucaklayan ve o sıralar kendini THKO-MB (Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu-Mücadelede Birlik) olarak adlandıran kanat Sovyet modern revizyonizminin ideolojik ve siyasal konularına yönelirken, TDKP'nin önceli olan ve eski kadroların çoğunluğundan oluşan THKO farklı bir ideolojik-siyasal evrim yaşadı. Daha sonraları TDKP adını alacak olan "yeni" THKO, eski 'THKO'nun maceracı, sol kemalist çizgisine ve teorik ilkeliğine ve yoksulluğuna karşı savaştığı gibi Sovyet modern revizyonizmine karşı da tutum aldı. Ama THKO'nun zamanla ve giderek artan ölçüde maoizme yönelmesiyle el ele gidecek olan bu süreç, aynı zamanda bu örgütün önderliğinin, maceracılıktan ve küçük burjuva devrimciliğinden kopuş adı altında sağa doğru savrulması biçimini de alacaktı.

İşte, TDKP'nin tüm siyasal yaşamı boyunca yakasını bir türlü kurtaramayacağı ve onu hep karakterize edecek olan sağ oportünizm, kendiliğinden gelmeliğe boyun eğme ve hareketin nesnel yanını öne geçirme eğiliminin tohumları tam da bu dönemde atıldı. 1974-75'te yaşadığı yeniden toparlanma sürecinde, THKO'nun geçmişin sol kemalizminin yanısıra, fokocu ve maceracı kitle çizgisi anlayışını eleştirirken, devrimci irade ve inisiyatifin ve öncünün kahramanlık ve özveri ruhunun muazzam rolünü unutmaya ve hatta edimsel olarak yadsımaya yönelmesinin, bu örgütün siyasal evrimini anlamak bakımından son derece büyük bir önem taşıdığına altı çizilmelidir. Bugünden dönüp geriye bakıldığında şu

çok daha net olarak görülüyor: TDKP sağ oportünizm, kendiliğinden gelmeliğe boyun eğme ve hareketin nesnel yanını öne geçirme eğilimini, işte tam da bu dönemde kolektif siyasal kişiliğinin kopmaz bir parçası haline getirmiş ve o 1990'ların ikinci yarısında kendi kendini tasfiye etmesinin öznel koşullarım ve üzerinde yükseldiği ideolojik-örgütsel zeminini işte tam da bu dönemde oluşturmuştur. Bu eğilim; hareketin nesnel yönünün önünde boyun eğişte ve devrimci irade ve inisiyatifin muazzam rolünün yadsınmasında olduğu gibi, THKO'nun teorik inşayla örgütsel inşa arasındaki bağı keyfi bir biçimde koparmasında, 1976'da D. Perinçek'in TİİKP (Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi)'yle 'Proleter Devrimcilerin Birliği'ni tartışmaya girmesinde ve gene 1976'dan itibaren yoğunlaşmaya başlayan antifaşist kavgada tuttuğu geri ve pasif tutumda da yansyacaktı. TDKP'nin, 12 Eylül askeri-faşist darbesi öncesinde içi boş ve göstermelik bir barikat edebiyatı tutturduğu devrimci kamuoyumuzda iyi bilinir. Ama o, bu söyleminin tersine, devrimci yükselişin yaşandığı 1980 öncesinde, işçi sınıfı ve gençlik hareketinde var olan devrimci potansiyeli anlama, oralardaki saklı rezervleri açığa çıkarma ve bunları yaşama geçirmeyi olanaklı kılacak taktik planlar yapma noktasında hep tutuk kaldı. Hareketin görünen yanlarının peşine takılan TDKP, yükselmekte olan kitle hareketine devrimci tarzda müdahalede bulunma, bunun için gerekli devrimci politikaları oluşturma, gerçekten devrimci bir işçi sınıfı partisini oluşturma ve geliştirme konularında hep kuyrukçu ve kendiliğindenci bir rota izleye geldi. peş peşe gelen bir dizi muharebeyi önceden görmeyi, buna uygun taktiksel planlar oluşturmayı amaçlamadığı gibi, kendisini bu planları bilinçli ve iradi bir biçimde yaşama geçirmeye çalışan bir komünist partisine dönüştürmeyi de asla amaçlamadı. Bu koşullar altında, hareketin öznel yanıyla ilgilenme diye bir derdi olmayan ya da çok zayıf olan TDKP'nin durum kaydedici bir örgüt olmaktan ileri

gitmesi beklenemezdi. Bu kuyrukçu konumunu "sol" bir söylemle kamufle etmeyi alışkanlık haline getirmiş olan TDKP, 12 Eylül darbesinden kısa bir süre önce, yani kitle hareketinin zayıflamaya ve yorgunluk belirtileri göstermeye başladığı bir momentte 'saldırı taktiği'ne geçilmesinden bile söz etti. Ama her zaman olduğu gibi, o dönemde de bunun gerektirdiği siyasal ve örgütsel görevler konusunda açık ve net bir plan ortaya koymadığı gibi, bu saptamasına uygun gerçek bir hazırlık da yapmadı. "Karşıdevrime karşı, devrimi örgütlemek" üzerine bir şeyler gevelemekten öte gidemedi. Aslında TDKP, kendi siyasal ve örgütsel gerçekliği ile imajı ve söylemi arasındaki giderek derinleşen -bu ikinci Enternasyonal oportünizmine özgü- çelişmeyi hep yaşadı. Öte yandan o "Mao Zedung Düşüncesi"ni reddettikten sonra ideolojik planda bir nitelik sıçraması yapmasına ve komünist bir grup haline gelmesine karşın eyleminin içeriğini köklü bir biçimde dönüştüremedi ve faşist rejime ve kapitalist sisteme karşı bütün cephelerde kesin ve açık bir teorik ve pratik tavır geliştiremedi.

Gene de belirtmeliyiz ki, 1971 devrimci hareketini sahiplenmesi, özellikle o dönemin THKO kadrolarının büyük çoğunluğunu bağrında toplamış olması, düzenli bir biçimde dağıtılan bir haftalık gazeteyi yayınlamayı başarması, gençlik içinde önemli bir mevzi tutabilmesi (YDGF örgütlenmesi) vb. devrim ve sosyalizmin prestijinin görece yüksek olduğu ve kitle hareketinin gelişmeye yüz tuttuğu bu dönemde TDKP'ye belli ölçülerde gelişme olanağı sağladı. AEP'nin ve Enver Hoca'nın rehberliğini kabul ederek 1977'de "Üç Dünya" teorisine karşı çıkan THKO, Ekim 1978'de topladığı konferansta TDKP-İÖ (Türkiye Devrimci Komünist Partisi -İnşa Örgütü) adını aldı ve 1979'da gene AEP ve Enver Hoca'nın ardından revizyonist "Mao Zedung Düşüncesi"ni ret ve mahkum etti. Bütün bunların küçük burjuva devrimciliğinden daha

da fazla uzaklaşmasını ve sözkonusu oportünist zaaflarını muhafaza ederek- marksizm-leninizm oturmasını ve zayıf bir komünist akım haline gelmesini sağladı.

Ancak şunu da belirtmeliyiz ki, TDKP, hiçbir zaman küçük burjuva demokratizmiyle marksizm-leninizm arasında kesin ve kalın bir çizgi çekemedi ve küçük burjuva dünya görüşünden tam ve geriye dönüşsüz bir biçimde kopamadı. 1971 yenilgisinin ardından içine girilen yeniden değerlendirme sürecinde marksizm-leninizm bazı genel doğrularını sağ bir yoruma tabi tutarak ve dogmatik bir tarzda savunmaya başlayan THKO önderleri, görece kısa bir süre içinde "Mao Zedung Düşüncesine sarıldılar. Kendilerini yere göğe sığdıramayan bu kişiler, Parti Bayrağı'nın Ekim 1978'de yayımlanan 8. sayısında yer alan bu yazıda bu gelişmeyi şöyle değerlendiriyorlardı: "THKO-gelişme süreci içinde revizyonizmi, troçkizmi, maceracılığı ve her türden oportünizmi alt etti... '70 sonrasında ve uzun bir dönem bir programa bile sahip olmayan 40-50 kişilik bir gerilla örgütü, bugün marksist leninist bir program ve derinlemesine teorik temellerine sahip bir komünist örgüt durumundadır. O, artık parıldayan bir güneş gibidir. Türkiye'de şimdiye kadar hiçbir zaman, hiçbir akım ve kişi tarafından ortaya konulmamış -Mustafa Suphi yoldaşın bu konudaki girişimlerini anmalıyız- yepyeni ve çürütülemez bir çizgiye...sahiptir." Ama, daha Ekim 1978'de "yepyeni ve çürütülemez bir çizgiye" sahip olduğunu ileri süren TDKP, 1980'de bile teorik bir berraklığa kavuşamamıştı. TDKP'nin revizyonist "Mao Zedung Düşüncesini ret ve mahkum etmesinden görece kısa bir süre sonra, Şubat 1980'de yaptığı I.(Kuruluş) Kongresi'nde kabul ettiği program hala Türkiye'nin yarı-sömürge, yarı-feodal bir ülke olduğu, demokratik devrim aşamasında ulusal burjuvaziyle ittifak yapılabileceği, ülkemizdeki demokratik devrimin özünde bir toprak devrimi olduğu vb. bir dizi maoist formülasyon içeriyordu.

Daha da ilginç, TDKP 'nin bu programını ve dolayısıyla onun içerdiği Maoist formülasyonları bugüne değin, hala resmen değiştirmemiş olmasıdır.

Öte yandan, TDKP'nin tasfiyecilikte konaklamasında, onun bu zaafının yanı sıra, kolektif siyasal kişiliğine damgasını vuran bürokratik eğilimin, onun kendine özgü örgütsel biçimlenmesinin de payı var. Ya da daha doğrusu, leninist bir örgütsel işleyiş tarzını ve örgüt kültürünü hiçbir zaman gerçekten edinemedi. Bu leninist olmayan tarz, zamanla giderek derinleşecek ve bir çizgi haline gelecekti. Öyle ki, TDKP önderliği, doğru ya da yanlış, geliştirdiği yeni politika ve taktikleri, ciddi ya da herhangi bir direnme ile karşılaşmadan örgüte kabul ettirir oldu. Bu örgüt, tutarlı komünist partilerinin gelişiminde bir "iç kuvvet" kaynağı olan özeleştirici silahını, gerçek anlamda hiçbir zaman kullanamadı. Örgütün önderlerinin giderek bürokratik bir karakter kazanan ve kibirlilik ve sekterizmle birleşmeye başlayan otoritesi, böylesi bir gelişmeyi engelleyen en önemli faktörlerden biri oldu. Ve bu da, TDKP'yi dinamizmden ve iç savaşım geleneğinden yoksun kıldı.

Böyle olunca, TDKP kadrolarında, bağımsız düşünme, tartışma ve sorgulama alışkanlığı gelişmedi. Bu koşullarda, kadrolarda komünist siyasal kişilik oluşumu bir norm düzeyine yükselmedi ya da böylesi bir kişilik oluşumu çok zayıf kaldı. Komünist bir örgütsel kolektif içerisinde her kadronun etkili ve "aktif" birey olmayı başarması ve bu düzeyi yakalaması, ona kolektifin tüm yaşamındaki gelişmelere aktif bir tarzda müdahale olanağı sağlar ve sağlamalıdır da. Oysa, TDKP'nin bu noktadaki muazzam geriliğinin bir gelenek biçiminde yerleşmesi, kritik dönemlerde TDKP içinde ilke, politika ve taktik sorunlarında ciddi ve sert savaşımın yaşanmasını engelledi. Örgüt içindeki her türlü eleştiriyi bastıran ve tüm muhalefet eğilimlerini nerdeyse düşman ilan etme eğiliminde olan TDKP önderliğinin, ne komünist partilerin gelişi-

minin motoru olan iç tartışma ve savaşım silahının kullanılmasını ve ne de örgüt içi demokrasinin yerleştirilmesini sağlayabilmesi beklenebilirdi. Örneğin, TDKP 1975 sonlarında bu örgüte katılan, ama 1977'de ondan kopan ve bir bölümü 1979 başlarında TİKB'yi kuracak olan örgüt içi muhalefeti 1980'de şu sözlerle "eleştiriyordu":

"Revizyonist hizipçiler. 1 Mayıs 1977 Kanlı Provokasyonu'yla burjuvazi bütün silahlarıyla THKO'ya karşı saldırıya girişince, içerdenden onunla birleştiler. Hizip, açıktan açığa yıkıcı-tasfiyeci bir faaliyete girişti."

"GMK (Geçici Merkez Komitesi-bizim notumuz), bu karşıdevrimci hizibi deşifre etti. Niteliklerini sergiledi ve onların ideolojik gıdalarını oluşturan revizyonizmi teşhir etti... GMK, revizyonist elebaşların giriştiği faaliyeti revizyonist (ancak siyasal bakımdan şekilsiz) antiparti, karşıdevrimci bir faaliyet olarak niteledi" (Kongre Belgeleri, s. 60) Bu koşullarda TDKP'de irade ve eylem birliği daha çok biçimsel kaldı ve uysal ruhlu ve silik kadroların, "her şeyi bilen" önderliğe biat etmesi biçimini aldı. Bunun sonucunda TDKP, kolektif akıl, kolektif irade ve kolektif kararların yaratıcısı olan kongre, konferans, iç tartışma vb. kurum, gelenek ve kültürünü de oluşturamadı. Oysa, komünist partilerinin, günlük sınıf savaşımının pratiği içinde kadrolarının teorik ve siyasal bilinç düzeyini düzenli olarak yükseltmesi ve teori ve politikalarını böylesi bir kavrayış düzeyi ve bilgi birikimi temelinde derinleştirilmesi, onların yaşamında son derece önemli bir yere sahiptir. Böyle bir tarzın yakalanabilmesi ve yerleştirilebilmesi, partinin üyelerinin önemli siyasal gelişmeler karşısında sağlam ve gerçek bir irade ve eylem birliği sergilemesini, partinin her biriminin ve kadrosunun gelişmelere benzer tepkiler vermesini ve ana çizgileriyle benzer sonuçlara ulaşmasını olanaklı kılar.

TDKP'nin tasfiye edildiği son dönemde pek çok komünist ve devrimci, TDKP içindeki devrimci güçlerin, tasfiyeci yönelime neden

engel olmadıklarını, örgütün yasalca- lığa ve reformizmin limanına yanaştırılmasına neden karşı durmadıklarını sormuşlardır. İşte bu sorunun yanıtı, bir yanıla TDKP'nin bir türlü alt edemediği oportünist ve menşevik yönelimlerinde ve bir yanıla da TDKP önderliğinin oluşturduğu bu kadro tipinde, yarattığı bu örgüt kültürü ve geleceğinde saklıdır. Oportünizmin derinleştiği ve tasfiyeciliğe dönüştüğü 1990'lı yıllarda kadroların büyük bir bölümü, işte bu nedenle önderliğin girdiği olumsuz rotaya karşı çıkamamış, ya da çok zayıf bir biçimde karşı çıkabilmişlerdir. Bu durumda, TDKP önderliği tasfiyeci eğilime yer yer karşı çıkan nitelikli kadroları etkisizleştirmeyi ya da tasfiye etmeyi başaramıştır. Bu ikincilerin bir çoğu çareyi TDKP'den kopmakta ve diğer komünist ve devrimci örgütlere katılmakta bulurken, bazıları da umutsuzluğa kapılıp düzene karışmışlardır.

TDKP'nin tasfiyeciliğe doğru evriminin en önemli göstergelerinden birisi de, onun, 12 Eylül öncesinden de şampiyonluğuna oynadığı sekterizmini hiçbir zaman köklü bir biçimde aşamamış, hatta tasfiyeci yaklaşımının daha da netleştiği son yıllarda giderek derinleştirmiş olmasıydı. İşçi sınıfı, halk ve devrim saflarında yer alan değişik devrimci parti ve örgütler arasında gerçek ve içtenlikli bir devrimci dostluk kültürü ve geleneğinin yaratılması, hiç de öyle sıradan ve önemsiz bir olay olarak görülemez ve görülmemelidir. Böyle bir görev ve yükümlülük, küçük burjuva demokratizmi ile marksizm-leninizm arasındaki uzlaşmaz görüş ayrılıkları başta olmak üzere, devrimci saflardaki görüş ayrılıklarının gizlenmesini asla gerektirmediği gibi, bu görüş ayrılıklarının kavgasının verilmemesi gerektiği anlamına da gelmez. Dahası, marksist leninistler, devrimin daha ileri evrelerinde küçük-burjuva demokratizmi ile proleter sosyalizminin karşıt kamplar halinde konuşlanacağını ve sözkonusu görüş ayrılıklarının siyasal bir çatışmaya dönüşeceğini de bilirler. Ancak bütün bunlar, Türkiye ve

Kuzey Kürdistan devriminin gelişimine büyük zararlar vermiş ve vermekte olan sekterizme ve dar grupçuluğa karşı kararlı bir savaşım verilmesinin ve daha güçlü bir devrimci dostluk ve birlik kültürü ve geleceği yaratılmasının yakıcı önemini ne ortadan kaldırır, ne de azaltır. 1980 öncesinde, neredeyse kendisi dışındaki tüm komünist ve devrimci grupları düşman ilan etme noktasına gelen TDKP önderliği, bu tutumunu 12 Eylül darbesi ve sonrasında belirli ölçülerde yumuşattı ya da belki de yumuşatmış gözükte. Ne yazık ki, 1990'lardan başlayarak TDKP'nin yeniden eski üslubuna döndüğü görüldü. Bunun en çarpıcı örneklerinden biri, bu örgütün önderliğinin, MLKP-K'nın oluşumuyla noktalanan komünistlerin birliği çalışmasını, TDKP'nin yıkılmasını amaçlayan bir faaliyet gibi gösterme yolundaki demagojik tepkileriydi. Geçerken, TDKP önderliğinin, zamanla daha da fazla gelişen kendini beğenmişliği ve sekterizminin en önemli sonuçlarından birinin de, bu örgütün kadrolarının kendilerini, Türkiye komünist ve devrimci hareketinin diğer bölümlerinden önemli ölçüde yalıtılmaları olduğunu anımsatmalıyız. Hatta, kendisini diğer komünist, devrimci ve demokratik parti, grup ve çevrelerden ısrarlı bir biçimde uzak tutmasının, öteden beri TDKP çizgisinin en karakteristik olumsuz özelliklerinden birisi olmuş olduğunu söylemek, hiç de abartma olmayacaktır. Bu olumsuz gelenek, TDKP'nin kadrolarının diğer devrimci güçlerle devrimci anlamda bir karşılıklı etkileşim içinde olmalarını da engelliyordu. Bu gelenek içinde yetişen TDKP kadrolarının, bir yandan kendi önderliklerine karşı eleştirici-olmayan bir bağlılık sergilerken, bir yandan da diğer komünist ve devrimci örgütlerden gelen devrimci eleştirilere kulaklarını tıkayacakları açıktı.

TDKP, yukarıda da değinmiş bulunduğumuz gibi, 1979'a değin küçükburjuva devrimci bir güçtü. O, bu süreçte marksizm-leninizmden giderek artan ölçülerde etki-

lenmiş, önce "Üç Dünya" teorisini, ardından da revizyonist "Mao Zedung Düşüncesi"ni reddetmişti. 2 Şubat 1980'de ilk ve şimdiye değin tek kongresini yapan TDKP, 12 Eylül darbesini, teorisi ve pratiği bakımından oldukça sistemli oportünist, maoist ve bürokratist hatalarla sakatlanmış zayıf bir komünist grup olarak karşıladı. 1981'de hedef olduğu polis operasyonlarında ağır darbeler alarak çökertilen TDKP'nin önderlerinin hemen hemen hepsinin polis sorgulamalarında pek de olumlu bir sınav vermediği biliniyor. Bu dönemde sağ oportünist eğilimi daha da derinleşen ve sistemli hale gelen TDKP, 1981-'87 dönemi boyunca siyaset sahnesinde yer alamadı. TDKP'nin giderek daha fazla sağa kaymasında ve sınıf düşmanının saldırıları karşısında örgütün edimsel olarak ortadan kalkmasında; onun önderliğinin-kısmen yukarda da değinmiş olduğumuz-niteliklerinin son derece önemli bir rol oynadığını kaydetmek gerekir. Bir bölümü 1971 THKO'sundan gelen ve bir bölümü de 1975-'79 yükseliş sürecinde gençlik saflarından yetişen bu önderler, kuyrukçu ve sağ oportünist eğilimlerinin yanısıra, marksizm-leninizmin devrimci özünü ve yaşayan ruhunu kavrayamamış ve onun yerine teorinin dogmatik bir versiyonunu geçirmiş olan kişilerdi. Onların, 12 Eylül öncesinde "sol" gevezelikle kamufle etmeye çalıştıkları bu sağ oportünist eğilim, 12 Eylül darbesiyle alınan çökertici ve yüz kızartıcı yenilgiden sonra açık bir sağcılığa dönüşecekti. 12 Eylül darbesinden sonra yayımlanmaya başlayan Devrimin Sesi'nde "Avrupa'daki gibi bir burjuva demokrasisine gereksinimimiz olduğu, ulusal burjuvazinin temsilcisi olarak Ecevit ve çevresinin, işçiler ve diğer halk katmanlarıyla birlikte "anti-empyralist, anti-feodal bir uzlaşma" içinde yer alması gerektiği vb. yolundaki düşüncelerin dile getirilmesi, işte bunun daha uç göstergeleriydi. Bu örgütün Ocak 1987'de gerçekleştirmeye giriştiği konferans denemesi, iç çatışmalar ve bu arada daha sonra EKİM adını alacak olan "Leninist Kanat"ın

ayrılması nedeniyle yarıda kalacak ve TDKP saflarında yaşanan kargaşa ve çözülmenin boyutlarını bir kez daha gözler önüne serecekti. Kabul edilmesi gerekir ki, Türkiye devrimci hareketinin 12 Eylül askeri-faşist darbesiyle aldığı yenilgi, TDKP'de diğer komünist ve radikal devrimci örgütlerde olduğundan daha derin ve daha kapsamlı izler bırakmıştı. Yedi yıl boyunca adeta bitkisel yaşama giren TDKP, bu devrimci olmayan dönemi sözcüğün gerçek anlamında sorgulayıp irdelenmedi. Oysa, Şubat 1989'da yayımlanan, "81-'87 döneminin Sağ Oportünizmine ve Örgütte ve Çalışmadaki İzlerine Karşı Mücadele" adlı broşürde bu dönem şöyle değerlendirilmişti: "Partimizin o dönemde üzerinde bulunduğu platform, siyasi taktikler ve mücadele biçimleri açısından sağ oportünist, reformist ve parlamentarizme doğru eğilim gösteren bir platformdu.... Faşizmin azgın saldırısı ve polis baskısı, partimizin saflarını etkilemiş; bu saldırı ve baskı öncelikle parti merkezinde ideolojik bir sarsıntı ve savrulmaya yol açmıştır" (s. 54) Ne var ki, bu sarsıntı ve savrulma köklü ve deneyli bir analiz ve sorgulamanın konusu yapılmayacak, daha sonraki, gelişmelerin de göstereceği gibi, 1981-'87 dönemine ilişkin olarak yapılan eleştiriler daha çok lafta kalacaktı. Bunun en önemli verilerinden birisi, TDKP'nin kadroları ve tabanının, örgütü olumsuz bir noktaya getiren ve devrimci mevkilerine layık olmadıklarını pratikte kanıtlamış bulunan eski önderlerle uzlaşması ve onlara olağanüstü bir hoşgörü göstermesiydi. TDKP kadrolarının çoğunluğunun, bu örgütün genellikle risksiz ve ağır bedeller ödemeyi gerektirmeyen savaşım yöntemleri ve çizgisi temelinde biçimlendiği hesaba katıldığında onların bu tasfiyecilik eğilime bayrak kaldırmamalarının çok da şaşırtıcı olmadığı anlaşılabilir. Aslında TDKP'nin 12 Eylül darbesi sonrasında görece diri kalan kadroları da vardı. Bunlar arasında gerek siyasi poliste ve cezaevlerinde iyi sınav verenler, gerekse de dışarda kavgayı karınca kararınca sürdürmeye çalışan-

lar bulunuyordu. Ancak bu kadrolar da, TDKP'nin örgütsel gelenek ve kültürü uyarınca üzerlerine düşeni yapmadılar ya da yapamadılar. TDKP'yi "sağ oportünist, reformist ve parlamentarizme doğru eğilim gösteren bir platform"a sürüklemiş olanlara cepheden ve açık bir tutum alınamamasının ve tümüyle dökülenler dışında kalan eski önderlerle hiçbir şey olmamış gibi yeniden yürünmeye kalkışılmasının bedelini tüm örgüt fazlasıyla ağır bir biçimde ödeyecekti.

1987 yılına gelindiğinde, bir yandan 1984'te Kuzey Kürdistan'da başlayan ulusal kurtuluş savaşının ve bir yandan da özellikle 1986'dan itibaren Batı'daki işçi sınıfı ve gençlik hareketinde yeniden ortaya çıkan canlanmanın etkisiyle komünist ve radikal devrimci örgütler belli bir toparlanma sürecine girmiş bulunuyorlardı. Bu ortamda TDKP de gömüldüğü siyasal kış uykusundan uyanacak ve 1987-'91 yılları arasında bir toparlanma ve yeniden devrimcileşme süreci yaşayacaktı. Gerçi, Ocak 1987 konferans girişimi başarısız olmuş ve TDKP'nin saflarında yaşanan ideolojik ve örgütsel çözülmenin boyutlarını ortaya sermişti. Ancak, bu girişim aynı zamanda titrek ve kararsız da olsa-olumlu bir başlangıç yerine geçecekti. 1987 sonrasında TDKP'nin literatürü ve dilinin daha devrimci bir nitelik kazandığı, illegal örgüt ve çalışma vurgusunun yeniden belirginleştiği, legalizme ve reformizme karşı-yer yer abartılı eleştirilerin yöneltildiği, 12 Eylül öncesinin ve 12 Eylül döneminin deneyiminden devrimci dersler çıkarılması ve fabrikaları ve işçi sınıfını temel alan bir çalışmanın örgütlenmesi gereğinin altının çizildiği ve örgütün pratik siyaset alanında da kendini bir ölçüde ortaya koymaya başladığı görülecekti. Öyle ki, Şubat 1990'da toplanan 1. Genel Konferansı'na gelindiğinde, TDKP'nin yeniden, o bilinen kibirli ve egosantrik üslubuna geri dönmeye başladığı, çeşitli milliyetlerden işçilere yaptığı şu çağrıdan da görülebiliyordu:

"En zor, en karmaşık koşullarda yolunu şaşırılmayacak doğru bir önderliği gerçekleştirebilecek; tüm sorunları nihai kurtuluşunuza bağlı olarak ele alıp çözümlenecek bir genel kurmaya, bir öncü müfrezeyle sahip olmalısınız. Bu genel kurmay, bu öncü müfreze sınıf mücadelesinin yasalarının bilgisıyla, devrimci bir teoriyle donanmış, sınıfın en bilinçli, en fedakar, en kararlı unsurlarından oluşmuş olan m-l bir partidir. Bu parti Türkiye'de TDKP'dir" (TDKP Şubat, 1. Genel Konferansı Belgeleri, s. 10)

Ne yazık ki, 1987 sonrasında gerçekten içtenlikli ve köklü bir sorgulama ve özelleştirme süreci yaşamayan ve kendisini devrimci pratik içinde büyük ölçüde yenilemeye girişmeyen TDKP'nin ve özellikle onun önderliğinin bu devrimci yönelimi fazla uzun sürmeyecekti. O, 1991'den başlayarak tasfiyeciler reformist bir sürece girecek ve bu süreci ilerici, küçük-burjuva reformist ve yasalıcı bir parti olarak noktalayacaktı. 1987-'91 döneminin, gerek ülkemiz ve gerekse dünya açısından tanık olduğu önemli gelişmeler de TDKP'nin geri dönüşümlü bir tasfiyecilik girdabına dalmasının nesnel koşullarını fazlasıyla sunuyordu. 1991'e gelindiğinde işçi hareketinde 1986'dan bu yana yaşanan yükseliş durmuş, gerilla savaşının sürmesine karşı Kürdistan'daki serhıldanları sönmeye yüz tutmuştu. Bu gelişme, Türk egemen sınıflarının sahte ve bir başlangıçtan öte gidemeyen 'demokratikleşme' manevralarıyla çakışacaktı. Öte yandan 1989-'90 yıllarında revizyonist blokun çöküşünün ardından 1991'de sosyalist Arnavutluk ve AEP emperyalizme teslim olmuştu. Bu gelişmeler, uluslararası ölçekte bir tasfiyecilik dalgasının oluşmasına katkıda bulunacaktı. Nitekim, daha sonraki yıllarda, uluslararası komünist hareketin saflarında yer alan ve bazıları TDKP ile ilişki içinde bulunan bir dizi parti (Brezilya Komünist Partisi, İspanya Komünist Partisi/ Marksist-Leninist, Etyopya Devrimci Emek Partisi, Benin Komünist Partisi vb.) legalizmin ve tasfiyecili-

ğın batağına sürükleneceklerdi.

TDKP, yeni dönemde yasalıcı-tasfiyeci yola ilk adımlarını, DYP-SHP koalisyon hükümetini işbaşına getiren 20 Ekim 1991 genel seçimlerinden sonra attı. Dünya ve Türkiye ölçeğinde bir liberalleşme ya da hatta demokratikleşme ortamına girildiği yolundaki yanılsamaların yaygınlaştığı o günlerde, legalist, parlamentarist propaganda güç kazanıyor gibiydi. Ülkede işbaşında bulunan Demirel-İnönü koalisyon hükümeti bir yandan HEP (Halkın Emek Partisi) aracılığıyla PKK'yi düzen için kabul edilebilir bir noktaya çekmek, bir yandan da Türkiye devrimci hareketini, aynı zamanda 'barışçı' yollardan tasfiye etmek için paçaları sıvamış bulunuyordu. Bu koşullarda, Devrimci Yol'dan Kurtuluş'a, TKEP'den PKK'ye kadar uzanan geniş bir yelpazede yer alan bir dizi devrimci hareketin saflarında, Türkiye kapitalizminin gelişme düzeyinin işbirlikçi-teknelci burjuvaziye, sınırlı da olsa bazı demokratik düzenlemeler yapmaya ittiği ve dolayısıyla legal olanakların gözle görülür bir ölçüde artacağı yolundaki hatalı görüşler yaygınlaşmaktaydı. Bu oportünist ve legalist eğilim, değişik devrimci ve ilerici çevrelerde legal parti kurma çalışmalarının başlatılmasına bir zemin oluşturacaktı. Aynı dönemde bu arayışlara TDKP cephesinden de 'olumlu' bir tepki geldi. Özgürlük Dünyası'nın Haziran 1992 tarihli 44. sayısında TDKP Merkez Komitesi temsilcisiyle, legal partileşme konusunu ele alan bir röportaj yayınlandı. TDKP MK temsilcisi bu röportajda, "Türkiye'de sosyalizmin kendisini yasal bir parti olarak" ortaya koyması için mücadelenin pratik bir görev haline geldiğini söyledikten sonra, anti-emperyalist ve demokratik karakterli bir legal partinin kurulmasının koşullarının oluştuğunu şu sözlerle anlatıyordu;

"Örneğin, Dev Yol, TDKP, PKK vb. gibi akımlar radikal asgari bir demokratik platform, asgari bir antiemperyalizm üzerinde anlaşılabilirlerse...genel olarak yükseliş eğrisini sürdüren işçi sınıfı hareketinin ve Kürt

ulusal hareketinin birliğini sağlayabilecek bir alternatif yaratmak olanaklıdır." TDKP önderliğinin daha o günlerde, ne pahasına olursa olsun legal bir parti halinde ortaya çıkmayı kafasına koyduğu anlaşılıyor. Onlar, argümanlarını, o günkü süreçte yasal parti kurma hazırlıklarını hummalı bir biçimde sürdüren diğer sağ oportünist ve tasfiyeci grupların analizlerine dayandırdılar. Ancak, TDKP önderliği o güne değin daha çok söylem düzeyinde de olsa, illegal örgütlenmenin gerekliliği üzerinde durarak eğittiği ve legalizme ve yasal parti düşüncesine karşı abartılı söylemiyle koşullandırdığı devrimci kadroları ve tabanı, bu 'yeni' rotaya kazanma ve ikna etme gibi bir sorunla da karşı karşıyaydı. O bakımdan, sağ oportünist önderler, devrimci tabanın olası tepkilerini hafifletmek ve etkisizleştirmek için dikkatli ve özenli davranmaları gerektiğini düşünüyorlardı. MK temsilcisi işte bu nedenle sözkonusu röportajda, "...illegal örgütü tasfiye etme, askıya alma, yerine legal olanı koyma biçiminde bir anlayış Türkiye devriminin yenilgisini peşin olarak kabullenmektir" diyor ve TDKP'nin illegal örgütlülüğünü asla ortadan kaldırmayacaklarına yemin billah ediyordu. Bilinen siyasal biçimlenmeye sahip olan ve zaten TDKP önderliğinin 12 Eylül askeri-faşist darbesi sonrasında daha net olarak ortaya çıkmış olan zaafalarını sorgulama irade ve cesaretini gösterememiş olan kadroların o günkü koşullarda, üstelik üstü örtülü ve devrimci taban tarafından da "kabul edilebilir" bir biçimde pazarlanan bu tasfiyeciliği algılamaları ve daha da önemlisi, algılasalar da ona karşı savaş açmaları beklenemezdi. 1992'den 1995'e kadar geçen sürede ise, önderlik bütün enerji ve becerisini, bir yandan kadroları ve tabanı, açık çalışmanın ne denli yaşamsal ve vazgeçilmez (ve dolayısıyla illegal örgütsel çalışmanın ne denli gereksiz) olduğuna inandırma ve bu arada sözkonusu tasfiyeci çaba ve yönelime karşı çıkanları etkisizleştirme yolunda seferber etti. Böylece TDKP, geri dönüşsüz olarak tasfiyeciliğin batağına çekilmiş oldu. 1992

yılında daha çok, Devrimci Yol, PKK gibi örgütlerin de içinde yer alacağı "demokratik ve antiemperyalist bir blok partisi" kurma düşüncesini öne çıkarmış gözüken TDKP önderliği, 1995'de doğrudan kendisini yasallaştırdı. Zaten, kendi dışındaki devrimci gruplarla eylem birliği yapmamak ve herhangi bir platformda biraraya gelmemek için binbir dereden su getiren bu kişilerin gerçek amacı da, hiçbir zaman bu gruplarla birlikte bir "blok partisi" kurmak değildi ve olamazdı da. Onların gerçek amacı TDKP'nin kendisini tasfiye ederek, onun yerine yasalıcı-reformist bir parti, siyaset pazarındaki benzer legal partilerden daha iyi ve daha üstün olduğunu ve işçi sınıfının ileri öğelerinin sabırsızlıkla beklediği ileri sürecekleri bir başka legal sol parti kurmaktır. Dolayısıyla, özellikle bugünden geriye doğru bakıldığında TDKP önderliğinin, aslında hiçbir zaman diğer devrimci ve ilerici güçlerle birlikte ortak bir demokratik ve antiemperyalist kurmayı ciddi olarak düşünmediği, bütün bu görevliliklerin kadroları ve tabanı, legal parti düşüncesine alıştırmak için yapılmış olduğu, daha iyi görülebiliyor.

TDKP'nin kendi kendisini tasfiye etme süreci, aynı zamanda ve kaçınılmaz olarak onun, a) kitle hareketi karşısındaki sağcı ve kuyrukçu anlayışlarını daha da derinleştirme ve b) kendi dışındaki komünist ve radikal örgütlerle arasında daha kalın duvarlar örme, onlara karşı daha sekter ve hatta düşmanca bir politika izlemeye yönelme süreciydi. Açık bir biçimde legalizme yöneldiği ölçüde, devrimci iradenin rolünü daha da küçümseyen, hatta yadsıyan, kendiliğinden-gelmeliğin önünde secdeye gelen ve öncüyü yığınların düzeyine indirmeye çalışan TDKP'nin, tersini yapmayı yapmaya çalışan komünist ve radikal devrimci gruplara reformist küçük burjuvazinin sınıfsal öfkesiyle saldırması tamamen anlaşılır bir gelişmedir. Bugün TDKP, sınıfa bağlanmayı esas alan bir politika tarzını yaşama geçirdiğini, "gürültücü küçük-burjuva zih-

niyeti ve pratiği"yle arasına sınır çektiğini ve yığınları kendi özdeneyimleri temelinde eğitime yolundan ilerlediğini ileri sürmektedir. Ancak yığın hareketinin ortaya koyduğu en ileri ve hatta en meşru savaşım biçimlerine doktriner bir tarzda karşı çıkması, gerçek yaşamda, kaçınılmaz olarak onu işçi ve emekçi yığınlarının ileri kesimlerinden ve ileri savaşım konumlarından uzaklaştırmış ve geleneksel TKP çizgisine yaklaştırmıştır. Bu kendisini gerek kadrolarının dili ve üslubunda, gerekse de örgütün savaşım araç ve biçimleri ve tarzında göstermektedir. TDKP'nin yeni tasfiyecilik çizgisi, yaşanan sert sınıf çatışmalarında vb. sınanmakta, onun sonuçları buralarda rahatlıkla gözlenebilmektedir. TDKP'nin bu konumlanışı, işçilerin ekonomik ve kısmi siyasal savaşımının ötesine geçmemeye özen gösteren, ama bunu bile militan bir tarzda yapmayan, faşist saldırganlık karşısında 'provokasyon' gerekçesiyle suskunluk vaaz eden ve kitleleri pasifize eden bir örgütün teori ve pratiğinin anlatımıdır. Ve gene bu konumlanış, varlığını sendika bürokrasisi ya da onun "sol" kanadı ile uzlaşma içinde sürdürmeye, bütün militan sokak eylem ve gösterilerini mahkum etmeye ve kendi yasalıcı konumunu pekiştirmeye çalışan ve kitle savaşımı içindeki yeri komünist ve radikal küçük-burjuva devrimci örgütlere yönelttiği saldırılarla ölçülebilen bir reformist örgütün teori ve pratiğinin anlatımıdır. Proletaryanın faşizme ve kapitalizme karşı sınıf savaşımını baltalayan bu konumlanış, kaynağını tüm proleter-devrimci söylemine karşı; demokrasi ve sosyalizm kavgasının önderi olması, böylesi bir konuma yükseltilmesi gereken sınıfın gücüne güvenmeyen ve onu özenle devrimci politikadan uzak tutmayı hedef alan reformistlerin ve alt kademe sendika bürokratlarının ekonomizminden almaktadır. Lenin, "Unutmayalım ki, öncü olabilmek için öteki sınıfları da sürükleyebilmeliyiz." (Ne Yapmalı? s.112) diyordu. Oysa bu örgütün ve bu çizginin gündeminde, işçi sınıfını, ezilen ve sömürülen milyonların önderi olarak

devrime hazırlamak, onu iktidar perspektifiyle donatmak yoktur.

TDKP'nin, özellikle son yıllarda, sınıf hareketiyle birleşme söylemini dilinden düşürmemesi, onun sınıf hareketiyle ve sınıfın ileri kesimiyle birleştiği anlamına mı geliyor? Hayır; bu onun alt ve orta kademe sendika bürokratlarıyla ve sınıfın en geri kesimiyle birleşmeye yöneldiği anlamına geliyor. İşçi sınıfı içinde ve sendikalarda belirli düzeyde bağları olmasına karşın, TDKP'nin, içeriği, sınıfı komünist öncünün düzeyine yükseltme ve ona sosyalist bilinç taşıma olan bir devrimci pratiği yoktur. Ekonomist bir bakış açısıyla yönlendirmeye çalıştığı 1996 Ünalı direnişi bir yana konacak olursa, 1987'den bu yana onun, işçi sınıfının herhangi bir eyleminde önder ya da aktif konumda olduğunu gösteren tek bir örneğin bile görülmemesi asla raslantısal değildir. Ama yalnızca bu alanda değil, sınıf savaşımının ve antifaşist savaşımın diğer alanlarında da TDKP'yi görmek olanaksız. TDKP, lise ve üniversite gençliğinin savaşımında, varoşlardaki kent yoksullarının savaşımında, anaların ceza- evlerindeki baskılara, yerinde infazlara ve kayıplara karşı savaşımında, emekçi kadınların savaşımında ve hatta büyük ölçüde cezaevlerindeki devrimci tutsakların savaşımında yoktur. Dahası, artık karşımızda, komünist ve radikal devrimci örgütlerin yönettiği ya da içinde aktif olarak yer aldığı militan kitle eylemlerini karalayan, PKK'nin önderliğinde yürütülen Kürt ulusal kurtuluş hareketine cepheden tavır almaya başlayan bir TDKP bulunuyor. 1995'de, "Diktatörlüğün ve PKK'nin farklı cephelerden ve farklı gerekçelerle halkımıza göçü dayattıkları" (Denge Şoreş li Kürdistan, sayı 35) ileri sürebilmesi, Mart 1995'de gerçekleşen Gazi ayaklanmasını değerlendirme tarzı, 1 Mayıs 1996'da polisle devrimciler arasında yaşanan çatışmaya yaklaşımı, Mayıs-Temmuz Ölüm orucu ve Süresiz Açlık grevi direnişi karşısında sergilediği duyarsız ve olumsuz tutum vb. bu örgütün, daha doğ-

rusu onun yıkıntısının ya da kalıntısının yaşamakta olduğu çürümenin boyutlarını gösteriyor.

Hal böyleyken, Ekim 1996'da TDKP'nin 2. Genel Konferansı'nın yapılmış olduğu yolundaki haberlerin ya da gerçekten de bu adı taşıyan sıradan bir toplantı yapılmış olmasının anlamı nedir? Bunun reformist tasfiyeci yozlaşmaya tepki duyan ve yüreği hala devrim için çarpan kadro ve sempati-zanları aldatmaya, gelişmelerin örgütün tabanında yarattığı hayal kırıklığını gidermeye yönelik bir manevradan başka bir anlama gelmediği ve gelemeyeceği açık değil midir? Tasfiyecilerimiz Haziran 1995'de kaleme aldıkları bir yazılarında, tuttıkları legalizm yolunun reklamını yaparken, "İP ve BSP (Birleşik Sosyalist Parti - bizim notumuz), grup partileri olarak seçimlerde kaçınılmazlıkla çok az oy alırlarken, 65 milyonun en az 60 milyonunu kucaklamak üzere yola çıkmaktan başka bir çaresi olmayan işçi-emekçi partisi, milyonların oyuna talip bir güç merkezi olabilecektir." diyorlardı. Herhalde, bu ve benzeri satırları okuyanların aklına, ister istemez bu arkadaşların neden hem kendi gerçekliklerini, hem de Türkiye'nin gerçekliğini görmedikleri, göremedikleri sorusu takılacaktır. Bu sorunun yanıtı ne olursa olsun, önderliğin ölçsüz vaat ve öznel beklentileriyle TDKP'nin yıkıntısının performansı arasındaki derin uçurumun, herhalde bu tasfiyeci önderliği en gözü kapalı ve bağnaz biçimde izleyen kadro ve sempati-zanların bile kafalarında bazı soru işaretlerinin oluşmasına yol açmaması düşünülemezdi. Anlaşılan, TDKP 2. Genel Konferansı denen tiyatro oyununun sahnelenmesinin altında, bu gereksinimin karşılanması, yani geride kalan kadro ve sempati-zanların bu "şanlı partiye" bağlılıklarının biraz daha sürdürülmesinin sağlanması kaygısı yatmaktadır.

Kuşkusuz, gelinen noktada artık TDKP'nin varlığından söz etmek, gerçeklere saygısızlık anlamına gelecektir. TDKP, tümüyle tasfiye edilmiş ve yerini, Türkiye siyaset

arenasında ciddiye alınabilecek bir ağırlığı olmayan legal bir sol partiye bırakmıştır. TDKP'nin en militan ögelerini bağrında barındıran GKB (Genç Komünistler Birliği)'ni de dağıtan ve onun yayım organını kapatan tasfiyeci önderlik, GKB'nin yerine ne idüğü belirsiz bir legal gençlik örgütü geçirmiştir. Öte yandan o, illegal semt, memur ve emekçi kadın çalışmalarını tümüyle dağıtmış ve legal partinin faaliyetlerine bağımlı hale getirmiştir. TDKP'nin adını ve pankartlarını Avrupa ülkeleri de için-

de olmak üzere hemen hemen hiç bir yerde kullanmayan ve genel olarak devrimci yayımcılığın yerine burjuva-demokratik içerikli bir günlük gazetenin yayınına geçirmiş olan TDKP'nin, illegal bir örgüt olarak tamamen tasfiye edilmiş olduğunu söylemek, malumun ilanından başka bir şey olmayacaktır.

Nisan 1997

MLKP Merkez Komitesi

MLKP'NİN TARİHİN DÖL YATAĞINA DÜŞTÜĞÜ AN: BİRLİK DEVRİMİ

Asluna bağlı kalarak yayımladığımız konuşma metni girişinde kendini tanıtıyor. Başlık ve arabaşlıkların tarafımızdan konulduğunu eklemekle yetiniyoruz.

Dostlar,

1996 yılı yaz direnişinin yapıcıları,

10 Eylül partimizin geleceğidir. 10 Eylül Türkiye'de devrimci hareketin, devrimci kavganın, devrimin zafer yürüyüşünün hazırlığının ismidir.

Cezaevlerindeki şehitleri anmalar ve tek tek devrimci örgütlerin düzenledikleri kuruluş kutlamalarında alışla gelenden farklı olarak bu defa, sosyal, kültürel ağırlıklı bir programdan ziyade, bir konferans hazırlamayı uygun bulduk. Bu yoldan, devrimci hareketin seçkin kadrolarının bir bölümünün önünde, devrimci hareketin kimi sorunlarına parmak basmayı, devrimci hareketin nasıl bir süreçte bulunduğuna dikkat çekmeyi ve bu tablo içerisinde, MLKP'nin nasıl bir yer tuttuğunu, MLKP gerçeğinin nasıl şekillendiğini ve gelecek için ne ifade ettiğini sizlerle paylaşmaya karar verdik. Bunu anlayışla karşılayacağınızı, bunun en iyisi olduğu hususunda bizimle aynı fikirde olacağınızı umuyor ve bekliyoruz.

DEVRİMCİ HAREKETİN TARİHİNE YAKLAŞIM

Dostlar, siper yoldaşları,

Türkiye devrimci hareketinin çeyrek yüzyılı aşkın yakın tarihi ve aşağı yukarı bir yüzyıla yakın bir uzun tarihi var. Fakat eğer, son on küsur yıllık dönemde, Kürt ulusal hareketinin, kazandığı büyük başarıları bir yana bırakacak olursak, Türkiye devrimci hareketinin bütün tarihinin büyük başarılardan ziyade, yenilgilerle belirlendiğini kabul etmek ve söylemek zorundayız. Bu tarihin şekillendirdiği insan unsuru, bu tarihin şekillendirdiği örgütler, örgütler arasındaki ilişkiler, ister istemez ve kaçınılmaz bir şekilde, devrimci kadroların, iddia sahibi devrimci örgütlerin tartışmasının / sorgulanmasının gündemine gelecektir. Hatta çoktan gelmiştir de.

MLKP, 10 Eylül'ü kuruluş yıldönümü olarak, kuruluş günü olarak ilan ederken tarihe bir göndermede bulunuyordu. Bu göndermenin özsel yanı, TKP'nin kuruluşundaki birlik düşüncesi ve mücadele isteğiydi. Çünkü

birlik, genel olarak ve daima bir mücadele isteginden doğmuştur. Elbette mücadeleden kaçışı, ilkesiz uzlaşmaları ifade eden birlikler de vardır. Ama genel olarak birlik, birlik düşüncesi, cephe düşüncesi, parti birliği düşüncesi, öncü işçilerin birliği düşüncesi, halk kitlelerinin birliği düşüncesi, bir ulusun birliği düşüncesi mücadeleciler bir fikirdir ve ortak çıkarları olan büyük kitlelerin, bilinçli insanların ilkeli bir birliğini ve mücadelesini ifade eder. Partimizi tarihin döl yatağına düşüren birlik düşüncesi ve birlik mücadelesi olduğu için TKP'ye göndermede bulunduk. Ama TKP tarihinde enternasyonalizm, yurtseverlik ve aynı zamanda mücadele kararlılığı vardır. Mustafa Suphi ve yoldaşlarının, Karadeniz'de kemalistler tarafından katledilişi, onların mücadele kararlılığını, emperyalizme karşı, emperyalist işgale karşı mücadele etmek için Anadolu toprağına gelme kararlılığını ifade eder. Fakat daha sonraki yıllar, esas olarak oportünizm ile sınıf işbirliği ile ve kemalizm kuyrukçuluğuyla belirlenir TKP tarihi. MLKP, TKP'nin oportünizme karşı tek tek militanların, tek tek davasına bağlı kadroların, bükülmez direnişlerine, tek tek devrimci kadroların ayakta duruşuna, onların mücadele kararlılığına, dava adamlığına da sahip çıkıyor. MLKP, sırtını tarihimizdeki devrimci, ilerici olan şeylere dayandırıyor. Bu çerçevede işçiden, emekçiden, devrimden, özgürlük ve sosyalizmden yana her şeyi sahipleniyor, bütün bunların doğal mirasçısı görüyor kendisini.

Böyle bir miras üzerinde Mahirlerin, Denizlerin, İbrahimlerin yani THKP/C, THKO, TKP/ML üç ana devrimci örgütün '70'lerdeki çıkışı tarihsel bir öneme sahiptir. Bu, onların her birinin düşüncelerinden, teorik öngörülerinden ayrı olarak, onların devlete, rejime ve düzene karşı kesin bir düşmanlık ilanıya, ölümüne bir savaşı başlatmalarını ifade eder. Biz, '71 devrimcilerinde, devrimci önderlerimizde ve onların örgütlerinde devrimci iradeyi görüyoruz. Son 25 yıldır devrimci örgütlerin genel

olarak sahip olamadığı cevheri buluyoruz; bu devrimci iradedir. Onlara Donkişot diyenler oldu, doğrudur. Zaten devrimcilik biraz Donkişotluk değil midir? Bugün, bizden yüz bin kat güçlü düşmana karşı çıkabiliyorsak, başkaldırabiliyorsak bunun biraz da Donkişotluk olduğunu kabul etmek zorundayız. Ama şunu da unutmayalım, devrimci romantizmin bittiği yerde devrimcilik biter. Biçimcilik, bürokrasi, sahtelik ve yozlaşma başlar. İşte biz '71'in devrimcilerinde devrimci iradeyi, devrimci romantizmi, idealleri uğruna Mahirlerin son nefesine kadar ikirciksiz çarpışarak düşüşünü, Denizlerin dizleri titremeden idama gidişini, İbrahim'in işkencede bükülmez direnişini görüyoruz. Ama yoldaşlarını, ama davalarını, ama örgütlerini asla satmadıklarını, asla geri adım atmadıklarını, düşmana asla ödün vermediklerini, uzlaşmadıklarını görüyoruz.

Bunlarla birlikte şunu da kabul etmeliyiz ki, onların teorik düşünceleri bugün tamamen aşılmıştır. Partimiz onların pratiğinden de öğreniyor. '71'in devrimci önderleri devrimimizin yıldızları olarak, devrimci hareketin hiçbir zaman solmayacak ışıkları olarak tarihimizdeki yerini almışlardır. Onlardan öğrenmeyi başaramadığımız sürece, onların devrimci zenginliklerini emmeyi, içselleştirmeyi, bugünkü eylemimizin kılavuzu haline getirmeyi başaramadığımız sürece bir yere varamayacağımız çok açıktır.

DEVRİMCİ HAREKETİN YAPISAL BUNALIMI

Bizim esas olarak üzerinde durmak istediğimiz Mahirlerin, Denizlerin ve İbrahimlerin, yani '71 devrimci çıkışının politik ve örgütsel yenilgilerinin ardından gelen 25 yıllık dönemde devrimci harekete egemen olan tarzıdır. Bu tarz, 1990'ların başında tamamen tıkanmıştır. Tıkanmış olduğunu şuradan tespit edebiliriz: Eğer '89, '90, '91 yıllarını bir eksen olarak kabul ederseniz, aşağı yukarı kendisini sosyalist ve devrimci olarak tanımlayan, diyelim ki sosyal demokra-

sinin solunda yer alan tüm devrimci, sosyalist, antifaşist örgütler, krizler yaşamışlardır. Bunlar, ideolojik, siyasi ve örgütsel yanı olan krizlerdir. Bir dizi örgütte bu krizler, bölünmelere yol açarken, bir dizi örgütte de iç çatlaklara yol açmıştır. Yine örgütlerde yeni arayışları şekillendirmiştir. Fakat bu krizler, örneğin '71'in yenilgisinden sonra gelen yenilgi sonrasında kriziyle, yahutta '80 darbesinin sonrasında gelen bütün '82, '83, '84 yıllarını kapsayan politik bir yenilginin arkasından gelen krizle karıştırılmamalıdır.

'65-'70 döneminde olsun, '75-'80 döneminde olsun devrimci hareketin yükselişi, kendiliğinden kitle hareketinin kabaran dalgaları üzerinden cereyan etmiştir. Bu zeminde devrimci hareket kendiliğinden gelişmiştir, sosyalist eğilimler ve sosyalist düşünceler kendiliğinden muhalefetin aktığı kanal olmuştur. Oysa 1989, hatta '87, gençliğin Nisan eyleminden ya da Netaş'tan ele alacak olursak '88, '89, '90 başına değin işçi hareketinin yükselişi böyle bir sonuç vermiştir. Yani '65-'70 ve '75-'80 döneminden olduğu gibi kendiliğinden hareket devrimci örgütleri şişirmemiş, kendiliğinden toplumsal muhalefet devrimci örgütlere yönelmemiş, bu anlamda devrimci örgütler bir büyüyememe / gelişememe, toplumda yer edinememe durumu ve sorunuyla karşı karşıya gelmiştir. İşte burdan başlayarak "yapısal" diye tanımlayabileceğimiz bir krizin patlak verdiğini ya da açığa, su yüzüne çıktığını söylemek gerekir. Kitle hareketinin kendiliğinden yükselişiyle devrimci örgütlerin buluşmaması, eskinin egemen tarzında yapısal bir krize yolaçtı. Kitle hareketiyle kendiliğinden tarzda buluşmanın ürünü olan eski tarz, değişen kollarla işe yaramaz hale gelip iflas etti. Devrimci hareket artık kendiliğinden hareketin akacağı doğal bir seçenek, muhalefet kanalı oluşturmuyordu. Devrimci hareket ancak kendi yolunu açarak ilerleyebilirdi. Bunu gerçekleştirebilecek bir tarz ve zihniyet devrimini başarması

kendini yeni koşullarda yeni tarzda var etme sorununu öncelikle çözmeliydi. Bu krizin oluşumunda muhakkak ki, '80'lerin sonunda çöken revizyonist sistemin bütün yıkıntısının sosyalistlere ve devrimcilere fatura edilmesinin oldukça önemli bir rolünün, keza 12 Eylül yenilgisinin çok önemli rollerinin olduğunu da kaydetmeliyiz. Fakat eğer kriz gerçeğine sınırlı ve yüzeysel noktalardan bakacak olursak, gerçekte devrimci ve komünist harekette tıkanan şeyin, harekete egemen olan 20-25 yıllık politika tarzı olduğunu, bizim "gelenekselleşmiş tarz" ama yakın tarihin devrimci hareketinin gelenekselleşmiş tarzı diye ifade ettiğimiz şey olduğunu kavrayamayız.

Neydi bu tarz, bu tarzın özellikleri neydi, niçin tıkanı, ya da yeniden yapılanma ihtiyacının gündeme getiren şey nedir? Bu konuda öncelikle bir özeleştiriyile işe başlamak gerekir. Biz Türkiyeli devrimciler, uluslararası devrimci ve komünist hareketin deneyleri sözkonusu olduğunda, tarihin en karanlık köşelerini karıştırmak ve bir şeyler bulup öğrenmek, hatta bir çok durumda kopya çekmek, şablonculuk yapmakta oldukça yetenekliyizdir. Fakat yakın tarihin devrimci deneyleri sözkonusu olduğunda, ama özellikle de kendi ülkelerimizde, Kürdistan ve Türkiye'de devrimci hareketin devrimci örgütlerin deneyleri sözkonusu olduğunda, oldukça dar görüşlü, oldukça bencil, oldukça ilgisiz olduğumuz hiçkimşenin reddedemeyeceği gerçekliğimizdir. Bu, öncelikle Türkiye ve Kürdistan'da iddia sahibi olduğunu söyleyen örgütler adına yapılmalıdır. Çünkü, yanibaşımızdaki Kürdistan devrimi ve ulusal kurtuluşçu hareketin deneylerinden öğrenmeyi başaramadık. Genel bir bakış açısı yönünü bir kenara bırakacak olursak konumuzla bağlantısı şuradadır; ulusal kurtuluş hareketinin deneyi şunu göstermiştir: PKK'nin '84'ten başlayarak yaptığı çıkış, son derece zor ve güç dönemlerden geçmiş, ama gerilla dağlara tırnaklarını geçirdiği zaman, ulusal bilinci uyanan kitlelerle birleşmeyi, özellikle

yoksul köylülükle birleşmeyi başarmıştır. Bizim, '90'lar ve '91'lerde tanık olduğumuz serhıldanların, büyük ulusal kitle hareketlerinin, kitlesel devrimci başkaldırıların yolunu açan şey, PKK'nin devrimci iradesiydi, gerillanın onda cisimleşen vuruş ve eylem gücüydü. Vurgulamak istediğimiz gerçek şudur: PKK ulusal bilincin, ulusal hareketin kendiliğinden uyanışının üzerinde gelişmedi. Tam tersine kendine iradi tarzda bir yol açarak ilerledi. Gerilla, ulusal devrimin patlamasının yolunu da açtı. Biz devrimciler olarak, PKK deneyinin yeni süreç ve yeni dönem açısından neyi ifade ettiğini, PKK'nin bunu baştan itibaren hangi düzeyde ideolojik ve teorik olarak kavradığından ayrı olarak, düşünme ve anlama konusunda geride kaldık. Şunu rahatlıkla söyleyebiliriz ve söylemeliyiz, Türkiye'de devrimci hareket, devrimci örgütler ve devrim bugün Kürdistan devriminin on yıl gerisindedir.

Bunu söylemek sadece 10 yıl ileri sıçrama isteğimizi, Batı'daki devrimci hareketle, Doğu'daki ulusal kurtuluş hareketini birleştirme istek, irade ve inancımızı ifade eder. Bundan ötürü ezilmiyoruz. Çünkü biz Türkiye'li devrimciler, her ne kadar yenilgilerle belirlenen bir tarihin mirasçılarıysak da, ama bu tarihte eşsiz fedakarlıkların, örneği az bulunur direnişlerin, defalarca düşman tarafından ezilmiş, ama düşmana boyun eğmemiş, sonuna kadar direnmiş militanların ve onların yarattığı devrimci geleneklerin de var olduğunu, devrimci hareketin 25 yıllık birikimi zemini üzerinde ilerleyebileceğimizi, ilerlemek için nesnel koşulların son derece olgun olduğunu biliyoruz. Dolayısıyla bu nesnel koşullar içerisinde eğer kendimizle hesaplaşmasını başaramazsak, eğer düşünsel, siyasal ve örgütsel olarak ileri sıçrayabilecek kanallarımızı açamazsak, eğer önümüzü tıkayan eski tarzın/grup tarzının büyük yığınlara dönük olmayan, kendimizi idame ettirmekten, kendi varlığımızı sürdürmekten, kendi varlığımızı devam ettirmeyi esas amaç haline getiren,

iddiasız, cüretsiz, ufuksuz, iktidar perspektifinden yoksun, birleştirici olmayan, en yakınındakilerle en çok kavga eden, kitlelere uzak, kitleler tarafından anlaşılmayan somut politikanın yerine ilkeleri, teorik doğruları geçiren, ülke gerçeklerinden, devrimimizin özgün gelişme çizgisini anlama yeteneğinden yoksun tarzı sorgulamayı ve aşmayı başaramazsak, yüzyıllık dönemde Türkiye'de ve Kürdistan'da devrimin ve halk kitlelerinin önüne çıkmış olan bu büyük tarihi devrimci fırsatı değerlendirme başarısını da gösteremeyeceğiz. Ama biz, bu fırsatı değerlendirmek istiyoruz. Çünkü, hala birleşik devrimin olanaklı olduğunu, Batı'daki devrimci sıçrayışın Doğu'daki ulusal devrimle birleşmesinin Ankara'yı parçalayarak, faşist rejimi yere sereceğini, halklarımızın özgür bir birliğini - eğer olanaklıysa yaratacak bir devrimin, zafer olanağını gerçeğe dönüştürebileceği düşüncesindeyiz. Dolayısıyla birleşik devrim olanağını gerçeğe dönüştürmek, Batı'da, öncelikle Batı'da devrimci hareketin gelişmesine, işçi sınıfı ve emekçi halk hareketinin devrimci bir rota'da büyütülmesine bağlıdır. Böyle bir devrimci rotayı yaratma/hazırlama çalışmamız ister istemez ve kaçınılmaz olarak son 25 yıllık dönemin eleştirel analizi üzerine yükselmek zorundadır.

YAKIN DEVRİMCI TARİHİN ELEŞTİRİSİNE GİRİŞ

Bu eleştirel analiz üç boyutu kapsar. Öncelikle ve bu analizin odağında tutulması gereken şey, 25 yıllık döneme hakim olan politika tarzıdır. Bu politika tarzı, '71 devrimci çıkışının yenilgisinin arkasından, yenilgi psikolojisi ve devrimci irade kaybı koşulları altında şekillenmiş, politik ufku sınırlı, taktik yeteneği hemen hemen olmayan, geri çekilmeyi, saldırmayı, hazırlığı, savunmayı hakkını vererek başaramayan, büyük kitlelerin öncüsü ve önderliği iddiasını başaramayan, genel gidişat ve politik gelişmeler üzerinde anlamlı bir etkide bu-

lunamayan, yani politik olayların yönünü/gidişini etkileyemeyen daha çok kendi kendisiyle uğraşan bir politika tarzıdır. Bu irade ve iktidar kaybıyla malül bir politika tarzıdır. Bu tarzın hakim olduğu bütün bir dönemi incelerseniz tipik olanın bölünmeler ve parçalanmalar olduğunu, birlik arayışlarının ise istisna olduğunu göreceksinizdir.

Politik mücadele kuşkusuz ki iktidar mücadelesidir. Ama politika tarihini incelediğiniz zaman kolaylıkla görürsünüz ki, bu tarihin her kesitinde, bütün sınıfsal siyasi akımlardan kaynaklanan, durmadan değişen sayısız ittifaklar vardır. Fakat ne gariptir ki, Türkiye'de devrimci hareketin 25 yıllık tarihini incelediğiniz zaman, burada ele yüze gelir, ciddi siyasi sonuçlar elde eden doğru dürüst ittifaklar bulamazsınız. Bunun bir tesadüf ve önemsiz bir şey olduğunu düşünmemeliyiz. Burada taktik kabiliyetinin, politika kabiliyetinin yoksunluğunu açığa çıkaran, yüzümüze vuran bir gerçeklikle karşı karşıyayız. Çünkü aynı zamanda bu olgunun diğer taraftan görünüşü de şudur. Birbirine en yakın olan parti ve örgütler arasında, ideolojik mücadele adına en yoğun, en sert rekabetler yaşanmıştır. En yakındakilerle en fazla duvar örmek, en yakınların birbirine en uzakmış gibi, "miş gibi" görünmesini sağlamak, yani herkesin kendi siyasal etki alanı içerisindeki kuvvetleri kemikleştirme çabası muazzam bir devrimci enerji yutmuş, harekette yapısal zaafı yaratan dikkat kayması yaratmıştır. Dolayısıyla devrimci hareketin biraz karamsar olduğunu söylemek zorundayız. Çünkü eğer devrimin imkanlarını sadece kendinizden ibaret görüyorsanız, devrimin sizin dışındaki imkanlarını, birikmiş potansiyellerini anlamıyor, bu potansiyellerin devrim için kullanılmasını hesaba katıp, değerlendiremiyorsanız, burada büyük bir yanlışlığın içerisinde olduğunuzu anlamalısınız.

Biz, Türkiyeli komünistler ve devrimciler şunu anlamak zorundayız ki, politikanın bütün sorunları sadece ve yalnızca kuvvetle

çözülür. Ölüm orucu direnişimizin de gösterdiği gibi, bunun başka bir yolu yoktur. O halde bundan şu sonuç çıkar ki, geride kalan bu tarih, MLKP öncellerinin de ayrılmaz bir parçası olduğu bu tarih, çok ciddi siyasal hastalıklarla, kronik hastalıklarla zedelenmiş bir tarihtir. Bu tarihle hesaplama, bu tarihte olmayan bazı şeyleri yaratma, bazı şeyleri kesin bir şekilde değiştirme görevimizin olduğunu, ileri sıçramak için bu tarihten bir dizi noktada ve tarz itibarıyla kopma zorunluluğumuzun bulunduğunu görmek ve kavramak zorundayız. İşte bunun için '89-90'lı yıllar eski sorunlara, eski soruların yeniden gündeme geldiği, ama eski sorunlara yeni soruların da sorulduğu bir dönem olmuştur. Buraya tekrar döneceğiz.

İkinci bir unsur daha, burada özenle belirtmemiz gerekiyor: Bu siyasal ufuksuzluk ve siyasal iktidarsızlık, siyasal dar görüşlülük devrimci hareketin tek zaafı değildir. Fakat bu, hem teorik ve ideolojik yönelimini, hem de örgütsel yönelimini belirleyen kilit noktayı oluşturuyor.

Öncelikle ideolojik ve teorik bakımdan ele aldığımız zaman, en belirgin temel özelliklerden biri hatta yüzlerce ve binlerce sayfa yazıya rağmen teorik ve ideolojik yetmezlik gerçeği dikkati çekmektedir.

İkincisi; ideolojik ve teorik çalışma adına ikamecilik en belirgin özelliktir. Bu ikamecilik, her belirli akımın, belirli uluslararası merkezlerin arkasından sürüklenmesinden ibarettir. Elbetteki devrimci örgütler enter-nasyonalizm iddiasında olacaktır. Kendileriyle izdüşüm içerisindeki uluslararası hareketlerle sıkı ve yakın ilişkilerde bulunacaklar veya yöneleceklerdir. Onlardan etkilenerek ve onları etkileyeceklerdir. Ama biz, burada, bir kişiliksizlikten, sürüklenmeden söz ediyoruz. Bu sürüklenme aynı zamanda devrimci ve komünist örgütlerin, ideolojik zemininin cılızlığını, sağlam bir temelin yaratılmadığını göstermekte ve dolayısıyla da ortaya çıkan ciddi her fırtınadan etki-

lenmesini açıklamaktadır. Nitekim şunu rahatlıkla söyleyebiliriz ki, '74'80 dönemi istisnasız, belli başlı bütün grupların ideolojik/siyasi yalpalamalarıyla ve örgütsel parçalanmışlıklarıyla belirlenmiştir. Devrimci hareket "anlaşılmaz" bir şekilde sonsuz bölünmeler ilkesi egemen olmuştur. Sonsuz derecede bölünmek, amipler gibi çoğalmak herkesin sempati duyduğu "ilkel" tavır alış olmuş, teorik çalışma bunun altını doldurmanın, ayrılıklarının sınırlarını göstermenin, ayrılıkların mazeretlerini yaratmanın bir aracı haline dönüşmüştür. İsim arkadan gelmiştir. Basma kalıpcılık hakeza had safhadadır. İkamecilik, derlemeciler teori yapma adına hüküm sürmüştür.

Türkiye'nin siyasal tarihi, toplumsal tarihi, devlet tarihi sözkonusu olduğunda, ekonomik toplumsal tarihimizin incelenmesi sözkonusu olduğunda şunu rahatlıkla söyleyebiliriz ki, tek tek akımların ve grupların düşünceleri, tespitleri ve analizleri ne olursa olsun marksizmin yöntemine sadakat ve bağlılık maalesef egemen olamamıştır. Marksizm adına ortaya çıktıkları için bu önemlidir. Yoksa her grubun, her örgütün şu ya da bu şekilde bir yöntemi benimseme ve değerlendirme hakkı vardır. Ama dikkat ederseniz, belli başlı bütün devrimci örgütlerin yöntemi, genel bir tablo halinde ele alırsak, tek yanlılıkla zehirlenmiş, tek yanlılıkla bozulmuş durumdadır. Filan hareketi değerlendirirken tek yanlıdırlar, filanı savunurken de tek yanlıdırlar. Bu tek yanlılık yapısal ve süregelen bir hastalık haline gelmiştir. Ele aldıkları belli başlı sorunların hemen tümünde, hele bunlar güncel siyasal önemi olan sorunlarsa, eksiksiz bir tek yanlılık görebilirsiniz. Oysa marksizmin yöntemi eleştirel ve devrimcidir. O hiçbir şeyi devrimci eleştirinin dışında görmez. Elbette ki sonuna kadar sadık kalacağımız ilkeler, asla kopmayacağımız düşünceler, asla vazgeçmeyeceğimiz ideallerimiz vardır. Ama, somut siyasal olaylar, devrimci deneyimler, toplumsal yapıdaki değişmeler

ve gelişmeler sözkonusu olduğunda saplanıp kalmamızın yahutta bir kısım düşüncelerimizi adeta putlar haline getirip bunların önünde diz çöküp secdeye varmamızın hiçbir anlamı yoktur. Bunlar düşünce kireçlenmesine sebep olmakta, gelişmeyi frenlemektedir.

Eğer 25 yıllık dönemde Türkiye'de nasıl bir teorik birikim yaratılmıştır sorusunu sorarsanız, hemen ardından, bugün yeni devrimci kuşaklar bu dönemin teorik birikiminden ne kadar yararlanabilir diye sormak zorundasınız. Öyle inanıyorum ki, hemen hemen hiçbir devrimci örgüt ve akım kolaylıkla ve rahatlıkla şu tarihteki belgeleri gönül rahatlığı ile alıp okuyabilirsiniz diyemeyecektir/diyemez. Çünkü hepsi şurasında veya burasında bozukluklar, çürüklükler, tartışmaya değer ayıklanması gereken şeyler taşır. Bu anlamda da marksizmin arılığından söz edilemez. Dolayısıyla eklektizmin oldukça yaygın bir hastalık olduğunu söylememizde de bir mahsur yoktur. Bu yöntem de 1990'ların başına geldiğimizde bütünüyle tıkanmıştır. Bu yöntemle devrimci örgütlerin gidebileceği hiçbir yer kalmamıştır. Çünkü, tarihin bir tesadüfü olsa bile artık o uluslararası merkezlerin istisnasız hepsi yaşamlarının sonuna gelmişlerdir. Dolayısıyla Türkiye'de ya da dünyanın herhangi bir yerinde şimdiki durumda sosyalizm ve marksizm adına hiçbir örgütün ve akımın umut bağlayacağı bir uluslararası merkezin olduğundan söz edilemez. O halde herkesin kendi ayakları üzerinde durması, herkesin gövdesini kendi ayaklarının taşıması ve her gövdenin üzerinde kendi başı bulunmak zorundadır. Eğer devrimimizin ideolojik ve teorik sorunlarıyla ilgili olarak düşünmeyi, üretmeyi başarabilecek, ama ufkumuzu açan, ama mücadelenin ihtiyaçlarına bağlı, kördüğüşü olmayan, hepimizden özür dileyerek halkımızın bir deyimini kullanarak ifade etmek istiyorum, asla "sidik yarışı"na dönüşmeyen, gerçek sorunların çözümüne kilitlenmiş bir teorik mücadele elbette ki

olacaktır. Bir ideolojik mücadele elbette ki olacaktır. Ama bu ideolojik mücadele, bu teorik çalışma eğer devrimin ilerleyişinin sorunlarına, gereksinimlerine kilitlenmezse, bu sorunların aydınlatılmasına, devrimci eylemin güçlenmesine kilitlenmezse dün olduğu gibi, hiçbir işe yaramayacaktır ve bize hiçbir gelecek hazırlamayacaktır. Şunu söyleyebiliriz ki, bu konuda mutlaka sorunların saptanması ve önceliklerin tercihinde ve ele alınışında devrimci iradenin sözünü söylemesi gerekecektir.

Üçüncü boyutta örgütsel bakımdan düşünebiliriz. Örneğin, '75-'80 dönemi, devrimci akımların Türkiye'nin ve Kürdistan'ın en ücra köşelerine kadar sosyalist ve devrimci düşünceleri götürdükleri bir dönemdi. Bu dönemde devrimci yayın organları onbinlerce satılıyordu. Mitinglere katılan insanlar onbinlerce ve yüzbinlerceydi. En ücra köylerde 1 mayıslar kutlanıyor, ilkokul çocukları boykotlar yapıyorlardı. Böylesine muazzam siyasi etki var mıydı? Evet vardı. Ama ne yazık ki bu siyasi etki gerçek bir örgütsel güç ve bu siyasi etkiyi sürükleyebilecek bir siyasi önderliğe dayanmıyordu. 1979-'80'lere geldiğinde devrimci hareketin tıkanması bir tesadüf değildi. Devrimci hareketin son derece küçük ve cılız bir örgütsel yapısı, bu küçük ve cılız örgütsel yapı üzerinde oldukça geniş ve yaygın siyasi etkisi vardı. Ama bu yaygın siyasi etki, siyasal mücadele açısından gerçek bir kuvveti ifade edemiyordu. Çünkü, strateji ve taktik düşünüldüğünde daima ona ön gelen bir örgüt sorunu vardır. Yani strateji ve taktik, özellikle de somut taktikleri söz konusu yaparsak eğer, belirli kuvvetlerin varlığını, örgütlenmiş olmasını, hazır olmasını öngörür. Taktiği çoğunlukla dergi sayfalarında yazı yazmak olarak algıladığımızı reddedebilir miyiz? Oysa taktik, doğrudan mücadele anında kuvvetlerin hareket tarzıyla, dizilişle, ileri sürülen sloganlarla, kuvvetlerin ileri ya da geri çekilişle ilgilidir. Yani kuvvetlerin düzenlenişi ve hareketiyle ilgilidir. Eğer sizin arkanızda yönetebi-

leceğiniz kuvvetleriniz yoksa, taktik adına söyleyecekleriniz bütünüyle laftan ibaret kalmaya mahkumdur. Bu bakımdan belirli anlar ve dönemler hariç Türkiye'de devrimci hareketin güncel siyasi mücadelede taktik bir kuvveti oluşturamadığını, hele anlamlı ve sürekli bir taktik kuvveti oluşturmayı bir türlü başaramadığını açıklıkla söylemeliyiz. Böylesine bir kuvvet zayıflığının, savaşta, bizi savaş meydanının dışında bıraktığını ve bu kuvvet zayıflığıyla hiçbir devrimci örgütün ve devrimci hareketin bir yere varamayacağını, siyasal geleceğimiz, iddialarımız ve iktidar mücadelemiz bakımından, kitlelerin devrimci umutları bakımından, üzerine düşen rolleri oynayamayacağını anlamalıyız.

Örgütsel tarz açısından baktığımız zaman, ilkelik ve darlık esas olarak devrimci hareketi şekillendirmiş, damgasını vurmuştur. Fakat bu ilkeliliğin ve darlığın, kendi başına bir sorun olduğunu düşünmek de yanlıştır. Çünkü bu ilkelik ve darlık, diz boyu amatörülüğün, dar pratikçiliğin esasında siyasal mücadele tarzından, önderlik anlayışından, bu akımların kendisini varediş tarzından doğmuş, kaynaklanmış ve şekillenmiştir. İşte 1980'li yılların sonları ve '90'ların başına geldiğimiz zaman ideolojik, politik ve örgütsel çok ana hatlarını verdiğimiz bu tarz tıkanmaktaydı.

YAPISAL KRİZDEN ÇIKIŞ EĞİLİMLERİ

Bu tarzla devrimci hareket büyük görkemli başarılar elde edemedi. Büyük ve iz bırakan zaferler yaratamadı. Ama bu tarzla tekrar tekrar sayısız yenilgiler aldı ve açıkça söylemeliyiz ki, bu 25 yıllık süreç yenilgilerle belirlenen bir dönem olmuştur. Dolayısıyla komünist ve devrimci hareket, örgütler ve kadrolar kazanmaya, başarmaya, zafere kilitlenmiş bir ruh haline de sahip olamamıştır. Burada tek tek örgütlere ilişkin özel bir analize girmemiz gerekmiyor, yeri de değil. Kuşkusuz ki tek tek örgütleri ele aldığımız zaman şurasında ya da burasında,

artıları ya da eksileri itibariyle nüans farklarının olduğunu ve hatta kimi bakımlardan bazı örgütlerin devrimci hareketin genel tablosunun ilerisinde durduğunu söyleyebiliriz. Fakat burada genel bir değerlendirme, tablonun genel bir portresini elde etmeye çalıştığımız için bu tür ikincil unsurlara girmemiz gerekmiyor.

Biz daima öznesi kim olursa olsun, yaratıcısı kim olursa olsun devrimci hareketin yarattığı bütün zenginlikleri, bütün değerli şeyleri düşünsel, siyasal ya da örgütsel bakımdan ilerlememizi sağlayacak bütün zenginlikleri benimsemeye, hazmetmeye ve sindirmeye hazır bir yönelim ve ruh haline sahip olduk. Bunu bir parantez olarak söylemek istedim. Dönecek olursak, işte '90'ların başında tıkanan bu eski tarz ister istemez grupların, örgütlerin, partilerin tartışma/sorgulama gündemine gelmiştir. Ve bu, Türkiye'de sosyal demokrasinin solunda bir yeniden yapılanma sorununun yaşandığını, gündeme girdiğini anlatır. Bunu bir çok biçimde açıklayabiliriz. Ama belki de şöyle anlatmak daha yararlı olacak:

Devrimci hareketin önündeki sorunlar esasen yeni sorunlar değildi. Genel olarak eski sorunlardı. Fakat devrimci hareket, bu eski sorunlara hep eski soruları sordu ve hep bilinen yanıtlarını tekrarladı. '90'ların başında artık eski sorular da tükendi, eski yanıtlar da. Oradan itibaren genel olarak sosyal demokrasinin solundaki sol hareketi iki gruba ayırabiliriz.

Eski sorunlara yeni sorular sormayanlar, sormayanlar, eski tarzı nicelik bakımdan güçlendirerek, zenginleştirerek ama inatla ve ısrarla devam ettirmeye çalışanlar.

Eski sorunlara yeni sorular soranlar ve yeni yanıtlar verenler.

İkincisi, iki ayrı bölümden, iki ayrı yönelimden oluşuyor. İlki, devrimci hareketin bütün kazanımlarının, bütün zenginliklerinin, bütün kazanılmış değerlerinin sahiplenil-

mesi ve bunlara sadakatle bağlılık temelinde eski sorunlara yeni çözümler bulma görüşü açısından, yani tarihe eleştirel devrimci bakma temelinde gelişen yönelim.

İkinci grup esasen devrimci hareketin tarihiyle hesaplaşmak, devrimcilikle hesaplaşmak biçimindeki sorular ve yanıtlardan oluşmaktadır.

'90'lar aslında devrimci hareket içerisinde reformizm-devrimcilik ayrışmasının başladığı veya kristalize olduğu dönemdir. Bu dönem hala devam etmektedir. Değişik yönelim içerisindeki akımlar ve gruplar farklı programatik, stratejik yönelimleriyle farklı mücadele tarzı, örgüt biçimi ve anlayışlarıyla kendi doğrultularında ısrarla derinleşmeye ve ilerlemeye çalışıyorlar.

Bu genel tablo içerisinde MLKP kendisini, eski sorunlara yeni sorular soran, eski yanıtları tekrar etmeyen, kendi tarihi ile ve devrimci hareketin tarihi ile devrimci temelde hesaplaşan bir rotada ilerleme pozisyonunda görüyor. MLKP'yi oluşturan örgütlerin böyle bir hatta girmesinde ana ve belirleyici nokta, bu örgütlerin kendileriyle ilgili düşüncelerinin, kendilerine bakış açılarının değişmesi, zenginleşmesi, kendi gerçeklerini anlamaları, devrimci hareketin gerçeklerini anlamaları ve yeni dönemde devrimci ihtiyaçları az çok sezmeleri ve anlamalarıdır. Dolayısıyla bu değişim, bu örgütlerde -MLKP'yi vareden tarih de-birlik düşüncesi ve mücadelesiyle başlamıştır. Bu ayrı bir konu olarak üzerinde durulmaya değer. MLKP'nin dolaysız olarak iki yıllık bir tarihinin olduğunu biliyoruz. MLKP, bugün kendi kendisine cüretle ve korkusuzca şunu soruyor. MLKP, devrimci hareket için, Türkiye'deki sınıf mücadelesi için çok mu gerekliydi, olmasa ne olurdu? Biz bu sorunun aslında her devrimci örgüt bakımından kaçınılmaz olarak sorulmak zorunda olan bir soru olduğunu düşünüyoruz. Bu soru tasfiyeci bir soru değildir. Eğer devrimci örgütlerin kendileri amaç değilsen, sosyalist ve devrimci ideallerimize

ulaşmanın vazgeçilmez araçlarıysa, o halde, bu soruyu sormak ve gerçekten ayrı ayrı var olan devrimci örgütlerin, herbirisinin sosyalist ve devrimci hareketin genel tablosu içerisinde nasıl bir yer tuttuğuna, neden var olduğuna, neden var olması gerektiğine inandırıcı, doyurucu yanıtlar vermeliyiz. Her örgütün bu yanıtı çok kolaylıkla verebileceğini düşünemiyorum. Bunun bir çok izahı olabilir, bu örgütlerin tarihleriyle, gelişmeleriyle "açıklanabilir", ama hepimiz şunu kabul etmek zorundayız ki 50-60 örgüt, parti ve grubun belirli bir ülkeye ya da ülkelere biraz fazla geldiğini, bu kadar parçalanmanın anlamsız olduğunu, aslında sınıflar ve sınıfların izdüşümü olan politik yönelimler açısından bakacak olursak, anormal bir durum olduğunu kabul etmeliyiz. O halde devrimciler yenilenmek, eski sorunlara yeni sorular sormak zorundadırlar.

Birlik düşüncemizin ve birlik eylemimizin kuşkusuz ki bir tarihi var. Ama şunu açıklıkla ve kesinlikle söyleyebiliriz ki, bu herhangi bir dönemde ortaya çıkmış, mücadelede azim kaybının ifadesi olan ayakta duramayanların, mücadele iddiasını yitirenlerin, bir şekilde kendisini devam ettirmek, yahutta başka bir rotaya girmek için tuttıkları tasfiyeci bir yol değildir. MLKP pratiğinin tanık olduğu gibi, birlik düşüncemizin arkasında yatan anafikir; daha büyük mücadelelere girmek, devrimin ilerleyişine, devrim yanğınının büyümesine daha büyük bir ateş olabilmekten ibarettir. Bu iki yıllık kısa tarih tamamen iddialamızla bağlıdır. Tekrardan vurgulamalıyım ki, birlik düşüncemizin, özellikle yenilgi dönemlerinde ortaya çıkan sayısız biçimlerde kendisini gösteren yenilgi psikolojisinin belirlediği, düşmanın dayatmalarının şekillendirdiği birlik düşüncesiyle, ilkesiz, oportünist tasfiyeci birlik düşüncesi ve anlayışıyla bir ilgisi yoktur. Ama MLKP, devrimci hareketi şuradan eleştirmektedir. Evet, ilkesiz ve oportünist birliklerden devrim için hiçbir şey çıkmaz. Ama ilkesiz ayrılıkların, devrime bir yararının olduğu söylenebilir mi? Bu da söylenemez.

Ve somut olarak devrimci hareketin esas zaafı ilkesiz oportünist birliklerden ziyade, ilkesiz ayrılıkçılığındadır. Tarih bununla yüklenmiştir. Ve bu tarihin basıncı devrimci örgütlerin ve kadroların üzerinde bugün de hala vardır. Bu basıncı biz, Türkiye devrimci hareketinin hemen ve acilen çözmek zorunda olduğu eylem birliği, güçbirliği, cephe gibi sorunlarda çok rahatlıkla görebiliyoruz.

Dostlar,

Konferansımızın birinci bölümünü şöyle tamamlamak istiyorum. Tarihe yaklaşımımız, eleştirel ve devrimci olmak zorundadır. Bu 25 yıllık tarih eğer öğrenmesini bilirsek, eğer öğrenmesini başarırırsak gerçekten de muazzam bir laboratuardır. Bu laboratuarda, bu aynada kusurlarımızı ve zaafılarımızı, güçlü yanlarımızı, yarına doğru büyük bir kıskançlıkla sahiplenip, sarılmamız gereken, üzerine basarak yürümemiz gereken devrimci değerleri, ama acımasızca koparıp atmamız gereken çürük yanları, zaafıları da bulacağız. Devrimci hareket bu tarihle hesaplaşmak zorundadır. İddiamız şudur ki, MLKP'nin bütün var edilme süreci, yani '89'dan '94'e kadarki birlik mücadelesi, bizim hem TKİH ve TKP- ML Hareketi şahsında hem de diğer devrimci ve komünist örgütlerin şahsında bu tarihle didiştığımız, bu tarihle hesaplaştığımız, bu tarihten öğrendiğimiz, bu tarihten kenarda köşede kalmış zenginliklerini açığa çıkarmaya çalıştığımız bir dönem olmuştur. Herşeyi başardığımızı, bu tarihin bütün zenginliklerini anlayabildiğimizi söylemiyoruz. Bütün çürük yanlarını aştığımızı da söylemiyoruz. Ama kendimize bir yol açtık. Bu yol, devrimci hareketin bütün zenginliklerinin benimsenmesi ve içselleştirilmesiyle, yalnız basit bir tekrarı değil, daha ileri, bizi sıçrattacak yeni bir senteze ilerletilmesi, onun bütün çürük ve zaafı yanlarından bilinçli bir şekilde kopulması ve hesaplaşılması rotasından gelişecektir, derinleşecektir.

BİRLİK DEVRİMİ DENEYİMİ

Komünist hareket içerisinde beliren birlik düşüncesinin kökleri daha eski olsa bile '88-'89 döneminde belirgin ve kesin bir şekil kazanmış, '89 sonunda somut bir birlik politikasına ve birlik çalışmasına dönüşmüştür. Bu örgütlerin konferansları ya da önderlikleri tarafından kendi kendilerine ve birlik, parti birliği, örgüt birliği sorununun muhatabı olarak görülen örgütlere ilişkin değerlendirmeleri bütünüyle ve kökten değişmiştir. Bu örgütler daha önceki süreçlerde, özellikle maoculuk döneminin etkisi altında birbirlerine karşı oldukça sekte, subjektif ve felsefi bakımdan idealist diye tanımlayabileceğimiz "değerlendirme" ve "eleştiriler" yöneltmişlerdir. Genel olarak birbirlerini, geride kalan özellikle '80 öncesi dönemi küçük burjuva olarak görmüşlerdir. Esasında maoculuğun bu örgütlerde hakim olduğu bu dönem gerçekten de bu örgütlerin henüz marksist bir kimliğe kavuşmadıkları, Mao Zedung'un etkisi altında kaldıkları, halkçılığı aşamadıkları bir dönemdir. Zaten bu örgütlerin esasen, bu dönemdeki birikimler zemininde marksizmle buluşmaları üç dünya teorisi ve onun arkasında Mao Zedung düşüncesinin reddedilişine dayanır. Mao Zedung düşüncesinin, Çin devriminin değil, Çin devriminin kazanımlarının değil, ama kendisini marksizm olarak, çağımızda marksizmin en geliştirilmiş biçimi olarak sunduğu ölçüde Mao Zedung düşüncesinin reddedilişine dayanır. Mao, kuşkusuz çağımızın büyük devrimcilerinden birisidir. Kuşkusuz Çin devrimi büyük ve dünyayı sarsan etkiler yaratmıştır. Kuşkusuz Çin devriminden öğreneceğimiz ve seçkin bir devrimci olarak Mao'dan öğreneceğimiz sayısız şeyler vardır. Ama Mao'nun marksizm klasiklerinden birisi olarak kabul edilmesi, Mao'cu revizyonizm, Türkiye'de hiç değilse bizim siyasi kulvarımızda duran akımların tarihi bakımından çok özel bir yere sahiptir. Ve bu bakımdan Mao Zedung düşüncesi reddedilmeden marksizme ulaşamayacaktır.

Daha sonraki yıllar 12 Eylül yenilgisiyle damgalanır. Ve aşağı yukarı bütün örgütlerin önüne bir dizi sorular ve 12 Eylül yenilgisinin muhasebesi çerçevesinde genel bilançosunun çıkarılması çerçevesinde yeniden gelir. Bu muhasebe sürecinde bu örgütlerin, bu iki örgütün saflarında yönetici ve kadrolar arasında birlik düşüncesi ortaya çıkmış, iç mücadeleler yoluyla bu örgütlerde egemen düşünce haline gelmiş, örgütlerin karar organlarıyla resmi politikalar düzeyine yükseltilmiştir. '89'da TKİH, TKP/ML Hareketi ve TDKİH (TDKP'den ayrılan bir gruptur TDKİH) arasında üçlü bir örgütlenmeye gidilmiştir. Bu Komünist Birlik Eşgüdüm komitesidir. Prensip olarak, KBK'de TDKP ve TİKB'nin de temsili öngörülmüş, davet edilmişler, onlar için de aynı görüş açısıyla hareket edilmiş, fakat onlar, birlik konusundaki farklı görüş açıları nedeniyle böyle bir çalışmanın içerisinde, böyle bir yönelim içerisinde yer almamışlar, onu takip eden dönemde de zaten birliğe karşı açık ve kesin bir mücadeleye başlamışlardır. Burada bizi esasen onların birliğe karşı tavırları ve tutumları ilgilendirmiyor. Biz Türkiye devrimci hareketi bakımından, gerçekten önemli ve değerli olduğuna inandığımız bir birlik deneyiminin bazı ayırıcı özellikleri üzerinde durmak istiyoruz.

İlk girişim başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Bu başarısızlığın nedenleri çok tartışılmış ve çıkış yolu buradan aranmış, sonuçta bulunmuştur. Fakat burada hiç değilse anti-faşist mücadele bakımından bile olsa çıkaracağımız bazı derslerin olduğunu söylemek zorundayım. Bu örgütlerin kurduğu KBK, örgütlerin ayrı ayrı önerilerini bir araya getiren, önerilerini buluşturmaya çalışan bir örgütlenme biçimi olmuştur. KBK'deki komünist kadroların böyle bir süreçte bağımsız, kişisel inisiyatif gösterme konusundaki tutukluklarıyla birleştiğinde bu örgütlenme, birlik mücadelesinin önündeki sorunları çözebilme ve onu geliştirebilmekte özel bir rol oynama yeteneği gösterememiştir. İster bir parti birliği arıyor

olalım, isterse antifaşist, antiemperyalist, antisömürgeci bir mücadele birliği, eylem birliği ya da cephesel birlik arıyor olalım, bilmek zorundayız ki, eğer karşı karşıya kaldığımız sorunları birlikte düşünme, ortaklaşa çözümler bulma, kolektif bir irade oluşturma yolundan yürüyemezsek, bunun mekanizmalarını, örgütlerini oluşturamazsak, buralarda örgütlerin önerilerini getirir çarpıştırırsak, yarıştırırsak, yalnızca ve sadece rekabetin, psikolojik sorunların -örgüt psikolojisi, kişisel psikolojiyle ilgili değildir bu- ortaya çıkacağını ve önümüze aşılmaz engellerin dikileceğini kabul etmeliyiz.

Biz kendi deneyimimizde çok net bir şekilde gördük ki, eğer birlik arıyorsanız, önce birleştirici bir zihniyet, birleştirici bir yaklaşım tarzına, birleştirici bir teorik görüş açısına sahip olmanız gerekir. Eğer bunlara sahip değilseniz, birlik arayışınızın samimiyetinden kuşku duymayız, ama birliği elde edemeyeceğinizi, birlik girişimlerinizin hüsrarla sonuçlanacağını bilmenizi isteriz. İşte böyle olduğu içindir ki, Türkiye devrimci hareketinde daima ve sürekli ilkesiz ayrılıkları haklı çıkarmak için başvurulan Lenin'in malum pasajının çok büyük bir değerinin olmadığını belirteceğiz. Yani Lenin'in, "birleşmeden önce ve birleşebilmek için, önce ayrılıklarımızın sınırlarını çizmeliyiz" diyen görüş açısı Rusya bakımından iyidir, güzeldir, somut bir ihtiyacı yanıtlar, ama Türkiye açısından şuna emin olun ki ağırlıklı bir değeri yoktur. Çünkü Rusya'da gruplar son derece küçük, yerel ve bölgesel gruplardır. O günkü iletişim ve teknoloji koşulları altında birbirlerinin görüşlerini bilmezler, birbirleriyle yakın bir etkilenme içinde değillerdir. Ama Türkiye öyle değil ki. Beş kişi bir araya geldi mi bir merkez kuruyor ve kendisini dünyanın merkezine oturtuyor ve herkes onu "tanyor", o herkesi tanyor, kimsenin bilmediği, başkaları hakkında, başka örgütler hakkında teorik, programatik görüşleri hakkında bir şey yoktur, herkes birbirini biliyor. Dolayısıyla zaten ayrılık ve birlik noktaları biliniyor.

Eğer 25 yıllık tarih ayrılıklarıyla parçalanmışsa ve siz hala ayrılıklar üzerine bir çalışmayı yoğunlaştırmayı düşünüyorsanız, buradan sonuç alıcı bir birlik planının, birliğe ilerleyişin çıkamayacağını görmelisiniz. Ne yapalım ayrılıkların üzerini mi örtelim? Biz ayrılıkları örtme yolundan mı yürüdük? Oportünist uzlaşmalar mı aradık? Hayır, hayır. Ayrılıkların ve farklılıkların değişik bir şekilde ele alınılmasının gerektiğini, bunların birlik yanlarından kopuk bir şekilde kendi başına ele alınmasının son derece yanlış, saçma ve zararlı olacağını, genel tablo içerisinde bir yere oturtulmaları gerektiğini, yöntemin, tarzın böyle olması gerektiğini kavradık zaman içinde. Ama en önemli nokta şuydu. Önümüzde bir dizi deneyler vardı. Rusya deneyi, Arnavutluk deneyi vardı, İngiltere ve İtalya deneyleri vardı. Fakat bunlardan herhangi birini model olarak, reçete olarak kabul etmedik. O ülkelerdeki durumun, o ülkeler devrimcileri ya da komünistlerinin kendileri için buldukları özgün yolun ne olduğunu gördük. Kendi özgün yolumuzu aradık. Kimseyi taklit etmek gibi bir durumumuzun olamayacağını, taklitle bir yere varamayacağımızı, özgün durumumuzun, ihtiyaçlarımızın yanıtlarını, çözümlerini kendi kafamızla ve kendi ellerimizle bulmak zorunda olduğumuzu gördük. Ve bulduk. Ama dört yıllık bir mücadele, zikzaklarla dolu ilerleme ve gerilemelerle dolu, sevinçler, üzüntüler ve hayal kırıklıklarıyla dolu, güven ve güvensizliklerle dolu dört yıllık bir mücadeleyi gerektirdi bu.

Neyi bulduk? İçerisinde en önemli noktayı oluşturanın yöntem sorunu olduğunu güven içinde söyleyebilirim. Yöntem sorunu şundan ibaretti: Ayrılık sorunlarını ya da birliğin önünde engel olan konuları nasıl çözecektik. Buna verdiğimiz yanıt başlangıçta veremediğimiz yanıtı:

1-Ortak platformlar inşa edeceğiz.

2-Bütün bu sorunları birlikte düşüneceğiz. Kolektif yöntemlerle ortak sorumluluk te-

melinde çözeceğiz.

İşte, ortak bir iradenin şekillendirilme- sinin yolları olarak bunlar karşımıza çıktı. Ve bunlar, partimizin daha sonraki şekillenişinin, parti yaşantısının da en temel özellikleri arasında yer aldı. Çünkü, kolektivizm, ortak iradenin şekillenmesi, birlikte üretim kaçınılmaz olarak ilişkilerin eşit ve demokratik olmasını gerektiriyordu. Burada ikna etmekten, inandırmaktan, aklın, bilginin, deneyin gücünden başka hiçbir gücün yeri yoktur. İlişkiler, sadece ve yalnızca ancak böyle bir yöntemle saf, temiz ve devrimci bir temele oturtulabilirdi. Biz bunu başardık.

İkinci nokta şu, evet örgütleri birleştirmeye çalışıyorduk. Fakat, yalnızca ve sadece örgütleri birleştirme görüş açısının, yeni bir örgütün kuruluşu bakımından yeterli olmadığını gördük. O zaman bu sorunun çözümünü aradık. Bulduğumuz çözüm şunlardan ibaretti:

1-Birliğin kararlaştırılması, birliğin hukuku, birliğin yol ve yöntemleri örgütlerin kararıyla çözülecekti.

2-Fakat, ayrılık konusu olan teorik, programatik, siyasi ya da örgütsel sorunlar örgütlerin kararıyla değil, örgütlerin önderliklerinin kararıyla değil, bu iki örgütte birleşmiş tek tek komünistlerin tartışmalarıyla ve bu tartışmalar zemini üzerinde, Birlik Kongresi'nde, yeni bir ortak platformda çözülecekti. Dolayısıyla elde ettiğimiz formül iki şeyi kapsıyordu.

a-Örgütlerin birliği

b-Bireylerin birliği

Yürüdüğümüz yol şundan ibaretti: Örgütsel yapılar korundu, örgütsel hiyerarşi korundu, örgütsel disiplin korundu, asla anarşiye, kaosa yer verilmedi. Örgütler mücadele içerisinde pozisyonlarını korudular ve aynı zamanda örgütleri bu disiplin ortamı içerisinde yavaş yavaş çözmeye, iç örgüt bağlarını eritmeye başladık. Kongreye geldiğimiz zaman kongre delegeleri bireysel olarak komünist hareketin sorun-

ları üzerine karar verebilecek, bunun sorumluluğunu üstlenebilecek hazırlığa sahiplerdi.

Dostlar,

Şunu rahatlıkla söyleyebilirim ki, bu dört yıllık dönem MLKP'nin düşünsel olarak, hem teorik, hem programatik, hem de taktik ve örgütsel sorunlarındaki hazırlık sürecidir. Bunu övünmek ya da diğer devrimci örgütlere eleştiri göndermek için söylemiyorum. Ama Türkiye devrimci hareketinde hiçbir örgütün kuruluş aşamasında bu kadar bilinçli, planlı ve sistematik bir hazırlığa dayanmadığı bir gerçektir. Çünkü aynı zamanda bu dört yıllık dönem, bu iki örgütün kadrolarının Türkiye devriminin bütün belli başlı sorunları üzerine yeniden düşündüğü, kendisini ölçüp biçtiği, bulunduğu çözümleri, dün savunduğu çözümleri tekrardan tartıştığı/tartıştığı bir dönem oldu. Rahatlıkla söyleyebiliriz ki, hiçbir şekilde kendimizi TKİH ve TKP/ML Hareketi'nin deneyleriyle, bunların programatik, stratejik, taktik ya da örgüt sorunlarındaki görüşleriyle sınırlandırmadık. Türkiye devrimci hareketi içerisinde az çok yeri olan belli başlı bütün örgütlerin deneylerini, düşüncelerini elde ettikleri kazanımları, çürük ve güçlü yanları incelemeye, öğrenmeye ve kavramaya çalıştık. Birlik düşüncesi ve mücadelesi ve bunların yarattığı kararlı ruh hali bütün önceki, kendi iç yaşantımızdaki grupçu kireçlenmeleri tarumar etti ve militanlarımızın, yönetici ve önderlerimizin ufkunu açtı, onlarda müthiş bir özgürleşme meydana getirdi.

MLKP'nin iki yıllık pratiğinde tanık olduğunuz enerji her şeyden önce bu eski yapıların parçalanmasının ortaya çıkardığı, eski yapılardaki kireçlenmelerin, tıkanıklıkların militanları boğan, onların yeteneklerini körelten, dar bir alana sıkıştıran atmosferlerinin parçalanması sonucunda elde edilmiş bir gelişmedir. Bu iki yıllık dönemde tanık olduk ki, ayrı ayrı örgüt yapısı içerisinde çokta verimli olamayan, çokta başarı-

lı olamayan pek çok militan siyasi olarak, örgütsel olarak ya da teknik olarak gelişme fırsatı bulamayan yeteneklere sahip olabilir, devrimci harekete büyük ve değerli katkılar sağlayabilir ve hızla ileri sıçrayabilir. Diğer bir anlatımla eski yapıların militanları tıkadığını, yönetici ve önderleri de tıkadığını, hapsettiğini, dar grup zihniyetinin ve yapılarının körelttiğini söylüyoruz. Bu tıkanıklığın aşılması büyük bir enerjiyi ortaya çıkardı, MLKP pratiğinde aynı zamanda bunun var olduğunu söylüyoruz.

Birlik kongresini herhangi bir büyük partinin (tarihteki yeri bizim açımızdan, devrimciler açısından tartışılmaz olan herhangi bir büyük partinin) kongresiyle karşılaştırabilirsiniz. Hukuki bakımdan karşılaştırabilirsiniz, ele alınan sorunlar bakımından karşılaştırabilirsiniz, kurucu nitelikleri bakımından karşılaştırabilirsiniz.

Burada Birlik Kongresi'nde yapılan şeylerin çok genel ve kısa bir özetini vermek gerekirse, her şeyden önce birlik program sorunları üzerinde, siyasi ve örgüt sorunları üzerinde gerçekleşeceği için, program sorunları, örgüt sorunları, siyasal strateji ve taktiğin sorunları ayrıntılı bir şekilde tartışılmış, öncelikle bu konular ayrı ayrı karara bağlanmıştır. Bütün ayrılık sorunları öncelikle görüşülüp karar bağlandıktan sonra iki örgütün tam yetkili seçilip gelmiş delegeleri ayrılmışlar ve kendileri ayrı ayrı ortaya çıkan sorunlar üzerinden grupsal varlıklarını devam ettirip ettirmeyeceklerini, birliğe karar verip vermeyeceklerini tartışmışlardır. Ve her iki örgütten gelen delegeler, ayrı ayrı yaptıkları toplantılarda oybirliğiyle kendi tarihsel yaşantılarına son vermeyi, geleceklerini yeni bir formda sürdürmeyi kararlaştırmışlardır. Tamamen bilinçli, tamamen tek tek bireylerin ve örgütlerin kolektif iradesine dayanan bir karardır. Ve kongre, altını çizerek söylemek istiyorum, oybirliğiyle birliğe karar vermiştir. MLKP-K'da TKİH ve TKP/ML Hareketi'nin birleştirilmesini karar altına almıştır. Bu Türkiye'de devrimci hareketin tarihi bakımından yep-

yeni bir şeydir. Bunu anlamak, kabul ve takdir etmek gerekir. Gerçi hemen arkasından kimi yayın organları, kimi çevreler, yeni olan bir şeyin bulunmadığını iddia etmiş, ortaya atılan düşüncelere, strateji ve taktiklere eleştiriler yöneltmiş ve bir çok devrimci örgüt de MLKP'nin varlığına ve birliğine kuşkuyla bakmıştır. Burada bütünüyle, tamamen haksız olduklarını söyleyemeyiz. Bu toprakların birliğe yabancılaşması/ yabancılığı ve coğrafyamızda birlik yolunda elde edilmiş başarıların son derece sınırlı ve hemen hemen hiç olmaması böylesine kuşku / kuşkucu bir yaklaşımı, aşırı ihtiyatlı bir yaklaşımı koşullandırmıştır. Fakat, MLKP oldukça sistematik, oldukça bilinçli ve iradi bir temel ve hazırlık üzerinde yükseldiği için, MLKP'de bir araya gelen kadrolar kongrede grup bağlarıyla bütün köprülerini tarumar etmiş, yıkıp atmışlardır. Geriye dönmek üzere bir yola çıktıklarını ve geçmiş varlık biçimlerine, kendilerini ortaya koyuş biçimlerine son verdiklerini ilan etmiş, bir daha da geriye dönüp bakmamışlardır.

Kongreyi hemen sonra izleyen süreç doğal olarak MLKP açısından bir örgütsel inşaa sürecidir. Çünkü kongre, iki örgütü feshetmiş, yeni bir örgütün kurulmasını kararlaştırmış, ama sadece bu yeni örgütün başını, beynini oluşturabilmiştir. Gövdenin oluşması acil görevdir. TKİH ve TKP/ML Hareketi'nin bütün kadro, sempatizan ve yarattığı, biriktirdiği diğer değerlerin yeniden düzenlenmesi, örgütlenmesi ve mücadele mevzilerine yerleştirilmesi aynı zamanda MLKP'nin daha sonraki siyasi çıkışı için bir örgütsel hazırlık olarak, hazırlık okulu olarak, hazırlık çalışması olarak yürütülmüştür.

'94 yılı içerisinde MLKP'yi tanıtım kampanyası, İstanbul'da liseli gençliğin demokratik örgütlenmesinin merkezileştirilmesi yönündeki siyasi çıkışların hemen arkasında İstanbul'da sivil faşist harekete karşı başlatılan kampanya izlemiştir. Yürütülen tanıtım kampanyasının yaygınlığına, genişliği-

ne ve gücüne rağmen, MLKP'nin devrimci kamuoyunca ve geniş yığınlarca duyulması, tanınması Gazi başkaldırısı ve onu izleyen mücadele sürecine dayanır. Gazi başkaldırısında yer alan tek devrimci örgüt değildir. Başka devrimci örgütler de etkinlikleri ve güçleri oranında Gazi başkaldırısı içerisinde yer almışlar, önder bir rol oynamaya çalışmışlardır. Gazi başkaldırısına her ne kadar bütün devrimci örgütler hazırlıksız yakalanmışlarsa da ki bunu kabul etmeliyiz, bu hazırlıksızlık içerisinde daha hazırlıklı olan (bunlar milimetrik ve nicelik değildir, kafa yapısı olarak, stratejik yaklaşım olarak, teknik düzey olarak) devrimci örgütler içerisinde kendisini daha hazırlıklı hisseden MLKP olmuş ve MLKP duraksamadan Gazi başkaldırısını bütün alanlara yaymak gibi bir politika benimseyebilmiştir. Bizi burada ilgilendiren MLKP'nin isminin Gazi başkaldırısıyla birlikte anılır olması ve MLKP'nin bunu kendi varlığıyla ortaya koymasındır.

Birlik Kongresi'nden sonra örgütsel inşaa çalışması içerisinde açıkça söylemeliyiz ki bir kimlik sorunu vardı. Dün kendisini TKİH ve TKP/ML Hareketi olarak ifade eden kadrolar şimdi MLKP-K olarak ifade edeceklerdi. Bu bir karardı, bu bir görüş açısydı. Ama bunun içselleşmesi, bunun bir duyguya dönüşmesi, bunun birliğin mayası olması bir zamanı ama sadece bir zamanı değil, eylem içinde, kavga içinde, mücadele içinde yoğrulmayı kapsayan bir zamanı gerektiriyordu. Ve MLKP, bütün devrimci örgütlerin eksiksiz olarak yapmak zorunda oldukları şeyi veya yaptıkları şeyi, mücadelenin en ön saflarında mevzilenmeyi, kurbanlar verme pahasına, şehitler verme pahasına mücadele eden işçilerin, mücadele eden gençlerin, mücadele eden varoşların ve kent yoksullarının kavgalarının en önünde mevzilenmeyi, yani öncü olmayı hedefledi. Bütün kavgalar içerisinde yer almaya çalıştı. 1995 yılının Markından 1995 yılının mayıs sonuna kadar, aşağı yukarı bu bir kaç aylık dönem MLKP'nin kendi politik kimliğiyle, kendi politik tarzıyla kendisini

ortaya koyduğu bir süreç olmuştur. Bundan önceki dönemde henüz içselleşmiş bir MLKP kimliğinden, henüz mücadele içerisinde kaynaşmış bir MLKP'den söz edilemez. Sadece, niyetlenmiş, sadece karar vermiş ve yola çıkmış kadrolar vardır. Ama mücadelenin ateşi altında kadroları ve MLKP kimliğini edinmiş, kadroları yeni kimliğini edinmiş ve yeni bir düzey yakalamıştır. Dolayısıyla böyle bir siyasi çıkışın arkasından bunu tekrardan örgütsel nitelik düzeyine sıçratılmasına yönelik örgütsel gelişmeler izlenmiştir. Bu konuda diğerlerinden ayrı olarak üç ayrı ilerlemeyi işaret etmeliyiz.

Birincisi, 1995 yılının eylülünde gerçekleşen MLKP-K Birlik ve Parti Konferansı'dır. Bu konferansta, MLKP-K bütün örgütleri tarafından temsil edilmiş, aynı zamanda TKP/ML-YİÖ kendi delegeleriyle konferansa katılmış ve bu konferansta ele alınan bir dizi sorundan sonra, MLKP-K'yla TKP/ML-YİÖ'nün birleştirilmesi oy birliğiyle karar altına alınmıştır. Bu, birlik mücadelesinin yeni bir zaferi ve yeni bir adımı olmuştur. Fakat bu konferansın esas önemi bundan ziyade MLKP-K'nın geride kalan sürecini değerlendirmesi, kendi politik faaliyetlerini ve örgütsel inşaa çalışmalarını marksist bir analize tabi tutması ve partileşme yolunda MLKP'nin hangi düzeyi yakaladığının belirlenmesi ve sonuca götürülmesidir. MLKP'yi vareden örgütlerin tarihine baktığımız zaman (esasen devrimci hareketin geneli bakımından da geçerlidir bu) kongre ve konferansların genel sorunlarla uğraşmaktan, içe dönük sorunlarla uğraşmaktan bir türlü kurtulamadıklarını görürüz. Yaşandan, mücadelenin can alıcı ihtiyaçlarından kopukluğu vurgulayan bu durumun genel olarak devrimci hareketin bir hastalığı olduğunu söylüyoruz. Zaten bir dizi örgütün tüzüklerinde yazılı olsa bile gerçekleştirilmediği de bilinen bir gerçektir. Dolayısıyla burada en ileri parti platformunda partinin gelişme imkanları ve partinin önündeki sorunlar kadrolar tarafından tartışılmış ve

partinin inşası sürecinin tamamlandığı, MLKP'nin yeni kimliğini elde ettiği MLKP'nin öncü bir parti olarak kendisini var ettiği karara bağlanmıştır. Ve burada geliştirilen partinin yönünü ve geleceğini ifade eden şiar "Öncü Partiden Önder Partiye"dir. Açık olarak görüldüğü gibi öncülükle önderliği bir ve aynı şey olarak görmüyoruz. Mutlaka ki bunlar sıkı bir ilişki içerisinde. Öncü parti bize göre her şeyden önce kavga içerisinde durduğumuz yeri, nerede konumlandığımızı, hangi mevzide savaş siperine yattığımızı ifade eder. Dolayısıyla bu konuda bütün devrimci örgütler iddialarının gereği olarak mücadelelenin en ileri saflarında mevzilenmek zorundadırlar. Bu mevzileniş içerisinde devrimciler arasında bir rekabetin olacağını düşünmek kadar saçma bir şey olamaz. Bu hepsinin doğal olarak yapması gereken bir şeydir. Tabi bu yalnızca savaş alanında nerede mevzilendiğiniz sorunu değildir. İleri görüşlülüğü ve politik refleksi de kapsar.

İkinci olarak, önderlikten bahsettiğiniz zaman, yani "Öncü Partiden Önder Partiye" diye formüle ettiğiniz şeyde, önderlikten bahsettiğiniz zaman sizi izleyen kitleler gerekir. Bu önderlik devrimci harekette en dar şekilde, örgütler arasındaki rekabet olarak, örgütlerin birbirine önderlik etmesi olarak algılanmış, sayısız komplekslere, hastalıklara, rekabetlere, kavga ve mücadelelere sebep olmuştur. Bu büyük yığınları görmeyen görüş açısidir. Burada önderlik görüş açısı yoktur. Neden? Düşünebiliyor musunuz Türkiye'de devrimci ve komünist hareketin hitap ettiği kitle en kabadayısında birkaç yüz binle sayılıyor. O da en kabadayısından. Ama gerçekte on binlerle sayılıyor. Şimdi biz, altmış milyonluk bir coğrafyada nüfusunun elli milyonu emekçi olan ülkelerimizde bu on milyonları mı örgütlemekle ilgileneceğiz, on milyonların önderliğine mi soyunacağız, yoksa birbirimize çalım atmaya, birbirimize önderlik taslamaya mı soyunacağız? Böyle saçmalık

olmaz. Ama devrimci hareketin tarihinde böyle gariplikler ve böyle saçmalıklar vardır. Vurgulamak isterim ki, MLKP'nin devrimci hareketin bir parçası olan devrimci örgütlerle önderlik yarışı yoktur. MLKP'nin iddiası toplumda bulunan milyonlarca/on milyonlarca işçi-emekçi kır ve kent yoksullunun örgütlenmesi, faşist rejime ve kapitalist düzene karşı savaş mevzilerine yerleştirilmesi, bunların savaştı birliğinin yaratılmasıdır. Biz bu mücadelede bütün devrimci örgütleri en yakın mücadele arkadaşlarımız ve mücadele yoldaşlarımız olarak görüyoruz. Hasımlarımız olarak değil, rakiplerimiz olarak değil, ama mücadele arkadaşlarımız, kavgayı paylaştığımız arkadaşlarımız olarak görüyoruz. Bir adım daha ilerisini söylüyorum, sadece silah omuzda birlikte çarpıştığımız insanlar değil, ama kavganın sorumluluğunu da paylaştığımız, kavganın sorunlarını birlikte düşünüp, birlikte çözdüğümüz, birlikte karar verdiğimiz, ortak bir irade oluşturduğumuz dostlarımız ve mücadele yoldaşlarımız olarak görüyoruz. İşte bunun içindir ki partimiz devrimci hareket bakımından eylem birliği ve cephe sorununun çözümünde en önemli noktayı birleşik devrimci bir önderliğin oluşturulması/oluşturduğunu düşünüyor. Bunu başaramadığımız sürece geleceğe dönük siyasal mücadelemizde, iktidar mücadelemizde devrimci hareketin, ama bundan daha da büyük olan kitleler içerisindeki potansiyelin mücadeleye seferber edilmesinde/ harekete geçirilmesinde bugün için tek tek grupların çok büyük başarılar göstermeyeceğini söylüyoruz. Bu devrimci harekete asla güvensizlik değildir. Devrimci hareketin gerçeklerini bilmek, kendi gerçeklerimizden yola çıkmak ve bu gerçekleri değiştirmek zorundayız. Ölüm orucu direnişinin bu konuda bize gösterdiği nedir? Birçok şey söyleyebiliriz, ama şu iki şeyi herkes kabul etmelidir.

Ölüm orucu direnişi devrimci örgütler bir araya geldiklerinde kuvvetlerini belirli bir noktaya yoğunlaştırdıklarında, belirli çok

somut bir sorundan, faşist rejimle kavgaya tutuştuklarında, anlamlı bir politik kuvvet oluşturabildiklerini gösteriyor. Politik gelişmeleri etkileyebiliyorlar, politik gelişmelerin gidişatı üzerinde yönünü değiştirici anlamlı etkide bulunabiliyorlar. Ama bu tür örneklerin devrimci hareketin tarihinin belirleyici yönü olmadığını da vurgulayalım.

Tek tek ele alındığında özel istisnai durumlar hariç devrimci örgütlerin bunu başarma imkanı, gücü yoktur.

Eğer dışarıda ölüm orucu sürecinde birleşik devrimci bir merkez olsaydı, (altını çiziyorum, merkez diyorum şu ya da bu kesimi kastetmiyorum. Ama bu örgütlerin bütün güçlerine hitap edebilecek, bunları yönlendirebilecek bir merkezden bahsediyorum. Bütün değişik örgüt biçimlerini ilişkili bir şekilde düşünebilecek hangi anda, hangisini devreye sokabileceğine karar verebilecek bir merkezden bahsediyorum. İşte böyle bir merkez olsaydı) şuna inanabilirsiniz ki, bu merkez kavgaya yeni bir unsur olarak katılır, bu kavgada elde ettiğimiz zaferi büyütür ve bu zaferin elde edilmiş sürecindeki önemli bir unsur olarak değerlendirilebilirdi. Burada eksiktik. Bunu başaramamış olmamız ciddi bir eksik olarak kabul edilmelidir. O süreçten birçok ders çıkarabiliriz, ama bu konferansın kapsamı içerisinde özellikle burayı söylemek istiyorum. Zaten en önemlisi de budur.

Dostlar, partimizin örgütsel niteliğinin geliştirilmesinde Parti ve Birlik Konferansı'nın yanısıra 1995 yılının Aralık ayında gerçekleştirilen I. İşçi Konferansı diğer önemli bir faktördür. 1. İşçi Konferansı bizim açımızdan birkaç bakımdan önemlidir.

İlkin hareketimiz, işçi sınıfının partisi Türk, Kürt ve bütün ulusal topluluklardan işçi sınıfının partisi olduğunu ilan etmiştir. Dolayısıyla partimizin görüş açısının odağında işçi sınıfı durur. Ve biz işçi sınıfı içerisindeki çalışmamızda hemen yarın bir sonuç alabileceğimizi ve almamız gerektiğini düşün-

müyoruz. Bu çalışmanın stratejik, uzun erimli bir çalışma olduğunu, kuvvetlerimizi bu alanda akıllı bir şekilde yığmak gerektiğini, yeni araçlarla yeni yöntemlerle tahkim etmek gerektiğini düşünüyoruz. İster kadrolarımızın bu çalışmaya hazırlanması isterse de bu alandaki güçlerimizin örgütsel düzenlenişi bakımından olsun aynı zamanda kadrolarımızın bu konudaki politikaları, kavrayışları bakımından da 1. İşçi Konferansı'nın partimizin tarihinde işçi sınıfına yönelimi bakımından stratejik bir öneme sahip olduğunu söylemeliyim.

Bu iki konferans ve kongre partimizin kitlelere yönelimini, kendi iç yaşantısını ortaya çıkaran çok önemli unsurları da bize göstermektedir. Fakat tablonun bütünlüklü bir şekilde kavranabilmesi için hiç değilse MLKP'nin inşası sürecinin önemli sorunlarından birini de gençlik içerisindeki kuvvetlerimizin Komünist Gençlik Örgütü biçiminde partiden ayrı örgütlenmesi oluşturduğunu eklemeliyim. Bugün MLKP'nin kendi önderliğine sahip, kendi kongresini toplamış, kendi örgütsel sorunları üzerinde kendisi karar veren ve parti örgütünden daha geniş ve daha yaygın bir şekilde örgütlü, kolektif mekanizmaları, kendi araçları ve imkanları olan bir gençlik örgütü vardır. Bu, partimizin iki yıllık dönemde kazandığı önemli başarılarından biridir. Partimiz kendi geleceğini gençlikte görüyor. Genç olmak istiyor ve her zaman genç kalmak istiyor, onun içinde gençliğe önem veriyor. Fakat bununla birlikte, gençlik örgütünün bütünüyle gençlik içerisindeki kadrolar temeli üzerine kurulduğunu, herhangi bir şekilde partiden oraya taşınmış devşirme güçlerle oluşturulmadığını, kendi kitesine ve kendi gerçek ilişkilerine ve kendi kadrosuna sahip olduğunu, bütünüyle genç komünistler tarafından var edildiğini özellikle söylemek isterim. Dolayısıyla Gençlik Kongresi, İşçi Konferansı, Parti ve Birlik Konferansı'nı birlikte düşündüğümüz zaman MLKP'nin iç yaşantısı ve tarzı konusunda şunları görebiliriz.

1-MLKP, sosyalist demokrasi üzerine üç-beş bin sayfa yazı yazan siyasi çevrelerin düşünemeyeceği kadar sosyalist demokrasiye sahiptir.

2-MLKP'nin bütün işleyişi, altını çizerek söylüyorum, bütün işleyişi kolektif mekanizmalara dayanır. Bu kolektif mekanizmalar içerisinde kongre ve konferanslar özel bir yer tutar. Kongre ve konferanslar MLKP'nin kaynaşmış bir topluluk olmasında, kadroların kaynaşmış bir topluluk olmasında, yoldaşlık duygusunun, sevgisinin pekişmesinde son derece önemli roller oynamıştır. Ve bütün bu hazırlıklar, örgütsel inşaa çalışması MLKP'nin geleceğe yönelik siyasal iktidar mücadelesindeki iddiasının temelini oluşturmaktadır. Bunlar MLKP'nin doğal olarak kendi tercihiyle, kendi iradesiyle ve kendi tarzıyla ilgilidir. Herhangi bir devrimci örgüte model olarak sunacak değiliz. Bu görüşü açıısıyla herhangi bir devrimci örgütü eleştirecek de değiliz. Ama, bu konferansın amacına uygun olarak, devrimci kadrolara MLKP gerçeğini anlatmak bakımından bu noktaları özellikle önemli bulduğumuzu belirtmek isteriz.

MLKP'nin iki yıllık dolaysız tarihini dikkate aldığımızda bu iki yıllık tarih içerisinde gelişen ve şekillenen siyasi mücadele tarzı ve anlayışının, aslında belirgin bir şekilde eski tarzdan kopuşlar gerçekleştirdiğini, yeni bir şekilleniş içerisinde olduğunu, belirgin bazı özelliklerinin ortaya çıktığını söyleyebiliriz.

MLKP-K'ya içeriden ve dışarıdan 1995 yılının ilkbahar ve yaz döneminde yöneltilen eleştirilerden biri MLKP'nin Dev- Sol'culaşmakta olduğu iddiasıdır. Biz bundan alınmadık ve gocunmadık. Sadece Devrimci Sol'un iradeye önem veren savaşma ve mücadele kararlılığına önem veren yaklaşımından kaynaklandığını, doğal olarak Türkiye'de benzer devrimci bir yolda gitmekte kararlı olan örgütlerin tarzlarının birbirine bu bakımdan benzemesinin kaçınılmaz olduğunu düşündük. Kaldı ki şunu

da söylüyoruz zaten. Hiçbir komplekse sahip değiliz ve her devrimci örgütün deneylerinden öğrenmeye açığız. Ama Devrimci Sol'u ya da bir başkasını asla taklit etmedik. Çünkü bizim ideolojik yönümüz tamamen farklı, teorik yaklaşımımız tamamen farklıydı, ama Devrimci Sol'un deneylerini eleştirel bir tarzda gözden geçirdik. Onda güçlü yanlar ve zayıf yanlar üzerinde durduk. Kendi tarzımızı yaratmaya çalıştık. Burada benzerlik iki noktaydı. Aslında bizim tarihimiz açısından daha önemli olan şu noktadır. MLKP'yi vareden örgütlerin geçmişine baktığımız zaman bu örgütler silahlı mücadele biçiminin düşmana karşı savaşta kullanılması görüşü açısından sahip olmalarına rağmen pratikte bu konuda çok belirgin bir gelişme, kendilerine özgün bir pratik ortaya çıkaramamışlardır. Fakat MLKP'nin siyasi mücadele tarzının mantığında ve görüş açısının odağında duran şey şudur: Kongre Belgeleri'nde sabit olduğu gibi MLKP bütün değişik mücadele biçim ve araçlarını kullanmak üzere hazırlanmış, yeri geldiğinde barışçı-barışçı olmayan, silahlı vb. mücadele biçimlerini kararlılıkla kullanmıştır. Bu bakımdan şunu söyleyebiliriz: Yüzüncüyıl Karakolu'na gönderilen lavın partimiz tarihi açısından önemli düşmana şu mesajı verme sindendir. Biz silahlı mücadele biçimlerini de kullanma kararlılığına sahibiz. Dostlara şu mesajı vermektedir: MLKP aynı zamanda silahlı mücadele biçimlerini kullanacaktır. Ama bu lav düşmanla MLKP arasındaki mesafenin derinleşmesi ve düşmanla ölümüne bir mücadeleye girmemizin koşullarını hazırlaması bakımından da önemlidir. Çünkü şunu kabul ediyoruz. O lavın, bazı devrimci çevrelerde, ilerici antifaşist çevrelerde yarattığı korku ve paniğin yer yer kadrolarımızda ve sempatizan çevremizde de oluşturduğunu biliyoruz. Ve MLKP'nin ruh halinin böyle bir kavga ortamında, ateş hattı ortamında geliştiğini vurgulamak isterim.

Kritik noktayı oluşturan şey bütün savaşım biçimlerini devrimci gelişmenin ihtiyaçları-

na, mücadelenin gelişmesinin ihtiyaçlarına bağlı olarak kullanma perspektifi ve görüş açısından ibarettir. Fakat bu düşünceye sahip olmanız yetmez. Bunun için çok somut bir hazırlık içerisinde, çok somut eylemlerle bir eğitim hazırlığı içerisinde olmanız da gerekir. MLKP, daha kurulduğu andan itibaren böyle bir hazırlık içerisine, askeri ve teknik donanım hazırlığı içerisine girmiştir. Ve MLKP iki yıllık tarihinde, daha sonraki örneklerinde olduğu gibi, semtlerdeki milis mücadelelerinde olduğu gibi, müfreze eylemlerinde olduğu gibi, silahlı mücadele biçimleriyle, barışçı- yasal, yarı yasal ya da yasadışı, küçük ya da büyük çaplı kitle eylemlerinin ya da grup eylemlerinin bütününe birleştirmek perspektifiyle hareket etmekte ve pratiğini buna göre şekillendirmektedir. İkinci olarak; MLKP'nin tarzında devrimci irade vardır. Çünkü '71 devrimcilerinden öğrendiğimiz en önemli ders; onların güçlü, yıkılmaz ve bükülmez bir devrimci iradeye sahip olmalarıdır. Ama aynı zamanda '73-'90 döneminde devrimci hareketin pratiğinden çıkardığımız ders de bu pratiğin her şeyden önce irade yoksunluğuyla zaafa uğramış olduğudur. MLKP, bu konuda çıkardığı sonuçtan öğrenmiş, her- şeyden önce kendisini varediş tarzında, yani birlik mücadelesinde sınımış, tarihe kafa tutmuş, kendi tarihini başka bir yoldan yapmaya girişerek bu iradeyi edinmiştir. Partimiz, siyasi mücadelede iradi yaklaşımlara sahiptir, ama bu hiçbir zaman mücadeleye projeci tarzda yaklaşmayı, hayatın, sınıflar arasındaki mücadelenin nesnel gündemiyle bağlantısını koparmış bir şekilde mücadeleye dışarıdan projeler ve programlar dayatmayı da düşünmediğini, böyle bir tarza sahip olmadığını, sadece hayatın gerçek çelişki ve çatışmalarından yola çıkarak, bu çatışmaları büyütmeyi, bu çatışmalara müdahale etmeyi, her biçimde müdahale etmeyi temel aldığını, iradesini tam da burada konuşturduğunu söylemek isterim.

MLKP'nin tarzı birleştiricidir. Çünkü MLKP

birlik sürecinin ürünüdür. Buradan ötürü her şeyden önce bir geleneğe, bir alışkanlığa, bir ruh haline, bir yönelime sahiptir, ama MLKP iktidar perspektifine sahiptir. Bu iktidar perspektifine sahip oluş her- şeyden önce şunu gözönünde tutmayı gerektirir. Siz, iktidar için mücadele ediyorsanız, aranızda bu mücadelede bir ağırlığı, bir hükümü olan kuvvetler olması gerekir. Ve eğer birleştirici değil seniz, eğer birleştirebileceğiniz kuvvetleri birleştirmek için gerekli çabalardan, emekten kaçırıyorsanız, bunun politikalarını inşa etmekten, bu yolda ter atmaktan kaçırıyorsanız, iktidar mücadelesinden ne kadar bahsederseniz bahsedin gerçekte hiçbir zaman iktidarı fethedecek kuvvetleri bir araya getirme yeteneği gösteremeyeceksiniz demektir.

İşte bunun için devrimci hareketin çeyrek yüzyıllık dönemine damgasını vuran bu zaafı yandan çıkardığı ders ve yönelimi nedeniyle MLKP, birleştirici olmaya her zaman önem vermiştir.

MLKP tarzının bir diğer unsuru şudur. Tek tek her çarpışmayı büyütme, tek tek her çarpışmanın içinde var olan bütün devrimci olanakları değerlendirecek bir hatta bu çarpışmalara müdahale etmek. Bu ister gençlik, ister işçi sınıfı, ister kent varoşlarındaki yoksullar, ister emekçi memur yığınları, isterse ulusal harekete destek vermek bakımından olsun, daima geçerlidir. Bu protestoculuktan öte bir şeydir.

Arkadaşlar,

MLKP eski tarzı her şeyden önce şuradan aşmıştır: Eski tarz, bizim tarif tanımımıza göre; grupların kendine dönük, kendilerini kendi görüş açılarının merkezinde tuttuğu, kendi ihtiyaçları tarafından şekillendirilmiş bir politika tarzıdır. MLKP, bunu iddiasızlık olarak kabul ediyor. Mücadelede iddialı olabilmeniz için gerçekten hedeflerinizin ve çalışma tarzınızın ve yönelimlerinizin iddialarınıza uygun olması gerekir. Bu bakımdan MLKP'nin iddiası kongrenin, konferansların gündemlerinden de görüldüğü gibi hiçbir

şekilde kendi kendisiyle uğraşmak değildir. Bizim dikkatimizin odağında büyük yığınların mücadelesini hazırlamak, büyük yığınları faşizme karşı mücadelede birleştirmek, büyük yığınların devrimci hazırlığını ve eylemini örgütlemek ve yönetmek duruyor. İddialı olduğumuz yer burasıdır.

MLKP, henüz kendisini önder bir parti olarak tanımlamıyor. Çünkü henüz bunu hareketmediğini, böyle bir çalışma içerisinde olduğunu, büyük yığınlarla birleşmek, büyük yığınlarla sarsılmaz, organik ve fiziki bağlar kurmak, onların devrimci öncüsü ve önderi olarak gelişmek istiyor. Onların sevgi ve sempatisini kendi üzerinde toplamak, buradan büyümek istiyor.

MLKP'nin istediği şey sadece şu: Bütün varlığını, bu ülkede devrim yangınına büyütmek için ortaya koymak ve büyüyen devrim yangınının alevleri içerisinde gerçekten devrimin önder partisi haline, büyük yığınların devrimci savaşlarının yönetici partisi haline gelmek. Bütün devrimci harekete bakış açısını da buradan şekillendiriyor. Henüz tek tek devrimci örgütlerin biraz önce çizdiğimiz tabloda kitleler içerisinde tuttuğu yer, etkileme gücü dikkate alındığında bunun son derece önemli bir şey olduğunu muhakkak söylemek zorun-

dayız.

MLKP'nin bütün tarihini nasıl özetleyebiliriz? Bütün tarihimizi özetleyen bir tek cümle var: MLKP birlik devriminin ürünüdür. Birlik devrimi MLKP kadrolarının, MLKP gerçeğinin bütün atomlarına sızmıştır. MLKP, TKİH ve TKP/ML Hareketi'nin ve kadrolarının zihniyet değişikliği ve devriminin ürünü olarak doğmuştur. Ama bu birlik devrimi bizim için öyle sine özel bir noktayı oluşturur ki buradan başlayarak, buradan yarattığımız sıçramadan başlayarak, kendimize ve bütün devrimci harekete, bütün devrimci hareketin tarihine ve önümüzdeki sorunlara yaklaşımımız az ya da çok değişime uğramış, bir dizi konuda kopuşlar, bir dizi konuda sıçramalar yaşanmış ve bunun eseri olarak MLKP gerçeği şekillenmiştir. Onun için burada gerçek bir devrimden, her şeyden önce bir zihniyet devriminden söz ediyoruz. Ama fiziki bir devrimin olduğunu da söylemeliyiz. Çünkü 20 yıllık tarihi olan örgütlerin atomize edilmesi o kadar da kolay bir iş değildir. Bu anlamda eski yapıların atomize edilmesi ve yeni bir formun daha ileri bir öncü örgüt biçiminin ortaya çıkarılmasının kendisinin de bir alt üst oluşu kapsadığını söylemeliyiz.

YENİ KADINLAR

I.BÖLÜM:

Tarihten Güncele

Literatürümüzde uzunca bir süredir yer alan ve pek çok yazıda açıklanan "yeni kadın" kavramı olarak ilk kez A. Kollontay'ın "İşçi Sınıfı ve Yeni Ahlak" yapıtında rastlıyoruz. Dolayısıyla, konu üzerinde duracağımız bu yazının bu bölümünde bir kavramdan öte, bir olgu olarak yeni kadınlardan söz edeceğiz ve kaynak olarak da Kollontay'a başvuracağız.

En genel tanımı çıkarabileceğimiz bir pasajı alalım önce; "Abartılmış duygulanma yerine disiplin, boyun eğme ve kişiliksizlik yerine özgürlük ve bağımsızlığa değer verme, sevdiği erkeğin görüntüsüne girmek ve onu yansıtmak için saf çabalar yerine kendi kişiliğini kanıtlama, ikiyüzlü 'namus' yerine yeryüzü sevinçlerindeki haklarını isteme, sonunda, aşk hikayelerinin yaşam içinde sınırlı bir yere koyma, yeni kadının uğraşları bunlardır. Önünüzde duran, erkeğin gölgesi durumundaki kadın değil, kendinde bir kişilik olan yeni kadın."*

Kollontay yukarıdaki tanımı, kapitalist düzenin bağrında kadın cinsin yaşadığı evrimi inceleyerek elde ediyor. İnceleme o günün edebiyat ürünlerindeki kadın kahramanlarla başlıyor. Daha sonra da yaşayan tiplerin incelenmesiyle sürüyor. Burada da değişik toplumsal kesimlerden kadınlar; yazar, şair, işsiz-serseri, hayat kadınları ve pek çok da işçi kadınlar incelemenin konusudur.

İncelemeye konu olan örneklerde eskiye ait önceki toplum biçimlerinde yaşamış, eve ve ev ekonomisinin dar çemberine sıkışmış kadınlarla bu yeni kadın tipleri arasında esaslı farklılaşmanın olduğu ortaya çıkıyor. Farklılaşmanın alanları ve biçimleri eski kadın tiplerine yeni tiplerin karşılaştırılmasını ortaya çıkarıyor. Önce bu farklılıkları ele alalım;

Eski kadınlar duygusal, yenileri ise duygularını yenmeyi biliyorlar. Eski kadınlar eve, kocaya ve çocuklara bağımlı, toplum içinde özellikle kocanın bir yansıması. Yenileri, tam tersine, kendi ayakları üzerinde duran, bağımsız kişilik sahibiler. Eskiler, koca ve toplum baskısına boyun eğen, toplumun kendisine verdiği rolü harfiyen yerine getiren, toplumsal ikiyüzlülüğün "namus" simgesi olmayı "kutsal" bir görev sayan kadınlar. Yeniler toplum ve koca baskısına başkaldıran, iki yüzlü namus bekçiliğini, geleneksel değer yargılarına ve "kaderi"ne boyun eğmeyi reddeden kadın tipleri (age.) Eskiler için kocayı "sevmek" bir görev olduğu gibi yalnızca toplumun ya da yasaların onayladığı evlilik geçerlidir. Yeniler içinse yalnızca sevilen erkek koca ya da nişanlıdır. Ve bu durumda, sevilen erkekle evliliğin toplumca onaylanması ya da yasalarca kabul edilmesi çok da önemli değildir. Eski tip için, koca sevgisi marazi bir sevgidir, bağımlılıktır. Yeni tip içinse sevgi; yaşayan, canlı, başta ve sonu olabilecek bir duygulanımdır. Eski tip ile yeni tip kadının mekanları da farklıdır. Eski tip kadın, birey-

sel yaşar, yani kendi evinde kocası ve çocukları veya büyük ailesiyle birlikte. Genelde dört duvar arasındadır veya çok dar bir çevre içindedir. Bu onu köreltmüş, "küçültmüş", edilgenleştirmiştir. Düşünüş tarzı da buna göre bireyseldir. Oysa ki yeni kadınlar, toplumsal yaşamın ve toplumsal üretimin içindedirler. Bu ortam onları üretken, aktif, yararlı kılmıştır. Onlar artık bireysel, aile çemberi ya da en yakın çeperi içinde yaşamadıklarından, düşünüş ve yaşam tarzlarında bireysellik yerine kolektifliğe, akrabalık ve eş ile ilişki tarzı yerine, arkadaşlığa, geniş açılı dostluğa bırakmıştır. Eskiler için özel yaşam herşeyken, yeniler için özel yaşam, toplumsal yaşamın bir parçasıdır yalnızca.

Eskiler için aşk, sevgi, bütün yaşamlarıdır. Eş ya da sevgiliyi yitirmiş olmak, ihanete uğramış olmak acıların en büyüğü, belki de en büyük bir yıkımdır. Yeni kadınlar için aşk ve sevgi, içinde bulunduğu toplumsal etkinliklerin bir parçasıdır. Dolayısıyla, eşin kaybedilmesi, bir aşkın bitmesi ya da ihanete uğramak, "savaşarak yenebileceği" zorluklar ve gerçeklerdir.

Eski tip kadın, bağımsız kişilik geliştirme olanağına sahip olmadığı gibi, onun yaşam koşullarında bağımsız bir kişiliğe de ihtiyaç yoktur. Örneğin ülkemizde şairin dediği gibi, onun sofradaki yeri, öküzümüzden sonra gelir. Onun için büyükleri (erkek olanlar) ne derse, o doğrudur. Kendine ait fikirleri olamaz, bir saygınlık beklentisi de yoktur. Ama yeni kadın da bağımsız kişiliğine ve kendi fikirlerine güven olduğu gibi buna karşı saygı beklentisi de vardır. Kendi benliğine, bağımsızlığına ya da fikirlerine karşı saygısızlık yeni kadın için kabul edilemezdir. Bu çizgiyi, özel yaşam alanında, duygular alanında, aşk ilişkilerinde de gerçekleştirebiliyorsa artık eski kadınla arasına büyük bir mesafe koymuş demektir.

Eski kadın için, biçim (düzene uygunluk), alışılmışı uygunluk önemlidir. Yeni kadın ise, artık biçimle, alışılmışla pek ilgili değil-

dir. O artık öze, geleceği kuracak olan unsurlara, niteliklere, ortaklığa dikkat eder ve önem verir. Bütün bu değişikliğe tekabül edecek yeni bir psikolojinin varlığını da yeni kadın hanesine kaydedelim.

Artık bütün bu değişiklikleri neyin sağladığı bir başka ifade ile değişimin temel devindirici güçleri nedir, sorusu gündeme girdiğine göre, şimdi de bunu yanıtlamanız gerekiyor.

Aslında konuya girerken, Kollantay'ın yeni kadın tipi tanımını kapitalist sistemin bağrındaki gelişmeden elde ettiğini söylemiştik. Yine eski-yeni karşılaştırmasını yaparken, iktisadi ve toplumsal yaşam koşullarına da yer yer değinmelerde bulunmuştuk. Yukarıdaki sorunun yanıtı da buradan çıkıyor: Bu değişim, maddi temelini kapitalizm koşullarında buldu. Yani yeni kadın, kapitalist ekonomi sisteminden doğmuştur. Niye böyle olduğunu anlamak için, önce çok özet şekilde biraz eskiye gidelim.

Analık hukukunun geçerli olduğu ilkel komünal toplumda özel mülkiyet, sınıflar ve sınıf devleti olmadığı gibi kadın erkek arasında da herhangi bir bağımlılık ilişkisi yoktu. Doğal olarak kadın erkek eşitti. Kadın cinsi, saygın bir konuma sahipti. Düzenleyici ve örgütleyiciydi.

İlkel komünal toplumun sonlarına doğru, yukarı barbarlık döneminde özel mülkiyetin doğuşu, kadın cinsin eski konumunu yitirmesine neden oldu. Analık hukuku yıkıldı, onun yerini, babası belli çocukların-yani birikmiş özel mülkün mirasına sahip olacak çocukların doğuşunu güvenceye (!) alan babalık hukuku geçti. Kadın cinsi artık, toplum yaşamında saygınlığının ve değerinin kalmadığı bir yaşam biçimi bekliyordu.

Sınıflı ve (devletli) köleci ve feodal toplum düzenleri kadın cinsinin aşağılanıp horlandığı, köle olarak alınıp satıldığı, eve ve kapalı ev ekonomisinin sınırlarına hapsedildiği uzun tarihsel süreçlerdir. Gerek kölelik iktisadi gerekse feodal iktisat, kadın

cinse bağımsız iktisadi etkinlik alanı sunmadığı gibi toplum, aile, siyaset, hukuk, kültür, din ve diğer bütün alanlarda ikincil unsur olmayı dayatmıştır.

Kadın cinsi yeniden toplumsal üretime, iktisadi etkinliğe (ve tabii giderek diğerlerine de) hem de kitlesel olarak katılma olanağını ancak kapitalizmde bulmuştur. Üretimin büyük ölçekli toplumsal karakteri, kadın cinsi de üretim sürecine artan oranda ücretli işçi olarak sokmakta gecikmemiştir. Yanısıra, kadın cinsin eğitimi, sanat ve kültürel etkinliklere ve nihayet siyasal alana girişi de giderek hızlanmış ve kitleselleşmiştir. Kadınlar artık ya kitleler halinde ücretli işçidirler, ya da eğitim görmüş bir meslek sahibi olmuşlar, bilimle sanat ya da siyasetle uğraşmaktadırlar. Artık kadınlar, erkeğe iktisadi bağımlılıktan kurtularak, iktisadi bağımsızlık koşullarını elde etmişlerdir. Doğal ki, bunu diğer bağımsızlıklar izleyecektir. Ekonomik bağımsızlık; işte diğer bütün değişimin itici gücü, maddi temeli elde edilmiştir.

Demek ki yeni kadın, "bir rastlantı olarak değil, belirli bir biçimde tekrarlanan gündelik olgu, kitle olgusu olarak fabrika makinelerinin cehennemi ulumalarıyla ve atölyelerin sirenleriyle doğdu." (age, s. 84)

Bütün diğer toplumsal kesimlerle birlikte yeni kadının tip olarak gözükebilmesi, ancak ücretli kadının işgücünün niceliksel satımıyla mümkündür. İlkel komünal, köleci ve feodal toplumlar ve nihayet kapitalist toplum düzenleri her biri, kendi koşullarının ürünü kadın tiplerini yaratmıştır. Yani kadın tipi, insanlığın ekonomik gelişimiyle bağımlılık içindedir. Ekonomik koşulların değişimi ve üretim ilişkilerinin evrimiyle, kadının durumunda da bir değişiklik olmuştur.

Yeni kadın tipinin oluşumu, maddi koşullarını, ücretli (kafa ve özellikle kol) emek sisteminin varlığında buldu. Ama bu değişim hemen ve birdenbire olmadı. Kapitalist üretim süreci, Batı'da Avrupa'da, Kuzey

Amerika'da kadın işgücüne gereksinim duydukça fabrikaları, işlikleri ve tarım plantasyonlarını giderek daha fazla kadın işçiyile doldurdu. Artık "dışarı"da çalışan, işgücünü bir ücret karşılığı satan kadınların sayısı milyonlarla ölçülmeye başladı. Bu, "bağımsız kadınlar ordusunun, ... tarihin şimdiye kadar henüz görmediği büyük yürüyüşü"ydü (age.).

Kapitalist ekonomi, "yüzyıllar boyunca kadını eve, besleyici erkeğe bağlayan, onu zincirleyen paslı demirleri çözüyor", onu sokağa ve üretime sürüyordu. Böylece kadın, evdeki bağdan, "besleyici"ye sırtını dayamaktan kurtuluyor, ama bu sefer de ; "sermayenin ekonomik bağımlılığı düğümüyle kuşatılıyordu". Dahası; kapitalizm cangılı kadını, yoksulluk ve açlık tehdidi altında eve ve kocaya "sığınma" olanağından koparıyor, alışılmış "baba ya da koca desteği olmaksızın yalnız başına kendini kanıtlamayı öğrenmeye mecbur" bırakıyordu. Tabii sayılan koşullarda artık erkek de "eski" erkek değildir. Kapitalist üretim onun karşısında, fabrikada işini, evde eski otoritesini tehdit eden bu yeni kadını çıkarmıştır. Aynı şekilde, aile de "eski aile" değildir artık. Özel olarak proleter ordusunun evliliği, gerçek anlamıyla geleneksel evlilik ve aile birliği olmaktan çıkmıştır. Çünkü kapitalizm onun ana dayacağını, erkeğe üstünlük sağlayan mülk sahipliğini yıkmıştır.

Alt yapıdaki büyük dönüşüm kadın cinsin psikolojik/moral şekillenişindeki dönüşümü koşulladı. Kadın cinsin alışılmış özellikleri olan "pasiflik, itaat, yumuşaklık, yararsız ve hatta zararlı" hale gelmişti. Kapitalizmin, gerçekleri, artık insanlardan -tabii en başta ucuz ve uysal yeni işgücü ordusu kadından, "etkinlik (fiziksel ve moral sağlamlık), kararlılık, sertlik gibi şimdiye kadar erkeğin tekelinde değerlendirilmiş erdemler" istemektedir. Açıkcası, "yaşam ve sınıf kavgası alanına katılmış olan kadın silahlanmak, yaşamın sert ve anlaşılmaz istekleri ortamında hızla hazırlanmak zorunda kalmış-

tır.” (age s. 86)

Kuşkusuz kadın cinsi, bu yeni koşullarda bütün bir cins olarak ve tüm toplum kesimlerinde aynı oranda dönüşüme uğramamıştır. Toptan ve her kesim kadının aynı oranda dönüşüme uğraması, zaten kapitalizmin doğasına, eşitsizlik yasasına aykırıdır. Kapitalizm, kendi iktisadi gerçeklerine uygun olarak kadını ekonomik ve toplumsal yaşama katarak, özellikleri itibariyle erkeğe en yakın hale getirmiştir. Burada kapitalizmin gereksinimlerine ayak uydurabilenlerle uyduramayanların ayrışması görülmektedir. Çünkü kapitalizm, yine, doğası gereği kendisine gerekli olanı alır, gereksinimlerine uymayanı/zayıfı harcar. Gerek üst gerekse alt sınıflardan çalışan kadınlar arasında “en güçlüler, en dayanıklılar ve en disiplinliler” vardır. Bunlar öncülerdir. Zayıf ve edilgenler, “silahlanma” şansı yakalayamayanlar yine evin dört duvarı arasında kalmaya mahkum olurlar. Ev ve koca “sığınağı” bulamayan, zayıfları bekleyen ise, açık ya da gizli fuhuş ordusuna katılmaktadır. Bunlar “geride” kalanlardır.

Şimdi artık sorunun esasa ilişkin bir yönünü ele alabiliriz. Kadın cinsindeki bu değişim, baştan bu yana vurguladığımız üzere tıpkı kadın cinsin bir zamanlar köleleşmesinde olduğu gibi, yeni iktisadi koşulların ürünüdür; maddi temelini, itici gücünü oradan almıştır. Yani bu değişim, bazı kadınların kişisel çabalarının ya da iradelerinin ürünü değildir. Çaba ve irade ancak gerekli maddi koşullar varsa, süreci etkiler ve hızlandırabilir. Sorunun bu yanının doğru kavranması iki bakımdan önemlidir. Birinci olarak, kadın cinsin dönüşümünü bir kısım öncü kadının öznel çabasına bağlayan ve giderek dönüşümü, “zamansız eylemlere sığdırmaya çalışan öznelliğin” tespiti bakımından önemlidir. Bu, kapitalizm koşullarında “yeni”leşme hızının düşüklüğü ve kapsamının darlığını anlamak bakımından önemlidir. Zira kapitalizm, kadını toplumsal üretim sürecine sokarken, onu “özel” yüklerden, evin, kocanın ve çocukla-

rın bakıcılığı rolünden özgürleştirmemiştir. Aksine kapitalizmde kadının yükü iki katına çıkmıştır. Yani “yeni” kadın kimliğinin kazanımı en az kapitalizm kadar eşitsiz, zor ve sancılı bir sürecin ürünüdür.

Diğer taraftan, kadın cinsin toplumsal üretimle birlikte diğer süreçlere katılımını tam olarak sağlama yeteneğine sahip tek sistem komünizmdir. Alt evresi sosyalizm olan bu süreçte kadın cins, bir yandan toplumsal yaşama, üretime aktif katılımı artırırken, diğer taraftan “eski” ve “asli” yüklerden kurtulmaya başlar, ama bu birinciye göre çok daha zordur; tedricen, maddi koşulları oluştukça gerçekleşecektir. Sosyalist toplumdaki “yeni kadın” kimliği, kapitalizmle kıyaslanmaz ölçüde ileri ama yine de sınırlı olacaktır. Yaşanan sosyalizm deneyleri de bize bunu gösteriyor. Kuşkusuz ki sosyalizm komünizme doğru ilerledikçe bu sınırlılıklar giderek aşılacaktır.

Diğeri, kadın cinsin köleleştirilmesine karşı direnişinin çağlar boyunca sürdüğünü iddia eden feminist görüş açısının teşhisi bakımından önemlidir. Kuşkusuz kadın cinsin üyelerinin içinde aşağılanma, horlanma, toplum yaşamından dışlanma süreçlerinde, koca-efendi baskısına, dinlerin ve devletlerin yasaklarına karşı belli bir direniş olduğunu ya da olması gerektiğini var saymak doğrudur. Bu tıpkı “ezilmenin, sömürülmenin olduğu her yerde direnme de vardır” gibi bir doğrudur. Ama, kadının cins olarak ezilmişliğini anlaması ve buna karşı başlı başına bir mücadele hattına girmesi, kapitalizmden önce başlayamazdı. Çünkü, kadın ilkel komünal toplumdan sonra yeniden, kapitalizmle birlikte toplumsal üretim sürecine katılmış, toplumsal nitelikte işlerin ve “konum”ların sahibi olmuştur. Şimdi, artık bu yeni iktisadi-toplumsal konumların diğer uzantılarını; kişilik ve moral değerlerde somutlananlarını elde etmeye başlayacaktır. Bu ise, eski dünyayla, gelenek ve göreneklerle, din ve toplumsal kurallarla, koca-baba baskısı ve bağımlılığıyla yepyeni ve zorlu bir savaş

alanıdır. Ama dediğimiz gibi, bu savaşın başlayabilmesi için öncelikle tarihsel dönüşümün maddi koşullarının ortaya çıkması gerekirdi.

Kollantay'ın konu hakkında söyledikleri, kadın cinsinin dönüşümünde irade ile maddi koşullar arasındaki ilişkiyi kavramamızı kolaylaştırıyor; "yeni kadının, kendi bilincine varmış güçlü bireylerin kahramanca çabalarının ürünü olduğunu düşünenler hala varsa, ciddi olarak yanılıyor bu kişiler. Çünkü bu, bireysel irade sorunu değildir; kadın zihniyetinin, ruhsal ve duygusal iç yapısının dönüşümü, her şeyden önce ve özellikle toplumsal derinliklerde meydana gelmektedir. Açlık kırbacı altındaki işçi kadının varlığını kökten dönüşüme uğratan koşullara uyması orada oluşmaktadır." (age. s. 87)

Değişim ve dönüşüm, ilk önce işçi kadınlar arasında başlıyor. İşçi kadınlar kitleler halinde dönüşümün yoluna giriyorlar, çünkü; "taştan canavarın-kapitalizmin-egemenliği altında işçi sınıfının kadını, kendinde bağımsız bireyin bilincinin doğup güçlendiğini görüyor ve kendi gücüne olan inancı büyüyor". Bunu kapitalizm başarıyor. Gizli potansiyeli, bireysel irade adına var olan herşeyi açığa çıkarıyor ve işçi sınıfının milyonlarca üyesinin kendi ayakları üzerinde durmasını sağlıyor.

Kapitalizm, bütün insanlığı kendisiyle birlikte kurtaracak mezar kazıcısı proletaryayı yaratırken, aynı zamanda kadın cinsin köleliğini de insanlık tarihinden silip atması savaşının koşullarını yaratıyor. Çünkü o, "yüzbinlerce kadını aile yuvasından, beşiğinden koparıp alarak itaatkar ve edilgen yapıları, kocasına boyun eğen köleleri, kendi öz hakları ve çıkarları için savaşan bir orduya dönüştürüyor; başkaldırışı uyandırıyor, iradeyi eğitiyor. Kadının kişiliğini sağlamlaştırıyor, kanıtlıyor." (age, s. 87)

Yeni Kimliklerde Sınıfsal Ayrışma

Kapitalist üretim koşullarında yeni tip kadınlar, başlangıçta belirttiğimiz genel özelliklerle doğuyorlar. Ama, bu ilk doğuş anında bile değişik toplum kesimlerine aitlik, sınıfsal farklılaşma açık ve net gözlemlenebilmektedir. İşçi sınıfı saflarına katılarak "yeni" kadın kimliğini elde edenlerle, burjuva sınıfa ait olanların "yeni" kadın kimliği edinmeleri ve kimlik edinme eylemleri farklı serüvenlerde gerçekleşiyor.

Yukarıda da söylediğimiz gibi işçi kadın bu yeni kimliği "taştan canavarın örsünde" edinir. Kapitalist canavarın kendisini sürdüğü yeni iş alanlarında edinir. Ama bu, bireysel çabaların ürünü değildir. Ve bireysel olarak yeni kimlik sayesinde kapitalizmle başa çıkacağını sanmak, işçi kadın için sadece yanılgı olur. İşçi kadın, dönüşüm sürecinin daha başında kolektiflik duygusu, arkadaşlık, dayanışma duygusu edinir; tıpkı fabrikada patrona karşı ortak hareket duygusu edinen erkek işçiler gibi. Oysa ki, üst sınıfların kadınları, yeni toplumsal-iktisadi koşullarda yeni kimliği edinirken sınıfına ait olmayan kolektiflik ve arkadaşlık, dayanışma duygularını çok az edinebilirler. Burjuva-aydın kadınların bağımsız kişilik edinmişken bile niye bireysel kaldıklarının anlamı buradan çıkarılabilir. Kollontay'ın dediği gibi; "çalışan kadınları iki ana toplumsal sınıfa keskin çizgiyle ayıran temel duygu, düşünce ve heyecanlar" öncelikle bu temel üzerinde gelişir.

İki ana toplumsal sınıfa ait kadınlar, kendi yaşam mecralarında yeni kimliklerini edinirlerken temel sınıfsal farklılıklarını da derinleştirirler. Yani, başlangıçta bir burjuva "yeni kadın" kimliği vardır, bir de proleter yeni kadın kimliği. Bu iki "yeni" kimlik, eski tip kadından ayrılırken, bazı benzer özellikler oluştursalar da, zıt iki kutupta toplaşan sınıflarına ait özellikler edindikleri için giderek birbirlerinden uzaklaşırlar. Yaşam içinde, artık çıplak gözle görülebilen bu uzaklaşma sınıfsal temele oturan, ideolojik, siyasal alanla ve kavgadaki konumlanış

açısından da bambaşka dünyalara ve eylemlere denk gelir.

Kollontay bu iki kimlik arasındaki ortaklığı ve farklılaşmayı, kendi koşulları içinde şöyle tespit ediyor; "... farklı toplumsal katmanların yeni kadınları arasında bağ kuran şey eski kadından niteliksel ayrılıksa ve çalışanlar safına geçiş, aynı şekilde bütün kadınlarda bağımsızlığı geliştiriyorsa da sınıf farklılığı, kişilikleri güçlendirme ve ruhsal dünyaları genişletme suretiyle, çeşitli toplum tabakalarının kadınlarını daima artan biçimde birbirinden uzaklaştırıyor."

Bu iki kimlik, birbirine göre zıt kutuplarda duran iki ayrı sınıfa tekabül ediyor. İşçi kadınlar, evinin eşliğini aştığında kendini yalnızca toplumsal üretimde bulmuyor, aynı zamanda sınıflar savaşının ortasında da etkin bir konumda buluyor. Kendi sınıf ideolojisi, onun sınıf olarak kurtuluşu için olduğu kadar, cins olarak kurtuluşu için de büyük bir silah oluyor. Ama gelişme, burjuva kadın için böyle olmuyor. O, cins olarak aydınlanma içine girdiğinde, kişisel bağımsızlık kavgası başlıyor, ama sınıfsal konumu nedeniyle hem işçi kadından uzaklaşmış oluyor, hem de karşısında kurtuluşuna izin vermeyen burjuva ideolojisinin, kurumlarıyla köhneleşmiş eski dünyayı buluyor.

Velhasıl, her iki kadın da yeni koşullarda yeni kimlikler ediniyorlar, her ikisi de kendine özgü "başkaldırı" aşamasından geçiyor, -her ikisi de kişiliklerinin kanıtlanması için mücadele ediyorlar. Birileri bilinçli bir şekilde, "ilke" dolayısıyla (burjuva kadın-PD), diğerleri ise "ortaklaşa olarak, basit tarzda, zorunluluk olduğundan (proleter kadın-PD)." (age. s. 88)

İşçi kadının yeni kimlik edinme mücadelesi, proletaryanın sınıf ideolojisinde büyük bir silaha kavuşuyor. Onun yeni kimlik edinme mücadelesi sınıfının genel çıkarlarıyla uyum halinde geliyor. Yeni kadın kimliğinin bir parçası olan psikolojisi de işçi sınıfının ideolojisiyle ve ahlak ile uyumludur. Çünkü "iç dünyasında bağımsız ve özgün

olan yeni kadın tipi, işçi ortamının sınıf çıkarı doğrultusunda hazırlamakta olduğu ahlaka başa baş gelir. Toplumsal misyonunu tamamlamak için işçi sınıfının; edilgen, 'kadın erdemleri'ne sahip, evliliğin ve ailenin kişiliksiz kölesine değil, her türlü köleliğe başkaldırmış, bir yerde, bilinçli etken.. kolektifliğin ve sınıfın bütün haklarından yararlanan bir üyeye gereksinimi vardır." (age. s. 89)

Bu uyumu, yaşadığımız coğrafyada gerçekleşen grev ve direniş eylemlerinde görüp teşhis edebiliriz. Kuşkusuz bugün yaşayan örneklerde işçi kadının bağımsızlaşması, yeni kimlik edinme mücadelesinin önündeki engellerin çokluğu, değişim ve dönüşümü olağanüstü yavaşlatıyor. İşçi kadın her şeyi bir yana, yeni kimlik edinme çabasına girdiğinde en başta evdeki "patron"la savaşmak zorunda kalıyor. Ama evdeki, genellikle işçi ya da emeği ile geçinen "patron"dur. Kendisi de o durumuyla henüz sınıfının ideolojisi, ahlaki ve tavrıyla kuşanmış değildir. Çatışmanın nedeni tam da budur. Yoksa işçi kadının çarpışmak zorunda kaldığı şey, sınıfın tavrı, ideolojisi ve ahlaki değildir. Yani; işçi kadın edindiği yeni kimlikle, geleceği kuracak düzenin bir parçası haline geliyor. Onun için yeni kimlik, insanlığın altın çağa yürüyüşünün de bir belirtisi ve aracı.

Burjuva kadın için durum aynı değildir. O, kendi bağımsızlığı için mücadele ederken, "kadın tipinin yeniden eğitilmesine düşman olan kendi sınıfının ideolojisi engeli" ile karşılaşır. Burjuva sınıf saflarında kadının "başkaldırısı", o nedenle, işçi kadın kadar yalın, basit ve doğrudan değildir. Onun çatışması daha keskin karakterlidir ve göze çarpıcı biçimler alır. Bu, mülkiyet sahibi sınıfların, sermayenin tekeli, tekçi yapısı gereğidir. Burjuva kadının "bağımsızlaşması" burjuvazinin ahlakıyla da -tabii yazılı çizili ama uyulmayan ikiyüzlü ahlakı- örtüşmez. Bu yüzden burjuva kadın bu dolambaçlı dönüşüm yollarında daha "acıklı" dramlar yaşamıştır. Burjuva sınıfın yeni

kadınları, bu yeni kimlikleriyle, sadece ve sadece yine mensubu oldukları bu düzende elde edilebilir "eşit" haklar, az çok bir genişleme fırsatı yakalayabilirler. Bundan ötesi, kendileriyle birlikte kapitalizmin kaçınılmaz sonu beklemektedir. Açıkçası burjuva kadınların "yeni" kimliği eskimiş, kapitalizmle birlikte eski tarihin çöplüğüne gidecek bir "kimliktir".

"Yeni"nin İki Cephede Savaşı

Yeni kadınlar kapitalizmin bağrında kendileri özgürleşirken, "edilgen ve geri kalmış kız kardeşlerini ve yüzyıllar boyunca zincire vurulmuş düşüncesini de özgürleştiriyorlar". Öncü rol oynayarak henüz bu yola girmemişleri de sarsıyor, onları saran zincirleri parçalamalarına, dogmaları yıkmalarına yardımcı oluyorlar. Ancak şu olgu gözden kaçırılmamalı. Yeni kadın, yeni bir kimliktir, ama her yeni gibi, doğum izlerini, doğduğu ortamın etkilerini taşır.

Kapitalizm koşullarında işçi sınıfı saflarında ya da ezilen sınıfların saflarında "yeni kadın" kimliğini "saf", "arı" yalnızca kendisinden ibaret bir halde bulamayız. O da eskiyle içiçedir, eskinin unsurlarıyla yeninin, gelişenin unsurlarını bağrında toplar. Ve bu yüzden yeni kadın, dış dünyayla; iktisadi, toplumsal, siyasal, ahlaki, kültürel vb. engellere karşı mücadele yanında, kendindeki "eski" ye karşı da kıyasıya bir mücadele içindedir. Savaşın bu ikinci cephesi, daha gizli, örtük ve çok dolambaçlıdır; bu nedenle daha da zordur.

Yeni kadın kimliği, birinci cephede maddi koşullar oluşturduğunda doğdu. Ama ikinci cephede mücadele ile yan yana doğdu. Bu ikinci cephe "bilinç ve irade" unsurunun devreye girişiyle birlikte vardır. Ve ancak o durumda, birinci cephe üzerinde hızlandırıcı etkide bulunabilir. Eğer, yeni kimlik edinmenin maddi koşullarının oluşumu, "bilinç ve iradeye" rolünü oynayabileceği alan sunulmuyorsa o zaman "yeni kadın" kimliği, büyük kahramanlıklar, büyük acı ve özverilere rağmen başarılı olamaz.

Yeni kadın kimliği özgürce gelişme ve bütün boyutlarıyla gerçekleşme olanağını ancak, bizzat kendisinin de kurucusu olduğu, "yeni dünya"da, eski kimliği yaşatan koşullar tümüyle ortadan kalktığında bulacaktır. Yani, kadın köleliğinin ilk koşulu olan özel mülkiyetin, giderek sınıfların ortadan kalktığı, sınıf farklarının silinişinin gerçekleştiği ve devletin son bulunduğu, dinler ve diğer her çeşit köleleştirici toplumsal kurum gibi önyargı "eski"ye ait her şey ortadan kalktığında; bir başka ifadeyle zorunluluklar aşıldığında, büyük özgürlük aleminin insanları; kadınlar ve erkekler, yeni erkek ve yeni kadınlar, yani, yeni insanlar ortaya çıkacaktır.

Bu tarihsel yürüyüşün ilk adımı olan sosyalizmde yeni kadınlar, yeni insan tipinin yarısı olarak "eski"ye karşı dışta ve iç dünyada zafer kazanmış bir kaç kuşakta gerçek haline geldiler. İnsanlık, Rusya'da Ekim Devrimiyle başlayan süreçte devrimci dönüşümlerin bir ayağını, kadın erkek ilişkilerinde dönüşüm ve kadınlarla erkeklerin yeni kimlik edinmelerini tanıdı ve sevdi. 50 yıla sığan bu ilk toplumsal deney, yeni kadın tipinin kitlesel olarak gerçekleşmesinin yolunu gösterdiği gibi sorunlarını ve zorluklarını da tanıttı. Gerek kendi coğrafyamızda kapitalizmin koşullarındaki gerçeklik, gerekse Ekim Devrimi'yle açılan süreçte yaşanan deneyler ve elde edilen sonuçlar iyice kavranıp özüm-sendığında, yeni kadın kimliğini, bugünden "bilinç yoluyla" elde etmek savaşı o kadar kolaylaşacaktır.

Yeni kadın kimliğinin en ileri, tutarlı temsilcisi proletaryadır. Proletaryanın ideolojik-siyasal kimliği, azami hedefi, insanlığı kapitalist özel mülkiyet dünyasından kurtaracak tek sınıf olması, doğal olarak proletaryanın davasıyla kaynaşan komünist kadını "yeni kadın" tipinin sonuna dek en tutarlı temsilcisi yapmaktadır.

Burjuva kadın tipinin "yeni kadın" kimliği kapitalist çürümenin bir parçası olarak

çürümüştür.

Genel bir olgu olan devrimci-demokrat kadın yeni kadın tipinin bir kategorisi olarak, politik bakımdan küçük burjuvanın tarihsel olarak devrimci rolünü tüketmesine bağlı olarak tükenecektir, kapitalist gericiğin bir parçası haline gelecektir.

Demek ki, insanlığı "büyük uyum dünyasına taşıyacak, sonuna dek devrimci ve tutarlı tek kimlik proletaryanın sınıfsal kimliğidir, bu kimliğin bir parçası bilinçli temsilcisi olan komünist yeni kadın kimliğidir.

II. BÖLÜM: YENİ KADIN TİPİ VE YENİ KİMLİK SORUNLARI

Güncelden Yarına

Kapitalizmin bağrında işçi ve emekçi kadınların saflarında oluşan yeni kadın kimliği, bu ilk haliyle kendiliğinden sürecin ürünü, doğal olan bir gelişmedir. Yani "basit tarzda, zorunluluk olduğundan" dolayı proleter kadın bu kimliği edinmiştir. Tıpkı, kapitalizmin asal ürünü olan işçi sınıfının kapitalizmin mezar kazıcısı, geleceğini kuracak güç olması gibi "zorunlu" bir gelişme. Bir başka ifadeyle, henüz bilinç unsurunun devreye girmesiyle elde edilmiş az çok istikrarlı bir mücadele sürecinin hedefleri belli bir konumlanışı değildir bu. Ama bu kendiliğinden ve "zorunlu" gelişme, tıpkı işçi sınıfının kapitalizme ve onun siyasal örgütlenmesine karşı mücadeleye girmesi ve sınıf bilinçli çizgide bağımsız siyasal örgütlülüğünün gelişmesi gibi, yeni kimlikli işçi kadın da bu süreçlerin bir parçası haline gelmiş ve yeni kimliğini pekiştirmiştir.

Buradan şuna varabiliriz; Yeni kadın kimliği bilinçli ve planlı bir eylemin içinde gerçek içeriğine ve boyutlarına kavuşur. O yüzden de toplumsal ve siyasal süreçler içinde bu kimliğin hakkını vererek taşımak, ancak sınıf savaşımının içinde olanaklıdır. Zira bugünkü "yeni kadın" kimliğinin geleceğin, sosyalizmin (ve nihayet komünizmin) kurucusu olmasından söz edilecekse kapitalizm başlangıcında, "doğal, basit ve zorunlu"

olarak doğmuş bu kimliğin, gelecek projesiyle, ideolojik, pratik-siyasal ve hatta örgütsel olarak birleşmesi gerekir.

Dünya çapında 150 yılı aşan sosyalizm mücadelesi hatta devrimci her atılım dönemi ve ulusal kurtuluş hareketleri bir bakıma baştaki "doğal ve zorunlu" yeni kimliğinde gelişme, kendini "bilinçli" oluşturma ve bütün bu süreçlerde gerçek rolünü oynamaya macerasıdır. Devrimci savaşların içindeki kadın tipleri, sosyalizmin Rusya (ve çevre ülkelerinde) ilk 50 yıllık deneylerinin içinde bizzat kurucu ve yaratıcı unsurlar olarak yer almış olan öncü kadınlar, her zaman ve her süreçte yeni kimliği gerçek içerisine ulaştırmış, bilinçli bir yön vererek tarihsel misyonunu oynamasını sağlamıştır. İşçi, emekçi ve aydın kadınlar, kapitalizmin yıkılışı ve sosyalizmin kuruluşu ve geliştirilmesi süreçlerinde büyük özveriler ve yaratıcılıklarıyla yer almışlardır.

Günümüzde ve coğrafyamızda da aynı şey geçerlidir. İşçi sınıfı ve emekçi katmanların savaşımının yükseldiği her adımda ve her alanda, "geleceğin kurucu nüveleri" yeni kadın kimliklerine rastlanır. Bunlar, "doğal ve zorunlu olarak" yenilemiş kimliklerin en ilerilerine, en bilinçli ve gelişkin olanlarına sahiptirler. Daha çok "eski" dünyadaki eylemleri ve yaşamlarıyla "yarın"ı hazırlarken de, bir ölçüde "yarın"a aitler.

Kürt Kadının "Yeni" Kimliği

Ulusal başkaldırı içindeki Kürt ulusunun kadınlarına bakalım. Sürmekte olan ulusal devrim, Kürt coğrafyasını altüst etmekle kalmadı. Kürt toplum yaşamını da derinliklerine kadar sarstı. Sarsıntılar en şiddetli halini kadınların değişen durumunda hissettirdi. Daha çok feodal, ataerkil aile ve aşiret ilişkileri içindeki "köle" olan Kürt kadının yerinde bugün yeller esiyor. Kürt kadını kitlesel olarak kendisini çevreleyen çitleri bir bir yıkararak savaşın içine girdi. Gerilla oldu, komutan oldu, şehit düştü. Şehit anası veya eşi, kontra cinayetlerinin mağduru, sokak savaşlarının neferi oldu.

Kürdistan dağlarından batının metropollerine, Avrupa kentlerine kadar Kürt kadınları kitlesel olarak savaşın bir parçası oldular. Onların katılımı ulusal savaşı derinleştirirken hedeflerini genişletti ve ulusal kurtuluşu ivmelendirirken gelecek projesinin toplumsal içeriğini de zenginleştirdi.

Kürt ulusal başkaldırısı bütün halk devrimlerinin genel yasalarını doğrularken birkez daha, "kadınlar katılmadan hiçbir siyasal/toplumsal hareket başarılamaz" belgisini gerçek kıldı. Diğer yandan, Kürt kadınlarındaki değişim de bugünkü boyutları ne olursa -ulusal başkaldırının ürünüdür. Yani yukardaki belginin diğer yarısı "devrim olmadan -bu devrim henüz ulusal bir devrim olması nedeniyle, kadınların kurtuluşu açısından sınırlı bir gelişme olsa da- kadınlar kurtulamaz" da gözlerimizin önünde, yanı başımızda ve içimizde gerçek haline geldi. Batı'da ve Kürdistan coğrafyasında bu süreç devam ediyor.

Yazının başlangıcında saydığımız yeni kadın profilinin pek çok unsuru, dahası siyasal ve örgütsel süreçlerin değiştirici, derinleştirici etkisi nedeniyle zenginleşmiş olarak, canlı organizmalar olarak mücadele içindeki Kürt kadınında toplanmıştır. Ama, siyasal-toplumsal gelişmenin kendine özgü özellikleriyle biçimlenip kalıba dökülerek, kendine özgü çehre ve çerçeve edinerek. Ulusal hareketin özellikleri, Kürt toplum yapısının özellikleri, bugünkü koşullarda olabilecekleri ölçüde bu yeni kadın kimliğinde yerlerini aldılar. Özellikle düne ait, yani eskinin izleri ve kimi belirgin unsurları, bugün için yeni kimliğin yanında ve hatta içinde yerlerini koruyorlar. Kuşkusuz bu durum değişecek ve eskinin izleri yeni toplumsal ve siyasal süreçlerde tedricen yok olacaktır.

Ulusal devrimin bugünkü süreçte Kürt kadınında yol açtığı değişim ve yeni kimlik edinimi tarihsel benzerleri gibi iki ayrı yoldan, iki ayrı çizgide gelişti. Birincisi ve asıl olanı, geleceğin tohumlarını taşıyan, ulusal

devrimci savaşımın içinde ve en yakın çerperinde gerçekleşenidir. Bu, kitlesel olan ve sürece damgasını basan değişim modelidir. Yukarıdan beri anlattığımız da budur.

Diğeri, Kürt toplumunda gerçekleşen ulusal uyanışın ve başkaldırının, aynı zamanda Batı'daki kapitalist yaşamın yan ürünü olarak ortaya çıkan, "yeni" kimlik; Kürt feminizmi diyebileceğimiz, kendi ifadeleriyle "bağımsız kadınlar" kimliği ve etkinliğidir. Doğası gereği bu da özellikle bu coğrafyada yeni bir kimliktir. Ama, mevcut durumuyla burjuva "yeni" kadın kimliğinin Kürt versiyonudur. Kendini tanımlayışı, eylemleri ve etkinliği ile Türk feminizmiyle esasta aynı çizgide bulunuyor. Kuşkusuz, ezilen sömürgeci baskı altındaki bir ulusa ait olmak ve hem de ulusal başkaldırı koşullarında oluşmak, onda, Türk olandan farklı öğelerin birikmesini de sağlıyor. Bundan dolayı, Türk feministlerinin bir parça daha ilerisinde yer aldığı gibi biraz daha fazla ilerici rol oynamaya aday. Yine, gündemi bir parça daha siyasal ve toplumsal karakterde; "özel" gündemi daha sınırlı. Ancak burjuva toplumda ve burjuva sınırlar içindeki her "yeni" kimlik gibi bu da geçici bir "yenilik", barutunu hızla tüketmeye aday ve "eski"nin içinde kalmaya mahkum bir kimlik. Bu kesim, yeninin, geleceğin unsurlarını taşımadığı gibi geleceğin kurucu unsurlarının burada barınması olanaklı da değildir.

Batı'da "Yeni Kadın" Kimliğinin Bugünü

Batı'da işçi sınıfı saflarında her zaman ve her dönem yeni kimlikli kadınlar olmuştur. Kapitalizmin gelişim çizgisine bağlı olarak artan oranda kadın fabrikalarda, işliklerde ve giderek devlet dairelerinde işe sürülmüştür. Özellikle '50'lerden itibaren Batı'da hızlanan işbirlikçi kapitalist gelişme, kadınların artan oranda üretime katılımını sağladı. Bu beraberinde kadınların sınıf mücadelesi alanına girişini de hem nicel olarak artırdı hem de nitel olarak güçlendirdi. '80 sonrası iktisadi durum, artan yoksulluk, kadınların istihdam edildiği sektörlerde

genişleme kadınların üretim süreçlerine katılmasını özel olarak artırdı.

Sınıfın üyesi olmak, sınıflar savaşımı arenasında bulunmak için bir ön koşul. Bu ön koşulu yakalayan kadınların, kendiliğinden "basit tarzda ve ortaklaşa olarak" ve tabi zorunluluktan yeni kadın kimliğini geliştirmesi olanaklı. Ancak bu olanak bizim coğrafyamızda, işçi sınıfının devrimci hareketinin dalgalar halinde yükseldiği ve hatta devrim girişimlerinin yaşandığı, öncesinde burjuva devrimlerinin yaşandığı Batı-Avrupa ve Amerika gibi ülkelerin işçi ve emekçi kadınlarıyla kıyaslandığında, çok daha "sınırlı"dır. Bu coğrafyanın bütün özgünlükleri; kapitalizmin gelişme derecesindeki zayıflık, feodal kalıntıların özellikle üst yapı kurumlarında ve ailede feodal yapının güçlü kalıntıları, yığınların burjuva devrimlerin okulundan geçmemişliği ve daha bir dizi neden, kadınların konumlarında başka halklara ve coğrafyalara göre geriliğine yol açmıştır. Bundan başka sınıf mücadelesinin kapsamı ve içeriğiyle ilgili darlıklar, istikrarsızlıklar her zaman kadınların durumlarında ve kendi gelişmelerinde köstekleyici etkenler olmuştur. Aile, yasalar, islam dini, gelenek ve göreneklerin güçlü baskısı, yeni kimliğe en yakın kadınların bile gelişmeleri önünde birer büyük engel ve kadınların üzerine çöken birer kabus.

Genel olarak bu olumsuz çerçeve içinde, ne zaman ezilenleri antifaşist özgürlük mücadelesi ve özel olarak işçi sınıfının ekonomik ve politik hareketi güçlü bir dalga halinde yükselişe geçmişse kadınların durumlarında da önemli değişimler yaşandığı görülmüştür. Örneğin '60 ların ikinci yarısı, '70'ler ve '89 sonrasında günümüze kadar süren başlıca üç devrimci ve anti-faşist yükseliş döneminin her birinde, değişen boyutlarda işçi ve emekçi kadın kitleler halinde kavgaya, kavganın en önüne fırlayarak konumlarını ve kimliklerini değişime uğratmışlardır.**

'90'lardaki dalga, yeni kimliklerini kuşanan binlerce işçi ve emekçi memur kadını yarattı. Aynı şekilde mücadelenin bütün diğer alanları kadınların en militan kavgacılıklarına tanıktır. 12 Eylül faşizmine karşı cezaevlerinin kapısı önünde direnişi ilk ören tutuklu yakını kadınlar, kaybolanların hesabı için faşist diktatörlüğün yakasına yapışan analar, eşler; sınıflar mücadelesinin yeni kuvvetleri, yeni kimlikli kadınları oldular. Özellikle bu dalgada ortaya çıkan ve örnek olan bu kadınlar için yaşam bütün boyutlarıyla değişti. Eskinin boyun eğen ev kadınları, toplumun ve yasa düzeninin istediği gibi yaşayan kadınlar burada, bu eylemlerin içinde yok oldu gittiler. Her yaştan ve her meslekten ya da kimliksiz, mesleksiz, işsiz, ekonomik bağımsızlıktan yoksun bu kadınlar yeni kadın kimliğinin bugünkü koşullarda gerçekleşebilecek en geniş boyutlarına, tıpkı işçi kadınlar gibi "doğal olarak, zorunluluktan" ulaştılar. Bu değişimleriyle, yine aynı doğallıkla kendilerinin gerisinde kalan "kız kardeşlerini de zincirlerini parçalamak için" uyardılar.

Konuyu genel istatistiki bilgilere dayalı olarak anlatmak gerekli değil. Toplumsal ve siyasal yaşamın seyri içinde bütün alanlarda "taştan canavarın örsünde eğittiği" işçi ve emekçi kadınlar bakımından, bu coğrafyanın yeni kimlikli kadınları olmak için yaşamın kendi seyrinde onca engele rağmen alınan mesafe hiç de küçümsenemez. Yine de yürümesi gereken uzun bir yol var.

Öndekiler; Sosyalist Kadınlar

Yeni kadın tipinin mevcut koşullar içinde en gelişkin örneklerine baştan itibaren belirttiğimiz gibi mücadelenin safları arasında rastlayabiliriz. Bakışlarımızı mücadele alanına, örgütlü savaşın saflarına yöneltirsek, orada, düzene ve devlete karşı savaşın içindeyken ezilen cinsin üyelerinin büyük değişimler yaşadıklarını görürüz.

Söz konusu yeni kadınları diğerlerinden adamakıllı farklılaştıran koşullara sahip

olduklarını teşhis etmeliyiz öncelikle? Nedir bunlar? Kavga özgürleştirir, kavgaya bütün varlığıyla atılan bu kadınlar ilk elde önemli bir "özgürlük" alanı elde ederler. Aile bağlarının sınırlayıcı ve ezici öğelerinden kurtulmuş olmak, devlet ve düzenin yasa ve kurallarıyla köprüleri atmış olmak, sürekli ve sistemli eğitici, dönüştürücü ve geliştirici bir mücadele içinde ve örgütlü yaşam atmosferinde olmak, kocaçocuk-ev işi çemberine takılmamak; işte size, başka hiçbir toplumsal katmanın sahip olmadığı ve olmayacağı "özgürlük" alemi.

Yeni kadın tipinin en ileri örnekleri olan bu kadınlar genellikle sosyalist ya da devrimci-demokrat siyasal kimlikleriyle, yeni kadın kimliklerini birlikte oluştururlar. Birçoğu yaşamlarının önceki süreçlerinde bağımsız kişilik ve bağımsız hayat tarzı elde etmek olanağı bulmuşlardır. Bu sayede; bağımsız tavır takınabilme inisiyatifi, düzenleyici ve örgütleyici yetenekler, hayatı bütün süreçlerinde özgürce yaşama alışkanlığı, yırtıcı ve yaratıcı özellikleri kazanmışlardır. Mücadele saflarında aktif olarak atılmalarında bu tip özellikleri edinmiş olmalarının küçümsemeyecek öneme sahip olduğunu da söyleyebiliriz. Şimdi, bütün bu özellikleri, toplumsal özgürlük ve emeğin tam kurtuluşu için kavgada, üzerine basarak gelişeceği ve kavgayı büyüteceği artılar olarak kullanabilirler. Artıların yanısıra, en öndeki yeni kadınlar, toplumsal yapının ve toplumdaki yaşam tarzının eksiklerini de birçok boyutuyla yeni yaşamlarına taşımaktadırlar.

Önce şunu vurgulamalıyız, en öndeki yeni kadınlar yeni konumlarına "bilinç" yoluyla, aydınlanarak ulaşırlar. Çünkü onlar bu alanda da kendiliğinden sürecin bilinçli temsilcileridir. Yani onlar toplumsal etkinliğe katıldıklarında, tüm ezilenlerin kurtuluşu için yola çıktıklarında, yeni kimliğe ulaşırlar. Ama bu da birdenbire olmaz. Yeni, eskinin izlerini taşır ve eskiyle az çok çatışma halinde bulunarak, eskiyi tümüyle yenmeyi başarabilir. Biraz somutlayalım. Küçükbur-

juva bir çevreden gelen bir öncü kadın, ele alalım. Öncelikle küçükburjuva yaşam tarzının kazandırdığı alışkanlıklarla vuruşmak zorundadır. Herbiri mücadeleye zarar verecek, kişinin gelişiminde fren rolü oynayabilecek küçükburjuva alışkanlıklar hiç de küçümsenemez. Aşırı duyarlılık, daha doğru bir tanımlamayla küçükburjuva duygusallıkları, kendi gücüne güven eksikliği bunların başında gelir ve en yaygın özelliklerden sayılabilir. Kendini eleştirmede tutuculuk, zaafı ve eksikliklerle savaşıma kararsızlığı önceliklere eşlik ettiğinde, durum daha da vahim hale gelmektedir.

Pek çok örnekte görülüyor, yeni kadınlar yeni kimliklerin kimi temel özelliklerini çok zor ediniyorlar. Genellikle siyasal savaşım içinde bağımsız kişilik edinme ve kendine ait fikir sahibi olma ve bağımsızca yön tayin etmek de zayıflıklar gösteriyorlar.

Yaşamın ve mücadelenin değişik kesitlerinde ortaya çıkan pekçok türde hata ve zaafardan en önemlilerini seçerek ele almak, yerinde olacak.

Yaşanmış örneklerden bilinir, kadın militanların yeri, daha çok birlikte olduğu erkek militanla paralel gitmeye başlar. Belki öncesinde "bağımsız" bir konum vardır, ama bir erkek yoldaşıyla yaşamı paylaştığında adeta kendi konumunu unuttur, kendini bu "yeni ilişki" ile özdeşleştirmeye, onun yansıması gibi olmaya başlar. Belki de, mücadeleye başlarken hiçte olmayan konum kaymaları başlar. Her şeyi eşyle, sevgiliyle, tabi daha sonra eğer olursa, çocuğuyla birlikte düşünmeye başlar.

Erkek mücadeleyi bir nedenle terkederse hemen arkasından gitmeye hazırdır. Ya hemen onu izler ya da gitmek için bir neden, bir yol aramakta, ilk uygun zamanda pratiğe uygulamaktadır. Böylece; hayatın bütününe devrimci bakış zayıflıyor, aşk ya da evlilik, yaşamın yalnızca bir parçası, bir alanı olmaktan çıkıyor, yaşamın başlıca amacı haline geliyor. Hiç değilse mücadele yaşamıyla olan bağlantısında olumsuz

yönde bu tür bir değişiklik, bu alanda bir çözülmenin başlangıcı olabiliyor.

Ya da aynı durum, birgün çocuk sorununda ortaya çıkıyor. Önceki süreçte profesyonel devrimci olan pekçok kadın, çocuk yapınca ve tabiki toplumdaki genel uygulamanın bir devamı olarak çocuğa kadın "bakmakla yükümlü" hale geldiği için de gerilemeye başlıyorlar. Bu duruma yani çocuk bakımından kadının sorumlu olmasına karşı bilinçli ve etkili mücadele geliştirilemediğinde de eski konulardan savrulmalar ve hatta sıradanlaşma hiç de azımsanmayacak düzeyde rastlanan olaylar olarak ortaya çıkıyor. Kaldı ki doğan bu yeni durum, yalnızca fiziki koşullarda bir değişiklik olmakla kalmıyor. Duygu ve düşüncelerde yıpranma, özgüven ve kendine saygıda zayıflama, yaşam tarzındaki fiziki değişiklikleri izlemektedir.

Kadın militanların bu çembere sıkışıp kalmaları, onların mücadele yaşamında çok özgün, belki de kendi koşulları içinde en zor sınavdır diyebiliriz. Onu yeni ve öncü yapan özelliklerle, eskiyen kadın kimliğine ait özelliklerin çatışması nasıl sonuçlanacak? Militan bir kadın yeni kimliğiyle ileriye mi yürüyecek, eskiye, eski kimliğine geri mi dönecek? Yaşamın doğal evrelerini, yani evlilik, çocuk gibi şeyleri kendi doğallığı içinde yaşamak, sınıf mücadelesindeki konumlanmaya aykırı hale gelebiliyorsa, bu iki seyir birbiriyle çatışabiliyorsa, ortada çok önemli bir sorun var demektir. O da şu, aslında bilinçli ve kararlı, istikrarlı bir savaşçı için, kavgaya katılımın önünde hiçbir şey engel haline gelemez, gelmemelidir. Yani diğer insanlar gibi komünistler de aşık olurlar, evlenir ve çocuk sahibi olabilirler. Normal olan; yaşamın bu bölümüyle kavganın gereklerinin çatışır hale gelmemesidir. Ancak, üzerinde durduğumuz gibi bu tür çatışan haller çokça yaşandığına göre, sorunun ne olduğu üzerinde durulmalıdır. Şu açık, bu tür sorunlarda fizik/maddi koşullar bir etkidir. Ama esası buradan kaynaklanmıyor. Asıl olan, yeni konumu ve

yeni kimliği, hiçbir engele takılmadan maraton koşucusu gibi sürdürecektir bilince sahip olunup olunmadığını, kafaların bütün zorunlulukları aşarak kelimenin gerçek anlamıyla özgürleşip özgürleşemediğini sorgulamak gerekir. Olumsuz örnekler, sorgulamanın olumsuz hanesindeki olguların göstergeleridir.

Kuşkusuz biz sorunu kadın militanlar açısından tartışıyoruz, onların içinde hareket ettiği koşullar ne kadar elverişli ya da eşleri başta olmak üzere, örgüt yaşamının bu tür sorunlarda ne ölçüde kolektivize olduğu hiç de önemsiz olgular değildir.

Genel eğilimin dışına çıkabilen kadın militanlar yok mu? Elbette öteden beri var ve giderek sayıları ve kavga saflarındaki oranları artıyor. Yani gerek eş ilişkisinde ve genel olarak özel sorunlarına yaklaşımda, gerekse çocuk sorununda, yeni kimliğine, öncü misyonuna sadık kalan pekçok devrimci ve komünist kadın var. Bunlar öncüler içinde de "en öndekiler". Şu da bilinmeli; "en önde" olmak ve ele aldığımız konular bakımından konum kaymalarına karşı direnebilmek hiç de kolay değildir, denilebilir ki, büyük özveriler gerektirmektedir.

Saydığımız dezavantajlarına rağmen az sayıda olsa da sosyalist kadın dimdik ayakta ve ileriye doğru gidebiliyorlarsa, aynı düzeydeki erkek yoldaşlarına göre iki misli enerji ve irade sarfettikleri içindir. Zira karşılaştıkları sorunları aşmak, devrim ve sosyalizm davasına hizmette en ufak bir geri kalmaya meydan vermemek için buna mecburlar. Tuhaf gerçek şu ki, kadınlar erkek yoldaşlarına (ve tabii eşlerine) göre iki misli enerji ve irade sarfetmek zorundadırlar. Tıpkı bir kadın işçinin erkek işçiye (ve eşine) göre bir fabrikada ve bir de evde olmak üzere iki vardiyası olması gibi. Sekiz artı sekiz, toplam onaltı saat çalışmak zorunda olması gibi bir durumdur bu. Kadın militanın eğer yaşamında çocuk gibi yeni bir unsur varsa, çalışmasını iki katına çıkarması gerekiyor. Bu gerçeğin bilincinde

olmak ve bizzat bu durumun değişmesi için, yükü tek başına omuzlamamak için çok zorlu bir mücadele vermek; devrimci ve sosyalist kadınların izleyeceği yol bu olmalıdır. Yoksa, duruma boyun eğerek, "buraya kadarmış" deyip gerilere savrulmak, işten bile değildir.

Bir başka sorun evlilik ve eş seçimlerinde, evliliğe karar vermede ortaya çıkıyor. Daha çok kadın militanlarda, özellikle mücadele yeni giren devrimcilerde sıkça görülen bir durum şu; duyguları, beğenileri yeterince ölçüp biçmeden, gerekli testlerden geçirmeden, karşısındakinin ilgisinden çok çabuk etkilenecek acele bir şekilde evlilik kararı almak; ya da ilgi duyduğu veya belki de aşık olduğunu düşündüğü kişiyi çok fazla tanıma çabasına girmeden, duyguları, yeni bir yaşamı ve yeni zorlukları akıl süzgecinden geçirmeden, isabetsiz ve aceleci seçim yapmak; başlıca hatalı tutumlar. Bir başka ifadeyle, mücadelenin başka herhangi bir sorununda gerçekleşebileceği gibi yüzeysellik, acelecilik ve dış etkilere "hesapsız" açıklık, sonu hüsrarla biten adımların atılmasına kolaylıkla yol açabiliyor. Bütün durumlarda, biriyle yaşamı ve sevgiyi, herşeyiyle paylaşmanın 'artı'ları bir süre için yeni beraberliği sürdürmeyi sağlıyor. Ancak geçen zaman içinde 'artı'lara dayanarak eksilerle bilinçli bir savaşıma girilemediğinden, hatta çoğu kez böyle bir zorluğun varlığı bile teşhis edilemeden yolun sonuna gelinebiliyor. Ondan sonrası, durumu algılayamamanın ürünü olarak yeni sorunların, ayrılığın acılarının ağırlığıyla dolu süreç yaşanıyor. Aslında biraz da sorun ve önceki durumun kavranmamış olması ve dolayısıyla yeni durumun kabul lenilmemesinde yaşanan zorluktur.

Başka örneklerde bu süreçler başka biçimlerde de yaşanabilir. Aşk ve beraberlik kendisini vareden koşulların sonucu olarak bir başlangıca sahiptir. Aynı şekilde, kendini vareden koşullar ortadan kalktığında sonlanacak toplumsal olgulardır. Eğer bu gerçek kavranamazsa yanılgıya düşülür ve

ilişkinin sonlanması kişi için kolayca kabul lenilmez hale gelir. Doğa ve toplum olaylarına materyalist yöntemle bakanlar, nedenle iş özel ilişkiler alanına gelince materyalizmi kolayca unutabilmektedirler. Konumuz kadınlar olduğu için burayla sınırlı kalarak söylüyoruz: Pekçok örnekte tam da böyle bir zaafıyla yüklü olduğunu gözlemleyebiliriz. Aşk ya da onun kaynaklık ettiği beraberlik, tek taraflı da olsa herhangi bir nedenle bitebilir. Bitirenle bitirmeyi istemeyen arasındaki çatışma hiç de küçümsenmeyecek boyutlarda yaşanıyor. Nedeni, öncelikle, bu alana özgü sıkça ortaya çıkan ve idealizmin etkisini yansıtan kavrayış eksikliğidir.

Burjuva toplumda tek eşli evlilik "iki tarafın da kolay kolay koparamayacağı" bir bağlılık, daha doğrusu bağımlılıktır. O nedenle toplumda, sıradan insanların yaşamında evliliğin bozulması, ayrılık ve boşanma, özellikle kadınlar açısından büyük acıların, büyük yıkımların ve iki cins açısından büyük çirkinliklerin konusu haline gelir. Kuşkusuz aynı biçimlerde, aynı tonlarda değil ama, ayrılıkların devrimci saflarda da özellikle yeni kadınlar açısından benzer süreçlerle yaşandığı oluyor. Bir ilişkinin bitiş nedenleri bir ihanetin ürünü olabilir, duyguların ölmesinin ürünü olabilir ya da yaşanmamış süreçlerin yıpratıcı etkilerinin ürünü olabilir, anlaşmazlık ve uyumsuzlukların ürünü olabilir. Bir ilişkinin bitişinin nedenleri elbette sorgulanmalıdır. Nedenler arasında burjuva dünyaya ait olgular/nedenler yargılanmalı da. Gerekli sonuçlar ve geleceğe ve başka ilişkilere ışık tutacak dersler de çıkarılmalıdır. Ancak, altını özenle çizmek gerekiyor ki, bu çabanın sınırı iyi çizilmeli ve amacı, bir bitiş ne pahasına olursa olsun önlemenin ya da sağlıksız bir beraberliği sürdürmenin gerekçesi yapılmamalıdır. Her durumda bir son, bilinçli ve yeni kimlik edinmiş kadınların yaşamında çok özel bir önem ve konum kazanmamalıdır. Eğer böyle bir özellik kazanıyorsa, ortada ciddi olarak savaşılma-

sı gereken burjuva dünya görüşünün, idealizmin ve burjuva yaşam tarzının biçimlendirdiği kadınsı özelliklerin ciddi etkilerinin taşındığına işaret sayılmalı ve kararlılıkla mücadele edilecek zaaf lar hanesine kaydedilmelidir. Sözkonusu zaafı yaratan etkiler, genel olarak toplumsal değerlerin baskısını hissetmek, yalnızlık, kendi gücüne güvensizlik, duygular alanını aşırı abartma ve idealize etmek gibi bir dizi biçimde şekillenebilir. Ya da hayal kırıklıkları, insanlara güvensizliklerin gelişmesi gibi sonuçlara da yol açabilir. İşte; sosyalist yeni kadınların kafalarından, yüreklerinden ve yaşamlarından sürüp atmakla yükümlü sayacakları, eski dünyaya ait duygu ve düşünceler, yaşam alışkanlıklarının örnekleri bunlardır. Onlar için, özel yaşamda ortaya çıkan istenmeyen sonlar ya da acılar savaşarak yenilgiye uğratacakları geçici durumlar olabilmelidir; bundan öteye geçmemelidir.

Burada kendini ve başkalarını yaşayan örnekler üzerinde sorgulama ve eski kimliğe ait marazi hastalıklı kişilik kalıntılarından arındırma sınavıyla karşı karşıya olduğu bilince çıkarılmalıdır.

Bağımsız kişilik bir bütündür, yaşamın bazı alanlarında ve özellikle mücadele ve örgüt alanında varsa "özel" alanında da vardır. İkinci sinde bir zayıflık ya da zaaf varsa, birincisindeki başarılı çizgi üzerinde de hırpalayıcı etkide bulunduğu, bulunacağı görülüp kavranılmalıdır. Ya da tersinden, özel alanda ortaya çıkan önemli bağımsız kişilik edinme zaafı varsa, bu, diğer alanlarda açığa çıkmamış/çıkarılmamış bir zaafın belirtisi olabilir. Sorgulama buradan da cesaretle yapılmalıdır.

Komünist ve devrimci kadınlar yaşamı bir bütün olarak ele alma, kavganın yükümlülükleri içinde, mücadele yaşamının içinde "özel" olan bölümlerini kendi doğal mevzilerine yerleştirme yetilerini geliştirebildikçe, ufuklarını genişlettikçe, dünden bugüne yaşadıkları sorunların pek çoğunu yarın yaşayamayacaklar ve yeni kuşaklara yarar-

lanabilecekleri olumlu örnekler, yararlanılabilecek değerli dersler bırakacaklardır.

Burada vurgulamak gerekiyor, bağımsız ve sağlam bir kişilik oluşturmada yine erkek yoldaşlarına göre çok fazla dezavantajları olan kadın militanların yaşadıkları pek çok sorunun, farkların ve bu alanda eksikliklerin karşısında nasıl bir tutum alabildikleri önem kazanıyor. Yani dezavantajların bilincinde ve bunu gözetken bir uyanıklık, "sağ" duyu ve akılcılık içindeler mi? Farklılıkların duygular dünyasında da var olduğunu, kadın ve erkeklerin duygu şekillenmesinin bile önemli farklılıklar gösterdiğini anlayan/ kavrayan kadın militanlar "eski"yi aşmış, yeni kimliği bu boyutuyla geliştirmiş olurlar.

Bir başka zaafı tutumdan bahsetmeliyiz. Eski kadın kimliğinin tipik özelliklerinden sayılması gereken bazı zaafı yaklaşımlara sıkça rastlayabiliyoruz.

Clara Zetkin, yüzyılların oluşturduğu "çarpık kadın bilincini" ve "kadın psikolojisini" hesaba katmadan, işçi ve emekçi kadınlar arasında başarılı kadın çalışması yapılamayacağını söyler. Şöyle bir çevremize göz attığımızda, sözkonusu çarpık bilincin ve özel kadın psikolojisinin işçi ve emekçi kadınlar, ilerici aydın kadınlar arasında olduğu gibi şu ya da bu düzeyde yansımalarını devrimci ve komünist saflardaki kadınlarda da gözlemleyebiliriz.

Bu yüzdendir ki, kadınlar arasında komünist kitle çalışmasında özel yöntemler ve özel araçlara ihtiyaç vardır. Kadınlara özel bir yönelim göstermeyen hiçbir siyasal güç, onların özel psikolojileri ve çarpıtılmış bilinçlerini yenecek özel propaganda, ajitasyon ve örgütlenme geliştiremeyen hiçbir parti, kadınları kitleler halinde devrime ve partiye kazanamaz. Tıpkı bunun gibi, devrimci saflarda da kadın militanların yaşadıkları özel durumları ve özel bilinç ediniş kanallarını açıklıkla görüp algılanamadığında, keza, eski kimliklerinin kalıntılarını doğru ve nesnel bir olgu olarak görüp

değerlendirilemediğinde subjektivizme düşülür, sorunlar zamanında teşhis edilemez, bu özel duruma karşı da başarılı bir mücadele geliştirilemez. Aşağıda ele alacağımız kimi olgular ve zaaf, eğer nesnel olarak görülüp değerlendirilemezse, onlara karşı doğru, çözücü bir mücadele de verilemez.

Nedir bunlar? Kısacası söylemek gerekirse; kadınlar arasında kıskançlık çekememezlik, rekabet ve hatta dedikoduculuk eğilim ve eylemlerine rastlanabiliyor. Bu saydıklarımız burjuva düşünüş ve yaşam tarzının kalıntıları. Pek ağza alınmayan ama gerçek olan, kimi olaylarda gözlenebilen, cesaretle savaşılmaması gereken olgular. Kesin bir sınır koymak doğru olmaz ama, siyasal yaşamın, mücadelenin ve örgütsel alanın bütününde görülebilir, en azından hissedilebilir, ama yine de çok az mücadele edilebilen olgular olduğu da kabul edilmelidir.

Kendi konumuna ve kendi görevine göre başkasınıkini daha çok önemseme, aynı konumda ya da görevde olmama durumu karşısında öznel duygular; kıskançlık, rekabet ve hatta bu duygularla haksız tutumlar geliştirmek, şu ya da bu düzeyde rastlanabilir şeyler. Bunlar burjuva dünyanın izlerinden sayılmalı, görüldüğünde acımasızca mücadele edilmelidir. Sosyalist kadınlar kendilerini, bir başkasıyla, bir başka yoldaşıyla yarış/rekabet içinde bulmamalıdır. Onların böylesi yarışlara ihtiyaçları yoktur. Tersine, yoldaşça sevgi ve saygıya ezilen cinse ait olmaları nedeniyle de dayanışmaya ve birbirine karşı daha büyük ilerlemeler için destek ve dayanak olmaya gereksinimleri vardır. Onlar, burjuvazi için, siyasal alanda geçerli olan "bu bir bayrak yarışıdır, hizmet yarışıdır" yalan kültürüyle bağlantılı en ufak bir zaafı kendilerine ve davalarına düşman saymalıdırlar.

Görüyoruz ki, böylesi zararlı eğilimler bir de "özel" alanda ortaya çıkınca tam bir felakete yol açıyor. Birinin ilgi duyduğuna bir başkası daha ilgi duyduğunda, duygular

dünyasının bütünüyle rencide olduğu, yıprandığı ve yıpratıldığı, tahammülü çok zor durumlarla karşılaşılıyor. Hele de, duyguların karşılık bulmadığı anlarda yıpratıcılığın boyutları neredeyse siyasal kimlikleri ve konumları zorlar hale geliyor. Duygularına karşılık bulamayan için, elbette, bu -komünist de olsa- zor bir durum doğmuş demektir. Komünistler de insani zaaf, ama düşebilirler, onlar da sınırlara sahiptir, ama komünist kişilik, yeni kadın kimliğine ne düzeyde sahip olduğu tam da bu anda kendini açığa vurur. Olgun, kendine güvenen bir kişilik, zorluğu -kendi koşulları içinde, tüm acılığına karşın- soğukkanlılıkla yenmeye çalışır. Olayı makul sınırlar içinde trajediye çevirmeden, hele de başkalarına ve onların özel "alanlarına müdahale"ye dönüştürmeden çözümlenmeye ve karşılıksız kalan duyguları yenmeye çalışır.

Kuşkusuz burada "mağdur olan" ya da "mağdur edilen" taraf tartışmaları yapmak anlamsızdır. Hangisi olursa olsun, "olanın" yani istenmeyen, belki de çok kötü ve burjuvaca olanın objektif olarak tespiti kadar, "olmayanın" yani istenenin, iyi ve güzel olduğuna inanılanın arkasından yana yakıla söz etmeme olgunluğuna sahip olmak da önemli. Belki kaba bir benzetme olacak ama, yine de söylemek zorundayız; yaşayamadıklarımızın acısını yaşayanlardan çıkarıyorsak, "sıradanların" davranışlarına düşüyoruz demektir.

Bütün bu örneklerde sayılanların adını dosdoğru koyarsak, bireyciliğin, burjuva mülkiyet hırsının, sahiplenme duygusunun yıkıcı etkileriyle karşı karşıya olduğu açıktır. Sorgulanması gereken; burjuva dünyayla "özel" bir alanda kurulmuş ya da öteden beri varolan bağlardır. Sosyalist kadınlar siyasal kimliklerine denk düşen bir yeni kadın kimliği düzeyi tutturup tutturamadıklarını her önemli olayda sorgulama yeteneği göstermeliler. Sorgulamanın eksik puanlarla biten bütün durumlarıyla cesaretli bir savaşa girebilmelidirler. Onlar özellikle bu alanda geliştirebilecekleri her

olumlu pratikle, bütün toplumun önünde, bütün "geride kalanlara", genç ve deneyimsiz insanlara karşı önemli bir örnek olacaklarını, tarihe ve insanlığa karşı sorumluluklarına uygun davranmış olacaklarını bilmelidirler. Çünkü onlar toplumsal gelişmenin en önünde konumlanma şansını yakalamışlardır, bu şansını kullanarak en önde olmanın sorumluluğuna uygun davranmayla yükümlüdürler.

Bu kapsamda özel ilişkiler alanında ele alınabilecek başka zaaflı davranışlar da hala yer yer görülebiliyor. Örneğin; yoldaşların ya da genel olarak başka kişilerin yaşamlarına aşırı müdahalecilikler görülüyor. Kim kiminle, niye onu seçti gibi hoş olmayan, toplumdaki adıyla, dedikodu sınırlarına sokulabilecek tutumlar söz konusu. Üçüncü şahıslar hakkında ilgisiz yerlerde konuşmak ya da kişilerin beğenileri ve seçimleri üzerine gereğinin üstünde fikir yürütmeler; bazı örneklerde görüldüğü gibi işi çığırından çıkaran tutumlar, burjuva düşünüş tarzının ve sıradan insanların davranış tarzının devrimci saflarda gerçekleşen biçimlerinden başka şeyler değildir. Eski dünya ve eski kimliklerin baskısı altında kalındığının, onun kalıplarının bütünüyle parçalanıp atılmadığının birer göstergesi olduğunun bilincine varmak ve kendini sorgulamak, bu noktada atılacak ilk adımdır.

"Özel" alan ister kişinin kendine, isterse başkalarının yaşamlarına ait olsun, alışılmış eski kadın ve erkek kimliklerinin dışına çıkmakta adamakıllı zorlandığı anlaşılıyor. Bu alanda alışılmış kalıpları ve işi kategorize etme eğilimleri, öznel beğeniler ve seçimleri her şeyden üstün tutma gibi zaafların varlığı sır değil. Yanısıra, duyguların zenginleştiriciliğini bozan, dejenere eden abartılı duygusalılıklara, hırçınlık ve yıpratıcılıklara nispeten kolay düşüldüğü görülüyor.

Aslında bütün olumsuzlukların ortaya çıkması da, yine aynı kaynaktan; burjuva-

feodal değer yargılarına, genel geçer kalıplara geleneksele-alışılmışa fazlaca takılıp kalmaktan doğuyor.

Sosyalizm ve dahası komünizmi istemek, yalnızca bir ütopya ya da bir özlem değildir. O sıradan bir işçinin ya da emekçinin yaşamında, burjuva dünyada yaşarken etekana elbette cana, kana kavuşamaz. Ama bir komünistin ve sosyalist siyasal kimlik edinmiş yeni kadının (tabi ki erkeğin de) yaşamında soyut değil somutlaşmış, etekana kavuşmuş birşeydir. O, siyasal eyleminde olduğu gibi duygular dünyasında da, kendisi dışındaki insanlarla ilişkilerinde de gözle görülür, bazı durumlarda hissedilir, öğelerle somutlaşır. Kuşkusuz, komünizmin unsurları, tıpkı özgürlük gibi, tıpkı yetenekler gibi içinde yaşanılan burjuva dünya koşullarında bir sınırlılık ve her zaman yetersizlik taşır. Ama yukarıdan beri saydıklarımız bu anlamda makul karşılanabilir sınırlılıkların çok ötesinde, kafalarda ve yüreklerde sinsice çöreklenmiş, yıpratıcı ve bozucu burjuva dünyaya ait düşman unsurlardır. Bu tür durumlara karşı mücadele, tam da bu gerçeğe dayanılarak geliştirilebilir. Yani söz konusu olan, içimizdeki düşmanın ta kendisine karşı mücadeledir.

Yeni kadın kimliği temel öğeleri ile bilinir. Ama o da statik bir şey değildir. Siyasal ve toplumsal gelişmeden bağımsız olmadığı gibi bilinç ve eylemin gelişmesiyle de uyumlu bir değişim ve gelişim gösterir. 150 yıl önce fabrikalarda doğan bu kimlik, zaman içinde kendiliğinden ve doğal niteliğinden çıkıp nasıl ki siyasal ve toplumsal savaşımın içinde şekillendi ve çelikleştiyse bugünden yarına da değişime uğrayacak, yeni yeni unsurlarla zenginleşip yetkinleşecektir. Dolayısıyla, sosyalist kadınların, sürecin her aşamasında kendileri ve bütün açısından "yeni kimliğin neresindeyiz?" sorusunu sorup sorgulama ve değerlendirme konusu yapmaları gerekir.

Aynı şekilde, dün için yeterli olan öğe-ler bugünkü sürecin, mücadele ve "özel" ala-

nın ihtiyaçlarına yetmeyebilir. Hele de bugün için çok önemli olanlar, yarın çok yetersiz hale de gelebilir. Dahası yaşadığımız coğrafyada her alanda yaşamın özellikleri ve sorunları bir başka coğrafyada hiçte görülme-yen, yaşanmayan yeni unsurlar ekleyebilir. Yeni kimliği, örneğin, Kürt ulusal başkaldırısı ve savaşta kadınların yaşadıkları, Kürt, Türk ya da başka milliyetlerden işçi ve emekçi kadın kitlelerinin önüne olduğu gibi komünist, devrimci ve yurtsever kadınların önüne de yeni kazanımlar kadar yeni sorunlar, yeni görevler, yeni sınavlar koydu. Bunlardan biri; geleneksel namus kalıpları ve namusu koruma ölçülerinin tepeden tırnağa sorgulanmasıdır. Yaşanan süreç bu alanda özel bir savaş gerektiğini ve ciddi zayıflıklar nedeniyle de günün öne çıkan bir sorunu haline getirdi.

Bu konuda gerçeklerden bir dizi değişimi bir yana koyarak konuşacak olursak; işkence yöntemi olarak tecavüzün bu kadar yaygınlaşması, öncelikle ulusal başkaldırıya kadınların kitlesel katılımının sonucudur. İkinci olarak da toplumsal-siyasal mücadeleye kadınların katılımının yeni bir dalga halinde yükselmesi, öncü ve önder kadınların sayısında hızlanan artıştır. Dün çok yaygın olmayan tecavüz, ona karşı alınacak tutumu ve bunun kadınlarda yol açan/açması gereken düşünsel ve pratik değişimi bu kadar önemli kılmıyordu. Ama bugün tecavüze uğramak, eski alışılmış bekaret ya da kadının taşımakla yükümlü olduğu namus anlayışını da darma-duman etmiştir.

“Kutsal mülkiyetin” nişanesi bekaret ya da cinsel organların korunması yükümlülüğü, bu yeni durumda işkencede tecavüz ya da kirli savaşın bir yöntemi olan tecavüz olayları karşısında, eski anlamını ve önemini yitirmiştir. Bekareti ya da cinsel dokunulmazlığı kaybetme pahasına savunulacak daha büyük değerler vardır, oluşmuştur. Öyleyse artık, bu alanda savaş şiddetlenmiş ve yeni kadın kimliğinin olmazsa olmaz koşulu haline gelmiştir. Artık hiçbir komü-

nist, devrimci ya da yurtsever kadın namus ya da onun toplum bilincinde “en önemli” unsuru olan bekareti savunmaya da koruma sorununa, kirli özel mülkiyet dünyasının değerleriyle eskisi gibi bakamaz. Örnekleriyle görülüyor ki, eski bakış, yani eski dünyaya ait bu bakışa bağlı kalmak, sadece ve sadece uğruna ölümlerin göze alındığı değerlere saldırıya meydan açmakta, düşmana kolaylık sağlama gafletine düşürmektedir kişiyi. Pratik sonuçları itibarıyla de davaya onulmaz zararlar getirmektedir. Demek ki, yeni kimliğe dair bir sorun olarak bu güncel gelişme, işkencecilerin ve sömürgecilerin cinsel saldırılarının her türüne karşı, bilinçli, onurlu bir duruş öne çıkarmıştır. Bu noktadan itibaren, yine en öndeki sosyalist kadın kimliğine, tartışmasız herkesin gözleri önünde, önderlik misyonuna uygun bu duruşu eklemekle yükümlüdürler. Burjuva ve feodal mülkiyet dünyasına ait kuşku ve kaygıları, namus ve bekaret anlayışlarını geminin bordosundan atmak için cesaretle bir adım öne fırlamak zamanı geldi. Onların artık bu eskimiş korkulara ve değerlere ihtiyaçları yoktur, tüm topluma eski değerleri atıp yeni değerleri kuşanmak da, öncülük yapmak da

onların görevleri arasında yer alıyor.

Yeni kimliğin bilinçli ve en ileri temsilcileri olan yeni kadınların, siyasal ve örgütsel alanlarda yaşadıkları sorunlar ya da zorluklar bu yazılardan ibaret değil, elbette. Mücadele alanının bütün sorun ve zorlukları, keza örgüt yaşamının bütün sorun ve zorlukları, kadın militanlar bakımından daha da ağır seyretmektedir. Yine onlar, kadın olmanın dezavantajlarını, tarihten gelme eşitsizlikleri ve bunların geri bıraktı- rıcı, edilgen kılıcı sonuçlarını da yaşamaktadırlar. Bunlar da bilinen gerçeklerdir, ama bu yazının konusu değildir. Mücadele ve parti yaşamının ele alındığı her yazı, her makale ya da inceleme komünist kadınları da birer militan yönetici ya da sıra neferi olarak sorgulamak ta ve değerlendirmek-

tedir. Yazının bu bölümüne komünist kadınların yeni kimlik edinme süreçleri ve genellikle de yeni kimliklerin, özel, özgün sorunları konu olarak seçilmiştir. Bunun nedenine yer yer yazı içinde girildi. Bir kez daha tekrarlayalım; genel olarak yeterince ele alınmayıp, irdelenmemiş özel, özgün kimlik ve kişilik sorunlarının varlığı bu yazıyı yönlendirmiştir. Ancak bu alana ilişkin sorunlarda belli bir sınırlılık içinde işlendiği ve belki de kaynağa dahil edilecek daha derin konulara girilmedi. Bunu da dikkatle-

re sunalım.

Dipnotlar:

**Marksizm ve Cinsel Devrim, A. Kollontay, Tüm Zamanlar Yayıncılık, s. 83*

** *Türkiye işçi sınıfına grev hak kını kazandıran Kavel grevinin önemli eylemci kitlesi kadın işçilerden oluşuyordu.*

'70'lerin işçi hareketinin bütün saflarında da kadın işçiler önemli roller oynadılar.

SOVYETLER BİRLİĞİ'NDE KAPİTALİZMİN RESTORASYONU ÜZERİNE BAZI DÜŞÜNCELER

*"Bürokratin en tehlikeli tipi
komünist bürokrattır."*

(Stalin)

SOVYETLER BİRLİĞİ'NDE SINIF MÜCADELESİNİN YÖNÜ

1. Sömürücü Sınıfların Kalıntılarına Karşı Mücadele

Ekim Devrimi olgusu, Rusya'da sömürücü düzenin yıkıldığını ve proletarya diktatörlüğünün kurulduğunu ifade eder. Proletarya diktatörlüğünün kurulmasıyla birlikte sömürücü sınıflar siyasi iktidardan hemen uzaklaştırılmışlardı. Bu sınıfların ekonomiden; sanayi ve tarımdan tamamen uzaklaştırılmaları, Rusya'nın ekonomideki geri durumundan ve proletarya diktatörlüğünün karşılaştığı zorluklardan dolayı biraz zaman almıştı. Kısaca özetlersek Ekim devriminden sonra Sovyet halkı ve genç sovyet devleti, daha tarihinin başlangıcında emperyalist gericiliğin desteğini alan iç ayaklanmalarla yüzyüze geldi. Şahlanan gericiliği alt etmekle uğraşan sovyet devleti, aynı zamanda iktisadi yıkım ve yokluklara yol açan gerici direnişlerle de karşı karşıya idi. Yaklaşık üç yıl süren bu durumda, ekmeçlik tahıl bile bulunamaz hale geldiğinden yalnızca savaş vurguncularının spekülâtörlerin değil, yaygın küçük üretici köylünün de ürün fazlası tahılına el koyan

bir iktisadi politika izlemek durumunda kalmıştı. "Savaş komünizmi" adı verilen "şehir ve kırdaki kapitalist unsurların kalesini baskınla, cepheden ele geçirme" (Cilt 15, sf. 293) politikası sona erdirildiğinde, ülkede iktisadi yaşam, ticaret neredeyse "ölüm" noktasına varmıştı. Ülkede büyük bir iktisadi yıkım ve onun ağır sonuçları, sosyalizmin inşasını imkansız kılacak bir ortam oluşturmuştu. Bu durumda bolşevik parti ve sovyet devleti, NEP (Yeni İktisadi Politika) ile kendisine yol açmaya çalıştı. NEP, sosyalist devletin, iktisadi alanda kapitalizmin unsurlarının denetiminde gelişmesine izin veren kimi ayrıcalıklar tanıyan bir politikaydı. NEP sosyalist devletin iktisadi zorunluluklar nedeniyle geçici bir adıymıydı. 1921'de ilan edilen NEP, iktisadi yaşamı ve özellikle ticareti canlandırdı.

Bir yıl sonra, 1922'de toplanan XI. Parti Kongresi, "kapitalizm ile sosyalizm arasında ölüm kalım mücadelesi anlamına gelen" NEP'in ilk sonuçlarını değerlendirdi. "NEP'le amaçlanan sonuçlara ulaşıldığını" tespit ederek özel sermayeye karşı taarruza hazır olun şiarıyla partinin ve ülkenin önüne sosyalizmin inşasının yeni planını koydu; tarımda sosyalizmin inşa ortak çalışmasına köylülüğün çekilmesine ilişkin kooperatif planı, sanayide Rusya'nın elektrifikasyonu gerek NEP, gerekse kooperatif plan-

ları, parti ve devlet örgütlenmesi dahil her cephede büyük mücadelelerle sürdürüldü. NEP'i sosyalist operasyonları ????? kapitalizme teslim etme yanlılarına karşı olduğu kadar, NEP'e tümünden karşı çıkan "sol" çı-ğırtkanlara karşı da mücadele etmek gerekti. NEP'le önce, zorunlu teslim yükümlülüğü kaldırılan köylülerin işçi sınıfıyla ittifakı güçlendirildi ve kulak çetelerine karşı mücadelede sovyet hükümetinin yanına çekildiler. Daha sonra kırdaki kapitalist sınıfı, kulakları tasfiye savaşına (1929) başlama olanakları yaratıldı. 1930'un hemen başında, ekonominin bütün alanlarında kapitalizm tasfiye edilmiştir.

Yani ülke, Ekim devriminin 1930'ların başına kadar, kapitalizmin unsurlarıyla sürekli bir savaşım içinde, endüstrinin eski, geri ve yetersiz tekniğe dayalı halinden, tarımda ise geri, ortaçağ tekniklerinin kullanıldığı küçük köylü çiftçiliğinden, ticari alanda; tüccar ve spekülörlerin egemenliğinden, sosyalist ekonomi ve sosyalist üretim ilişkilerinin kesin hakimiyetine, sosyalist sanayi ve sosyalist kolektif tarıma ulaştı. 1930'larda Stalin'in değerlendirmesiyle durum şuydu:

"Şimdi ekonominin bütün safhalarında sosyalist sistemin tam zaferi gerçek oldu..."

Bu, insanın insan tarafından sömürsünün yok edildiği, kaldırıldığı, üretim araçlarına ve aletlerine olan sosyalist mülkiyetin sovyet toplumunun sarsılmaz temeli olarak gerçeklik kazandığı anlamına gelir.

Toprak beyleri sınıfı, bilindiği gibi daha iç savaşın muzaffer bitişiyle yok edilmişti. Diğer sömürücü sınıflara gelince; onlar da toprak beyleri sınıfının kaderini paylaştılar. Sanayide kapitalistler sınıfı kayboldu. Tarımda kulaklar sınıfı kayboldu. Ticaret alanında tüccarlar ve spekülörler kayboldu. Böylelikle bütün sömürücü sınıflar kayboldu.

Geriye işçi sınıfı kaldı.

Geriye köylüler sınıfı kaldı.

Geriye aydınlar kaldı." (Stalin; "SSCB Anayasa Taslağı Üzerine", C.14. s.60/61, İnter Yayınları sf. 74-75).

Stalin, burada 1930'lu yılların ilk yarısına kadar olan dönemdeki SB'nin sınıfsal yapısını tanımlıyor. Bu dönemde yukarıdaki şekilde değişime uğrayan sınıfsal yapının yerine hangi sınıfsal yapının geldiğini ve bu yapının karakterini de şöyle tanımlıyor;

"Bu değişimler, birincisi, işçi sınıfıyla köylülük arasındaki, keza bu sınıflarla aydınlar arasındaki sınır çizgilerinin silindiğini, eski sınıfsal kapalılığın yok olduğunu göstermiyorlar. Bu, bu sosyal gruplar arasındaki mesafenin giderek azaldığı anlamına gelir.

İkinci olarak bu değişimler, bu sosyal gruplar arasındaki ekonomik zıtlıkların giderek yok olmaya başladığını ve silindiklerini kanıtlıyorlar.

Bu değişimler, nihayet onlar arasındaki siyasi zıtlıkların da giderek yok olmaya başladığını ve silindiğini gösteriyorlar." (Age. C.14, s.63/64, İnter Yayınları s. 77)

Üretim araçları üzerinde sosyalist mülkiyetin gerçekleşmesi, sömürücü sınıfların, sınıf olarak yok olmaları ve geriye kalan "sosyal tabakalar" arasındaki siyasi ve ekonomik zıtlıkların da giderek kaybolması, yani sovyet toplumunu komünizme götürecektir olan yolun açılmış olması cephesindeki durum böyleydi.

SB'de sınıf mücadelesinin bu cephesinde yapılması gerekenin yapıldığına inanıyoruz. Kapitalist restorasyonun gündeme geldiği dönemi ve bu restorasyonu gerçekleştiren güçleri gözönüne getirdiğimizde, bu güçlerin, bu çevreden; genel olarak eski sömürücü sınıfların artıklarından kaynaklanmadıklarını görmemiz de, SB'de sınıf mücadelesinin bu cephesinde verilen mücadelenin ne denli doğru olduğunu da ayrıca gösterir.

Karşıdevrime karşı mücadelenin bir yönü daha vardır: Cebinde parti üyelik defterleriyle dolaşan hainler; bunlar, hem yıkılmış yerli sömürücü sınıfların kalıntılarıyla, hem de

emperyalistlerle işbirliği içinde hareket ederek SB'de proletarya diktatörlüğünü yıkmak için hayatın her alanında karşıdevrimci faaliyet sürdürmüşlerdir. Partinin genel çizgisini saptırmaktan, sabotaj lara, komünistleri katletmeye, emperyalistler adına ajanlık yapmaya varana kadar her türlü karşıdevrimci faaliyet içinde olmuşlardır.

Sovyet iktidarı, Ekim Devrimi'nden 1925'e kadar olan dönemde sayısız karşı- devrimci ayaklanmaları bastırılmış, sabotajları açığa çıkarmış ve sorumlularını mahkum etmiştir. Örneğin, sağ ve "sol" sosyal- devrimcilerin karşıdevrimci faaliyetleri; cumhuriyetlerde gerici, şoven ayaklanmalara karşı mücadele (Azerbaycan, Türkistan, Tacikistan), anarşist grupların bastırılması vs.

Sabotaj şeklindeki karşıdevrimci faaliyete 1928'de açığa çıkartılan Schachty (Şahti) davasını örnek olarak verebiliriz. Şahti şehrinde (Donetz kömür havzası) burjuva aydınların, sosyalist inşayı baltalamaları açığa çıkartılmıştı. 1934'te Kirow'un katledilmesi, 1936'da Troçkist-Zinovyevist karşıdevrimci merkez ve, 1937'de Troçkistlere ve 1938'de de Troçkistlerden ve sağcılardan oluşan karşıdevrimci bloka karşı gerçekleştirilen Moskova Mahkemeleri bu cephede verilen sert sınıf mücadelesinin boyutlarını gösteriyorlar.

Sovyet iktidarının bu alanda verdiği sınıf mücadelesi, eski hakim sınıfların kalıntıları ve emperyalist güçler adına proletarya diktatörlüğünü yıkmayı hedeflemiş olan karşıdevrimcileri tam anlamıyla darmadağın etmiştir/ezmiştir.

SB'de kapitalizmin restorasyonu sürecini göz önüne getirirsek, geriye dönüşün dinamikleri arasında bu türden karşıdevrimcilerin olmaması, bu hainlere karşı verilen mücadelenin ne denli önemli olduğunun bir ifadesidir.

Buna göre; SB'de kapitalist restorasyonu gerçekleştiren güçler arasında eski sınıfla-

rın, kapitalist unsurların ve hainlerin kalıntılarının olmadığını veya da hiç belirleyici olmadıklarını görüyoruz. O halde, geriye dönüşün toplumsal dinamiğini nasıl tanımlayabiliriz. Bunu tanımlamak için, bürokratism/küçük burjuva olgusunu ve bürokratism/küçük burjuvaziye karşı mücadeleyi ele almamız gerekir.

2.Küçük burjuvazi

"Komünist Manifesto'dan başlayarak bütün modern sosyalizm, kapitalist toplumun gerçekten yegane devrimci sınıfının proletarya olduğu (üzerine) tartışma götürmez gerçeğe dayanır. Diğer sınıflar devrimci olabilirler ve bazen de öyledirler. Ama kısmen ve sadece belli koşullarda" (Lenin, C.6, s.190).

Burada sözkonusu olan, küçük burjuvazidir. İşçi sınıfı ile burjuva (kapitalist) sınıf arasında bir ara tabaka olan küçük burjuvazinin ara tabaka oluşunu Marks ve Engels şöyle anlatırlar. "Çağdaş uygarlığın gelişmiş olduğu ülkelerde proletarya ile burjuvazi arasında yalpalayan ve burjuva toplumun tamamlayıcı bir parçası olarak kendini durmadan yenileyen yeni bir küçük burjuva sınıfı oluşmuştur. Bu sınıfın üyeleri, rekabetin etkisiyle sürekli olarak proletaryanın arasına itilirler; dahası, modern sanayi geliştikçe modern toplumun bağımsız bir kesimi olarak tümüyle yok olacakları ve imalatta, tarımda ve ticarete yerlerini kontrolcülere kahyalara ve tezgahtarlara bırakacakları anın yaklaştığını görmekte-dirler." (K. Manifesto'dan)

Buna göre; kapitalizmin doğmasına ve gelişmesine paralel olarak küçük burjuvazi de doğuyor. Ortaçağın küçük-burjuva tabakaları ve küçük köylüleri giderek proletarya ile burjuvazi arasında kalan bir ara tabakayı oluşturuyorlar.

Toplumdaki konumları giderek kötüleşen küçük-burjuva tabakalar arasında, bu kötüleşmenin nedeni olan kapitalizme, burjuvaziye karşı sesler de yükseliyordu: küçük burjuvazi, aydınlarını, şairlerini, ideologları-

nı vs. yetiştiriyordu ve bunlar, "sosyalizm" için mücadele bayrağı açıyorlardı.

"Pozitif içeriğine göre bu sosyalizm ya eski üretim ve değişim araçlarını ve onlarla birlikte eski mülkiyet ilişkilerini ve eski toplumu geri getirmeyi amaçlar, ya da modern üretim ve değişim araçlarını, bu araçlar tarafından paramparça edilmiş ve paramparça edilmesi kaçınılmaz olan eski mülkiyet ilişkilerinin sınırları içine hapsetmeyi istiyor. Her iki durumda da o, (aynı zamanda) hem gericidir, hem de ütöpiktir" (K.Manifesto'dan).

Proletarya ile burjuvazi arasında ara tabakayı oluşturan küçük burjuvazinin karakterini Lenin şöyle tanımlıyor;

"Rusya gibi bir ülkede küçük-burjuva unsurun muazzam ağırlığından dolayı ve savaş yüzünden kaçınılmaz olarak ekonomik sarsılma ve yoksullaşma, salgınlar ve ürünün kötü olması, halkın sıkıntılarının ve ihtiyaçlarının tam keskinleşmesi, özellikle küçük-burjuva ve yarı-proleter kitleler arasında güçlü yalpalanmalara...neden oldu. Bu yalpalanmalar (bazen) bu kitlelerin proletarya ile olan ittifakını güçlendirme yönünde oluyor, bazen de burjuva restorasyon yönünde ve 18, 19 ve 20. yüzyılın bütün burjuva devrimlerinin bütün tecrübesi mutlak açıklık ve inandırıcılık gücüyle bu yalpalanmalardan, şayet proletaryanın devrimci öncüsünün nüfuzu, gücü ve birliği en az bir zayıflama gösterirse, toprak beyleri ve kapitalistlerin mülkiyeti ve iktidarının restorasyonundan (yeniden kurulmasından) başka bir şeyin çıkmayacağını gösteriyor.

Bundan dolayı "işçi muhalefeti"nin ve onların benzeri unsurlarının görüşleri, sadece teorik olarak yanlış değil, bilakis pratikte de küçük burjuva ve anarşist yalpalanmaların ifadesi olarak hizmet görüyorlar, fiilen komünist partisinin tutarlı ve yön verici çizgisini zayıflatıyorlar ve fiilen, proleter devrimin sınıf düşmanlarına yardım ediyorlar" (Lenin C. 32, s.252)

Lenin, bu görüşünü 1921 yılında yazıyor; Rusya'da devrim gerçekleşmiş ve Rusya'da küçük-burjuva kesimlerin büyük kitlesi bu devrime katılmışlardı. Devrimden sonra ise bu tabakalar, proletarya diktatörlüğünü iki tehlikeyle karşı karşıya getirmişlerdir.

Birinci tehlike; devrimden sonra umduğunu bulamayan bu tabakaların bir kısmı, doğrudan karşıdevrimci faaliyete yönelmişlerdir. Buna, sosyal-devrimciler tipik örnektir.

İkinci tehlike; başlangıçta küçük burjuvazi bütün olarak, sonra da devrim saflarında kaldığı kadarıyla kendi dünya görüşünü SB'de sosyalizmin inşa sürecine taşımaya başlamıştır. Diğer bir ifadeyle; SB'de proletarya, sadece bahsettiğimiz düşmanlara karşı mücadele ile değil, aynı zamanda parti, ordu, devlet, sendikalar içinde varolan küçük burjuvazinin dünya görüşüne; sınıf bilincine, düşünce tarzına karşı da mücadele etmek zorunda kalmıştır. Bu mücadele küçük-burjuva dünya görüşüne ve bürokratizme karşı mücadeledir.

Bürokratizm ve küçük burjuva dünya görüşü: "Kötü olan, sözkonusu olanın eski bürokratların olmadığıdır. Sözkonusu olan, yeni bürokratlardır. Yoldaşlar, söz konusu olan, sovyet iktidarına sempati duyan bürokratlardır. Söz konusu olan, nihayet komünistlerin saflarından gelme bürokratlardır. Komünist bürokrat, bürokratin en tehlikeli tipidir. Niçin? Çünkü o, bürokratizmi parti üyeliği ile maskeliyor." (Stalin, C.11, s.63)

Sovyet yazarı D.Graniin, "Bahnbrec-her" (Çığır Açan) adlı kitabında bir bürokratin ruh halini çok güzel anlatıyor; "İdari (bürokratik-çn) işler, Victor'un hoşuna gidiyordu. İnsanlara talimat vermek, talepte bulunmak, bir şeyler yapmak, yönetmek tam da onun zevkine göreydi. Sahip olduğu yeteneği onu, şimdi bölüm başkanı olmak için her şeyi harekete geçirmesine neden oldu. 'İdari kariyeri seçtiğime göre, duraksamamak için hızlı ilerlemeliyim' dedi kendi kendine. Victor, istediğini elde etti.

O, bölüm başkanı oldu, övüldü, ona yetenekli yönetici gözüyle bakılıyordu. O, aktivistler toplantılarında örnek olarak gösteriliyordu ve bakanlığın sirküler yazılarında ondan övgüyle bahsediliyordu. Gazeteler, makalelerini yayınlıyorlardı. Ona yüksek bir ücret veriliyordu.

Victor çokça ilişki kuruyordu. Şakavari olarak 'elektrik çağında yaşıyoruz' diyordu. Lisa'ya zor bulunan manto kumaşı veya eve meyve gönderilmesi için bir telefon yetiyordu.

Pazar günleri, antikacıları dolaşıyorlardı. Lisa için el altından ucuza kristal veriliyordu. O, sadece aldıklarına değil, Victor'un arzularını yerine getirmesinden bizzat memnun olması üzerine de seviniyordu.

Mühendis olarak tecrübeye sahipti. Bilgisi de vardı ve geriye kalan her şey, görüşüne göre, yönetme sanatına bağlıydı. Bölümünde yetenekli insanlara tahammülü yoktur ve etrafını dalkavuklarla çeviriyor gibi karanlık söylentiler, sadece, atlanmış olanların kinci kıskançlığını ifade ediyordu.

Kendisi ise kendini kıskananların entrikaları üzerine şikayetçiydi. O'na (Lisa'ya- çn) şeflerle ilişkinin inceliklerini anlatıyordu ve o (Lisa- çn) kendini, onun dünyasında artık yabancı ve lüzumsuz hissetmiyordu.

Evi, artık O'nun için, sonsuz toplantılardan, yazışmalardan kaçılan bir yer olmuştu.

Refah gelmişti."

Victor, bir bürokratin bütün özelliklerini taşıyor; burjuva hırs, kendini dünyanın merkezinde görmek, övgü beklemek, kişisel amaçlar için mücadele etmek, konumunu kişisel çıkar için kullanmak, daha fazla ücret almak vs. vs.

Bütün bunlar, böyle birisini yaşadığı genel toplumsal koşullardan, hakim olan dünya anlayışından, yani sosyalist toplumdaki kopartıyor, sorunlara veya üstesinden gelmekle karşı karşıya olduğu işlere proletaryanın bakış açısından değil, kendi kişisel

bakış açısından yaklaşmasını beraberinde getiriyor.

Victor ve onun gibi olanlar, artık sosyalist topluma; proleter dünya görüşüne yabancı olan, bu düzeni yozlaştıran düşüncelerin savunucuları ve uygulayıcıları olmuşlardır. Viktor ve onun gibilerine yön veren, artık, proleter dünya görüşü, proleter bilinç değil, küçük-burjuva dünya görüşü ve küçük-burjuva bilinçtir.

Sosyalizmin inşası içinde idari mekanizmalara kaçınılmaz olarak ihtiyaç vardır. İdari iş, bürokratizmdir ve orada çalışan da bürokrattır.

Şimdiye kadar ki anlatımdan sovyet toplumunda iki türden, bürokratin geliştiğini görüyoruz. Komünist yönetici ve burjuvalaşan bürokrat.

Komünist yönetici; Bu türden idarecide hakim olan, proleter iddialılık, tutku. Proleter iddialılık, sürekli yapılan işin merkezinde proletaryanın davasını görmektir. Her şey bu davanın hizmetindedir. Orada kişisel çıkar, Viktor'da görülen özellikler yoktur. Bu türden yönetici özeleştiride açıktır, cesaretlidir, eleştiride dürüsttür, kırıcı değildir. Bu türden yönetici kolektif çalışmayı esas alır, kişisel yeteneğini ve örnek olma konumunu, yoldaşlarını teşvik etmek için değerlendirir. Böyle bir idareci sosyalist toplumun ayrılmaz bir parçasıdır, fedakardır; sürekli devrimin hizmetindedir. Bu türden idareciye yön veren, proleter bilinç, proleter dünya görüşü/düşünce tarzıdır.

Burjuvalaşmış bürokrat

Bu konuda Stalin'inin düşüncelerine başvuralım;

"Aydınlar, asla sınıf olmamışlardır ve olmazlar da. O, toplumun bütün sınıflarından gelme bir ara tabakadır ve öyle kalır. Eski zamanda aydınlar, soylulardan, burjuvaziden, kısmen köylülükten ve sadece az bir ölçüde de işçi sınıfından kaynaklanıyorlardı. Bizim dönemde, sovyet döneminde aydınlar, esas itibariyle işçilerin ve köylü-

rin saflarından geliyorlar. Ama aydınlar, nereden kaynaklanırlarsa kaynaklansınlar ve hangi karakteri taşırlarsa taşınsınlar bir ara tabakadır ve sınıf değildir" (Stalin, C.14, s.80)

Bu ara tabaka, sınıf olmayan tabaka ileride SB'de kapitalist restorasyonun toplumsal dinamiklerinden biri olarak, sınıf olarak karışımıza çıkacaktır.

Bu tabaka nasıl gelişti ve iktidarı gasp edebilecek bir revizyonist güç olabilir? Sovyet tarihine, Lenin ve Stalin'in uyarılarına baktığımızda şunu görürüz. Genç sovyet iktidarı, burjuva aydınlardan uzmanlardan yararlanmıştır. Evet, uzman güç olarak onlara ihtiyaç duyulmuştur. Onları, sosyalizmin inşasına çekmek için birtakım tavizler vermiş, imtiyazlı konuma getirmiştir. [Örneğin, önceleri, partide en yüksek maaş, kırsal alan için 180 ruble, büyük şehirler için 250 ruble idi. Bu 20'li yılların sonuna kadar böyle kaldı. Burjuva aydınlar ise bu miktarın birkaç mislini alıyorlardı ve imtiyazlıydılar (Örneğin konut temini)].

İmtiyazlı konumlarının teşvik edici rol oynamasından dolayı bu burjuva aydınlar, şüphesiz ki verimli çalışma da yapmışlardır; üretimin gelişmesinde ve örgütlenmesinde yararlı olmuşlardır. Ama, bu sorunun sadece bir yönüdür. Bu aydınlar aynı zamanda sürekli konumlarını korumaya, geliştirmeye, yapılaştırmaya çalışmışlar; sorunlara, ilişkilere yaklaşımda burjuva dünya görüşleri belirleyici olmuştur. Bu ikili özelliklerinden dolayı bu türden aydınlar, üretimin gelişmesinde yararlı olurlarken, burjuva ilişki anlayış ve düşünce tarzlarını topluma, en azından ilişkide oldukları kesimlere aktararak da sovyet insanının yozlaşmasında önemli bir kaynağı oluşturmuşlardır.

Bunların dışında, Stalin'in bahsettiği komünist bürokratlar gündeme gelmiştir. Ücret limitinin kaldırılmasıyla komünist idareciler de bir takım imtiyazlar elde etmişlerdir. Bunlarda da, burjuva aydınlarda/bürokratlarda görülen yaşam ve dünya-

ya bakış tarzı gelişmeye başlamıştır.

Elde edilen imtiyazlar ve bunun sonucu sağlanan refah; cepte parti üyeliği defteri, üretimden sürekli kopuk olmak ve bu bağlamda sınıf bilincinin zayıflaması; kitlelerden kopmak, bunun ötesinde, kendini kitlelerin üzerinde görmek, onlara yukarıdan bakan tavır ve anlayışlar içinde olmak vs. vs. Bütün bu özellikler, bürokrat/küçük burjuva kesimde ortaya çıkan birliğin maddi temellerini oluşturmuşlardır. Mevcut imtiyazları, sağlanmış çıkarları korumak bütün küçük burjuvazinin/bürokratların ortak amacı olmuştur.

Demek ki aydınlardan başka pekala yönetici konumlara gelen işçi ve teknik elemanlar da burjuvalaşma-bürokratlaşma eğilimi doğuyor. Restorasyona bir temel araç da buradan geliyor. Aynı zamanda işçi sınıfı saflarından da ücret ve vasıf farkları gibi nedenlerin sağladığı olanaklarla ayrıcalıklı bir tabakada revizyonizmin toplumsal dinamiklerine katılmıştır.

Garip gelmesin; onlar, imtiyaz ve çıkarlarını korumak ve geliştirmek için örgütlenmişlerdir bile! Bu, hem tehlikeliydi, hem de gereksizdi; parti, devlet, ordu, sendika, gençlik kurumları bu bürokratları zaten örgütleyordu. Onlar buralarda artık ortak konum, çıkar ve imtiyazlar temelinde faildirler. Hangi kurum olursa olsun, bürokrasinin kendisi bu unsurları örgütleyordu. Sosyalist inşa ne kadar ilerlemiş olursa olsun, sosyalizm, komünizme geçişte bir geçiş toplumdur. Bunun için, bu toplumda işçi sınıfı da kendine yabancı anlayış ve düşüncelerden kaçınılmaz olarak etkilenme ortamı ile karşılaşabilir ve bürokratlar/küçük burjuva aydınlar, bu etkilemede belirleyici rol oynarlar. Partide devlet kurumlarında, sendikalarda, kültürel alanlarda vs. zehir saçmaya başlarlar, proleter dünya görüşünü yozlaştırırlar. Sosyalist insanın maddi ve manevi kaynaklarını yıpratırlar, kendi dünya görüşlerini, dünyaya bakış tarzlarını hakim kılmaya çalışırlar ve bunla-

rın hepsini tabii ki sosyalist toplumun şekillenmesinin gelişmesi adı altında yaparlar.

Toplumsal örgütlenmenin bütün alanlarını örgüt olarak kullanan bürokratlar/ küçük burjuvazi zamanla mevcut olanla, elde etmiş olduklarıyla yetinmemeye başlarlar; daha çoğunu, daha rahat hareket etmeyi ve düşüncelerini dile getirmeyi isterler. Bu kaçınılmazdır. Sosyalist toplumun her bir gelişme sürecinde dayattığı yaşam normlarından kopuk olmak; kendine özgü bir yaşam tarzı sürdürmek, bu tabakaların karakteri icabı küçük burjuva yaşam tarzına tekabül eden bir yaşam tarzı içinde olmak anlamına gelir. Giderek, kök salan bu yaşam tarzı, kaçınılmaz olarak bu yaşama tekabül eden düşünce tarzını da beraberinde getirir, geliştirir. Bu, küçük burjuvazinin ara tabaka olma özelliğine tekabül eden bir geçiş sürecidir. Küçük burjuvazi, burjuva olmak için çaba harcar, burjuva olmanın özlemini çeker ve öyle olmak için de her fırsatı değerlendirir. Sovyet bürokrasisindeki küçük-burjuva da, burjuva olmanın özlemini çekmiştir. Burjuva olmak için mücadele etmiştir. Bu mücadele kapitalist sınıfı oluşturmaktan, kapitalizmi yeniden inşa etmekten başka bir anlam taşımıyordu.

Sovyet bürokrati, burjuva bürokratin bütün karakterleri ve eylem anlayışıyla hareket etmiştir. Daha yüksek mevkilere gelmek için çalışmış; sonuçta bu mevkileri sosyalist inşayı yıkmak ve kapitalizmi restore etmek için kullanmıştır.

3.SBKP'nin XX. Parti Kongresi, Burjuva Bürokratların Zaferi

Bürokratizme karşı mücadeleyi buradan sonraki bölümde ele alacağız. Bunun için, bu alandaki mücadeleye değinmeden sovyet bürokratlarının zaferini ele alalım.

SBKP(B)'nin XX. Kongresi, Stalin'in bahsettiği o en tehlikeli bürokratların, "komünist bürokrat"ların bir zaferidir. Kapitalizmi restore etme darbelerinin meşrulaştırıldığı arenadır.

Stalin'in ölümünden sonra Kruşçev, MK'nın 1. sekreteri olmayı başardı. Tabii ki, kendi adamlarını da beraberinde getirdi. Dürüst devrimciler, komünistler önemli görevlerden adım adım uzaklaştırıldılar, ülkenin uzak köşelerine daha tali görevleri "ifa etmek" için gönderildiler. Bu, bir nevi sürgündü.

SBKP MK'nın 18, 19 ve 20. parti kongrelerindeki dokümana baktığımızda bazı eğilimleri görüyoruz.

1938'de yapılan 18. Parti Kongresi'nde MK üyesi sayısı 71'di. Bu sayı 19. Kongre- 'de (1952) 125'e çıkmıştır. 18. Kongrede MK üyeliğine seçilen 31 kişi 1952'de yeniden MK üyeliğine seçildi. Böylelikle 18. Parti Kongresi'nde MK üyeliğine seçilenlerin %43'ü yeniden seçilmiş oluyordu. (Ölenleri dikkate almıyoruz).

20. Kongre'de (1956) MK üyesi sayısı 133'e çıkartıldı. 1952'de MK üyesi seçilenlerin 52'si 1956'da yeniden seçilmediler. Yani 1952'deki MK üyelerinin %41'i 1956'da elendi.

22. Kongre'de (1961) MK üyesi 175'e çıkarıldı. 1952 MK'nın 92 üyesi, 1961 MK'sında yoktu. Yani 1952 MK üyesinin %74'ü 1961'de elendi. Ama 1956'nın toplam 133 MK üyesinden 60'ı 1961'de yeniden MK üyeliğine seçildi. Yani %45'i. Görüyoruz ki 1952'den 1961'e kadar eleme adım adım olmuştur. 1938'in MK'sından 1956'nın MK'sına 18 kişi, 1961'in MK'sına da sadece 8 kişi yeniden seçilmiştir. 1952'nin MK'sından 1961'in MK'sına gelenlerin sayısı da 29'du.

Dahası var 22. Parti Kongresi'nde (1961) F.R. Koslow, "SBKP-Tüzüğü'nde değişiklikler üzerine" raporunda şöyle der;

"Birlik Cumhuriyetleri, komünist partileri merkez komitelerinin, partinin bölge komitelerinin, reyon komitelerinin bileşimi son seçimlerde %45, şehir komitelerinin ve reyon komitelerinin bileşimi de %40 yenilendi" (Bkz; SBKP XXII. Parti Kongresi.

"Presse der Sovyet union" No:140, s.3148)

Koslow, devamla şöyle diyordu;

"Kadroların seçiminde, görevlendirilmele-
rinde ve eğitiminde büyük çalışma yapılmıştır ve bu, olumlu sonuçlar vermiştir. Parti kadrolarının ezici çoğunluğu yeterli bilgilere ve örgütsel tecrübelerle sahiptir. Birlik cumhuriyetleri komünist partileri merkez komitelerinin, bölge komitelerinin sekreterlerinin onda dokuzundan çoğu ve partinin reyon ve şehir komiteleri sekreterlerinin yaklaşık dörtte üçü yüksek okul eğitimine sahiptir. Geçen son beş sene içinde yüksek okul eğitimi görmüş reyon ve şehir komiteleri sekreterlerinin sayısı üç mislinden fazla artmıştır. Yönetici parti örgütlerinde, mühendislerin, ekonomistlerin, ziraatçıların... ve diğer uzmanların sayısı her yıl artıyor" (Agy. s.3151).

Evet, böylelikle partide devlette ve başka kurumlarda yönetici konumundaki işçiler, köylüler, komünistler adım adım dışlanmışlar, bunların yerini, yukarda da ifade edildiği gibi aydınlar almaya başlamıştır. Aydınlar, bürokrasiyi (partiyi, devleti ve başka kurumları) ele geçiren küçük burjuva bürokratlardır.

Her halükarda Kruşçev ve şürekası, siyasi iktidarı gasp ettikten sonra güçlü bir direnişe yol açmamak için, partide, devlet kurumlarında, bütün toplumsal örgütlenmelerde dikkatli bir temizlik hareketine girişmişlerdir. 1961'deki 22. Parti Kongresi'ne geldiğinde bu temizlik hareketi kapanmış, 1956'da başlatılan kapitalist restorasyonun üst yapı kurumlarındaki gerçekleşmesi sağlanmıştı.

1956'dan sonra partide, devlette ve ekonomik kurumlarda önderlik burjuva unsurların eline geçmiş, proleter dünya görüşü, ilişkileri, idare yöntemleri, geri plana itilmiştir. Hala proleter olanlar, hala komünist olanlar mahkum edilmişler, direnenler de takibata maruz kalmışlardır.

Kruşçev ve şürekası, şüphesiz ki, doğrudan

doğruya klasik kapitalizmi kuramazlardı, onların kurdukları, yeni tipten bir kapitalizmdi. Bu kapitalizm, klasik burjuvazinin tanıdığı özel mülkiyete, çıplak burjuva özel mülkiyete dayanmıyordu. O, iktidarı ele geçiren bürokrasinin ortak sömürüsüne dayanıyordu. Yani bürokratların kapitalizmiydi. Bürokrat kapitalizmi. Bu kapitalizmin sınıfsal temelini de, yeni tip burjuvazi/bürokratlar oluşturuyorlardı.

Önderliğini Kruşçev ve şürekası nezdinde somutlaştırdığımız bu yeni sınıfın anlayışını, dikkat edildiyse, modern revizyonizm olarak tanımlamadık. Bunun nedeni vardır. Bu unsurlar, ne daha önceleri, 1956'daki kongreye kadar, ne marksizm-leninizmi revizyona uğratma ve dolayısıyla partinin genel çizgisinde sapma eğilimine girmişler miydi? Kesin bir şey söylenemez. Ama, hangi nedenden olursa olsun, bu unsurlar 19. Parti Kongresi'ne kadar doğru olanı savunuyor gözükmüşlerdir. Birisinin hain olması, oportünist olması veya revizyonist olması için, o hainliğini, oportünizmini veya revizyonizmini sözlü ifadesinde (teorisinde) ve eyleminde (pratiğinde) sergilemesi gerekir. Örneğin, Troçki devrimci mücadeleye hain olarak başladı denmez. Böyle denbilmesi için Troçki'nin daha baştan karşıdevrim tarafından devrimci saflara gönderilmiş bir ajan olduğunun kanıtlanması gerekir. Aynı şey, Buharin, Kamenev, Zinoviyev için de geçerlidir. Bu şahıslar, devrim öncesi ve devrim yıllarında büyük yalpalamalar, kararsızlıklar geçirmişler, mücadelelerinin belli aşamalarından kimi daha erken, kimi daha geç, teori ve pratiklerinde marksizm-leninizme ve onun somut uygulamasına ihanet etmeye başlamışlardır. Aynı durum Kruşçev ve şürekası için de geçerlidir. Biz şunu biliyoruz; bu şahıslar fırsat bulana kadar kendilerini saklamışlardır. Bu bir gerçektir.

Şunu da biliyoruz. SB'de kapitalist restorasyonun toplumsal dinamikleri iki türde bürokratların saflarından gelmez. Bunun için, bu unsurların iktidarı gasp edene ka-

darki süreçlerini, özellikle partili bürokratların gelişme süreci olarak görmek gerekiyor. Ama, ne zamanki bu unsurlar, siyasi iktidarı gasp ettiler ve marksizm-leninizmi, partinin genel çizgisini revizyona tabi tuttular, işte onlar bu andaki teori ve pratikleriyle modern revizyonizmin savunucuları, kendileri de birer modern revizyonist oldular. SB'de modern revizyonistler, cepte parti üyeliği defteri olan bürokratlardan, Stalin'in deyimi ile "komünist bürokrat"lardan kaynaklanmışlardır ve bu unsurların önderliğinde sosyalizm, bürokrat kapitalizmine, küçük-burjuva bürokratlar da modern revizyonistlere dönüşmüşlerdir. Bu, niceliğin birikerek, belli bir aşamadan sonra nitelik dönüşümüne uğramasıdır. Bu küçük-burjuva dünya görüşünün yaşam tarzının vb. bürokratizm formunda gelişerek (nicel gelişme) 1956 darbesiyle modern revizyonizme (nitelik sıçraması) kızıl maskeli burjuva karşıdevrime dönüşmesidir.

3.a. SB'de Kapitalizmin Restore Sürecinin Belirleyici Aşamaları (1956-1961)

'Sovyetler Birliği'nde geri dönüş, bir başka ifadeyle üst yapı ve alt yapıda kapitalist/burjuva restorasyon 1950'den önce mi başlamıştı, yoksa 1956 darbesinden sonra mı başlamıştı?' sorusu, revizyonist/ kapitalist blokun yıkılışından sonra da güncelliğini korudu. Olguların ortaya çıkardığı gerçek, restorasyonun 1956 darbesinden sonra başladığıdır. Kısa da olsa, bu süreçten bahsedelim (aşağıda oldukça kısa olarak belirteceğimiz noktalar, söz konusu restorasyon sürecinin çıkış noktaları olarak kavranmalıdır.)

Kruşçev kliği işe marksizm-leninizmi revizyona uğratmakla, Stalin'i mahkum etmekle başladı.

20. Parti Kongresi şubat 1956'da yapıldı. Kongrede ne Kruşçev ne başka birisi ve ne de bütün olarak MK, Stalin hakkında olumsuz bir şey söylemişlerdir. Kruşçev ve şürekâsı, sovyet proletaryasından, sovyet köylüsünden, bir bütün olarak sovyet insa-

nından düpedüz korkuyorlardı. Bu korkudan dolayıdır ki Kruşçev ancak gizli bir toplantıda, bir avuç seçilmiş unsur önünde Stalin'i eleştiri adına mahkum etmeye çalışmıştır. Kruşçev önderliğinde siyasi iktidarı gasp eden hainlerin eleştiri adı altında Stalin'e yönelttikleri her anlayış, Stalin'in adı altında marksizm-leninizmi çarpıtmaya revizyona uğratmaya yönelikti. Onların bu konuda neler söyledikleri, genel hatlarıyla biliniyor. Bundan ziyade, revizyonistlerin SBKP-MK adına 30 Haziran 1956'da "kişiyeye tapıcılık ve sonuçlarının aşılması üzerine" aldığı karar oldukça ilginç, orada şöyle deniyor.

"Bu insanlar (sözüm ona doğruyu savunanlar, parti önderleri çn.) niçin açıktan açığa Stalin'e karşı gelmediler ve onu önderlikten uzaklaştırmadılar? O zamanki şartlarda bu mümkün değildi. Şüphesiz ki gerçekler, Stalin'in özellikle yaşamının son döneminde işlenen birçok kanunsuzlukta suçunun olduğunu gösteriyor. Ama aynı zamanda unutulmamalıdır ki; sovyet insanları Stalin'i devamlı, düşmanın vuruşlarına karşı SSCB'yi korumak için, sosyalizm davası için mücadele eden bir insan olarak tanıyorlar... Bu koşullarda Stalin'e karşı olan her çıkış, halk tarafından kavranamazdı ve burada sözkonusu olan, asla kişisel cesaretin eksikliği değildir. Açık ki, bu atmosfer altında Stalin'e karşı çıkmış hiçkimse halktan destek alamazdı" (MK Plenumlarının, konferansların ve parti kongrelerinin kararlarında ve bildirgelerinde SBKP, Cilt XII s.274/275)

Biz korkak değildik diyen Kruşçev ve şürekâsı, bahsedilen o dönemde (1937-38/1952 arası kast ediliyor) Stalin'e övgüler yağdırmakla meşguldüler. Diğer taraftan, o dönemde bürokrasi içinde bürokratik mekanizma vasıtasıyla örgütlenen küçük burjuvazi, "komünist bürokrat"lar, henüz güçlü değillerdi, henüz darbe yapacak konuma gelmekten çok uzaktılar.

Bu sözler aynı zamanda, revizyonistlerin iktidara gelmelerine rağmen, Stalin ölmüş

olmasına rağmen, O'ndan hala ne denli korktuklarını da göstermektedir. Bu korku onları, Stalin'i mahkum etmede dikkatli hareket etmeye götürmüştür.

Stalin ve sosyalist inşa! özdeşleşmiş bu iki olgu SB'de adım adım mahkum edilmiş, revizyona uğratılmıştır. Bir taraftan Stalin'i mahkum edip, diğer taraftan teori ve pratikte gerçek sosyalizmden bahsedilemezdi. Bir taraftan Stalin'i mahkum edip, diğer taraftan gerçek proleter enternasyonalizminden bahsedilemezdi. Bunun tersi olarak; SB'de kapitalizmin yeniden inşası, Stalin mahkum edilmeden gerçekleştirilemezdi.

Revizyonistlerin bolca propagandasını yaptıkları "reel sosyalizm"e gelince; Revizyonistlerin bahsetmiş oldukları "reel sosyalizm" lafta sosyalizmden, pratikte de kapitalizmden başka bir şey değildir.

Aralık 1956; bu tarihte düzenlenen "bilimsel oturum"da sosyalizmde değer kanunu anlayışı yerine, kapitalizmde değer kanunu anlayışının getirilmesi için karar alınmıştır.

Bilindiği gibi, o zamana kadar SB'de devletin esas gelir kaynağını "muamele vergisi" (satış üzerinden vergi) oluşturuyordu. Muamele vergisi, bir ürünün fabrika çıkış fiyatıyla gerçek vergi fiyatı arasındaki farka tekabül ediyordu. SB'de genel olarak üretim araçları ürünleri için muamele vergisi alınmıyordu. Çünkü bu makinelerin pahalılaşmasını beraberinde getiriyordu. Makinelerin pahalılaşması da diğer sanayi sektörlerinde pahalılığa neden oluyordu.

Sözkonusu "bilimsel oturum"da bu anlayış bir kenara itildi ve yerine, üretim araçları fiyatlarının yapay yükselişi getirildi. Üretim araçları fiyatlarının bu şekilde yapay yükseltilmesi sonucu "kar" elde edilmiştir. Artık esas olan, "muamele vergisi" değil, "kar"dı. Örneğin devlet işletmelerinde elde edilen muamele vergisi tutarı 1940'da 10.6 milyar rubleden 1950'de 23,6, 1960'da 31,3 ve 1970'te de 49.4 milyar rubleye çıkmıştı.

Ama aynı yıllarda "kar" ise 3,3 milyar rubleden 5,2'ye, 25,2'ye ve 87 milyara çıkmıştı. 1940'dan 1950'ye "kar"ın büyüme oranı ancak %57,5 iken, bu 1950'dan 1960'a %384,6 oranına varmıştı. Aynı dönemde "muamele vergisi"nin büyüme oranı da %122,6'dan %32,6'ya düşmüştü. 1950-60 arasında "kar"ın %384,6 oranında büyümesine karşın "muamele vergisi"nin %32,6 oranında büyümesi!

Elde edilen kar nasıl paylaşılıyordu? Bunun %40'ı işletmelerde kalıyordu. Yani işletme yönetiminin eline geçiyordu. Geriye kalan %60'lık kısım da, merkezi ve bölgesel bürokratik yapıya ayrılıyordu.

Mayıs 1957; bu tarihte yüksek sovyet, merkezi sanayi bakanlıklarının birçoğunu dağıtma kararı alır. Böylelikle, bu bakanlıkların o zaman kadar üstlenmiş oldukları sorumluluklar, yerel ekonomik konseylere devredilir.

Bu karar neden alınmıştır? Diyelim ki bu bakanlıklar büyük/kapsamlı ve ağır/ hantal çalışan bir bürokrasiyi ifade ediyorlar ve bundan dolayı da pratikte istenilen netice alınmıyor. Bu durumda yapılması gereken o devlet bürokrasisini yeniden örgütlemek ve çalışır hale getirmektir. Ama bu yapılmamış, tersine bölgesel bürokrasinin gelişmesini, güçlenmesini ve söz sahibi olmasını sağlamak için adımlar atılmıştır. Böylelikle ekonomik planlamada merkezi planlama önemini yitirmiş, onun yerini bölgesel planlama almıştır. Bu, sovyet işletmelerinde işletme egoizmini, giderek de işletmeler arasında çıkar rekabetini geliştirmiştir.

25-26 Şubat 1958; Bu tarihte toplanan SBKP-MK plenumunda makina-traktör-istasyonlarının dağıtılması kararı alındı: "Bugünkü koşullarda... SBKP-MK plenumu... makina-traktör-istasyonlarının yeniden örgütlenmesi anlayışındadır. Şimdi bu makinelerin doğrudan kolektif ekonomilere satışına geçmek yerindedir" (MK plenumlarının, konferansların, parti kongrelerinin... Cilt XIII s.92/93)

Bu adım, sovyet tarımında kapitalizme dönüş için atılmış köklü bir adımdı. Bu tarihe kadar kolhozlar sözkonusu bu istasyonlardan makina kiralayabiliyorlardı/ ödünç alıyorlardı. Artık durum değişmişti ve bu makinalar, tarımdaki üretim araçları metaya dönüştürülmüşlerdi. Nitekim kısa bir zaman içinde kolhozlar, bu makinaları satın aldılar ve 1 Ocak 1959'a gelindiğinde 8000 MTİ'den geriye sadece 385'i kalmıştı. Tarım, kaos/gerileme sürecine girmişti. Bunu açıklamak için biraz gerilere gidelim. SB'de tarımın kolektifleştirilme temelinde yeniden örgütlenmesi 1933'te başlar. 1933'ten 1940'a kadar (savaşın başladığı yıl) sovyet tarımı muazzam bir gelişme gösterir. Savaştan dolayı, tarımda üretim doğal olarak gerilemiş, ama 1950'de önemli tarım araçlarının üretimi 1940'dakini 4,5 misli aşmıştır. 1958/59'da ise önemli tarım araçları sayısı, o zamanki seviyesinin yarısı kadar azalmıştır. Kolhozlar, tarım makinalarını satın almak için büyük miktarlarda para ödemek zorunda kalmışlardır. Bu da, tarım üretiminin gerilemesine neden olmuştur, yeni projelerin finansmanı imkansızlaşmış, tarımda çalışanların ücretlerinde düşmeler olmuştur.

Teşvik kar ve emeğin verimliliği:

Sovyet revizyonistleri ve tabii diğer ülkelerdeki revizyonistler de şu anlayıştaydılar. Özel sermayenin olmadığı yerde kapitalizm yoktur! Yani kapitalizm olgusuyla özel sermayenin eşanlı olarak yorumlanması. Bu anlayışın daha 1877'de çürütüldüğünü biliyoruz.

Engels şöyle diyor;

"O (devlet-çn) ne kadar çok üretici gücü kendi mülkiyetine geçirirse, o kadar çok ekonomik kolektif/devlet kapitalist olur. O kadar çok vatandaşı sömürür." (Marks-Engels, Toplu Eserleri, C.20, s.260).

Şüphesiz ki, SB'de, 1956 darbesinden sonra özel sermaye, klasik kapitalizm olgusu doğmamıştır. Bu, sonraki dönemlerde de

görülmemiştir. Bu konuda modern revizyonistler gerçekten haklıydılar! Ama 1956 darbesinden sonra kapitalizmin restore süreci, SB'de devletin ekonomik olarak umumi kapitalist dönüşme sürecidir. 1956 darbesinden sonra sovyet bürokrasisinin, tek tek bürokratların, çaplarına/konumlarına göre yararlandıkları kolektif/devlet kapitalizmin idaresi olmuştur.

Kolektif/devlet kapitalist olmak için değişmesi gereken neydi? Bunun için, üretim amacının kökten değişmesi gerekiyordu. Üretimdeki amaç, sosyalizmde ve sömürüye dayanan toplumlarda tamamen farklıdır. Bütün toplumun çıkarı, sosyalizmde üretimin amacıdır. Yani sosyalizmde işçinin emeği, üretimi, artık ürünü bütün toplumun yararınadır. Kapitalizmde ise, bu artı-değere kapitalist el kor. Revizyonizm- de ise, bu artı-değer bürokrasisinin, "kolektif" kapitalistin çıkarları için kullanılmıştır. Bunun gerçekleştirilmesi için yapılması gereken, kar kaynaklarının, sovyet somutunda da karlarının ve bütçenin "emin ellerde" olması gerekir. Yani bürokrasinin siyasi iktidara hakim olması gerekir. SB'de bu adım adım gerçekleştirilmiştir.

Şimdi iki dünya görüşünü karşılaştıralım:

F. Engels;

"Komün, devletin ve devlet organlarının toplumun hizmetçisinden toplumun efendilerine doğru şimdiye kadar ki bütün devletlerdeki kaçınılmaz bu dönüşüme karşı yanılmaz iki araç kullandı. Birincisi, o katılanların genel oy hakkı temelinde seçimle ve aynı katılanların (seçilenlerin) yeniden görevden alınmaları vasıtasıyla bütün yerleri (idare eden, hukuki karar veren, öğreten) ele geçirdi ve ikincisi, o, yüksek veya aşağı bütün hizmetler için diğer işçilerin aldığı ücreti verdi." (Marks, Engels Toplu Eserler C.22, s.198)

N.Kruşçev;

"Yönetici bir parti görevlisinin faaliyeti her şeyden önce, ekonominin gelişmesindeki

neticelere göre belirlenmelidir. Plan gerçekleşmişse veya hedef aşılırsa gerçekleştirmişse, daha fazla ücret alınmalıdır, plan gerçekleşmemişse ücret, düşük olmalıdır." (XX. Parti Kongresi.)

Birbirinden temelden farklı iki anlayış. Engels, idari görevde olanlar için bir ayrıcalığın olamayacağından bahsederken, Kruşçev ve, bu ayrıcalığı koyuyor. Bunun ötesinde, hangi şartlarda olursa olsun, planın gerçekleşmesi durumunda belirlenen limitte alınacağını, planın hedefi aşarak gerçekleşmesi durumunda daha fazla ücret alınacağını, ama planın hedefin altında gerçekleşmesi durumunda ise, ücretin düşeceğini sistemleştiriyor. Bunun anlamı şudur. Planı aşmak ve böylece daha fazla ücret almak için, sosyalist işletme adı altında işçiye baskı yapacaksın. Baskı yapacaksın ki, ölesiye çalışsın, daha çok çalışsın. Kendisine de birtakım kısıntıların düşeceğini anlatarak, onu teşvik de edeceksin!

Bir örnek daha verelim:

Lenin;

"Sıradan bir işçinin fedakarca, zor işi aşarak emeğin verimliliğinin artırılması için çalışanların veya 'yakınlarının' kişisel çıkarına değil, bilakis 'uzakta duranların' yani bütünlüğün içinde tüm toplumun bir dizi ve milyonlarca insanın çıkarına yarayan her put tahılın, kömürün, demirin ve diğer ürünlerin korunması için kafa yormaya başladığı yerde komünizm başlar".

SBKP; 1956

"Emeğin ve ücretin örgütlenmesindeki mevcut eksiklikleri mümkün mertebe hızlı bir şekilde ortadan kaldırmak ve emekçilerin, ilerinin sonuçlarına şahsi maddi ilgilerini artırmak için... tedbirler alınmalıdır. Yeni tekniğin (üretim) sokulması emeğin verimliliğinin artırılması için. güçlü bir şekilde prim sisteminden yararlanılmalıdır. (25 Şubat 1956'da kabul edilen SBKP Parti Kongresi talimatlarından).

Lenin, fedakarca çalışmaktan, kişisel çıkar

için değil, toplumun çıkarı için çalışmaktan bahsediyor. Ama revizyonistler, ürünü meta yapıyorlar. İşçinin yaptığı işe ilgi duyması için, onda kişisel materyal çıkar anlayışını teşvik ediyorlar. Onlara göre, işçinin verimli çalışabilmesi için, üründe kişisel çıkarı olmalıdır, bu çıkar teşvik edilmelidir. Bu teşvik yollarından birisi de prim sistemidir.

Sovyet revizyonistlerinin bu anlayışlarından çıkartılması gereken sonuçlar nedir?

-Ürünün kalitesi, üretildiği şartlar önemli değildir.

-Ürün, kullanım değerinden dolayı üretilmiyor.

Materyal teşvik esas alınıyor.

Ve nihayet ürün, metalaştırılıyor. Kar elde etmek için üretiliyor, o böylelikle mübadele değeri kazanıyor.

Bu, kapitalizmin restorasyonundan başka bir şey değildir.

Yeri gelmişken iki dünya görüşü arasındaki farkı, kapitalizmde emeğin verimliliği ve sosyalizmde emeğin verimliliği temelinde gösterelim;

Kapitalizmde emeğin verimliliği;

Azami karın elde edilmesi için emeğin verimliliğinin artırılması gerekir. Bunun için kapitalistler, bir taraftan gelişen tekniği üretim sürecine sokarlarken, diğer taraftan da işgücünün yoğun sömürsünü sağlamaya çalışırlar. Kapitalizmde emeğin verimliliğinin arttırılması, en çok kar, son kertede işçinin daha fazla sömürülmesi, daha çok baskı altına alınması ile sağlanır.

Sosyalizmde emeğin verimliliği;

Sosyalizmde emeğin verimliliğinin artırılmasında çıkış noktasını kar değil, bütün toplumun çıkarları oluşturur. Yani bütün toplumun maddi ve kültürel ihtiyaçlarının giderilmesi ve yükseltilmesi esastır. Teknik gelişme üretime bu amaçla sokulur ve işçinin daha verimli çalışmasında sosyalist bilinç itici güç olur.

Sovyet revizyonistleri, sosyalizmde emeğin verimliliğini artıran olguları/koşulları kaldırmışlar, yerine kapitalizmde emeğin verimliliğini artıran koşulları getirmişlerdir. Bunun nasıl başladığını yukarıda, önemli gördüğümüz geriye dönüş adımlarıyla gösterdik.

SB'de Ekim Devrimi'yle birlikte üretim ilişkileri ile üretici güçlerin karakteri arasındaki mutlak uyumluluk yasası, sosyalist üretim ilişkileri temelinde gerçekleştirilerek hakim kılınmıştı. Bunun gerçekleşmesi için yaratılması gereken koşullar neydi? Üretim araçlarına olan özel mülkiyetin sömürünün kaldırılması, proletarya diktatörlüğünün kurulması vs.

1956 darbesiyle birlikte revizyonistler bu uyumluluk yasasının devamını sağlayan koşulları revizyona uğratmışlar/çarpıtmışlar ve giderek ortadan kaldırmışlardır ve yeni üretim ilişkileri, yeni üretici güçleri, yeni karakterde üretici güçleri kaçınılmaz kılınmıştır. Bu, bürokratik kapitalizme tekabül eden üretim ilişkileri ile üretici güçlerin karakteri arasındaki uyumluluğun sağlanmasından başka bir şey değildi.

Bu dönüşümü sağlayan güç, parti ve devlet kurumlarını ele geçiren, bürokrasiydi. Bu bürokrasi (bürokratlar) 1956'dan sonra esas hakim sınıf olmaya başlamıştır. Bu merkezi bürokrasi, cumhuriyetlerdeki, bölgelerdeki, işletmelerdeki, bürokratlar tarafından destekleniyordu. Böylelikle bürokrasinin etkinliği, salt merkezle sınırlı kalmıyordu. Kruşçev revizyonistlerinin siyasi iktidarı ele geçirdikten sonra ilk adımlarından birisi olarak yerel bürokrasiye yetkiler vermeleri boşuna değildi.

1956'dan sonraki SB tarihi, lafta sosyalizmin, pratikte ise kapitalizmin yeniden inşası ve sosyalizm tabelası altında kapitalist/emperyalist (sosyal emperyalist) olmanın tarihidir. Revizyonistlerin "sosyalizmi" sosyalizmin bir karikatürüdür, o, kitlelerin yoksulluğu, baskı altına alınmaları ve bir avuç bürokratin yaşam şartlarının yüksek

olması üzerine kurulmuştu. 1934'te Stalin, bu karikatür üzerine şöyle diyordu;

"Sosyalizmin, yoksulluk ve mahrumiyetler temelinde şahsi ihtiyaçların kısıtlanması temelinde ve insanların yaşam şartlarının fakirlerin (ki bunlarda fakir kalmak istemiyorlar ve refah içinde yaşamayı amaçlıyorlar) yaşam şartlarına indirgenmesi (temelinde) inşa edilebileceğine inanmak aptallıktır. Sözüm yabana böyle bir sosyalizme kim ihtiyaç duyuyor? Bu, sosyalizm olamaz, bilakis sosyalizm üzerine bir karikatürdür." (Stalin, XVII Parti Kongresi, C.13, s.319, İnter Yayınları, s. 312)

Böyle bir "sosyalizm"e revizyonistler ihtiyaç duymuşlardı. Sosyalizm üzerine olan bu karikatür, gerçekte, bürokratik kapitalizmden başka bir şey değildi.

Bürokratik kapitalizm, bir geçiş süreciydi. O yerini, klasik kapitalizme bırakmak zorundaydı. Öyle de oldu. Gorbaçov iktidara geldiğinde yapılması gerekeni yaptı. İflas eden bürokratik kapitalizmin (sosyal emperyalizmin) bir an önce klasik kapitalizme dönüşme sürecini hızlandıran adımlar attı. Ama SB'de sistem o denli çürümüş ve kokuşmuştu ki, Gorbaçov dahi klasik kapitalizme geçişte önemli bir engel olmuştu. Kokuşmuş olan revizyonist kapitalist sisteme son tekmeyle Yeltsin vurdu. 1956'dan 1990'a kadar olan nicel birikim kapitalizmin kendine yabancı idari formlar altında gelişmesiyle, bürokratik kapitalizm/revizyonist sistem dönüşüme uğradı ve klasik formunu aldı.

Aynı süreci halk demokrasisi ülkelerinde de görüyoruz. Sosyalizmin inşası doğrultusunda ilk başarılı adımların atıldığı bu ülkelerde de Kruşçev revizyonizmiyle birlikte geriye dönüş başladı. Bu ülkelerdeki dönüşümün tarihi de sovyet revizyonizmi üzerine bir karikatürden başka bir şey değildi.

4. Bürokratizme Karşı Mücadele

1956'ya kadar olan Sovyet tarihi veya da Lenin ve Stalin döneminde Sovyet tarihi,

aynı zamanda bürokrasiye karşı mücadelelerle dolu olan bir tarihtir. Bürokrasinin ne denli büyük bir tehlike kaynağı olduğunu Lenin ve Stalin'in uyarılarında görüyoruz. Daha 1921'de bürokrasi, 4 senelik tarihi olan proletarya diktatörlüğü için büyük bir tehlike kaynağı olmuştu. Bu konunun daha önce de MK'da ele alındığını söyleyen Lenin, X. Parti Kongresi'nde (8-16 Mart 1921) şöyle diyordu;

"Şüphesiz ki bürokrasi çıbanı mevcuttur. Teşhis konmuştur ve buna karşı gerçek bir mücadele yürütülmelidir. Tabii ki, şahidi olduğumuz tartışmada bu sorun, bazı platformlarda, en azından hafife alındı... ve ona, küçük burjuva bakış açısından bakıldı. Şüphesiz ki, son dönemde partisiz işçiler arasında memnuniyetsizlik ve heyecan görüldü. Moskova'da partisizlerin toplantıları yapıldığında onların, demokrasiyi, özgürlüğü, sovyet iktidarını devirmeye götüren slogan yaptıkları açıktı. 'işçi muhalefatinin çoğu, en azından bazı temsilcileri bu kötülüğe karşı, bu küçük burjuva karşıdevrimci anlayışa karşı mücadele ettiler ve 'buna karşı birleşeceğiz' dediler ve gerçekten de onlar, azami birliktelik göstermeyi kavradılar. Bu parti kongresinde, bürokratiye karşı mücadelenin mutlak zorunlu bir mücadele olduğunu ve onun, küçük burjuva unsura karşı mücadele görevi gibi karmaşık olduğunu kavramak zorundayız. Devlet düzenimizde bürokratiizm, öyle bir yara noktası oldu ki, parti programımız da ondan bahsediyor. Çünkü o, bu küçük burjuva unsurla ve onun dağınıklığıyla bağlam içindedir." (Lenin, C.32, s.190)

Burada iki noktayı gözönünde tutalım. Bürokratiizmin tehlike kaynağı oluşu ve bürokratiizm ile küçük burjuva unsurun ilişkisi.

9 Temmuz 1925'te Stalin, Sverdlov Üniversitesi'nde öğrenciler önünde onların sorularına cevap teşkil eden kapsamlı bir konuşma yapar. Bu konuşmada bürokratiizm tehlikesine değinen Stalin, şöyle der.

"Beşinci zorluk. Bu zorluk, parti örgütlerinin ve sendikaların işçi sınıfının geniş kitlelerinden kısmen kopma ve bu kitlelerin ihtiyaçlarına ve sıkıntılarına karşı kulaklarını tıkama tehlikesinden doğmaktadır. Bu tehlike hücreler ve işletme komiteleri de dahil bir dizi parti ve sendika organlarında bürokratik unsurların tehlikeli bir şekilde artması yüzünden doğuyor ve büyüyor.

Bu tehlikenin emareleri nedir?

Birincisi, işçi sınıfının geniş kitlelerinin ihtiyaçları ve sıkıntıları karşısında parti ve sendika örgütlerimizin azalan dikkati ve hassasiyet kaybı. İkincisi, işçiler arasında şahsiyet hissini, hakim sınıf olma hissini güçlendirdiğini ve onların, parti ve sendika örgütlerinin bürokratik-idari tavrı ne anlayacakları, ne de kabul edecekleri karşısında anlayış eksikliği, üçüncüsü işçilere, enine boyuna düşünülmemiş talimatlarla gidilemeyeceği şimdi ağırlık noktasının bu 'tedbirlerde' olmadığı, bilakis, parti için bütün işçi sınıfının güvenini kazanmada olduğu (konusundaki) anlayış eksikliği." (Stalin, C.7, s.181)

Lenin Ocak 1924'te öldü. Ekim Devrimi'nden ölümüne kadar olan dönemde, o, birçok yazısında bürokratiizm tehlikesinden, ona karşı mücadeleden bahsetti. Birçok uyarılarda bulundu. Proletarya diktatörlüğü koşullarında, işçi sınıfının siyasal yaşama katılımı ve sert işçi denetimini öngörmesi, "ilkel demokratizm" ile nitelendirildi. Bürokratiizm tehlikesi o kadar büyük boyutlara varmıştı ki, parti 1921'de kendini "bürokratlaşmış, dürüst olmayan, tutarlı olmayan, sahtekar unsurlar"dan temizlemekle karşı karşıya kaldı ve 170 bin unsur, yani parti üyelerinin dörtte biri partiden atıldı.

Stalin döneminde ise bürokratiizme karşı mücadele şiddetlenerek devam etti. Baş tarafta belirttiğimiz gibi, iki türden bürokrasiye karşı mücadele veriliyordu. Birinci türden bürokrasi, çarlık döneminden gelme unsurlardan (aydınlardan, uzmanlardan, idarecilerden vs.) oluşuyordu.. Bu

unsurlar, çarlık döneminde küçük-burjuvazinin önder tabakasını oluşturuyorlardı ve kapitalist sınıfla bütünleşmişlerdi. Ekim Devrimi'nden sonra ise, bu tabaka, şu veya bu şekilde yeni düzenle uyum içinde olduğunu gösteriyordu. Ama o, bütün küçük-burjuva alışkanlığını, tavrını ve dünyaya bakışını da sovyet bürokrasisine, kurumlarına taşıyordu.

Bu küçük-burjuva unsurlara, sovyet kurumlarındaki bu köstebeklere, menşeviklerin, sosyal-devrimcilerin ve başka siyasi şekillenmelerin aktif kesimlerini de katmak gerekir. Ekim Devrimi'nden sonra bunların birçoğu, hem parti üyesi olmuşlar, hem de bürokraside yer almışlardır. Siyasi ve ideolojik yapıları gereği bunlar da kapitalizmle bağ içindeydiler ve dolayısıyla anti-sosyalist küçük burjuva anlayışlarını sovyet kurumlarında, bürokrasisinde yayabiliyorlardı.

SB'de sertleşen sınıf mücadelesi, bu birinci türden bürokratların birçok sabotajını açığa çıkartmış, birçok temizleme hareketini gündeme getirmiştir. Kısaca, sovyet iktidarı, bu unsurlardan gelebilecek her türlü restorasyon tehlikesini ezmiş, yok etmiştir.

Bürokratların ikinci türünü Stalin'in, tanımladığı "komünist bürokrat" türü oluşturur. Komünist bürokrat, parti üyesidir. Belki de çok eski, çok değerli, büyük sınavlardan geçmiş bir parti üyesidir. Üretimden, kitlelerden kopukluk, parti ve devlet örgütlerinde sahip olduğu iktidar gücü, onda yozlaşmanın tohumlarını oluşturmuştur. Böyle bir bürokrat, sovyet idarecisi yozlaşma sürecindedir. Bu yozlaşma küçük-burjuva bir fenomendir. Yaşam tarzı, dünyaya bakışı, çalışma metodu vs. değişmeye başlar. Bu, birinci türden bürokratların yanı sıra ikinci türden bürokratların gelişmesidir ve SB'de birinci türden bürokrasi yok edilirken, ikinci türden bürokrasi sosyalist yönetim biçimi adı altında gelişme olanağı bulmuştur..

Bu gelişmeyi Stalin şöyle anlatır;

"İlerlememizin en kötü düşmanlarından birisi, bürokratizmdir. O, bütün örgütlerimizde, hem parti örgütlerinde hem de komünist gençlik birliği örgütlerinde hem sendikalarda, hem de ekonomi örgütlerinde yaşıyor. Bürokratlardan bahsedildiğinde genel olarak... eski partisiz memurlar gösterilir...Yoldaşlar, bu tam doğru değildir. Şayet, sadece eski bürokratlar sözkonusu olsaydı, bürokratizme karşı mücadele dünyanın en kolay meselesi olurdu. Kötü olan, sözkonusu olanın, eski bürokratların olmadığıdır. Sözkonusu olan, yeni bürokratlardır. Yoldaşlar, sözkonusu olan sovyet iktidarına sempati duyan bürokratlardır. Sözkonusu olan nihayet komünistlerin saflarından gelme bürokratlardır. Komünist bürokrat, bürokratin en tehlikeli tipidir. Niçin? Çünkü o, bürokratizmi parti üyeliği ile maskeliyor." (Stalin, C.11, s.63)

Yukarıda, 1925'e kadar olan dönemdeki ayaklanmalardan, sabotajlardan, ayrıca 1928'de açığa çıkartılan Şahti-sabotajından bahsetmiştik. Bütün bunlar, emperyalist güçlerin yerli hakim sınıfların kalıntılarına ve siyasi arenada "devrimci" olarak yer almış grupların aktif unsurlarına dayanılarak yürütülmüştü. Silahlı karşıdevrimci ayaklanmanın ötesinde, diğer bütün karşıdevrimci faaliyet, sosyalist inşanın akamete uğratılmasını içeriyordu ve bürokrasi içinde çöreklenmiş eskiden kalma bürokratlar tarafından örgütleniyordu. Şahti-olayından sonra, 1930'da "Sanayi Partisi" olayı açığa çıkartıldı. Bu parti, yıkıcı faaliyet sürdüren bir örgüttü. Eski bürokratlardan oluşan bu örgüt, yabancı sermaye tarafından besleniyor ve Fransız Genel Kurmayı tarafından da yönlendiriliyordu. 1930 yılı sonunda sürdürülen dava ile bu örgüt ve böylelikle, eski dönemden kalma bürokratların, sosyalist inşayı yıkma faaliyetine kalıcı darbe indiriliyordu.

Buna göre, 1930'un sonuna gelindiğinde eski dönemden kalma bürokratların tehlikeli olma durumu ortadan kaldırılıyordu. Ama bu tehlikenin yerini yeni bürokratlar

alıyorlardı. Yukarıya Stalin'den aktardığımız anlayış, bu gelişmeyi çok açık bir şekilde gösteriyor. Eski düzenden kalma bürokratların giderek tehlike olmaktan çıkmaları, onların yerini "komünist bürokrat"ların alması. Böylelikle Stalin, sosyalist düzeni yıkmada, kapitalizmi restore etmede dış güçlerin yanı sıra iç tehlikenin Sovyetler Birliği somutunda yeni ve önemli boyutunu açıktıyordu, yeni tipte bürokrat.

Şu soru akla gelebilir. Madem ki bürokrasi tehlike demektir, o halde neden geliştiriliyor, yaygınlaştırılıyor? Her şeyden önce, ülke büyük dolayısıyla da idare mekanizması büyük. Bunun yanısıra, ülke içindeki siyasi gelişme; parti içi tartışmalar bürokrasinin özellikle de yeni bürokrasinin gelişmesini sağlayan neden oldu. Özellikle hangi platformdan olursa olsun muhalefetin (Troçkistler, Buharinciler, Zinovyevçiler vs.) doğru olan parti çizgisine saldırması, parti-devlet ve ekonomi kurumlarını ele geçirmeye ve yıkmaya çalışması bütün bu süreçlerde merkezîyetçiliğin ağır basması, bürokratizmin gelişmesi için uygun zeminin doğuşuna katkıda bulundu. Sonuç itibarıyla parti-devlet ve ekonomi kurumlarında bürokrasinin güçlenmesini kolaylaştırmıştı. Böylelikle güçlenen bürokrasi parti devlet, ordu, ekonomi, gençlik vs. örgütlerini ayrık otu gibi sardı.

Stalin XVI. Parti Kongresi'ne sunduğu, siyasi raporda bürokratizm hakkında şöyle diyordu.

"4. Bürokratizme karşı mücadelenin sorunu: Bürokratizm her şeyden önce toplumsal düzenimizin bağrında mevcut olan muazzam rezervleri kullandırmayarak, değerlendirilmesini engelleyerek, kitlelerin yaratıcı inisiyatifini felce uğratmaya çalışarak, onu kağıt bolluğuna boğarak ve partinin her yeni başlangıcını yüzeysel ve faydasız müşkülperestliğe dönüştürerek tehlikelidir. İkinci olarak bürokratizm, icranın kontrolüne tahammül etmeyerek ve yönetici organların temel talimatlarını, canlı bir

yaşamla ilişkisi olmayan boş bir kağıt parçası yapmaya çalışarak tehlikeli olmaktadır. Tehlikeli olanlar, sadece ve esasen, kurumlarımızda takılıp kalmış olan eski bürokratlar değildir. Bilakis ve özellikle de yeni bürokratlardır, sovyet bürokratlarıdır. Bunların arasında 'komünist' bürokratlar hiç de az rol oynamıyorlar. Burada fetiş gibi inandıkları emirleri ve kararnameyi köylülüğün ve işçi sınıfının milyonlarca kitesinin bağımsız hareketi ve inisiyatifini yerine koymaya çalışan 'komünistleri' düşünüyorum..." (Stalin, C.12, s. 287)

Burada da, esas tehlikenin eski bürokratlardan değil, yeni bürokratlardan, sovyet bürokratlarından kaynaklandığını görüyoruz.

Bürokratizme Karşı Mücadelenin Yolları

Stalin, yukarıya aktardığımız anlayışının devamında bürokrasiye karşı mücadele yollarından da bahseder.

"Parti, bürokrasiye karşı mücadeleyi, dört çizgiden yürütüyor. Özeleştirinin yaygınlaştırılması çizgisi, icraatın kontrolünün örgütlenmesi çizgisi, mekanizmanın temizlenmesi çizgisi ve nihayet değerli güçlerin aşağıdan işçi sınıfından mekanizmaya terfi ettirilmesi çizgisi. Görev, bütün güçleri, bütün bu tedbirlerin yerine getirilmesi için harekete geçirmekten ibarettir." (Ağk. s. 287/288)

Şimdi soru şu; Parti, bürokratizme karşı bu dört çizgi üzerinde, bu dört cephede mücadele vermiş midir? 30'lu yılların sonuna kadar bu dört cepheden mücadele tam anlamıyla verilmiştir. 40'lı yıllarla birlikte bu dört cephede verilen mücadelede birtakım, kısmen savaşın dayattığı objektif nedenlerden dolayı da gevşeme olmuştur. (Bu konuya ileride geleceğiz.)

Alalım birinci çizgiyi; özeleştirinin yaygınlaştırılması; Lenin ve Stalin'in yazılarına baktığımızda, Lenin'den ziyade Stalin'in özeleştirisi üzerinde durduğunu görürüz. Bu, Lenin'in bu konuyu önemsemediği anlamı-

na gelmez. Gelişen sosyalist inşa, bu süreç içinde iç ve dış düşmanlara karşı her cephede mücadelenin şiddetlenmesi ve yine bu süreçte ortaya çıkan hatalar Lenin döneminde değil, Stalin döneminde gündeme gelmiştir. Stalin, "RKP (B)'nin XIV. Konferansı Çalışmaları Üzerine" olan konuşmasında (9 Mayıs 1925); SBKP(B)'nin XV. Parti Kongresi'ndeki konuşmasında (3 Aralık 1927); MK ve Merkezi Kontrol Komisyonu'nun (bundan sonra MKK/Birleşik Nisan Plenumu'nun çalışmaları üzerine konuşmasında (13 Nisan 1928; "özeleştirici şiarının kabalaştırılmasına karşı" yazısında (26 Temmuz 1928) eleştiri ve özeleştirici üzerinde durmuş, sosyalizmin inşası sürecinde düşmanlara karşı mücadelede işlenen hatalara karşı komünistlerin tavrının ne olması gerektiğini anlatmış ve özeleştirinin, küçük düşmenin değil, gelişmenin, güçlü olmanın, yeni ufukları açmanın itici gücü/motoru olduğunu vurgulayarak, özeleştiriyi yaygınlaştırmaya çalışmıştır. Bürokratizme karşı bu cephede verilen mücadelede eksikliğini olduğunu, vurdum duymazlığa müsaade edildiğini, sınıf bilincinin köreltilmiş olduğunu söyleyemeyiz.

İkinci ve dördüncü çizgi, icraatın kontrolünün örgütlenmesi ve değerli güçlerin aşağıdan işçi sınıfından mekanizmaya terfi ettirilmeleri;

Bu alanda SB'de çok önemli bir adım atılmıştır. Merkezi Kontrol Komisyonu. Bu anlayış Lenin'den kaynaklanmaktadır. (Bkz. Tamamlayıcı cilt, 1917-1923, s.206- 207, 24-29.09.1920) Bu anlayışını Lenin, başka önerilerinde ve yazılarında da geliştirir. (Bkz. "Siyasi Büro Üyeleri İçin Mektup" C.33, s.339-341, 5.5.1922) "Çifte tabilik ve kanunsallık üzerine" (C.33, s.349-353, 20.5.1922) "İşçi-Köylü İnceksiyonunu Yeniden Nasıl Örgütlemeliyiz" (C.33, s.468-473, 23 Ocak 1923); "Az olsun, ama en iyisi olsun" (C. 23, s.474- 490, 2 Mart 1923). Bu yazılarında Lenin, MK üyelerinin otoritesine sahip olan üyelere oluşan bir MKK'nın hayata geçirilmesini önerir ve böyle bir

kurumlaşma da gerçekleştirilir. Lenin için esas olan, MK ile aynı seviyede olan, sadece parti kongresine karşı sorumlu olan ve bundan dolayı da bağımsız olan MKK'dır. Bu komisyonun esas görevi, partinin bölünmesini engellemek ve parti faaliyetini sürekli tahlil etmektir. Lenin'in önerisi üzerine XII. Parti Kongresi'nde MKK ile işçiköylü inceksiyonu birleştirilmiş ve böylelikle bu inceksiyon da büyük otorite sahibi olmuştur. Böyle bir kurumlaşmanın mücadelesinden bazı örnekler verelim. Troçkist tasfiyecilere karşı mücadele, partinin ideolojik-siyasi seviyesinin yükseltilmesine, proletarya diktatörlüğünün sağlanmasına katkı. Troçkizme ve oportünizme karşı siyasi ideolojik saldırı, MK ve MKK'nın ortak plenumunda (Ekim 1923) alınan kararla başlar. (Bkz. MK'nın plenumlarının, konferanslarının ve kongrelerinin bildirgelerinde ve kararlarında SBKP Cilt IV s.245-249) Troçki Kasım 1927'de yine MK ve MKK'nın ortak kararıyla MK'dan atılır. XV. Parti Kongresi'nde bir karar alınır. Bu karara göre MK ve MKK oportünizme ve Troçkizme karşı ideolojik mücadeleyi derinleştirecek ve muhalefetten mümkün olduğunca çok sayıda insanı bolşevik çizgiye kazandıracaktı. Bu mücadele de başarıyla yürütülmüştür.

MKK, bürokratizme karşı da şanlı bir mücadeleye yürütmüştür. XII. Parti Kongresi, MKK ve işçiköylü inceksiyonuna üç görev yüklemiştir. Bunlardan birisi, "sovyet devleti mekanizmasının her yönlü mükemmelştirilmesini içeriyordu. Bu alanda da başarılı mücadele sürdürülmüş ve XII. Parti Kongresi MKK'nın sunduğu raporu onaylamıştır.

Nisan 1926'da MK ve MKK "tasarruf rejimi" üzerine ortak bir çağrı yayınlamış ve kitleler bu çağrıya uymuşlardır. Bu çağrıdaki amaç, birikimi artırmaktır.

MK ve MKK, Mart 1930'da ortak bir karar alır. Bu karar işçilerin devlet mekanizmasına terfi ettirilmeleri ve işçilerin sovyet dev-

letini kitlesel kontrol etmelerini içeriyordu.

Üçüncü çizgi, mekanizmanın (kuramların) temizlenmesi;

Bu konuda fazla bir şey söylemeye gerek yok. Parti, devlet, ordu ve ekonomik kuramların saflarında yapılan haklı temizlikler bilinmektedir.

Burada bir noktayı açmak gerekir. Stalin'in bürokratizme karşı saydığı bu mücadele çizgileri, yukarıdan aşağıya, talimatlarla yürütülen bir mücadele miydi, yoksa kitlesel katılımın, kitle inisiyatifinin bir eseri miydi? Bunun cevabını yine Stalin'den alalım;

"Mesele, partinin, kitlelerin dikkatini inşamızdaki eksikliklere, kurumlarımızın ve örgütlerimizin eksikliklerine konsantre ederek geniş bir özeleştirme geliştirmesiyle başlamıştı. Daha XV. Parti Kongresi'nde güçlü bir özeleştirmenin zorunluluğu açıklandı. Şahti-olayı ve çeşitli sanayi dallarındaki zararlı faaliyet partide devrimci sezgi yeteneğinin kısmen eksildiği gerçeğini açığa çıkardı.. .bu, özeleştiriye bir iticilik verdi. MK 2 Haziran 1928'deki çağrısında parti ve işçi sınıfının bütün güçlerini, 'kişinin itibarına' bakmaksızın 'yukarıdan aşağıya, aşağıdan yukarıya' özeleştirme geliştirmeye çağırarak, özeleştirme kampanyasına nihai şekillenme verdi. İnşa faaliyetimiz mükemmelleşsin, sovyet iktidarı sağlamlasın diye parti, faaliyetimizdeki eksiklikleri acımasızca ortaya koymayı özeleştirmenin görevi olarak açıkladı. Partinin çağrısının köylü ve işçi sınıfı kitlelerinde çok canlı bir yankı bulunduğu bilinmektedir.

Devamla parti, bürokratizme karşı kapsamlı bir kampanya örgütledi. O, parti, sendika-kooperatif ve sovyet örgütlerinin yabancı ve bürokratlaşmış unsurlardan temizlenmesi sloganını attı. Bu kampanyanın devamı MK ve MKK'nın 6 Mart 1930 (tarihli) işçilerin devlet mekanizmasına terfi etmeleri ve sovyet mekanizmasının işçi kitleleri tarafından kontrolü üzerine bilinen kararı-

dır. Bu kampanyanın işçi kitleleri arasında büyük coşku ve aktiviteye neden olduğu bilinmektedir. Bu kampanyanın sonucu, emekçi kitleler arasında partinin otoritesinin muazzam büyümesidir; işçi sınıfının ona olan güveninin büyümesidir, yüzbinlerce yeni işçinin partiye girmesidir, bütün işletmelerde ve bölümlerde işçilerin toplu olarak partiye alınmak için müracaat bildirdesidir. Nihayet, örgütlerimizin bir dizi dar kafalı ve bürokratik unsurlardan kurtulması, sendikaların merkezi konseyinin eski oportünist yönetimden kurtulması bu kampanyanın sonucudur." (Stalin, C.12, s.274/275)

Stalin'in bu sözlerinde, bürokratizme karşı mücadelenin dört çizgisini de görmekteyiz ve bu çizgilerin hepsi de nihayetinde ve doğrudan doğruya kitle katılımına, kitlelerin inisiyatifine dayanmaktadır.

Kitle inisiyatifi! Acaba bu, sosyalizmi inşa mücadelesinde önemsiz, münferit bir fenomen miydi? Tabii ki değil. Bu, enginleri fethetmek, sosyalizmi gerçekleştirmek ve komünizme geçmek için ayağa kalkmış proletaryanın kitlesel hareketiydi, inisiyatifinin dizgin tanımamasıydı.

Subbotnik (cumartesi günleri ücretsiz ve gönüllü çalışma) hareketi, Lenin'in tanımamamasıyla, "münferit fenomen" olmaktan çıkan ve "muazzam anlamı olan ilkesel bir fenomen" olan bir hareketti. Kitleleri kucaklayan, onları harekete geçiren bir hareketti. (Bkz. Lenin, C.30, s.277)

Kitle hareketi ve inisiyatifi konusunda Stalin;

"Diğer taraftan parti, sanayi işletmelerinde kapsamlı bir sosyalist yarışmayı ve iş coşkunluğunu örgütledi. XVI. Parti Kongresi'nin yarışma çağrısı start verdi." (C.12, s. 275) Bu çağrı üzerine başlayan öncü faaliyet, kitlesel harekete dönüşür. Bu hareketin en önemli sonuçlarından birisini de Stalin şöyle tanımlar.

"Yarıştaki dikkati çeken, yarışın insanların iş üzerine olan anlayışlarında radikal altüst

oluşa neden olmasıdır. Çünkü o, işi eskiden olduğu gibi kötü ve ağır bir yük olmaktan çıkartarak, bir şeref meselesi, yiğitlik ve kahramanlık meselesi yaptı." (Agk. s.276)

Alalım Stachanov Hareketini;

"Bu hareket, ifadesini, sosyalist yarışa yeni bir yükseliş vermekte, sosyalist yarışın yeni, yüksek bir aşamasını dile getirmekte buluyor. Böyle bir hareket, yüksek sosyalist bilince, teknolojinin gelişmişliğine ve kitleleri harekete geçirmede kitlesel öncü hareketi olma özelliğini taşıyordu." (Stalin, C.14, s.31/32)

"Stachanov Hareketi sosyalizme doğru, bütün gelişmemizin neticesidir. Ülkemizde sosyalizmin zaferinin sonucudur." (SBKP(B)-MK Plenumu, 21-25 Aralık 1935)

Bütün bunlar bize neyi gösteriyor? Gerek Lenin ve gerekse de Stalin döneminde bürokratism tehlikesinin ne anlama geldiği görülmüş, kavranmış ve bu alanda mücadele verilmiştir. Özellikle Stalin'in, genel olarak bürokratism tehlikesinden değil de, komünist bürokratların esas tehlikeyi oluşturduğundan bahsetmesi önemlidir.

Bürokratizme karşı mücadele, yukarıda kısa kısa belirttiğimiz gibi, salt talimatlarla, yukarıdan düzenlemelerle, salt güvenlik güçlerinin eylemleriyle yürütülmemiştir. Bu mücadelede kitle hareketi, siyasi-ideolojik seviyenin yükseltilmesi, sınıfsal uyanıklığın sürekli kılınması/keskinleştirilmesi esas alınmıştır.

Moskova mahkemelerinde; karşıdevrimci grupların yıkıcı faaliyetlerinin açığa çıkarılmasında ve bu unsurların cezalandırılmasında güvenlik güçlerinin haklı temelde oynadığı rolden dolayı, bürokratizme karşı mücadelede Stalin'in salt güvenlik güçlerine dayandığını, ideolojik-siyasi mücadeleye önem vermediğini, kitle inisiyatifini kırdığını söyleyebilir miyiz? Söyleyemeyiz. Sosyalist SB tarihinde, somut olarak da Stalin döneminde kitlelerin inisiyatifi hiçbir zaman kırılmamıştır, ideolojik siyasi müca-

dele, II. Dünya Savaşı dönemi hariç, hiçbir zaman geri plana itilmemiştir.

Burada şu soru akla gelebilir. 'İyi hoş da 1956'da siyasi iktidarı gasp edecek kadar güçlenmiş olan bürokratlar nereden çıktılar?' Şüphesiz ki onlar, SB'de sosyalizmi yıkmak için başka bir gezegenden veya da kapitalist ülkelerden özel olarak gönderilmemişlerdir. Bu unsurlar, sovyet toplumu içinde doğup gelişmişlerdir.

Sosyalist toplumda, sosyalizmi yıkacak güçlerin doğması ve gelişmesi! Bu, bazı hataların, işlendiğine bir işaret değil midir? Evet öyle. Stalin döneminde komünist bürokratların gelişmesine zemin hazırlayan hatalar işlenmiştir. Ama aynı zamanda II. Dünya Savaşı gibi objektif bir dayatma, var olmak ve yok olmak mücadelesinin kaçınılmaz olması, sovyet toplumunda geriye dönüşün güçlerinin gelişmesi için uygun bir ortam oluşturmuştur.

Şimdi bu sürece bakalım;

5.SB'de Sosyalizmin Zaferinin Üç Yanlış Yorumu

30'lu yılların ilk yarısında SB'de kapitalist unsurlar tasfiye edilmişlerdi; onların sınıf olarak varlıkları ortadan kaldırılmıştı. 1935'te tartışılan Sovyet Anayasası-Stalinist Anayasa- bu zaferin bir ifadesidir.

SB'de sosyalizmin zaferi gerçeği, bürokratizme karşı mücadelede SBKP(B)'de önemli hatalara yol açan anlayışların doğmasına da neden olmuştur. Bu anlamda MKK'nın akıbeti de oldukça öğreticidir.

MKK, 30'lu yılların ilk yarısına kadar başarıyla çalışan bir örgütlenmeydi. Dolayısıyla böyle bir örgütlenmenin daha da geliştirilmesi gerekirdi. Ama ne yazık ki tam tersi yapılmış ve MKK, o zamana kadar başarıyla yerine getirdiği görevleri devam ettirme koşullarından yoksun kılınmıştır. MKK, iki açıdan revizyona tabi tutulmuştur.

a. MKK'nın karakterini değiştiren birinci adım;

Burada esas olan, bürokratizme karşı mücadelenin kapsamlı kontrolünü sağlamak, yani bürokratizme karşı mücadelede kontrolü daha da mükemmelleştirmekti. SBKP(B)'nin XVII. Kongresi'nde (1934)

Stalin bu konuda şöyle diyordu;

"İcraatın kontrolünün doğru örgütlenmesi, bürokratizme ve kırtasiyeciliğe karşı mücadele için belirleyici anlam taşır. Yönetici örgütlerin kararları hayata geçiriliyor mu veya bürokratlar ve idareciler tarafından dosyaya mı konuyor? Doğru mu hayata geçiriliyorlar veya çarpıtılıyorlar mı? Mekanizma dürüst ve bolşevik tarzda mı çalışıyor veya boşta mı kalıyorlar? Bütün bunlar, sadece icraatın kontrolü iyi örgütlendiğinde öğrenilebilir. İcraatın iyi örgütlenmiş bir kontrolü, mekanizmanın çalışma durumunu istenilen her anda aydınlatmak ve bürokratları ve idarecileri ışığa çekmek için bize yardım eden bir fardır. Kesinlikle söylenebilir ki, eksikliklerimizin ve başarısızlıklarımızın onda dokuzu icraatın doğru örgütlenmiş kontrolünün olmamasıyla açıklanır...

İcraatın kontrolünün amacına ulaşması için, en azından iki koşul zorunludur. Birincisi, icraatın kontrolü sistematik olmalıdır ve münferit olmamalıdır. İkincisi, icraatın kontrolünün başında parti, sovyet ve ekonomik örgütlerin organlarında ast kişiler değil, bilakis yeterli otoritesi olan, bizzat örgütün yöneticisi bulunmalıdır.

Yöneten merkezi kurumlar için icraatın kontrolünün doğru örgütlenmesi büyük anlam taşır. İşçi-köylü müfettişliği, örgütlenişinden dolayı, icraatın iyi örgütlenmiş kontrolünün gereksinimlerini yerine getirecek durumda değildir... şimdi ekonomik alanda çalışmamız büyüdüğü ve daha karmaşıklaştığı için onları merkezi noktadan denetlemenin ne gerekliliği ne de olanağı bulunmadığı için .şimdi merkezi mercilerin kararlarının icraatı üzerine kontrole ihtiyacımız vardır." (Stalin, C.13, s.330/331, İnter Yayınları s. 323)

Burada iki anlayış dikkatimizi çekiyor. Sovyet ekonomisi, bir bütün olarak sovyet toplumu 20'li yıllardaki gibi değildir. O dönemde geçerli olan ve doğru bir örgütlenme olan işçi-köylü inspeksyonu artık yetersiz kalmaktadır. Bunun için o, değiştirilmeli, kontrol, kontrol edilmesi gereken tarafından yürütülmelidir. Ancak "icraatın kontrolünün başında ast kişilerin değil de, yeterli otoritesi olan, bizzat örgütün yöneticisinin durması" anlayışının getirilmesiyle kontrol kurumu bağımsızlığını kaybediyor ve o zamana kadar yönetici kadrolar içine sızmış olan hainlere, bürokratlara kendi kendini kontrol hakkı tanınıyordu. Bürokrasiyi ve bürokratları düşünelim; yaptıkları işlerin, kontrolünü de kendilerinin yapmaları!

Stalin ve SBKP(B) burada kararların tespitini kontrolden dışlıyor. "Şimdi merkezi mercilerin kararlarının icraatı üzerine kontrole ihtiyacımız var". Bunun anlamı nedir? Bunun anlamı şudur; merkezi merciler karar alır. Bu kararlar kontrol edilmezler, ama o kararların icraatı kontrol edilmelidir. Buradaki anlayış şudur; kararların kavranmasında ve hayata geçirilmesinde hatalar doğabilir. Kontrol, bu hataları engellemelidir. Peki kararların olmuş ve tespit edilmesinde hata doğmaz mı? Pekala doğabilir. Pekala, merkezi mercilerin aldıkları kararlar da hatalı olabilir. Stalin'in yukarıdaki anlayışı, bu hata doğmasını yeterince dikkate almıyor. Bu anlayıştan dolayı da MK'nın kontrolü dışlanıyor. Dolayısıyla, MK'nın aldığı her karar, otomatikman doğru kabul ediliyor. O dönemde MK'nın kararları, partinin genel çizgisi doğrudu, ama pekala hatalı kararlar da alınmış olabilirdi. İşte Stalin'in bu anlayışı, kararların tespitinde de hataların doğabileceği olgusunu dışlıyor. MK'yı kontrol dışı bırakıyor ve MKK'yı bu noktada işlevsizleştiriyor.

b. MKK'nın karakterini değiştiren ikinci adım;

Stalin şöyle diyor;

"Merkezi kontrol komisyonuna gelince;

Bilindiği gibi o, her şeyden önce ve esas itibarıyla partinin bölünmesini engellemek amacıyla kurulmuştu. Bölünme tehlikesinin bizde belli bir dönem var olduğunu biliyorsunuz. Bölünme tehlikesini engellemede merkezi kontrol komisyonunun ve örgütlerinin başarılı olduklarını biliyorsunuz. Ama şimdi bizde bölünme tehlikesi yoktur. Şimdi çok acilen, esas dikkatini partinin ve onun merkez komitesinin kararlarını denetlemeye konsantre edebilen bir örgüte ihtiyacımız vardır." (Stalin, İnter Yayınları C. 13, s. 342)

Burada anlatılan şudur; o zamana kadar ki işlevi ve karakteriyle bir MKK'ya ihtiyaç kalmamıştır. Çünkü bölünme tehlikesi kalkmıştır. Şimdi ise partinin ve MK'nın aldığı kararların hayata geçirilmesini denetleyen bir örgütlenmeye ihtiyacımız vardır. Burada yukarıda olduğu gibi, kararların alınışında hata doğabileceği olgusu dışlanıyor. Eski dönemde böyle bir ihtimalden dolayı da MKK'ya ihtiyaç vardı. Ama şimdi buna gerek kalmamıştır.

MKK, SB somutunda sınıf mücadelesinin gelişmesinin bir sonucu olarak doğmuş doğru bir örgütlenmedir. Bu örgütlenme, ülkede sosyalist inşanın gerçekleştirilmesinde, proletarya diktatörlüğünün sağlanlaştırılmasında önemli bir rol oynamıştır. Stalin ve sovyet komünistleri, 30'lu yılların ilk yarısında sosyalizmin inşası ve sömürücü sınıfların sınıf olarak yok edilmeleri gerçeğinden hareketle, sosyalizmde, somutta da SB'de sınıf mücadelesinin bu anlamda sonuçlandığı anlayışına varmışlardır. Bu, sosyalizmde sınıf mücadelesinin yanlış yorumundan başka bir şey değildir. Bu noktada, bizzat Stalin'in uyarıları, bürokratiye karşı mücadele, komünist bürokratlara karşı mücadele fiilen, sosyalizmde sınıf mücadelesinin bir yansıması olarak basite alınmış, esas olarak idarede yabancı bürokratlaşmış unsurlara karşı mücadele olarak görülmüştür.

XVII. Parti Kongresi, Stalin'in bu konudaki anlayışını onaylar ve MKK, SBKP(B)-MK nezdinde parti-kontrol komisyonuna dönüştürülür. MKK'nın bağımsızlığı artık kalkmıştır ve partinin verdiği görevler temelinde faaliyet göstermektedir. Ama Stalin, MKK üyelerinin, parti kongresi tarafından seçilmeleri ve görevden alınmaları anlayışını terk etmemiştir. Bu, MK karşısında MKK otoritesinin korunmasına hizmet ediyordu.

XIX. parti kongresinde MKK'nın bu otoritesi de kaldırılır ve bu komisyon, parti disiplininin korunmasını, şikayetlerin ele alınmasını kontrol eden bir parti komisyonuna dönüştürülür. Bu konuda konuşma yapan da Kruşçev'dir.

Şüphesiz ki, MKK'nın bu hale getirilmesinden dolayı 1956 darbesi gerçekleştirilmiş sonucuna varmıyoruz. Ama şu sonucu çıkartıyoruz; yapılması gereken, MKK'nın, bu kontrol sisteminin geliştirilmesiydi. Bu yapılmadı. Tersine, başlangıçtan beri başarılı faaliyet sürdüren bu örgütlenme giderek amacından saptırıldı, işlevsiz kılındı.

Komünist bürokratların tehlike kaynağı olmaları her ne kadar vurgulandıysa ve onlara karşı mücadele sürdürüldüyse de (Bkz. XVIII. Parti Kongresi) bu, sadece, sosyalist inşayı aksatan olgu olarak görüldü. Komünist bürokrat tehlikesi geriye dönüşün toplumsal gücü olarak yeterince algılanamadı ve tam da bundan dolayı, bu unsurlara karşı mücadele, giderek, güvenlik güçlerinin bir işi, hatta rutin bir işi olarak görülmeye başlandı. MKK, bu alandaki mücadelede başlangıçtaki bağımsız karakteriyle harekete geçirilmedi.

Denetim, yöneticilerin eline verildi (a noktası) ve bunun ötesinde MK'nın da denetimi kaldırıldı. Burada önemli olan, yüksek seviyedeki yöneticilerin MK üyelerinin yozlaşmayacakları anlayışına varılmasıdır veya bu anlayıştan hareket edilmesidir. Ama 1956 darbesi, esas yozlaşmanın MK'da olduğunu çok açık bir şekilde göstermiştir.

Sonuç itibariyle;

MKK; bürokratizme karşı mücadelede çok önemli bir silahtır. MKK, bürokrasiye karşı mücadelede, aynı zamanda denetimde tabanın sesi, tabandan denetim, kitlelerin harekete geçirilmesiydi. 30'lu yılların ilk yarısına gelindiğinde, bu örgütlenme ile ilgili olarak alınan kararlardan dolayı SB'de proletarya diktatörlüğü, bürokratizm tehlikesine karşı oldukça etkili bu silahtan mahrum kılınmıştı.

SB'de bürokratizme karşı mücadele giderek küçümsenmeye başlandı. Bunlar; MKK'nın akibeti ve bürokratizme karşı kitleleri harekete geçiren mücadelenin zayıflaması ve bu temelde bürokratizme karşı mücadelenin küçümsenmesi SB'de sosyalizmin zaferinin ilk iki yanlış yorumlanmasını oluştururlar.

c. Üçüncü yanlış yoruma gelince;

XVIII. Parti Kongresi'nde SBKP(B)'nin tüzüğünde bazı değişmeler gerektiği gündeme gelir. Bu konuda konuşma yapan A. Shdanow'dur. Parti tüzüğü üzerine bu konuşmada/tartışmada çok ilginç pratiklerin olduğu açığa çıkıyor. Bunun ötesinde, yine SB'de sosyalizmin zaferi gerçeğinden hareketle parti tüzüğünde yer alan bazı anlayışların değiştirilmesi için maddi koşulların oluşturduğu saptanıyor. Burada konumuz ve doğurduğu sonuçlar açısından önemli olan bazı anlayışlar şöyledir.

Kitlesel temizlik;

Bu kongrede yeniden gündeme gelen, ama kaldırılması için daha önceleri [Bkz. SBKP(B)-MK Plenumları, 1937-1938] kararı alınan kitlesel temizlik neyin bir ifadesiydi?

Bu türden parti temizliğinin gerekliliği ve gereksizliği konusunda Shdanow, XVIII. Kongre'de şöyle diyordu;

"NEP (Yeni Ekonomik Dönem- çn.) başlangıcında, kapitalist unsurların yeniden canlandığı dönemde, partiyi, saflarına sızarak NEP'le bağlam içinde yıkmak isteyenlerden

korumak için uygulanan kitlesel temizlik metodu, kapitalist unsurların tasfiye edildiği şimdiki koşullarda haklılığını yitirmiştir.

Kitlesel temizliklerin, partinin sağlamaştırılmasında muazzam bir rol oynadığı burada vurgulanmalıdır. Partimizin bugün, öncesinden oldukça daha örgütlü bir gücü temsil etmesinde, partinin saflarının bütün süprütüden temizlenmesiyle oldukça güçlenmesinde kitlesel temizlikler büyük anlam taşımışlardır.

Ama şimdi kapitalist unsurların tasfiye edildiği, parti ekonomisinde bolşevik düzenin kurulduğu, partinin kendisini güvenilmez ve şüpheli unsurlardan kurtardığı (şartlarda) açık ki kitlesel temizlik metodu, değişen ilişkilere tekabül etmiyor, amacını doldurmuyor.

Parti, saflarını parti programına ve tüzüğüne ters düşen unsurlardan normal yolla temizleyebilir." (Shdanow, XVIII. Parti Kongresi. Kommunistische Internationale; özel sayı, s.243, 1939)

"Partinin, saflarını normal yoldan temizlemesi"! Bu, güvenlik güçlerine dayanmak, güvenlik güçlerinin faaliyetini esas almak eğilimini de birlikte getirebilir.

Kitlesel temizlik metodunun kaldırılmasına yaklaşım yanlıştır. Ülkede kapitalist unsurlar tasfiye edildiği için, sosyalizm inşa edildiği için bu metot, eskiyor, geçerliliğini yitiriyor!

Kitlesel temizlikte, partinin de bizzat tespit ettiği gibi, bir dizi komünist bir dizi dürüst partili de işgüzarların veya sorunu kavramayan temizleyicilerin kurbanı olmuşlardır. Kitlesel temizlik, bu türde hataların, kurbanların olacağını daha baştan kabullenmek anlamına gelir. Ve SBKP(B) ülkede sınıf mücadelesinin keskinleştiği o 20'li yıllarda ve 30'lu yılların başlarında partiyi içten yıkmak isteyen unsurlara karşı mücadelede kitlesel temizlik yapmıştır. Bu temizliklerde, bir dizi örneklerin verildiği gibi, bir çok komünist de partiden atılmışlardır.

İşte bu türden haksızlıkları engellemek için kitle temizliği metodunu kaldırmak doğrudur. Nitekim bu anlayıştan hareket edildiğini, hem Shdanow'un sözkonusu konuşmasında, hem de MK'nın 1937-38 plenum kararlarında görüyoruz.

Ne var ki bu metodun kaldırılma nedenleri arasında yukarıya da aktardığımız gibi, esas olan, kapitalist unsurların tasfiye edilmeleri ve partinin eskiye nazaran çok güçlü olmasıdır. Doğru, kapitalist unsurlar parti saflarından temizlendi, onların nüfuzu kırıldı. Ama aynı zamanda 18. Kongre'de sözkonusu olan bir dizi ve hiç de münferit olmayan olaylar gösteriyor ki, parti içinde kalan yabancı unsurlar, hiç de kapitalist unsur, eski düzenin kalıntıları olarak hareket etmiyorlar. Parti, kendini kapitalist unsurlardan temizledi, ama "komünist bürokrat"lardan da temizledi mi? Hayır. Durumu kavrayan bu unsurlar kendilerini saklamayı, "kraldan çok kralcı" olmayı becerdiler. Yönetici konumlara geldiler ve partinin yabancı unsurlardan temizlenmesi, sosyalizmin inşası adı altında yıkıcı faaliyeti engelleyen, durumu sezen bir dizi komünistin partiden atılması için "normal temizlik yoluna" başvurdular. Birçok komünisti partiden attırdılar, birçoğunu tutuklattılar. SBKP(B)'nin belgelerinde bu türden olayların ne denli yaygın olduğunu görüyoruz. (XVII. Parti Kongresi.)

Bir söz vardır. "Yavuz hırsız ev sahibinden baskın çıkar"! SB'de olan da aynen buydu. Duruma ayak uyduran bürokratlar, kendileri gizlemenin en iyi yolunu, partiye, ülkeye sahip çıkar gözükmekte, komünistleri, kendilerine engel olanları gövdeye yabancı unsurlar olarak damgalayıp, onları partiden dışlamakta buldular. Hem de Shdanow'un dediği yoldan; "mutad yoldan", yani güvenlik güçlerine dayanarak.

Bu anlayışın altında yatan, partinin o dönemde sosyalizmde sınıf mücadelesini salt kapitalist unsurları tasfiye etmekle sınırlı görmemiş, bir dizi uyarılara ve mücadelele-

re rağmen komünist bürokrate karşı mücadelenin SB'de sınıf mücadelesinin esasını oluşturduğunun görülmemesidir.

Parti tüzüğünde bazı noktaların değiştirilmesi anlayışı da yukarıdaki anlayışın bir yansımasıdır. A. Shdanow, aynı konuşmasında bu konu hakkında şöyle diyordu.

"XVIII. Parti Kongresi Sovyetler Birliği ekonomisinde ve sınıfsal yapısında radikal değişmelerin gerçekleştiği bir zamanda toplanmıştır...

Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin zaferi sosyalist ekonomi sisteminin hakimiyetini garantiledi. Ekonomideki radikal değişmelere paralel olarak Sovyetler Birliği'nin sınıfsal yapısı da değişti. Sosyalist inşayılında bütün sömürücü unsurlar - kapitalistler, tüccarlar, kulaklar, spekülörler, tasfiye edildiler. Sovyetler Birliği emekçileri, işçiler, köylüler, aydınlar-sosyalist inşayılında tamamen değiştiler..

Partinin çizgisini kitleler arasında pratiğe geçiren parti etrafında bir dizi partisiz bolşevik kadro, ileri işçilerden, köylülerden ve aydınlardan kadrolar, aktif ve bilinçli mücadeleci yetiştiriler.

Sovyetler Birliği ekonomisindeki ve sınıfsal yapısındaki bu radikal değişmelerden dolayı, SBKP(B)'nin partiye yeni üye kabulünde sözkonusu olan şartların değiştirilmesi zorunluluğu olgunlaşmıştır." (Agy. s.235)

Evet, burada da sözkonusu olan, SB'de kapitalist unsurların tasfiye edildiği ve dolayısıyla sosyalizmde sınıf mücadelesinin salt kapitalist unsurlara karşı sürdürülen mücadeleden ibaret görülmesidir.

A. Shdanow devamla şöyle diyor;

"Partiye yeni üye kabulü için parti tüzüğü temelinde şimdi geçerli olan tespitler - kabulde partiye alınmanın sosyal durumuna göre dört kategori vardır- açık ki Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin zaferinden dolayı değişen sovyet toplumunun sınıfsal yapısına tekabül ediyorlar. Artık, partiye

kabul için çeşitli kategoriler ve çeşitli adaylık süresi tespit etmenin zorunluluğu kalmamıştır.

Kabulde çeşitli kategoriler -partiye kabul edilenin sosyal durumuna göre- bilindiği gibi 1922'de X. Parti Kongresi'nde, NEP dönemi başında, proleter olmayan unsurların partiye girişini zorlaştırmak için tespit edilmişti. O zamanki durum, bugünkünden temelden farklıdır. O zaman proletarya, kısmen sınıfından kopmuştu. O zaman köylülük, bireysel köylülerden ibaretti. Sömürücü sınıflar, henüz tam anlamıyla tasfiye edilmemişlerdi. NEP, parti üyelerinin bir kısmı üzerinde yıkıcı etki yapıyordu. Bu şartlarda kararsız, küçük burjuva unsurların partiye sızmalarına karşı, parti öncü rolünü başarıyla gerçekleştirdi diye kabulde, farklı kategorilerin tespiti gibi bir engel zorunluymdu. Bu bariyer, partinin sağlamlaştırılmasında ve tarihi misyonunu yerine getirmesinde mükemmel bir anlam taşıyordu.

Ama böylesi sınırlamaların zorunluluğu, ülkemizde sosyalizmin zaferinden dolayı kalkma durumuna gelmiştir. Bu engeller, daha şimdiden parti saflarının ilerici işçi sınıfı davasına sadık işçilerin, köylülerin ve aydınların kabulünü sekteye vurmakta ve engellemekteler. Artık parti, eski çerçevesini, eski normlarını muhafaza edemez. Partiye kabuldeki çeşitli kategoriler zorunluluğu kalkmalıdır." (Agy., s.235/236)

XI. Parti Kongresi'nde gündeme gelen sözkonusu kategorilerin esası, proleter olmayan unsurların partiye girişinde dikkatli bir sınavı, deneme süresini elzem kılıyordu. Bu sürede partiye girmek isteyen işçi, köylü, genç, aydın veya eski/başka partilerden gelme olup olmadığına göre (sosyal durum) değişiyordu. (Bkz. XI. Parti Kongresi, MK plenumlarının, konferanslarından. C.IV. s.35-39)

"Sovyetler Birliği emekçileri arasındaki sınıf farklılıkları siliniyor ve kayboluyor. Köylüler, işçiler ve aydınlar arasındaki ekonomik ve siyasi zıtlıklar siliniyor. Tam da bu temel

üzerinde Sovyet toplumunun moral-siyasi birliği büyüyor." (Shdanow, Agy., s.235)

Bu anlayış, sosyalizmde sınıf mücadelesinin zaman zaman ne denli yanlış kavrandığını, kapsamının daraltıldığını ve salt kapitalist unsurlara karşı mücadele ile sınırlandırıldığını göstermektedir. Bu anlayışın sonucunda partinin kapıları ardına kadar açılır. Partiye, onun programını ve tüzüğünü kabul eden ve bir parti biriminde faal olan "herkes", bütün işçiler, köylüler ve aydınlar kabul edilir. Bu kapıdan içeri gerçek komünistlerin, dürüst işçilerin, köylülerin ve aydınların yanı sıra, sayısız hain, kendini gizleyen unsur, o sözü edilen bürokratlar ve bürokrat adayları da girerler. Parti komünistleri, dürüst işçileri, köylüleri, aydınları, hainler, kendini gizleyenler, bürokratlar vs. ile cepteki parti üyeliği defteri temelinde eşitlemiştir artık, öyle ki Reyon, bölge, şehir komiteleri sekreterliklerine, parti üyeliği yeni olan/kısa bir döneme dayanan yeni unsurlar getirilirler. "Sovyet toplumunun moral-siyasi birliğini yozlaştıracak, yıkacak ve 1956'da da gerçekten amaçlarına ulaşacak olan unsurlar için, kendilerini partide saklama olanakları, ne yazık ki, sosyalizmde sınıf mücadelesi anlayışının yanlış kavranmasından dolayı bizzat Sovyet komünistleri tarafından hazırlanmış olur.

Ve bürokratlar da, bürokratizme karşı mücadelede gerçek komünistler kadar "titiz" davranırlar, tavizsiz olurlar! Parti üyeliği defteri cebinde olan "komünist bürokratin bürokratizme karşı mücadeleden anladığı, sosyalizmin inşasına karşı bolşevik idare metotlarına karşı mücadeleydi, gerçek komünistlere karşı mücadeleydi. Bu bürokratlar, safların yabancı unsurlardan, bürokratlardan temizlenmesi yaftası altında adeta komünist avına çıkmışlardı.

Hiç de münferit olmayan olaylar şunu gösteriyor: Bürokratizme karşı mücadelede hem komünistler ve bürokratizme karşı mücadele adı altında komünistlere karşı mücadelede hem de "komünist bürokrat-

lar" "mutad temizlik yoluna" başvuruyorlar; yani güvenlik güçlerine!

XVII. Parti Kongresi döneminde (1939) parti üye sayısı 1.583.852 idi. 1 Ekim 1952'de ise parti üye sayısı 6.013.259'a fırlamıştı. (Bkz. 19. Parti Kongresi'ne sunulan siyasi rapor, s.88, 1952)

Aşağıda da ayrıca ele alacağımız gibi savaş şartlarında da düşünürsek üye sayısındaki bu denli bir artış neyin bir ifadesidir? Daha önce alınan kararların, adeta herkesin parti üyesi olma şartlarının sağlanmasının. Bu şartlardan gerçek komünistler kadar, kendini saklamayı beceren hainlerin, küçük-burjuva unsurların, bürokratların da yararlanmadığını kim savunabilir? Hiç kimse. Nitekim XIV. Parti Kongresi'nde bu durumun sonuçları üzerinde çok açık konuşuluyor.

Buraya kadar anlattıklarımız Stalin döneminde komünist bürokratların gelişmesine zemin hazırlayan bazı hataların işlendiğini gösteriyor. Bu hatalar sosyalizmde sınıf mücadelesinin yanlış kavranmasından; en azından kapitalist unsurlara karşı mücadele ile sınırlandırılmasından, komünist bürokratların oluşturabileceği tehlikenin zamanında tam anlamıyla kavranamamasından ve dolayısıyla onlara karşı mücadelenin çoğunlukla güvenlik güçlerinin görevi olarak görülmesinden kaynaklanıyordu. Bu anlayış, sözkonusu hataların kaynağı partide siyasi-ideolojik mücadelenin ve bilinçlenmenin giderek, 30'lu yılların ortalarından itibaren, ihmal edilmeye başlandığını gösterir.

Bir başka cepheden sorunlara değinelim.

SSCB'nin 2. anayasa tartışmaları ve sonuçta anayasanın üzerinde yükseldiği gerçekler, sosyalizmin her ekonomik siyasal ve toplumsal süreçlerde gerçekleşmesidir. Bu yüzden, Anayasa'nın hareket noktasını Stalin'in tanımlamasıyla; "uzlaşmaz sınıfların olmadığı, toplumun iki dost sınıftan (işçi ve köylü) oluştuğu, iktidarda bütün

emekçilerin olduğu, toplumun siyasi yönetiminin (diktatörlük) en ileri sınıf olan işçi sınıfına düştüğü, anayasanın emekçilerin yararına olan toplumsal ilişkileri pekiştirmektir." Kuşkusuz bu durum, bir gerçekliktir. Ancak her şey bu değil. Sosyalizm inşasını, özellikle iktisadi alanda başarıyla götüreren sovyet halklarının önünde henüz daha büyük zorluklar ve sorunlar vardır. Dahası pekçok parti üyesinin ekonomik başarılarından başı dönmüş ve politikanın dünya ve sovyet ülkesi çapındaki sorunlarına karşı ilgisizlik ve duyarsızlık gelişmeye başlamıştır.

Bu durumu, 1937 yılında MK Plenu munda yaptığı konuşmada şöyle dile getiriyor: "Bazı yoldaşlarımızın son yıllarda kendilerini tamamen ekonomik görevlere vermeleri, ekonomik başarılarla kapılmaları ve bu çalışmanın coşkusuyla diğer herşeyi unutmaları, ihmal etmeleridir... Uluslararası durum, kapitalist kuşatma, partinin politik çalışmasının güçlendirilmesi, zararlı unsurlara karşı mücadele vs. ikincil, üçüncül derecede sorunlar olarak düşünmeleri..." (Stalin C. 14, s. 147)

Stalin parti kadrolarının, ekonomik başarılarla kapılarak politikayı "unuttur" hale gelmelerini oldukça vahim bir durum olarak değerlendiriyor. Çünkü bu partililer, artık eski sömürgeci sınıfların ortadan kaldırılmış olması gerçeğine sırtlarını dayayarak, sosyalist yolla kapitalist yol arasında her alanda, kıyasıya, ölümüne bir sınıf savaşının sürmekte olduğunu algılamakta zorlandıkları görülüyor. Hatta, troçkizmin yeni durumda iç gericiliğin kalıntı haindeki dinamiklerine uymadığı bile fark edilememektedir. Değişen koşullar içinde, troçkizmin, parti üyesi kimliği taşımasına karşın, yabancı devletlere ajanlık yapar hale geldiği de görülmektedir. Yeni koşullarda, troçkistlerin hiç de küçümsenmeyecek yedekleri içeride, yenilmiş sınıfların zararsız gibi görünen kalıntıları ve SSCB'nin düşmanı emperyalistlerdir ve troçkizm eskisi gibi, "işçi sınıfı içinde politik bir eğilim" olmak-

tan çoktan çıkmıştır; ama bu gerçek parti kadrolarınca pek de anlaşılmamaktır.

Stalin, partinin zafer sarhoşluğuyla ideolojik ve politik zayıflama içine giren kadroları gerçeğinin tespitini ve bu duruma karşı mücadele görevlerinin ihmal edilmiş olduğunu şöyle dile getiriyor: "...eğer parti kadrolarımızı, ulusal ve uluslararası durumlarda zorlanmadan yolunu bulabilecek gibi yukarıdan aşağıya ideolojik olarak eğitip, politik olarak çelikleştirmeyi becerebilseydik, eğer onları ülkeyi ciddi hatalar yapmadan yönetme yeteneğine sahip tamamen olgunlaşmış leninistler, marksistler haline getirmeyi başarabilseydik, görevlerimizin onda dokuzunu yerine getirmiş olurduk." (S. 158)

Bu kapsamda 12 maddelik görevlerimiz tespiti, partide politik arlık, ideolojik/görüş açısı zayıflamasına karşı saldırıya geçmeyi ifade ediyor. Aslında burada dile getirilen, uluslararası durum ve sosyalizmin anayurdunun karşı karşıya kaldığı sorunlar, daha bir iki yıl önce, özel olarak Anayasa tartışmalarında neredeyse "unutulmuş" sorunlar olduğunu söyleyelim. Anayasa tartışmaları sosyalist inşanın arılarını öylesine değişmez olarak ilan ediyorlar ki, bu arada, bir yıl sonra bizzat Stalin tarafından dile getirilen, sosyalizmin yurdunun kapitalist kuşatma altında olduğu, bunun da SB'nin temel bir gerçeği olduğu; dolayısıyla SB'nin içten ve dıştan pekçok saldırıya uğrayabileceğinin üzerinde bile durulmuyor. Tersine, Stalin eski sömürücü sınıf kalıntılarına 1924 anayasasının koyduğu yasakların artık kaldırılması gerektiğini gerekçelendirirken, bu unsurların artık sosyalizm için tehlikeli olmaktan çıktığını vurgular. Stalin, bir yıl sonra, kapitalist kuşatma gerçeğinin yanısıra içteki eski sınıf kalıntılarının arz ettiği tehlikeyi dile getiriyor.

6. Objektif Bir Dayatma Olarak II. Dünya Savaşı

II. dünya savaşı, getirdiği diğer sonuçların yanısıra, sosyalist inşaya sekte vuracak,

kapitalizmi restore edecek güçlerin parti-devlet-ordu ve ekonomi kurumlarında gelişmelerini, buralarda yuvalanarak güçlenmelerini sağlayan objektif bir durumun ifadesi de olmuştur.

XIX.Parti Kongresi'nde şu tespit yapıyordu.

"Burada sözkonusu olan, savaş dönemi koşulları. Parti tarafından önderlik metotlarında bazı özellikleri (belirliyordu) ve bu koşullar, parti organlarının ve parti örgütlerinin çalışmasında büyük eksikliklere de neden oluyordu. Bu, her şeyden önce, partinin örgütsel ve ideolojik çalışması için parti organlarının ilgisinin gevşemesinde ifadesini bulmaktaydı. (Bundan dolayı) çoğu parti örgütlerinde bu çalışma ihmal edilmiştir. Parti organlarının kitlelerden uzaklaşmaları ve siyasi önderlik organlarından mücadeleciler ve inisiyatif geliştirici organlardan çıkarak, klik çıkarlarını dikte ettikleri,.. .başka, devlet düşmanı çabalara karşı koyma, ekonomik inşada parti politikasının doğrudan yozlaştırılmasını ve devletin çıkarlarına karşı tecavüzleri fark etme yeteneğinde olmayan idari kurumlara dönüşme tehlikesi vardı." (G.Malenkow, XIX. Parti Kongresi'ne sunulan siyasi rapor. s.89/90)

Savaş koşulları! Bu, var olmak, yok olmak mücadelesinin koşullarıydı. Bu koşullarda bütün güçler, bütün enerji savaşın kazanılmasına yöneldiği için, o zamana kadar birçok alanda geçerli olan disiplin anlayışı gevşetilmiş veya ihmal edilmişti. Parti disiplindeki gevşeme de buna bir örnektir. Savaş koşulları aynı zamanda, yığınlarca komünistin, sosyalist anavatani savunmak için cepheye koşmasını beraberinde getirmişti. O cephelelerde faşist kurşunlar, yüzbinlerce komünisti, sovyet toplumunun yetiştirdiği değerli unsurları katletti, onların, o zamana kadar doldurdukları yerler, partide, devlette, orduda, gençlikte, ekonomi kurumlarında vs. üstlendikleri görevler yeni gelenlere yeni yetişenlere kalmıştı.

Bu, yeni alanların arasında komünistlerin, dürüst unsurların yanı sıra henüz tam proleter bilinçli olmayanlar, hainler, küçük burjuva unsurlar, bürokratlar da vardı. Kontrol zayıflığı, elemana/uzmana ihtiyaç da arttığı için, bu unsurlar, sınıfsal yapıya, anlayışa fazla önem verilmeden hem partiyeye alındılar ve hem de çeşitli kurumlarda yönetici konumuna getirildiler. Savaş koşulları, bürokrat unsurların yükselmelerini, konumlarını sağlamlaştırılmalarını, belli çevreler oluşturmalarını ve yandaşlarını bürokrasiye çekmelerini (torpil-iltimas vs.) kolaylaştıran/teşvik eden koşullardı. "Büyük anavatan savaşı yıllarında üyelerin ve adayların sayısı, partinin cephelelerdeki büyük kayıplarına rağmen azalmamıştır, bilakis 1.600.000'den daha fazla artmıştır." (G.M.Malenkow, Agy. s.88)

Bunun anlamı nedir? Bunun anlamı şudur; parti savaşta kaybedilen yüzbinlerin yerini doldurmak için veya genel olarak partiye katılmak için gelenlerin, adeta baskınına uğramıştır ve "iyinin yanı sıra bir dizi kötü" de gelmiştir ve o günün şartlarında, bunun ötesinde 30'lu yılların sonuna doğru/sonundan itibaren Stalin'in Mayıs 1928'de tanımladığı, bürokrasiye karşı mücadele anlayışını uygulamanın ortamı da kalmamıştı.

Stalin şöyle diyordu;

"Bütün bu örgütlerimizde (parti, gençlik örgütleri, sendikalar ve ekonomi örgütleri kastediliyor-çn.) bürokratizm nasıl hezimetle uğratılabilir?

Bunun için, sadece bir yol vardır; aşağıdan kontrolün örgütlenmesi, kurumlarımızdaki bürokratizme karşı, onların eksikliklerine ve hatalarına karşı işçi sınıfının milyonlarca kitesinin eleştirisinin örgütlenmesi.

Emekçi kitlelerin hiddetini örgütlerimizdeki bürokratik aksaklıklara karşı alevlendirdiğimizde, aynı zamanda geçmişte hizmeti olan, ama şimdi bürokratizm hastalığından

muzdarip olan bazı yoldaşlarımıza da dokunmak zorunda kalacağımızı biliyorum. Ama bu, bizi aşağıdan kontrolü örgütlemekten alıkoyabilir mi? Alıkoyamayacağını ve alıkoymaması gerektiğini düşünüyorum." (Stalin, C.11, s. 65)

İşte bu anlayışın koşulları, yukarıda belirttiğimiz nedenlerden dolayı artık kalmamıştı.

Bir de devrimden sonra kongreden kongreye parti üyesi sayısındaki gelişmeye bakalım.

Gerçi bu veriler fazla bir şey ifade etmiyorlar. Ama en azından parti üye sayısındaki gelişme seyrini, temizlik dönemindeki azalışı ve 1939-1952 arasındaki büyük şişmeyi gösteriyorlar.

Sonuç itibarıyla; II. Dünya Savaşı koşulları oportünist, küçük-burjuva, hain unsurların komünist bürokrat olarak, yönetici olarak partiye, devlet ve ekonomi kurumlarına çöreklenmelerini sağlayan objektif koşullar olmuştur. Daha da önemlisi parti, 13 yıl boyunca kongre yapmamış; böylece demokratik merkezîyetçi işleyiş ihlali yanısıra partide bürokratizme, oportünist eğilimlere karşı mücadele sürecini de yaşamamış oluyor. Kongre yapılamaması, aynı zamanda parti üyelerinin ideolojik-politik eğitimlerinin gerçekleşmemesi gibi olgularla daha da ağır sonuçları hazırlamıştır. Ancak, bu savaş koşulları olmasaydı, emperyalist burjuvazinin açık yıkıcı saldırganlığına muhatap olunmasıydı SB'de parti, devlet ve ekonomi kurumları her şeye rağmen kendilerini komünist bürokratlardan, küçük-burjuva unsurlardan temizleyebilirlerdi. Savaş, bu temizlik koşullarını ortada kaldırmış ve küçük-burjuva unsurlar da bu fırsatı değerlendirerek kendi dünya görüşleri, yaşam tarzları vs. ile sözkonusu kurumlarda etken olacak kadar gelişmişlerdir. Böylece parti, "oportünizmden arınarak güçlen"ememiştir.

Sovyetler Birliği'nde Kapitalizmin Restorasyonu Üzerine Bazı Düşünceler

Kongreler	Tarih	Üye Sayısı	Artış Oranı(%)
VII. Parti Kongresi	(6-8 Mart 1918)	170.000	(*)-
VIII.Parti Kongresi	(18-23 Mart 1919)	313.766	+84
IX. " "	(29 Mart-5 Nisan 1920)	611.978	+95
X. " "	(8-16 Mart 1921)	732.521	+19
XI. " "	(27 Mart-2 Nisan 1922)	532.000	-27
XII. Parti Kongresi	(17-25 Nisan 1923)	386.000	-27
XIII. Parti Kongresi	(23-31 Mayıs 1924)	735.881(**)	+90
XIV. Parti Kongresi	(18-31 Aralık 1925)	643.000	-12
XV. Parti Kongresi	(2-19 Aralık 1927)	887.233	+38
XVI. Parti Kongresi	(26 Haziran-13 Temmuz 1930)	1.260.847	+42
XVII. Parti Kongresi	(26 Ocak-10 Pubat 1934)	1.874.488	+48
XVIII. Parti Kongresi	(10-21 Mart 1939)	1.588.852	-15
XIX. Parti Kongresi	(5-10 Ekim 1952)	6.013.259	+278
XX. Parti Kongresi	(14-25 Pubat 1956)	6.975.896	+13
XXI. Olağanüstü P.K.	(27 Ocak-5 Pubat 1959)	7.622.356	+12
XXII. Parti Kongresi	(Ekim 1961)	9.700.000	+27

*) Üye sayısı aslında 300 binden fazladır. Ama işgal bölgesinde olanlar kongreye katılmamışlardır.

**) Bunlardan 241.521'i "Lenin Daveti"nden dolayı partiye alındılar.

Kaynak: "MK Plenumlarının, Konferansların, kararlarında Sovyetler Birliği Komünist Partisi" C.III-XIII

7.Sovyet Komünistlerinin Hataları ve Çı-kartılması Gereken Dersler

Bürokratizme karşı mücadelenin yanlış kavranması her ne kadar 30'lu yılların ikinci yarısı ile sonu arasında belirginleşmişse de, SB'de kapitalist restorasyonun yolunu açan gelişmelerin II. dünya savaşı ve sonrası dönemde; bütün 40'lı yıllarda olduğunu görüyoruz. Ayrıca bu, anlayışa varmak için XIX. Parti Kongresi'ne sunulan siyasi rapora bakmak yetiyor. Çünkü bu raporda, bizi yukarıdaki sonuca götüren gelişmeler açıkça konmaktadır. Biz de bunları, burada rapordaki sırasına göre ele alacağız.

Sovyet komünistleri partiye üyelik normlarını belli noktalarda ihlal etmişlerdir.

Bu leninist normun ihlal edilmesinin nedenlerine yukarıda değindik. SB'de sosyalizm zafere ulaşmıştır; kapitalist unsurlar tasfiye edilmişlerdir. Ülkede işçiler, köylüler ve aydınlar arasındaki sınıf farkları silinmektedir; artık parti üyeliği için, eskiden doğru olan normlara gerek kalmamıştır. (Bkz. SBKP(B)-MK Plenumları ve XVIII. Parti Kongresi) o halde partinin kapıları, neredeyse herkese ardına kadar açılabilir!

Bu anlayışın bir sonucu olarak bir çok dü-

zene yabancı unsurun parti, devlet ve ekonomi kurumlarında yuvalanmalarına fırsat tanınmasının yanı sıra böyle çok sayıda üye kabulü, parti saflarında siyasi bilinç, ideolojik anlayış seviyesinin düşmesini de beraberinde getirmiştir. Bu ise, küçük-burjuva bürokratların düşünce tarzlarını ve yaşam anlayışlarını yaymada gerekli maddi ortamı hazırlamıştır.

Malenkow, sözkonusu siyasi raporda şöyle diyor;

"Savaşın sonra partinin MK'sı, partiye kabulü biraz sınırlama kararı almıştır. Buna rağmen, partiye kabul hızlı bir tempoyla ilerlemiştir, parti saflarının hızlı büyümesinin olumsuz yönlerinin de olduğunu, bunun parti saflarında siyasi bilinç seviyesinin belli bir düşüşüne, partinin nitel bileşiminin belli bir kötülemesine götürdüğünü dikkate almamazlık edemezdi. Parti saflarının sayısal büyümesi ile üyelerinin ve adaylarının siyasi eğitim seviyesi arasında belli bir dengesizlik doğdu." (Agk., s.88/89)

Parti üyesi sayısındaki olağanüstü artışa paralel olarak, üyelerin siyasi bilinç seviyesinin düşmesi! Bu, siyasi bilinç seviyesinin düşmesi, küçük burjuva bürokrat unsurların, oportünistlerin işine yaramıştır. Bilinç seviyesinin düşük olduğu ortam, anti-marksist düşüncelerin, anlayışların, yaşam tarzının gelişmesi için, beslenme ortamını oluşturmuştur.

Malenkow, sözkonusu bilinç seviyesini yükseltmek, sözkonusu dengesizliği gidermek için MK'nın karar aldığını, partiye kabulde daha titiz davranılacağını anlatıyor. Ama ya o zamana kadar parti-devlet ve ekonomi kurumlarına sızmış olanlar ne olacak! Bu konuda hiçbir şey söylenmiyor, parti üyelerinin, üyeliklerinin yeniden gözden geçirilmesi doğrultusunda adım atılarak temizliğe gidiliyor.

Devamla Malenkow, parti faaliyetinde idari, bürokratik hataların yapıldığını ve buna karşı mücadele edilmesi gerektiğini söylüyor.

"Parti örgütlerimizde eksikliklerin ve hataların ortaya çıktığını, parti örgütlerinin yaşamında hala hiç de az olmayan olumsuz, hatta bazen yok etmek, aşmak ve başarılı olarak ilerlemeyi garantilemek için bilinmesi, görülmesi ve açığa çıkartılması gereken hastalıklı görünümünün olduğu kabul edilmelidir.

Bu eksiklikler, hatalar, bu olumsuz ve hastalıklı görünüm nelerden ibarettir ve bununla bağlam içinde parti önünde hangi görevler durmaktadır." (Agk., s.91)

Eksikler, hatalar, hastalıklı görünüm konusunda yapılan tespitler ise şöyledir.

Sovyet komünistlerinde eleştiri ve özeleştirisi konusunda bolşevik ruh zayıflamaya başlamıştır.

"Parti örgütlerinde, devlet ve parti yaşamında eleştiri ve özeleştirisi rolünün küçümsemediği hala görülüyor. Partiyeye bağlılık konusunda sonsuz çığlık atan, gerçekte ise aşağıdan eleştiriye tahammülü olmayan, onu bastıran ve eleştirenden intikam alan yöneticilere hiç de az rastlanmıyor. Eleştiri ve özeleştirisi konusunda partinin davasına büyük zarar veren, parti örgütlerinin inisiyatifini boğan, parti kitleleri nezdinde yönetimin otoritesini yıkan ve partinin ezeli düşmanı bürokratların parti düşmanı alışkanlıklarını münferit parti örgütlerinin yaşamında genelleştiren bürokratik tavırların olduğu çok olay biliniyor.

".. .Bürokratizm, çürüme ve hatta mekanizmamızın tek tek uzuvlarındaki bozulma gibi açığa çıkan görünüm. Tabii ki, böylesi görünüm bizde güçlü bir şekilde yaygınlaşmamıştır...

"...Parti saflarında, savaşın muzaffer sonuçlanması ve savaş sonrası dönemde büyük ekonomik başarılarla bağlam içinde parti, ekonomi ve diğer örgütlerin çalışmasında hata ve eksikliklere karşı eleştirisiz bir tavır gelişti. Gerçekler, başarılar, başarıların parti saflarında, yan gelip yatma ve geçmişin kazançlarını yiyip tüketme isteği gibi hak-

peresttik, göz boyacılığı ve küçük- burjuva memnurluk hallerine neden olduğunu kanıtlıyorlar.

"Bizde, 'her şeye muktediriz', 'bizim için her şey kolay', 'her şey yolunda gidiyor' anlayışında olan ve faaliyette hataların ve eksikliklerin açığa çıkartılması, örgütlerimizde olumsuz ve hastalıklı görünümlere karşı mücadelenin nasıl olduğu gibi az hoş olan uğraşyla yetinmeyen az yönetici yoktur. Sonuçları itibarıyla bu zararlı eğilimler, eksik eğitilmiş ve parti açısından yalpalaayan kadroların bir kısmını kapsamına aldı. Parti, sovyet ve ekonomi örgütlerinin yöneticileri, toplantıları, plenum oturumlarını ve konferansları hiç de seyrek olarak, gösteriye, kendi övgüleri için foruma dönüştürmüyorlar. Bundan dolayı, faaliyette hatalar ve eksiklikler, hastalıklı görüntüleri ve zaafklar açığa çıkartılmıyor ve eleştirilmiyor... İhmalkarlık halleri parti örgütlerine nüfuz ettiler. Parti, ekonomi, sovyet ve diğer görevliler arasında uyanıklığın gevşemesi ve miskinlik görülüyor; parti ve devlet sınırlarının ifşa edildiği görülüyor." (Agy., s. 92/93)

Malenkow bir taraftan yaraya parmak basıyor, hedefi gösteriyor, bürokratizm. Ama o, aynı zamanda "tabii ki bizde böylesi görünümler güçlü bir şekilde yaygınlaşmamıştır." diye bürokratizm tehlikesini küçümsüyor.

Malenkow, ayrıca bürokratizme karşı mücadeleden bahsediyor. Ama II. dünya savaşından sonra SB'de bürokratizme karşı geniş kitleleri harekete geçiren bir mücadelenin sonuçlarından bahsetmiyor. Çünkü böyle bir mücadele yürütülmemiştir. Dolayısıyla her ne kadar tehlike doğru tanımlanmışsa da, ciddiye alınmamıştı ve çıkartılması gereken sonuçlar; parti önderliğinde kitlelerin harekete geçirilmesi, çıkartılmamıştır. Parti, sendikalar, gençlik örgütü ve diğer örgütlenmeler bu konuda gerekli uyanıklığı gösterememişlerdir.

Sovyet komünistleri, parti ve devlet

disiplininde görülen zaafkların üzerine bolşevik ruhla gitmemeye başlamışlardır.

"Kadrolarımız arasında parti ve hükümetimizin kararları karşısında şekli tavrı alan, onların gerçekleştirilmesi için mücadelede aktiflik ve sebat gösteremeyen ve kendi sorumlulukları altındaki işlerin iyi ilerlemediği ve bunun ülkenin çıkarlarını zedelediği üzerine kafa yormayan bazı yöneticiler vardır." (Agk., s.95)

Malenkow devamla, bazı yöneticilerin sorumlulukları altındaki işletmelerdeki, kurumlardaki gerçek durumu gizlediklerini, klik-grup çıkarlarının ön plana çıkartıldığını, korumacılığın sözkonusu olduğunu vs. anlatıyor ve şöyle diyor.

"Bizde, parti kararlarının ve sovyet kanunlarının kendileri için bağlayıcı olmadığına inanan, birisi sıradan insanlar için, diğeri de yöneticiler için iki disiplinin olduğunu zanneden çok yönetici vardır. Böyle si 'yöneticiler' her şeye müsaadeli olduklarına, parti ve devlet düzenini dikkate alma gereklilerinin olmadığına, sovyet kanunlarını ihlal edebileceklerine; müdahalelerde bulunabileceklerine, keyfi hareket edebileceklerine inanıyorlar." (Agk., s.96)

Malenkow böylesi unsurlara karşı mücadeleden de bahsediyor, böylesi unsurlar parti saflarında bırakılmamalıdır diyor (s.97). Ama bizce sorun, salt böylesi unsurların parti saflarında bırakılmamasından ibaret değildir. Devlet, parti ve hükümet çıkarlarını ayaklar altına alan, klikler kuran, kayırmacılık yapan, kendilerini her türden disiplinin dışında gören bu türden unsurlar bize 20'li yıllardaki sovyet toplumunu hatırlatıyor. O dönemde bu türden unsurlara karşı mücadele, onları salt partiden uzaklaştırmakla, cezalandırmakla sonuçlanmış oluyordu. Bu sadece bu unsurlara karşı mücadelenin sonuçlarını ifade ediyordu. O dönemde parti, kitlelerin siyasi, ideolojik seviyesini geliştirerek, onları seferber ederek böylesi, düzen düşmanı bürokratların üze-

rine gidiyordu. Bürokratizme karşı mücadelenin kendisi kitleler için bir eğitim yolu oluyordu. Malenkow bu anlayıştan hiç bahsetmiyor. Anlaşılan o ki, bu türden hastalıklı görünüm, münferit olaylar olarak görülüyor ve çözümü de güvenlik güçlerinin eyleminde, cezalandırmada ve idari tedbirde bulunuyor.

Sovyet komünistleri, kadro seçiminde ve icraatın kontrolünde bolşevik anlayıştan sapıyorlar.

"Örgütlerimiz ve makamlarımız, gereğinden çok fazla kararlar, direktifler ve emirler veriyorlar. Ama onların nasıl yerine getirildikleriyle az ilgileniyorlar. Ama meselenin özü, onları bürokratik olarak değil de doğru olarak yerine getirmektir. Yönetici organların direktiflerinin hayata geçirilmesi üzerine vicdansız, sorumsuz tavır, bürokratizmin en tehlikeli ve en kötü niyetli görünümüdür." (Agk., s.97/98)

Malenkow, burada da tehlikeye parmak basıyor ve bürokratizme karşı doğru ve yanlış mücadele metodundan bahsediyor. Bir taraftan aşağıının, kitlelerin denetiminden söz ediyor. Bu doğrudur. Ama diğer taraftan yönetici organların aldıkları kararların da yanlış olabileceğini, dolayısıyla bu organların da kontrolünü dışlıyor. Kitleler, sadece alınan kararların uygulanmasını denetlemeye çağırıyorlar, aynı zamanda kararı denetlemeye de değil.

Malenkow, kadro ve insan seçiminde işlenen hatalardan; kayırmacılıktan, torpilden, hemşerilik olgusundan bahsediyor. O, kadro seçiminde siyasi ve mesleki yetişmişliğin/olgunluğun göz ardı edildiğini anlatıyor tabii, bu olumsuzluklara karşı mücadeleden de bahsediyor. Ama burada, bizim için önemli olan, bu türden anlayışlara karşı mücadeleden ziyade hiç de münferit olmayan bu türden unsurlar, nasıl oluyor da yönetici konumuna gelebiliyorlar ve üstelik istedikleri gibi hareket edebiliyorlar!

Açık ki, parti kapılarının genişçe açılması ve

II. dünya savaşının objektif zorlamasının sonuçları ürünlerini vermeye başlamış, sayısız bürokrat/küçük burjuva unsur partide, devlette, ekonomi kuramlarında yönetici olmuş ve küçük burjuva dünya görüşlerini, yaşam ve idare tarzlarını faaliyet alanlarında geliştirmiş ve kurumlaştırmalarıdır. Öyle ki kendi adamlarını yanlarına almayı veya görevlendirmeyi de unutmamışlardır! İşte korkunç olan da, "en tehlikeli, en kötü bürokratizm görünümünün bu boyutlarda gelişmiş olması ve bütün parti ve sovyet kurumlarını ayırık otu gibi sarmış olmasıdır.

Sovyet komünistleri ideolojik faaliyeti giderek küçümsemeye başlamışlardır.

Malenkow şöyle diyor,

"Sosyalist ideolojinin nüfuzunun zayıflatılmasının burjuva ideoloji nüfuzunun güçlenmesi anlamına geldiğini devamlı gözönünde tutmalıyız.

Bizim sovyet toplumumuzda, burjuva ideolojinin hakimiyeti için sınıfsal taban yoktur ve olamaz da. Bizde sosyalist ideoloji hakimdir ve onun sarsılmaz tabanı marksizmleninizmdir. Ama bizde hala burjuva ideolojinin kalıntıları, özel mülkiyetten kaynaklanan psikoloji ve moral kalıntıları vardır. Bu kalıntılar kendiliğinden yok olup gitmiyorlar. Onlar, oldukça yedi canlıdır. Büyüyebilirler ve onlara karşı kararlı mücadele yürütülmelidir. Biz dışarıdan, kapitalist devletlerden ve içeriden; parti tarafından tam anlamıyla yerle bir edilmiş sovyet düşmanı gruplardan kaynaklanan düşünceler, fikirler ve ruh hallerinin sızmasına karşı sigortalı değiliz...ideoloji sorunları üzerine dikkatin gevşediği yer, düşman düşüncelerin. canlanması için uygun zemini oluşturur. Parti merkez komitesinin müdahalesiyle bilimin birçok sahasında sovyet insanına yabancı alışkanlıklar ve gelenekler açığa çıkartıldı. Burjuva ideolojisinin çeşitli görünüm formları ve her türde vulgerleştirici çarpıtmalar teşhir ve yere bir edildi." (Agy., s.101, 102, 103)

Burada şu anlayışlara yer veriliyor.

Bürokratik yozlaşmanın, sosyalist ideolojinin giderek altının kazınmasının doğru tahlili yapılıyor.

-Ama tehlike hala esas olarak açık sınıf düşmanlarında görülüyor, mevcut komünist bürokratlar, yozlaşmış unsurlar burjuva ideolojisinin taşıyıcıları olarak görülmüyorlar.

Ne gariptir ki, hangi cepheden/çevreden gelirse gelsin bürokratik yozlaşma tehlikesi hala küçümseiyor. Alıntının son paragrafında, tespit edilen ve yerle bir edilen burjuva alışkanlıklardan, geleneklerden vs. bahsediliyor. Ama bu boyutlara varmış bir tehlike hala küçümseiyor.

Sözkonusu bu tehlikeleri küçümsemenin, önemsememenin bu tehlikelere karşı idari tedbirlerle yetinmenin acı sonucu, Stalin'in ölümünden kısa zaman sonra etkisini göstermiştir. Malenkow, Kaganowicz, Molotow ve daha bir dizi yönetici komünist, kendini sosyalizm davasına adanmış dürüst unsur, Kruşçev kliğinin darbesine maruz kalmışlardır ve Kruşçevci revizyonistler, özellikle bu üç komünisti yönetimden adım adım uzaklaştırmış ve nihayetinde "parti düşmanı grup" olarak ilan etmişlerdir.

Marksizm-Leninizmi savundukları için, "Malenkow, Kaganowicz ve Molotow yoldaşlar, MK-Prezidyumu üyeleri olarak ve MK üyeleri olarak görevden alınmışlardır. SBKP-MK Sekreteri olarak Sepilow yoldaş görevinden alınmalıdır ve MK-Prezidyumu adayı ve MK üyesi olarak görevden alınmalıdır." (SBKP-MK Plenumu'nda, oybirliği ile alınan karar, 29 Haziran 1957)

Kruşçev, revizyonizmine karşı gelen ve marksizm-leninizmi savunan "Molotow, Kaganowicz ve Malenkow'dan bütün parti düşmanı, hain hareketlerinden dolayı parti ve halk tarafından sıkı bir şekilde hesap sorulması üzerine burada konuşan delegelerin görüşüne katılıyorum." (Koslow, SBKP-MK Sekreteri, XX. Parti Kongresi'ndeki konuşmasından)

Soruna yaklaşımımızın da gösterdiği gibi, küçük burjuvazi, SB'de bürokratinin sosyal-sınıfsal tabanını oluşturmuştur. Bürokratinin, proletarya diktatörlüğü üzerine zaferi, ancak bir karşıdevrimci; sovyet somutunda da darbeye gerçekleşebilirdi. Öyle de oldu.

X. Parti Kongresi'nde Lenin ne diyordu?

"Yaklaşmakta olan ciddi bir tehlike geçiriyoruz. Söylediğim gibi küçük burjuva karşıdevrimi Denikin'den daha tehlikelidir".

Sovyet komünistleri; sosyalizmi inşa sürecinde gelişen ve giderek güçlenen komünist bürokratların sömürücü sınıfların kalıntılarından da, hainlerden de veya dıştan gelen tehlikelerden de daha tehlikeli olabileceği; artık SB'de karşıdevrimin kaynağının bu güçler olabileceğini ne yazık ki görmemişlerdir. Anlaşılan o ki, karşıdevrim çok güçlüydü. Ama buna rağmen, Stalin'in ölümünden sonra parti ve devlet yönetiminin marksizm-leninizme sadık kalmış olan kısmından, kitlelerin örgütlü karşı koyuşundan korkuyordu. Bunun içindir ki, darbeden sonra temizlik, bu sefer karşıdevrimin komünistleri yönetimden uzaklaştırması adım adım gerçekleştirilmiştir.

Burjuva karşıdevrimin aşamaları.

a-Stalin'in mahkum edilmesi;

Bunun gerçekleşmesi için Stalin'in otoritesinin/itibarının kırılması gerekiyordu. Sadece sovyet insanı önünde değil, bütün dünya işçileri ve emekçileri önünde de özür dileme babında dünya burjuvazisi önünde Stalin, bir "diktatör" olarak gösterilmeli ve o'nun sınıf düşmanlarına karşı mücadelesi, suçsuz insanların takibatı, kıyımı olarak lanse edilmeli ve bu mücadele bir cinayet olarak gösterilmeliydi..

b-Marksizm- leninizm revizyona uğratılmıydı;

Marksizm-leninizmin revizyona uğratılması Stalin'i mahkum etmekle başlamış oluyordu. O'nun görüşlerini eleştirme yaftası

altında marksizm-leninizm mahkum ediliyordu. Bu türden mahkum etmenin somutlaştırılması da şöyle oluyordu;

-SB'de sosyalizmin ekonomik temellerini yıkmak ve yerine kapitalist ilişkileri koymak (yukarıda örneklemiştik.)

-Ülkede sosyalizmin kurumlaşmasını; siyasi, ideolojik, kültürel, felsefi, ahlaki vs. yozlaştırmak, marksizm-leninizmi tabela olarak kullanarak revizyonizmi geçerli kılmak.

-Dünya işçi ve komünist hareketini parçalamak.

Bunlar, adım adım gerçekleştirilmiştir. Adım adım gerçekleştirilen karşıdevrimin gerçekleşme sürecinde esas itibariyle;

a-Proletarya diktatörlüğü yıkılıyor, yerine bürokrat kapitalizme tekabül eden revizyonist burjuva diktatörlük kuruluyor.

b-Temel üretim araçlarına olan sosyalist mülkiyet kaldırılıyor, yerine toplam bürokrasinin çıkarlarına tekabül eden mülkiyet getiriliyor.

Ele aldığımız noktalar gösteriyor ki, SB'de karşıdevrim; kapitalizmin restorasyonu çıkış noktasını üst yapıdan almıştır.

SB'de Stalin döneminde sosyalizmin inşa ediliyor olduğunu, sömürücü sınıfların

kapitalizmin restorasyonuna yol açmasının sözkonusu olmadığını, bu anlamda sömürü düzeninin tamamen tasfiye edildiğini kategorik olarak savunuyor, tartışma konusu dahi yapmıyoruz. Şayet bu alanda hatalar sözkonusu olsaydı, kapitalizmin restorasyonunu sağlayan toplumsal güçler bu ilişkilerden, burjuva-kapitalist veya bunun yozlaşmış/başkalaşmış formlarından kaynaklanırlardı. Bu olmamıştır. Bunun yerine üstyapı ve yeni tip bir burjuva sınıfı oluşarak ya da buraya dönüşerek '56'da iktidar gasp edilmiştir.

SB'de "işçiler, siyasi iktidarı ele geçirdikten sonra, eski bürokratik mekanizmayı paramparça edecekler, onu temelden yıkacaklar, taş üstünde taş bırakmayacaklar" (Lenin). Ama bunun tam anlamıyla gerçekleşmesi için işçilerin "hepsi kontrol ve teftişin fonksiyonlarını yerine getirmelidirler, hepsi hiçkimse bürokrat olmasın diye belli bir dönem 'bürokrat' olmalıdırlar". (Lenin, C.25, s.496)

SB'de, gerçek bürokrat olunmaması için işçiler ve köylüler tam anlamıyla "bürokrat" olamamışlardı. Bundan dolayıdır ki bir küçük burjuva "komünist bürokrat" olgusu doğdu ve yeni tipten burjuva karşıdevrimini gerçekleştirdi.